

ERNEST HEMINGWAY

FIESTA

— COLECȚIA MERIDIANE —

EM

Ernest Hemingway

Fiesta

(SOARELE RĂSARE, SOARELE APUNE)

În românește de *D. Mazilu*

Editura pentru Literatură Universală
București – 1968

Ernest Hemingway
„*FIESTA*”
(*The Sun Also Rises*)
1926

Cuprins

CARTEA ÎNTÂI

Capitolul 1

Capitolul 2

Capitolul 3

Capitolul 4

Capitolul 5

Capitolul 6

Capitolul 7

CARTEA A DOUA

Capitolul 8

Capitolul 9

Capitolul 10

Capitolul 11

Capitolul 12

Capitolul 13

Capitolul 14

Capitolul 15

Capitolul 16

Capitolul 17

Capitolul 18

CARTEA A TREIA

Capitolul 19

„Sunteți o generație pierdută!”

(GERTRUDE STEIN, într-o discuție.)

*„Un neam trece și altul vine, dar pământul
rămâne de-a pururi.*

*Soarele răsare, soarele apune, zorind către
lăcașul său ca să răsară iar.*

*Alergând spre miazăzi, răsucindu-se apoi
spre miazănoapte, vântul face roate-roate și
se întoarce mereu în ocolurile sale.*

*Toate fluviile curg în mare, dar marea nu se
umple; către locul de unde au pornit, acolo
ele vin înapoi ca să porceadă iar.”*

ECLEZIASTUL

CARTEA ÎNTÂI

Capitolul 1

Robert Cohn fusese cândva campion de box, la categoria mijlocie, al Universității Princeton. Să nu vă închipuiți că un asemenea titlu câștigat la box mă impresionează în mod deosebit, dar pentru Cohn însemna foarte mult. Nu prea îi păsa lui de box, ba în realitate chiar nici nu putea să-l sufere, însă îl învățase cu mult chin și într-adevăr temeinic pentru a contracara complexul de inferioritate și timiditatea pricinuite de faptul că la Princeton toți îi aduceau aminte că e evreu. Gândul că ar fi în stare să trântască la pământ pe oricine l-ar fi jignit reprezenta un anumit suport moral, deși fiind foarte timid și totdeauna îndatoritor, niciodată nu se bătea în afara sălii de sport. A fost cel mai strălucit elev al lui Spider Kelly. După obiceiul său, Spider Kelly îi învăța pe toți tinerii ce-i erau elevi să boxeze ca la categoria pană, indiferent dacă ar fi cântărit o sută cinci sau două sute cinci funturi. Dar se părea că lui Cohn metoda i se potrivește. Era într-adevăr foarte iute în mișcări. Se dovedise atât de înzestrat, încât Spider i-a alcătuit numaidecât un program supraîncărcat, făcându-l să umble întruna cu nasul zdrobit. Lucrul acesta a sporit aversiunea lui Cohn față de box, dar în același timp i-a oferit o satisfacție oarecum ciudată, și nu încapă nicio îndoială că i-a corectat forma nasului. În ultimul an petrecut la Princeton, a citit prea mult și a trebuit să-și pună ochelari. Niciodată n-am întâlnit vreun coleg de-al lui care să-l mai țină minte. Nu-și mai aminteau nici măcar că fusese campion de box la categoria mijlocie.

N-am de fel încredere în oamenii sinceri și modești, mai ales atunci când istorisirile lor sunt convingătoare, și totdeauna m-a încercat o vagă bănuială că probabil Robert Cohn n-a fost niciodată campion de box la categoria mijlocie, și mai curând îl călcase un cal pe mutră, ori maică-sa se speriasse sau văzuse cine știe ce, sau el însuși; poate, se izbise în copilărie cu nasul de ceva, însă în cele din urmă am pus un prieten să verifice toată povestea întrebându-l pe Spider Kelly. Iar Spider Kelly nu numai că-l ținea minte pe Cohn, dar deseori se gândise ce s-o fi ales de el.

După tată, Robert Cohn se trăgea din una dintre cele mai bogate familii evreiești din New York, iar după mamă din una dintre cele mai vechi. La liceul militar, unde se pregătise pentru a intra la Princeton și unde făcuse figură foarte frumoasă ca fundaș în echipa de fotbal, nimeni nu-i dăduse prilej să se jeneze din pricina originii sale rasiale. Nimeni nu-l făcuse vreodată să simtă că e evreu, și prin urmare deosebit de orice alt semen – asta până la Princeton. Era un băiat drăguț, foarte prietenos și foarte sfios, și jignirile l-au înăcrit. Și-a vărsat necazul în box și a plecat de la Princeton cu un dureros complex de inferioritate și cu nasul turtit, apoi a fost luat în căsătorie de cea dintâi fată care s-a purtat drăguț cu el. A rămas însurat vreme de cinci ani, a avut trei copii, a tocat cea mai mare parte din cei cincizeci de mii de dolari lăsați de taică-său, întrucât restul averii îi rămăsese mamei, și sub apăsarea nefericirilor casnice pricinuite de o nevastă bogată, s-a închistat într-o carapace foarte puțin plăcută; apoi, chiar când se hotărâse să-și părăsească nevasta, l-a părăsit ea pe el și a fugit cu un pictor miniaturist. Dar cum luni întregi se tot gândise să-și părăsească nevasta și n-o făcuse numai fiindcă nu putuse fi atât de crud încât s-o lase el, fuga consoartei a fost o lovitură deosebit de binefăcătoare.

Chestiunea divorțului s-a aranjat repede și Robert Cohn a plecat pe coasta Pacificului. În California s-a întâmplat să dea peste oameni cu veleități literare, și cum tot îi mai rămăsese ceva din cei cincizeci de mii de dolari, în scurtă vreme a ajuns susținătorul financiar al unei reviste de artă. Revista lui Cohn a apărut mai întâi la Carmel, în California, apoi și-a încheiat existența la Provincetown, în Massachusetts. Cohn, care fusese socotit un adevărat dar al providenței și al cărui nume apăruse pe copertă doar înșirat printre ceilalți membri ai consiliului de conducere, ajunsese la data aceea să figureze ca unic conducător al revistei. Bani ai lui erau, și deodată a descoperit că prestigiul de publicist îi procură satisfacții. Așa încât i-a părut rău când revista a devenit prea costisitoare și a trebuit s-o lase baltă.

Pe vremea aceea, însă, avea alte griji. Încăpuse pe mâna unei cucoane care nădăjduia să facă o carieră strălucită cu ajutorul revistei. Fiind o femeie foarte voluntară, Cohn n-avea nici cea mai mică șansă de a scăpa din chingi. De altminteri era și convins că o iubește. Când doamna își dădu seama că revista nu are de gând să înainteze pe calea succesului, începu să fie cam dezgustată din pricina lui Cohn și hotărî că totuși ar fi bine să pună mâna pe ce mai rămăsese, atâta vreme cât mai exista ceva disponibil, așa că-i ceru stăruitor să plece amândoi în Europa, unde Cohn ar avea puțința să scrie. Au venit deci în Europa, unde doamna își făcuse studiile, și au rămas aici vreme de trei ani. În acești trei ani, dintre care primul l-au petrecut călătorind iar ultimii doi stând la Paris, Robert Cohn a avut doi prieteni: pe Braddocks și pe mine. Braddocks era prietenul lui literar. Eu, prietenul lui de tenis.

Către sfârșitul celui de al doilea an, doamna care îl ținea sub stăpânire, și pe care o chema Frances, a descoperit că farmecele încep să i se veștejească, iar atunci atitudinea ei față de Robert a trecut de la

stăpânire și exploatare nepăsătoare la hotărârea neclintită de a-l face să se însoare cu ea. În aceeași vreme mama lui Robert îi instituisese o rentă, cam de trei sute de dolari pe lună. Timp de doi ani și jumătate cred că Robert Cohn nu se uitase la altă femeie. Era îndeajuns de fericit, singurul lui necaz fiind că, asemenea multor americani aflați în Europa, ar fi preferat să trăiască în America, iar pe deasupra mai descoperise și plăcerea scrisului. Scrisese un roman, și de fapt nu un roman chiar atât de prost pe cât au spus criticii mai târziu, deși era un roman foarte slab. Citise o mulțime de cărți, jucase bridge, jucase tenis și boxase într-o sală de cartier.

Atitudinea doamnei față de el am înțeles-o prima oară într-o noapte, după ce câteșitrei luaserăm masa împreună. Cinaserăm la „L'Avenue” și după aceea am plecat să bem cafeaua la „Café de Versailles”. După cafea am băut mai multe *fines*^[1], iar la o vreme am anunțat că trebuie să mă retrag. Cohn vorbise despre niște proiecte de-ale noastre privitoare la o excursie pe care plănuiam s-o facem împreună de *week-end*. Dorea neapărat să plece din oraș și să facă o lungă plimbare pe jos. Eu propusesem să plecăm cu avionul până la Strasbourg, iar de acolo s-o luăm pe jos până la Saint Odile sau către orice altă localitate din Alsacia.

— La Strasbourg cunosc o fată care ne-ar putea arăta orașul, adăugasem.

Cineva m-a lovit cu piciorul pe sub masă. Mi-am închipuit că e vorba de o simplă întâmplare, și am continuat:

— Șade acolo de doi ani și știe tot ce merită să fie știut despre Strasbourg. E o fată încântătoare.

Din nou am primit pe sub masă o lovitură de picior și, ridicând ochii, am văzut-o pe Frances, doamna lui Robert, cu bărbia împinsă înainte și chipul încruntat.

— Dar în definitiv, am spus eu atunci, ce să căutăm la Strasbourg? Ar fi mult mai bine să ne ducem la Bruges, ori în Ardeni.

Cohn răsuflă ușurat. De data asta n-am mai primit nicio lovitură pe sub masă. Am spus noapte bună și am plecat. Cohn a pretextat că vrea să-și cumpere un ziar și s-a oferit să mă conducă până la colț. Pe drum mi-a spus:

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce ți-a venit să vorbești despre fata aceea de la Strasbourg? Nu te-ai uitat la Frances?

— Nu. Pentru ce să mă uit? Ce dracu o privește pe Frances dacă eu cunosc o fată din America și care trăiește acum la Strasbourg?

— Asta n-are nicio importanță. Nu contează cine e fata. Numai că n-am să mai pot merge acolo, atâta tot.

— Nu mai face pe nebunul.

— N-o cunoști pe Frances. Să n-audă de fete. N-ai văzut cum se schimbă la față?

— Bine, am răspuns eu. Hai să mergem la Senlis.

— Să nu te superi.

— Nu mă supăr deloc. La Senlis e foarte frumos, putem trage la „Grand Cerf” facem o plimbare lungă prin pădure și ne întoarcem acasă.

— E-n regulă. Are să fie minunat.

— Bine. Ne vedem mâine la terenul de tenis, i-am răspuns.

— Noapte bună, Jake, mi-a urat Robert și a pornit îndărăt spre cafenea.

— Ai uitat să-ți iei ziarul, i-am atras eu atenția.

— Ai dreptate. Și a mers împreună cu mine până la chioșcul din colț. Nu te-ai supărat. Jake, așa-i? m-a întrebat întorcându-se cu ziarul în mână.

— Nu. De ce să mă supăr?

— Ne întâlnim la tenis, spuse Cohn.

M-am uitat după el, cum se ducea spre cafenea cu ziarul în mână. Îmi era chiar simpatic și

înțelegeam limpede ce viață senină îi făcea
doamna.

Capitolul 2

În iarna aceea Robert Cohn se dusesese în America și romanul îi fusese acceptat de un editor destul de serios. Am auzit că plecarea lui stârnise un scandal cumplit și cred că atunci l-a pierdut Frances, fiindcă la New York mai multe femei s-au purtat drăguț cu el, iar când s-a întors la Paris era cu totul schimbat. America îl entuziasmase mai mult decât oricând și nu mai era nici tot atât de modest, nici la fel de îndatoritor. Editorii îi lăudaseră romanul cu o anumită căldură, și asta i se cam urcase la cap. În plus, mai multe femei își dăduseră silința să fie drăguțe cu el, ceea ce avusese darul de a-i lărgi imens orizontul. Vreme de patru ani orizontul său fusese strict limitat la nevastă. În alți trei, sau aproape trei, nu văzuse nimic dincolo de Frances. Sunt convins că niciodată în viață nu fusese îndrăgostit.

Însurătoarea fusese o reacție împotriva zilelor chinuite pe care le trăise la universitate, iar Frances îl putuse lua în stăpânire fiindcă rămăsese prea uluit descoperind faptul că nu reprezentase chiar totul pe lume pentru prima lui nevastă. Încă nu se îndrăgostise, dar ajunsese să-și dea seama că reprezintă un punct de atracție pentru femei, iar dacă vreo femeie îi acorda atenție și dorea să aibă legături cu el, asta nu era pur și simplu o minune dumnezeiască. Și toate acestea îl schimbaseră atât de mult, încât acum nu mai era un om a cărui tovarășie să-ți facă vreo plăcere deosebită. De asemenea, jucând împreună cu prietenii din New York înverșunate partide de bridge la mize mai mari decât i-ar fi dat lui mâna, avusese noroc să prindă o carte grozavă și câștigase câteva sute de dolari. Întâmplarea îl făcuse să se creadă un teribil jucător de bridge și în repetate rânduri ne explicase

că la nevoie omul poate oricând să-și asigure un venit de pe urma jocului de cărți.

Și mai era încă ceva. Îl citise pe W.H. Hudson^[2]. Asta pare o îndeletnicire nevinovată, însă Cohn citise și recitise *The Purple Land*. Iar *The Purple Land*, dacă e citită la o vârstă prea înaintată, e o carte de-a dreptul funestă. Este vorba în ea despre încântătoare și fantasticele aventuri amoroase trăite de un desăvârșit gentleman englez într-o vară nespus de romănțioasă, descrisă cu multă măiestrie. Când un bărbat de treizeci și patru de ani ia cartea lui Hudson drept principală călăuză pe cărările vieții, își creează o perspectivă cam la fel de promițătoare ca și un altul care, la aceeași vârstă, ar pătrunde în Wall Street venind direct dintr-o mănăstire franțuzească, înarmat cu un set complet din cele mai realiste scrieri ale lui Horatio Alger^[3]. După câte cred eu, Cohn luase drept literă de evanghelie fiecare cuvânt din *The Purple Land*, ca și când ar fi avut de-a face cu un raport întocmit de R. G. Dun. Înțelegeți ce vreau să spun: avea și el unele rezerve, dar, luată în mare, cartea i se părea serioasă. Asta era tot ce trebuia pentru a-l împinge pe o anumită cale. Nu mi-am dat seama de forța impulsului, până în ziua când Cohn a venit la mine la birou.

— Hello, Robert, îl întâmpinasem eu. Ai venit să mă mai înveselești puțin?

— Jake, nu ți-ar plăcea să faci o călătorie în America de Sud? mă întrebă Cohn.

— Nu.

— De ce nu?

— Nu știu. Niciodată nu m-am gândit să mă duc. Cheltuială prea mare. Și, de altminteri, la Paris poți vedea oricâți sudamericieni dorești.

— Aștia nu-s sudamericieni adevărați.

— Mie mi se par teribil de adevărați.

Trebuia să prind un anumit tren cu care să expediez materialele pentru săptămâna aceea și abia scrisesem jumătate din ele.

— Ai mai auzit vreo bârfă? îl întrebai.

— Nu.

— Niciuna dintre cunoștințele tale trăsnete n-a mai divorțat?

— Nu. Ascultă, Jake. Dacă suport eu cheltuiala pentru amândoi, mergi cu mine în America de Sud?

— Pentru ce tocmai eu?

— Vorbești spaniolește. Și dacă o să plecăm împreună, are să fie mult mai amuzant.

— Nu merg, i-am răspuns din nou. Îmi place mult orașul ăsta, iar la vară mă duc în Spania.

— Toată viața am dorit să fac o asemenea călătorie, urmă Cohn. Apoi se așeză. Dar până oi izbuti s-o fac, am s-ajung la adânci bătrânețe.

— Nu fi prost, i-am răspuns eu. Te poți duce oriunde îți place. Ai bani berechet.

— Știu. Dar nu mă pot hotărî să plec.

— Fii liniștit, l-am încurajat eu. Toate țările arată așa cum le vezi în filme.

Dar mi-era milă de Robert. Vedeam bine că e tare amărât.

— Mă îngrozește gândul că viața trece atât de repede și nu-s în stare s-o trăiesc cu adevărat.

— În afară de cei care luptă cu taurii, nimeni nu-și trăiește vreodată cu adevărat din plin toată viața.

— Nu mă interesează pe mine luptătorii din arenă. Aia e o viață nefirească. Vreau să mă reîntorc la țară, undeva în America de Sud. Am putea face o călătorie extraordinară.

— Ți-a trecut vreodată prin minte să te duci în Africa Britanică de Est ca să vânezi?

— Nu, așa ceva nu mi-ar plăcea.

— Acolo, m-aș duce cu tine.

— Nu. Nu mă interesează.

— Fiindcă despre treburile astea n-ai citit în nicio carte. Apucă-te și citește o carte în care să fie vorba numai despre povești de dragoste cu principese negre cu pielea strălucitoare.

— Eu în America de Sud vreau să mă duc.

Era de-o încăpățănare imbatabilă, iudaică.

— Hai să coborâm și să bem ceva.

— Dar n-ai de lucru?

— Nu, i-am răspuns.

Coborâram scările, până la cafeneaua de la parter. Descoperisem că asta e cea mai bună metodă ca să scapi de amici. După ce beai ceva, nu-ți mai rămânea decât să zici: „Ei, acum trebuie să mă întorc la birou, fiindcă am de trimis niște cablograme” – și totul era rezolvat. Când ești gazetar, e foarte important să descoperi asemenea elegante porțițe de scăpare, fiindcă una dintre principalele reguli etice ale meseriei e să nu lași niciodată impresia că lucrezi. În orice caz, atunci am coborât la bar și am luat câte un whisky cu sifon. Cohn s-a uitat la rafturile pline de sticle ce acopereau pereții și a zis:

— Da, e foarte plăcut aici.

— Băutură cu carul, am încuviințat la rândul meu.

— Ascultă, Jake, continuă Cohn aplecându-se peste bar. N-ai niciodată simțământul că viața întreagă se scurge pe lângă tine fără să tragi niciun folos de pe urma ei? Ți dai seama că a și trecut aproape jumătate din vremea pe care o ai de trăit?

— Ba da, așa, din când în când.

— Știi că peste vreo treizeci și cinci de ani o să fim în mormânt?

— Ce dracu te-a apucat, Robert? Ce dracu ți-a venit?

— Vorbesc serios.

— Uite o treabă care nu mă neliniștește deloc.

— Ar trebui să te neliniștească.

— Am trăit și eu destule neliniști în anumite momente. Acum am terminat cu ele.

— Ei, află că eu vreau să mă duc în America de Sud.

— Ascultă, Robert, să știi că plecând pe alte meleaguri nu schimbi de fapt nimic. Eu am

încercat toate chestiile astea. Nu poți scăpa de tine însuși mutându-te dintr-un loc în altul. E absolut zadarnic.

— Dar tu n-ai fost niciodată în America de Sud.

— Dă-o dracului de Americă de Sud! Dacă o să te duci acolo în starea sufletească de acum, are să fie exact același lucru. Orașul ăsta e fără cusur. De ce nu începi aici, la Paris, să-ți trăiești viața?

— Mi-e lehamite de Paris și mi-e lehamite de Cartierul Latin.

— Evită Cartierul Latin. Umblă prin oraș de unul singur și vezi ce se întâmplă cu tine.

— Nu se întâmplă nimic. Într-o noapte am hoinărit singur până în zori și nu mi s-a întâmplat nimic, doar un biet polițist pe bicicletă m-a oprit și mi-a cerut actele.

— Nu arăta frumos orașul noaptea?

— Nu mă interesează Parisul.

Vasăzică așa stăteau lucrurile. Îmi era milă de el, dar n-aveam absolut nimic de făcut, fiindcă orice aș fi încercat, m-aș fi izbit de cele două poziții apărute cu îndărătnicie: America de Sud ar putea să rezolve totul, și lui nu-i plăcea Parisul. Prima idee o culesese dintr-o carte și bănuiesc că a doua tot dintr-o carte provenea. Așa că am spus:

— Îmi pare rău, dar trebuie să mă întorc la birou și să expediez niște cablograme.

— Chiar trebuie?

— Da, trebuie să le trimit neapărat.

— Te superi dacă vin și eu și te aștept până termini?

— Nu. Hai să mergem.

Cohn a rămas în odaia de alături să citească ziarele, iar redactorul-proprietar și cu mine am trudit din greu vreme de două ceasuri. Pe urmă am sortat copiile, am adăugat o notă explicativă, am pus totul în două plicuri mari de carton și am chemat băiatul de serviciu care trebuia să le ducă la Gara Saint Lazare. Am trecut apoi în odaia de alături și acolo l-am găsit pe Cohn dormind în

fotoliu. Adormise cu capul pe brațe. N-aș fi vrut să-l trezesc, dar trebuia să închid biroul și să plec. I-am pus mâna pe umăr. Scutură din cap. „Nu pot, spuse apăsându-și și mai tare capul pe brațe. Nu pot. Pentru nimic în lume nu fac una ca asta.”

— Robert, am rostit eu atunci zgâlțâindu-l de umăr. El a ridicat privirile, a zâmbit și a început să clipească des.

— Am spus ceva cu glas tare, adineaori?

— Ceva ai spus. Dar n-am înțeles ce anume.

— Doamne sfinte! Ce vis înfiorător!

— Te-a adormit tăcănitul mașinii de scris?

— Cred că asta-i pricina. N-am dormit deloc astă-noapte.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Am discutat, îmi răspunse Cohn.

Cu ochii minții, vedeam limpede scena. Am prostul nărav de a reconstitui în minte scenele trăite în dormitor de prietenii mei. După aceea am coborât, ne-am dus la „Café Napolitain” să luăm un *apéritif* și să privim lumea ieșită la plimbare pe bulevard.

Capitolul 3

Era o caldă seară de primăvară, iar după plecarea lui Robert am mai rămas la o masă pe terasa de la „Napolitain” să privesc coborârea amurgului, aprinderea firmelor luminoase, schimbarea ritmică a roșului și verdelui stopurilor, îmbulzeala trecătorilor și scurgerea tropotitoare a trăsurilor pe lângă șirul dens de taxiuri, să văd cum *les poules* trec prin fața mea singure ori perechi, pornite să facă rost de masa din seara aceea. Am urmărit cu privirea o fată frumoasă care trecea pe lângă masa mea, am văzut-o cum se depărtează pe stradă și am pierdut-o în mulțime, am observat apoi alta, pe urmă din nou am văzut-o pe prima întorcându-se. Iarăși a trecut pe lângă mine, și atunci am privit-o drept în ochi, iar fata a venit spre masa mea și s-a așezat. A sosit și chelnerul.

— Ei, și ce-ai vrea să bei? am întrebat-o.

— Pernod.

— Nu-i chiar bun pentru puștance.

— Puști ești tu. *Dites, garçon, un pernod.*^[4]

— Și mie tot un pernod.

— Ce-i cu tine? mă întrebă fata. Te duci la un chef?

— Sigur. Tu nu?

— Nu știu. În orașul ăsta niciodată nu poți să știi.

— Nu-ți place Parisul?

— Nu.

— De ce nu te duci altundeva?

— Nu există niciun altundeva.

— Înseamnă că ești fericită!

— Fericită pe dracu'!

Pernodul este o imitație a absintului, dar verzui la culoare. Dacă îi pui apă, capătă un aspect lăptos.

Are gust de lemn dulce, te înfierbântă zdravăn, dar tot la fel te și turtește. Am stat la masă și am băut, iar fata părea cam abătută.

— Ei, ce zici, o întrebai, îmi plătești o masă?

Fata zâmbi și atunci am înțeles pentru ce se ferea cu atâta grijă să nu izbucnească în râs. Cu gura închisă, era chiar destul de drăguță. Am plătit și am pornit în jos pe stradă. Am chemat o trăsură și birjarul a tras lângă trotuar. Purtați de alunecarea înceată și lină, ne-am așezat comod în *fiacre* și am urcat pe Avenue de l'Opéra, am trecut pe lângă ușile ferecate ale magazinelor cu vitrine luminoase, de-a lungul bulevardului larg, strălucitor și aproape pustiu. Trăsura trecu prin fața birourilor ziarului „Herald” din New York, ale căror ferestre erau pline de ceasornice.

— Ce-i cu toate ceasurile astea? mă întrebă fata.

— Arată ora de pe întreg cuprinsul Americii.

— De ce râzi de mine?

Cotirăm de pe Avenue pe Rue des Pyramides, străbăturăm prin aglomerația de pe Rue de Rivoli și pătrunserăm pe o poartă întunecată în grădina Tuileries. Fata se ghemuise lângă mine, iar eu o cuprinsesem cu brațul. Înălță capul așteptând să fie sărutată. Încercă să mă mângâie, dar îi dădui mâna la o parte.

— Fii cuminte.

— Ce-i cu tine? Ești bolnav?

— Da.

— Toată lumea e bolnavă. Și eu sunt.

Am ieșit din Tuileries la lumină, am traversat Sena și pe urmă am luat-o în sus pe Rue des Saints Pères.

— Dacă ești bolnav, n-ar trebui să bei pernod.

— Nici tu.

— Pentru mine n-are importanță. Când e vorba de o femeie, nu contează.

— Cum te cheamă?

— Georgette. Pe tine cum?

— Jacob.

— Asta e nume flamand.

— E și american.

— Nu ești flamand?

— Nu, american.

— Îmi pare bine. Nu pot să-i sufăr pe flamanzi.

Între timp ajunseserăm la restaurant. Am strigat către *cocher*^[5] și i-am spus să oprească.

Am coborât din trăsură, însă Georgettei nu i-a plăcut cum arăta localul.

— E cam prăpădit restaurantul ăsta.

— Cam, îi răspunsei. Poate preferi să ieși masa la Foyot. De ce nu reții trăsura să te duci acolo?

O agătasem împins de gândul vag sentimental că ar fi plăcut să iau masa însoțit de cineva. Trecuse multă vreme de când nu mai mâncasem în tovărășia unei *poule* și uitasem cât de plictisitoare poate fi o asemenea masă. Intrarăm în restaurant, trecurăm pe lângă tejgheaua unde trona Madame Lavigne și pe urmă ne așezarăm într-o cameră mai mică. După ce mâncă, Georgette se mai înveseli și îmi declară:

— Nu-i rău aici. Nu e șic, dar mâncarea e destul de bună.

— Poți mânca mai bine decât la Liège.

— Bruxelles vrei să zici.

Mai luarăm o sticlă de vin și Georgette spuse o glumă. Pe urmă zâmbi arătându-și toți dinții stricați și din nou ciocnirăm paharele.

— Ești un tip simpatic, îmi mărturisi Georgette. Ce păcat că te-ai îmbolnăvit. Și ne înțelegem bine amândoi. Dar ia spune, de ce suferi?

— Am fost rănit în război, i-am răspuns eu.

— Of, porcăria aia de război.

De bună seamă că am fi continuat așa, discutând despre război și convenind că, de fapt, fusese o adevărată calamitate pe capul civilizației și mult mai bine ar fi fost dacă era evitat. Mă plictiseam destul de tare. Dar tocmai atunci cineva strigă din camera de alături:

— Barnes! Hei, Barnes! Jacob Barnes!

— Auzi, mă strigă un prieten, i-am explicat fetei și am ieșit din cameră.

Dincolo am dat peste Braddocks așezat la o masă, împreună cu o ceată întreagă: Cohn, Frances Clyne, doamna Braddocks și alții pe care nu-i cunoșteam.

— Mergi și tu la dans, nu-i așa? mă întrebă Braddocks.

— Ce dans?

— Cum ce dans? Dancingurile. Ce, nu știi că le-am reînviat? interveni doamna Braddocks.

— Trebuie să vii și tu, Jake. Ne ducem cu toții, spuse Frances de la celalalt capăt al mesei. Era o femeie înaltă și se pricepea să zâmbească.

— Sigur că merge și el, afirmă Braddocks. Hai, vino încoace să iei cafeaua cu noi, Barnes.

— S-a făcut.

— Și adu-ți prietena, mă îndemnă râzând doamna Braddocks. Era canadiană și în relațiile cu ceilalți dovedea întreaga simplitate plină de grație a celor din Canada.

— Mulțumesc, venim numaidecât, am făgăduit eu. Pe urmă m-am întors în camera cea mică.

— Cine-s prietenii aceia ai tăi? mă întrebă Georgette.

— Scriitori și artiști.

— De ăștia găsești puzderie dincoace de Sena.

— Chiar prea mulți.

— Ai dreptate. Totuși, unii dintre ei scot bani frumoși.

— Ei, da.

Am terminat de mâncat și am băut vinul, pe urmă i-am spus fetei:

— Hai dincolo. Cafeaua o bem împreună cu ceilalți.

Georgette își deschise poșeta, și-și trecu de câteva ori puful peste obraji uitându-se în oglinjoară, își redesează buzele cu ajutorul rujului și-și potrivi pălăria, apoi anunță:

— Gata.

Am trecut în sala plină de lume, iar Braddocks și ceilalți bărbați de la masă s-au ridicat în picioare.

— Dați-mi voie să v-o prezint pe logodnica mea, mademoiselle Georgette Leblanc, am anunțat eu. Georgette arboră zâmbetul ei încântător și cu toții ne strânserăm mâinile.

— Sunteți rudă cu Georgette Leblanc, cântăreața? întrebă doamna Braddocks.

— *Connais pas*^[6] răspunse Georgette.

— Dar aveți același nume, insistă binevoitoare doamna Braddocks.

— Nu, contestă Georgette. Nici vorbă. Pe mine mă cheamă Hobin.

— Bine, dar domnul Barnes v-a prezentat drept mademoiselle Georgette Leblanc. Am auzit foarte limpede, insistă doamna Braddocks, care, încântată de faptul că vorbea franțuzește, ar fi fost în stare să nu-și dea seama de nimic din ce spune.

— E un caraghios, declară Georgette.

— A, atunci a glumit, spuse doamna Braddocks.

— Da, încuviință Georgette. A vrut să facă haz.

— Ai auzit, Henry? strigă doamna Braddocks peste masă către bărbatu-său. Domnul Barnes și-a prezentat logodnica drept mademoiselle Leblanc, dar de fapt pe dânsa o cheamă Hobin.

— Sigur că da, draga mea. Pe mademoiselle Hobin eu o cunosc de foarte multă vreme.

— Aha, mademoiselle Hobin, strigă Frances vorbind franțuzește foarte repede și părând a nu fi nici atât de mândră și nici atât de mirată ca doamna Braddocks de pe urma împrejurării că izbutea să se exprime în franțuzește. Sunteți de mult la Paris? Vă place aici? Iubiți Parisul, nu-i așa?

— Cine-i asta? întrebă Georgette întorcându-se către mine. Trebuie neapărat să vorbesc cu ea?

Se uită la Frances, care stătea pe scaun zâmbind, cu mâinile împreunate, capul înclinat pe gâtul ei

lung și buzele strânse, gata să pornească iarăși vorbăria.

— Nu, nu-mi place Parisul. E scump și murdar.

— Zău? Eu îl găsesc excepțional de curat. E unul dintre cele mai curate orașe din toată Europa.

— Mie mi se pare murdar.

— Ce curios! Dar poate că nu stați de prea multă vreme la Paris.

— Ba stau de o groază de vreme.

— Poți găsi în el oameni încântători. Asta trebuie s-o admită oricine.

Georgette se întoarse din nou spre mine.

— Îs tare drăguți prietenii tăi.

Frances se cam cherchelise și i-ar fi făcut plăcere să continue în același fel, dar sosi cafeaua, veni și Lavigne cu lichiorurile, iar pe urmă plecarăm cu toții către dancing-clubul pe care-l știa Braddocks.

De fapt era un *bal musette* pe Rue de la Montagne Sainte Genevieve. În cinci seri din săptămână veneau acolo să danseze muncitorii din cartierul Panthéon. Pentru o seară în fiecare săptămână se transforma în dancing-club. Lunea era închis. Când am sosit noi, nu era în local aproape nimeni, în afară de un polițist care stătea lângă ușă, de nevasta patronului tronând la barul acoperit cu tablă de zinc și de patronul însuși. Fata lor coborî în local tocmai când intram noi. De-a lungul pereților se întindeau bănci lungi, în toată încăperea erau înșirate mese, iar în fund se afla ringul de dans.

— Sper că lumea are să sosească ceva mai devreme, spuse Braddocks.

Fata veni spre noi și ne întrebă ce vrem de băut. Patronul se urcă pe un scaun înalt de lângă ring și începu să cânte la acordeon. Avea un șir de clopoței prinși în jurul gleznei și în vreme ce cânta, bătea tactul cu piciorul. Toată lumea trecu la dans. Era foarte cald și când am coborât de pe ring eram lac de transpirație.

— Doamne sfinte, exclamă Georgette. Cumplită zăpușeală e în cutia asta!

— E cald.

— Cald al dracului!

— Scoate-ți pălăria.

— Bună idee.

Cineva o invită pe Georgette la dans, iar eu m-am dus la bar. Era într-adevăr foarte cald și acordeonul răsună plăcut în noaptea înăbușitoare. Am băut o bere stând în prag și primind în față adierea răcoroasă a vântului de pe stradă. Două taxiuri coborau pe strada înclinată. Amândouă opriră în fața localului. O ceată de tineri, unii îmbrăcați în jersee, alții doar în cămăși, coborî din ele. În lumina ce se revărsa pe ușă le-am văzut mâinile și părul proaspăt spălat, încrețit în inele. Polițistul de lângă ușă se uită la mine și zâmbi. Noii sosiți intrară înăuntru. Când trecură pragul, le-am văzut la lumină mâinile albe, părul ondulat, chipurile albe, care se strâmbau, gesticulau, vorbeau. Printre ei se afla și Brett. Arăta foarte frumoasă și se vedea limpede că se simte grozav de bine în mijlocul lor.

Unul dintre noii clienți o văzu pe Georgette și anunță:

— Ia ascultați ce spun eu. Uite că am zărit o fată într-adevăr de meserie. Am să dansez cu ea, Lett. Uită-te bine la mine.

Bărbatul înalt, brunet, căruia i se spusese Lett, răspunse:

— Nu te-apuca de prostii.

Blondul cu păr ondulat îl liniști:

— Lasă, dragă, nu te speria.

Iar Brett era cu ei.

Mă cuprinsese o furie crâncenă. Nu știu cum, darăștia totdeauna mă înfuriau. Îmi dau seama că de obicei sunt socotiți oameni amuzanți, cu care trebuie să fii îngăduitor, dar tare aveam poftă să-l pocnesc pe unul, pe oricare, doar ca să strivesc în picioare atitudinea aceea superioară și afectată.

Însă în loc să fac așa, am ieșit în stradă și am băut o bere la barul localului de alături. Berea nu era bună deloc, și a trebuit să iau un coniac încă și mai prost, ca să spăl gustul nesuferit ce-mi rămăsese în gură. Când m-am întors în primul local, ringul era plin de dansatori și Georgette dansa cu tânărul cel blond, care se mișca dând din șolduri, cu capul lăsat pe-o parte și ochii ridicați spre tavan. De îndată ce se opri muzica, un altul o invită să danseze cu el. O acaparaseră definitiv. Atunci am înțeles că toți au să danseze cu Georgette. Așa-săștia.

M-am așezat la o masă. La aceeași masă ședea și Cohn. Frances dansa. Doamna Braddocks a venit cu unul și ni l-a prezentat drept Prentiss. Venise de la New York și era de fel din Chicago, un proaspăt romancier cu faimă mereu crescândă. Vorbea cu un fel de accent britanic. I-am propus să bea ceva.

— Mulțumesc foarte mult, răspunse tânărul, dar chiar adineauri am băut.

— Mai ia încă un păhărel.

— Mulțumesc, o să iau unul.

Am chemat fata și am luat fiecare câte un *fine á l'eau*^[2].

— Am auzit că ești din Kansas City, îmi spuse tânărul.

— Da.

— Parisul ți se pare amuzant?

— Da.

— Zău?

Mă cam cherchelisem. Nu eram chiar beat de-adevărat, dar de ajuns ca să nu-mi pese de nimic.

— Mă jur că da, am stăruit eu. Dumitale nu?

— Oho, cât de încântător te înfurii, zise tânărul. Tare mi-ar plăcea să am și eu darul ăsta.

M-am ridicat de la masă și am pornit către ringul de dans. Doamna Braddocks a venit după mine, zicând:

— Nu trebuie să te superi pe Robert. Vezi bine că nu-i decât un copil.

— Nu m-am supărat. Doar am avut o clipă senzația că s-ar putea să vărs.

— Logodnica ta are un succes grozav, urmă doamna Braddocks uitându-se spre ring, unde

Georgette dansa în brațele bărbatului înalt și negricios cu numele de Lett.

— Nu-i așa? am rostit eu.

— Ba cam așa, conveni doamna Braddocks.

Cohn se apropie și el și-mi spuse:

— Hai, Jake, să bem ceva. Și o pornirăm împreună spre bar. Dar ce-i cu tine? Parcă s-ar fi întâmplat ceva care te-a întors pe dos.

— Nu s-a întâmplat nimic. Numai că toată panorama asta îmi face greață, atâta tot.

Brett veni și ea la bar.

— Hello, copii!

— Hello, Brett, i-am răspuns. Dar cum de nu te-ai pilit?

— De-acuma gata, nu mă mai pilesch niciodată. Ia ascultați, oferiți-i fetei un brandy cu sifon.

Stătea lângă noi, cu paharul în mână, și l-am văzut pe Robert Cohn cum se uita la ea. Arăta în bună măsură așa cum trebuie să fi arătat strămoșul său în clipa când a zărit pământul făgăduinței. Bineînțeles, însă, că Robert era mult mai tânăr. Dar avea pe chip expresia aceea de așteptare avidă și aproape deznădăduită.

Brett era afurisit de frumoasă. Purta un pulover de jerse și o fustă de tweed, iar părul îi era pieptănat peste cap, băiețește. Ea a lansat genul ăsta. Era alcătuită doar din linii curbe, ca silueta unui yaht lansat în cursă, și prin jerseul acela de lână nu putea să-ți scape niciun amănunt. I-am spus:

— Sunt încântători prietenii ăștia ai tăi, Brett.

— Nu-i așa că-s drăguți? Dar tu, dragul meu? De unde-ai adunat-o?

— De la „Napolitain”.

— Și ai petrecut o seară plăcută?

— Oho, într-adevăr neprețuită!

Brett izbucni în râs.

— Nu-i frumos din partea ta, Jake. Înseamnă că ne jignești pe toți. Ia uită-te la Frances. Și la Jo.

Asta pentru a fi pe placul lui Cohn.

— E-un fel de restrângere a afacerilor, urmă Brett, și din nou izbucni în râs.

— Ești teribil de trează, am observat eu.

— Da. Nu-i așa? Și unde mai pui că atunci când te afli cu o ceată cum e a prietenilor mei, poți bea fără nicio grijă.

Muzica se auzi din nou și Robert Cohn zise:

— Îmi acorzi mie dansul ăsta, lady Brett?

Brett îi zâmbi, pe urmă începu să râdă.

— Pe ăsta i l-am promis lui Jacob. Al dracului de biblic mai sună numele tău, Jake.

— Dar de următorul ce zici? întrebă Cohn.

— O să plecăm, răspunse Brett. Avem o întâlnire tocmai în Montmartre.

În vreme ce dansam, m-am uitat peste umărul partenerei mele și l-am văzut pe Cohn stând în picioare dinaintea barului, cu ochii mereu pironiți asupra ei.

— Ai mai zdrobit o inimă, i-am șoptit.

— Nu vorbi despre treaba asta. Bietul băiat. Habar n-am avut până adineaori.

— Ei, nu-i nimic, am urmat eu. Bănuiesc că-ți place să le sporești mereu numărul.

— Nu mai vorbi ca un prost.

— Dar îi sporești.

— Ei, și? Ce dacă îi sporesc?

— Nimic.

Dansam după melodia acordeonului și cineva începuse să cânte la banjo. Era foarte cald și mă simțeam minunat. Trecurăm pe lângă Georgette, care dansa cu un altul din grup.

— Ce te-o fi apucat de-ai adus-o aici?

— Nici eu nu știu, pur și simplu am venit cu ea înapoi.

- Începi să devii al dracului de romantic.
- Nu, mă plictisesc.
- Acuma?
- Nu, nu acuma.
- Hai să plecăm de aici. O lași pe mâini bune.
- Vrei să plecăm?
- Dacă n-aș vrea, crezi că ți-aș propune?

Am coborât de pe ring, mi-am luat pardesiul dintr-un cuier prins în perete și m-am îmbrăcat. Brett se dusesse la bar. Cohn îi spunea nu știu ce. M-am oprit și eu la bar și am cerut un plic. Patroana a făcut rost de unul. Am scos din buzunar o bancnotă de cincizeci de franci, am pus-o în plic, l-am închis și i l-am încredințat patroanei, rugându-o:

— Vreți să fiți bună și să dați plicul fetei cu care am venit, dacă întreabă de mine? Și dacă pleacă împreună cu vreunul dintre domnii de-aici, ați vrea să mi-l păstrați?

— *C'est entendu, monsieur*^[8], mi-a răspuns patroana. Plecați? Chiar așa devreme?

— Da.

Îeșirăm pe ușă. Cohn tot mai avea ceva de spus și vorbea cu Brett, care îi ură noapte bună și mă luă de braț.

— Noapte bună, Cohn, am adăugat și eu.

În stradă, ne uitarăm după un taxi. Brett îmi spuse:

— Ai să rămâi fără cei cincizeci de franci.

— Bineînțeles.

— Nu se vede niciun taxi.

— Să mergem pe jos până la Panthéon și să luăm de acolo.

— Hai să bem ceva în cârciuma de-alături și să trimitem după un taxi.

— Nu-ți place să mergi pe jos nici măcar zece pași.

— Nu, dacă pot să scap.

Am intrat în barul de alături și am trimis chelnerul după un taxi.

— Ei, uite că am plecat și ne-am descotorosit de ei.

Stăteam sprijiniți de barul înalt acoperit cu tablă de zinc și, fără să scoatem o vorbă, ne uitam unul la celălalt. Pe urmă a venit chelnerul și ne-a anunțat că taxiul ne așteaptă afară. Brett m-a strâns tare de mână. I-am dat chelnerului un franc și am ieșit.

— Încotro să-i spun s-o ia? am întrebat-o pe Brett.

— Ei, spune-i să ne plimbe pe-aici primprejur.

L-am rugat pe șofer să ne ducă la Parcul Montsouris, am urcat și am trântit portiera. Brett ședea răsturnată într-un colț cu ochii închiși. M-am așezat lângă ea. Cu o smucitură, mașina porni din loc.

— Vai, dragul meu, am fost atât de nenorocită, rosti Brett.

Capitolul 4

Taxiul o luă în sus pe pantă, trecu prin piața luminată, apoi mai departe, în întuneric, tot urcând, pe urmă ajunse la loc drept pe strada întunecoasă de dincolo de Saint Etienne du Mont, alunecă lin pe asfalt, trecu pe lângă copaci și pe lângă autobuzul oprit în Place de la Contrescarpe, apoi o coti peste pietrele de râu de pe Rue Mouffetard. Pe ambele părți ale străzii se înșirau barurile luminate și prăvăliile deschise la ore târzii. Nu stăteam aproape unul de altul, dar de multe ori ne-am ciocnit din pricina zdruncinăturilor mașinii pe strada cea veche. Brett își scosese pălăria. Ținea capul dat pe spate. I-am văzut fața la lumina prăvăliilor deschise, pe urmă am trecut în întuneric, și din nou i-am văzut limpede chipul când am pătruns pe Avenue des Gobelins. Pavajul era desfundat și muncitorii lucrau la șinele de tramvai sub lumina lămpilor cu acetilenă. Brett avea chipul alb și linia gâtului i se distingea limpede în lumina puternică a flăcărilor. Când am pătruns iarăși în întuneric, am sărutat-o. Buzele ni s-au împreunat strâns, dar după aceea Brett s-a răsucit deodată și s-a ghemuit în colțul banchetei, cât de departe putea. Ținea capul în piept. Și spuse:

- Nu mă atinge. Te rog să nu mă atingi.
- Dar ce s-a întâmplat?
- Nu pot să îndur.
- Oh, Brett.
- Nu mă atinge. Trebuie să înțelegi. Nu pot îndura, asta-i. Vai, dragul meu, te rog înțelege.
- Nu mă iubești?
- Dacă te iubesc? Pur și simplu parcă mă transform în gelatină când mă atingi.

— Și nu ne rămâne nimic de făcut în privința asta?

Acum ședea dreaptă pe banchetă. Se sprijinea de mine, o cuprinsesem cu brațul și stăteam foarte liniștiți. Mă privea în ochi, cu privirea aceea numai a ei, care te făcea să te întrebi dacă într-adevăr vede ceva cu propriii ochi. Și ochii aceia vor continua să privească mereu și mereu, chiar și după ce ochii tuturor celorlalți oameni de pe lume vor fi încetat să mai privească. Privea ca și când pe pământ n-ar fi existat niciun lucru la care să nu se uite în același fel, și cu adevărat era chinuită de mulțimea atâtor lucruri.

— Și nu ne rămâne nimic, chiar nimic de făcut? am insistat eu.

— Nu știu, răspunse Brett. Nu mai vreau să trec încă o dată prin iadul acela.

— Mai bine am avea grijă să nu ne mai întâlnim.

— Dar, dragul meu, trebuie să te văd. Doar știi că nu e numai asta.

— Nu, dar totdeauna ajungem acolo.

— E vina mea. Dar, oare nu plătim pentru tot ce facem?

Toată vremea mă privise drept în ochi. Ochii ei aveau adâncimi variabile; câteodată păreau absolut inexpressivi. Acum îi puteai pătrunde până în străfunduri.

— Mă gândesc la toate suferințele pe care le-am pricinuit bărbatilor. Acum plătesc pentru toate.

— Nu mai vorbi prostii, m-am împotrivit eu. De altminteri, ce mi s-a întâmplat mie trece de obicei drept un lucru plin de haz. Nu mă gândesc niciodată la istoria asta.

— Vai, nu. Sunt convinsă că nu te gândești.

— Bine, atunci să nu mai vorbim despre ea.

— Și eu am râs odată, chiar eu, cândva. Acum nu se mai uita la mine. Un prieten de-al fratelui meu s-a întors acasă tot așa, de la Mons. Părea o

glumă extraordinară. Dar bărbații nu află niciodată nimic, nu-i așa?

— Nu, i-am răspuns. Nimeni nu află vreodată ceva.

Eram sătul până peste cap de povestea asta. Probabil că într-un moment sau altul o privisem și eu sub cele mai multe dintre variatele ei aspecte, inclusiv acela că anumite schilodiri ori infirmități devin obiect de haz, rămânând în același timp foarte dureroase pentru cei loviți.

— E plină de haz, am spus. Are un haz nespus. Și are haz, nu glumă, să fii îndrăgostit.

— Așa crezi?

În clipa aceea ochii îi deveniră din nou lipsiți de orice expresie.

— Nu spun haz în sensul comun. Într-un anumit fel e însă un simțământ fermecător.

— Nu, zise Brett. Cred că e iadul pe pământ.

— E bine că ne putem întâlni.

— Nu. Nu cred că-i bine.

— Și nu vrei să ne vedem?

— Trebuie să te văd.

Acum ședeam ca doi străini. Pe partea dreaptă se afla Parcul Montsouris. Restaurantul, cu bazinul plin de păstrăvi vii și unde poți sta să privești peste întinderea parcului, era închis și zăcea în întuneric. Șoferul întoarse capul spre noi. Am întrebat-o pe Brett:

— Unde ai vrea să mergem?

Brett se uita în altă parte.

— A! Să mergem la „Select”.

— „Café Select”, i-am spus șoferului. Boulevard Montparnasse.

Am pornit imediat într-acolo, ocolind pe după Leul de la Belfort, care supraveghează tramvaiele ce trec către Montrouge. Brett privea drept înainte. Pe Boulevard Raspail, când începuserăm să zărim luminile din Montparnasse, Brett spuse:

— Te-ai supăra tare dacă te-aș ruga să faci ceva?

— Nu fi caraghioasă.

— Mai sărută-mă doar o singură dată înainte de a ajunge la restaurant.

După ce mașina s-a oprit, am coborât și i-am plătit șoferului. Brett se dădu jos potrivindu-și pălăria pe cap. În vreme ce cobora, m-a prins de mână. Și mâna îi tremura.

— Spune-mi, arăt tare răvășită?

Își trase pe ochi pălăria bărbătească de fetru, intră și porni spre bar. Înăuntru, în jurul barului și pe la mese, se afla cea mai mare parte din ceata cu care fusesem la localul de dans.

— Hello, copii, strigă Brett. Vreau să beau ceva!

— A! Brett! Brett! strigă venind către ea mărunțelul pictor portretist grec care afirma despre sine că e duce și căruia toți îi spuneau Zizi. Am pentru tine o veste grozavă.

— Hello, Zizi, îi răspunse Brett.

— Aș vrea să-ți prezint un prieten, spuse Zizi.

Un bărbat gras se apropie de ei.

— Conte Mippipopolous – prietena mea lady Ashley.

— Bună seara, rosti Brett.

— Vă distrați bine la Paris, lady? întrebă contele Mippipopolous. La lanțul de la ceas purta un dinte de elan^[9].

— Oarecum, răspunse Brett.

— Parisul e un oraș grozav, asta fără nicio îndoială, urmă contele. Dar bănuiesc eu că dumneavoastră aveți și la Londra destule chestii grozave.

— A, bineînțeles, confirmă Brett. Uriașe!

Braddocks mă strigă de la o masă:

— Barnes, vino să bei ceva. Află că fata aceea a ta a făcut un scandal înfiorător.

— Cum așa?

— A pornit de la o vorbă de-a fetei patronilor. Scandal clasa întâi. A fost încântătoare, să știi. Și-a arătat cărțulia galbenă și i-a cerut fetei patronilor s-o arate și ea pe a ei. Atuncea să vezi scandal.

— Și cum s-a sfârșit?

— Ei, s-a găsit cineva s-o ducă și pe ea acasă. Nu era urâtă. Și se pricepe să vorbească în argou, minunat se pricepe. Stai jos să bei ceva.

— Nu, am refuzat eu. Trebuie s-o șterg de aici. L-ai văzut pe Cohn?

— A plecat acasă împreună cu Frances, interveni doamna Braddocks.

— Bietul băiat, urmă Braddocks. Pare să fie tare nefericit.

— Vă spun că chiar și este, afirmă doamna Braddocks.

— Gata, trebuie s-o șterg, i-am anunțat grăbit. Vă urez noapte bună.

M-am dus la Brett, lângă bar, și i-am spus noapte bună. Contele tocmai comanda șampanie, și mă întrebă:

— N-ați dori să beți un pahar cu noi?

— Nu. Vă mulțumesc foarte mult. Sunt nevoit să plec.

— Chiar pleci? mă întrebă Brett.

— Da. Mă doare capul îngrozitor.

— Ne vedem mâine?

— Treci pe la birou.

— N-aș crede.

— Ei, atunci unde aș putea să te văd?

— Oriunde, în jur de ora cinci.

— Numai să fie în cealaltă parte a orașului.

— Bine. La cinci mă găsești la Crillon.

— Încearcă să fii acolo, am rugat-o.

— N-avea nicio grijă, mă liniști Brett. Niciodată nu te-am lăsat să aștepti degeaba, nu-i așa?

— Mai știi ceva de Mike?

— O scrisoare azi.

— Noapte bună, domnul meu, spuse contele.

Am ieșit afară, pe trotuar, și am pornit spre

Boulevard Saint Michel, trecând pe lângă mesele de la „Rotonde”, încă și la ora aceea ocupate, am aruncat o privire către cealaltă parte a străzii, unde mesele de la „Dome” se înșiriau până la marginea trotuarului. De la o masă, cineva

mi-a făcut semn cu mâna. Nu-mi puteam da seama cine e, și mi-am văzut de drum. Voiam s-ajung acasă. Boulevard Montparnasse era pustiu. La „Lavigne” ușile stăteau închise și ferecate, iar la „Closerie des Lilas “ scosese mesele pe trotuar. Am trecut pe lângă statuia lui Ney, așezată între castanii cu frunze tinere, în lumina lămpii cu arc voltaic. O coroană de flori roșii ofilite se sprijinea pe baza soclului. M-am oprit și am citit inscripția de pe panglică: Din partea Grupărilor Bonapartiste, și o dată, nu mai țin minte care anume. Grozav de impunător arăta mareșalul Ney, cu cizmele lui înalte și cu sabia ridicată printre frunzele verzi și proaspete ale castanilor. Locuiam chiar peste drum, puțin mai jos, pe Boulevard Saint Michel.

În odaia portăresei era lumină, așa că am bătut la ușă, iar ea mi-a înmănat corespondența. I-am urat noapte bună și am urcat pe scări. Primisem două scrisori și câteva ziare. Le-am cercetat la lumina lămpii cu gaz aerian din sufragerie. Scrisorile veneau din Statele Unite. Una conținea un extras al contului meu la bancă. Arăta un activ de 2.432 de dolari și 60 de cenți. Am scos carnetul și am scăzut cele patru cecuri emise după întâi ale lunii, aflând astfel că mai dispuneam de 1.832 de dolari și 60 de cenți. Am însemnat cifrele pe dosul extrasului de cont. Cealaltă cuprindea un anunț de căsătorie. Doamna și domnul Aloysius Kirby anunță căsătoria fiicei lor Katherine – dar n-o cunoșteam nici pe fată și nici bărbatul cu care se mărita. Probabil că trimiseseră anunțul și în dreapta și-n stânga, la toată lumea. Ce nume bizar! Eram incredințat că n-aș fi putut niciodată uita un om cu un nume ca Aloysius. Nume pe de-a-ntregul catolic. Anunțul avea pe el și blazon. Ca Zizi, ducele grec. Sau contele acela. Ciudat mai era și contele. Și Brett avea titlu nobiliar. Lady Ashley. Ducă-se dracului Brett. Da, du-te dracului, lady Ashley.

Am aprins lampa de pe noptieră, am închis robinetul de gaze și am deschis ferestrele largi ale camerei. Patul era departe de ferestre, așa că le-am lăsat deschise și m-am dezbrăcat lângă pat. Un vagon de noapte trecu pe șinele de tramvai ducând legume către piețele orașului. Vagoanele astea fac un zgomot cumplit în nopțile când somnul nu se lipește de tine. Dezbrăcându-mă, m-am privit în oglinda dulapului cel mare de lângă pat. Camera fusese mobilată tipic franțuzește. Și, aș zice, destul de practic. Oh, tocmai asta, dintre toate rănilile câte pot exista pe lume! Cred că părea caraghios. Mi-am pus pijamaua și m-am vârat în pat. Aveam lângă mine cele două periodice despre luptele cu tauri, și le-am scos banderolele. Una dintre ele era portocalie. Cealaltă galbenă. Din amândouă aveam să aflu aceleași știri, așa că oricare dintre ele, citită mai întâi, ar fi lipsit-o pe cealaltă de orice interes. „Le Toril” era mai bine scris, și pe el l-am luat să-l citesc. L-am citit de la un capăt la celălalt, inclusiv Mica Publicitate și cotele bursei cerealelor. Am stins lampa. Cu gândul că aș putea să adorm.

Gândurile au început s-o ia razna. Vechea durere. Da, ce-ar fi putut fi mai scârbos decât o astfel de rană, căpătată când erai fugărit pe un front de operetă cum fusese frontul italian? În spitalul acela din Italia noi, cei internați, eram pe cale de a întemeia o asociație. Și în italienește numele asociației suna tare caraghios. Oare cu ceilalți, cu italienii, ce s-o fi întâmplat? Fusesem la Ospedale Maggiore, la Milano, în Padiglione Ponte. Clădirea de alături se chema Padiglione Zonda. În față se afla o statuie a lui Ponte, ori o fi fost a lui Zonda. Acolo a venit să mă viziteze ofițerul de legătură, cu grad de colonel. Caraghioasă treabă. Cam cea dintâi treabă hazlie. Eram înfășurat tot în bandaje. Dar lui îi spusese ce anume pățisem. Și atunci a rostit următoarea cuvântare uriașă: „Dumneata, un străin, un englez (orice străin nu putea fi decât englez), ți-ai jertfit

mai mult decât viața.” Formidabilă cuvântare! Aș fi vrut s-o pictez în litere cu înluminuri și s-o atârâ la mine în birou. Dar de râs n-a râs nicio clipă. Își închipuia, cred, cum s-ar simți în locul meu. *Che mala fortuna! Che mala fortuna!*^[10]

Cred, însă, că niciodată nu mi-am dat seama cu adevărat ce însemna asta. Încerc să iau lucrurile cât mai în glumă și să nu creez încurcături nimănui. Probabil că nici n-aș fi avut vreun necaz dacă n-aș fi întâlnit-o pe Brett la bordul vasului cu care mă transportaseră în Anglia. Bănuiesc că nici nu dorea altceva decât ce nu putea obține. Da, așa sunt oamenii. Dă-i dracului. Preoții catolici au o metodă grozavă când e vorba de asemenea treburi. Orice ai zice, sfaturi se pricep să dea. Să nu te gândești la ce te face să suferi. Oho, prețios sfat. Încearcă să-l urmezi din când în când. Încearcă și urmează-l.

Am rămas treaz și gândurile mi se învălmășeau în minte. De la o vreme nu m-am mai putut stăpâni, am început să mă gândesc la Brett, și toate celelalte au dispărut. Mă gândeam la Brett, iar atunci gândurile și-au curmat învălmășeala și au început să alunece în valuri line. Pe urmă, dintr-odată, am izbucnit în plâns. După un timp m-am mai liniștit, am rămas întins în pat ascultând hurelul tramvaielor greoaie ce treceau și se depărtau pe stradă, apoi am adormit.

M-am trezit. De afară venea zvon de ceartă. Am tras cu urechea și mi s-a părut că recunosc o voce. Mi-am pus pe mine un halat și m-am dus la ușă. De jos, răzbătea glasul portăresei. Era tare furioasă. Mi-am auzit numele și am strigat-o.

— Dumneavoastră sunteți, domnule Barnes? mă întreabă portăreasa.

— Da. Eu sunt.

— E aici o afurisită de femeie care a ridicat toată strada în picioare. Ce porcărie, la asemenea ceas din noapte! Zice că trebuie să vină la dumneavoastră. Degeaba i-am spus că v-ați culcat.

Pe urmă am auzit-o pe Brett. Fiind pe jumătate adormit, fusesem sigur că e vorba de Georgette. De ce, nici eu nu-mi dau seama. Georgette n-avea de unde să știe unde stau.

— Vrei să fii bună și să o lași sus?

Brett începu să urce scările. Mi-am dat seama, de cum am văzut-o, că era complet beată.

— Auzi ce prostie, exclamă Brett. Să faci asemenea scandal. Ia spune, nu-i așa că nu dormeai?

— Dar ce crezi că făceam?

— Nu știu. Ce oră e?

M-am uitat la ceas. Era patru și jumătate.

— Habar n-aveam cât e, zise Brett. Ascultă, la tine, aicea, nu se poate găsi un scaun? Nu fi supărăcios, dragule. Abia m-am despărțit de conte. El m-a adus înapoi.

— Ce fel de om e?

Am scos sticla de brandy, sifonul și paharele.

— Puțin, numai o picătură, zise Brett. Nu încerca să mă îmbeți. Conte. Da, așa-i. E de-ai noștri.

— E într-adevăr conte?

— Noroc! Știi, așa zice că da. În orice caz, merită să fie. Știe despre ceilalți câte-n lună și-n stele. Numai dracu poate bănuși de unde le-o fi adunat pe toate. Are în Statele Unite un lanț de prăvălii cu dulciuri.

Sorbi din pahar.

— Cred că lanț a zis. Cam așa ceva. Toate-s legate între ele, el le-a legat. Mi-a spus câte ceva în privința asta. Al dracului de interesant, în orice caz, e de-ai noștri. Da, de-ai noștri. Sigur. Se vede cât de colo.

Bău din nou.

— Dar ce m-amestec eu în poveștile astea? Nu te superi, nu? El îi aranjează treburile lui Zizi, știi?

— Zizi e și el într-adevăr duce?

— Nu m-ar mira. E grec, doar știi. Pictor infect. Mi-a cam plăcut contele.

— Unde te-ai dus cu el?

— Ei, peste tot. Chiar acum m-a purtat înapoi. Mi-a oferit zece mii de dolari ca să mă duc cu el la Biarritz. Cât face asta în lire sterline?

— Cam două mii.

— Bani serioși. I-am spus că nu pot face una ca asta. Dar a fost grozav de drăguț. I-am explicat că prea cunosc multă lume la Biarritz.

Începu să râdă.

— Văd c-o lași cam moale cu băutura, observă Brett.

Abia sorbisem din paharul de brandy cu sifon. Am tras o înghițitură zdravănă. Brett continuă:

— Așa mai merge. Foarte nostim. Pe urmă a început să-mi spună c-ar vrea să mă duc împreună cu el la Cannes. I-am răspuns că la Cannes cunosc prea multă lume. Monte Carlo. I-am răspuns că la Monte Carlo cunosc prea multă lume. I-am spus că peste tot cunosc prea multă lume. Și-i foarte adevărat, și asta e adevărat. Așa că l-am rugat să m-aducă înapoi.

Se uita la mine, ținând brațul sprijinit pe masă și paharul ridicat. Continuă:

— Nu te uita așa. I-am spus că sunt îndrăgostită de tine. Adevărat, și asta. Nu te uita așa. S-a purtat foarte drăguț. Vrea să ne ducă pe amândoi undeva la cină, mâine seară. Ai vrea?

— De ce nu?

— Acuma mai bine aș pleca.

— De ce?

— Am vrut doar să te văd. O idee al dracului de trăsniță. Vrei să te îmbraci și să cobori? Așteaptă cu mașina în stradă, puțin mai sus.

— Contele?

— El în persoană. Și un șofer în livrea. Are de gând să mă plimbe puțin și pe urmă să luăm micul dejun în Bois. Și coșuri întregi de cumpărături. De

la „Zelli”, toate. Douăsprezece sticle de Mumm. Îți surâde?

— Am de lucru mâine dimineață, i-am răspuns. Și pe urmă sunt mult prea în urma voastră ca să vă mai pot ajunge și să mai am vreun haz.

— Nu fi măgar.

— Nici nu-s în stare.

— Așa-i. Îi trimiți vreo vorbă drăguță?

— Orice. Absolut orice.

— Noapte bună, dragule.

— Nu fi sentimentală.

— Mă-mbolnăvești.

Ne-am sărutat de rămas bun și pe Brett au trecut-o fiorii. Mi-a spus:

— E mai bine să plec. Noapte bună, dragule.

— Nu trebuie neapărat să te duci.

— Ba da.

Pe scări ne-am sărutat din nou, iar când am chemat-o pe portăreasă să deschidă ușa, am auzit-o mormăind. Am urcat îndărăt în cameră și de la fereastra deschisă am urmărit-o pe Brett cu privirea, cum pășea de-a lungul străzii către limuzina cea mare, trasă la marginea trotuarului, sub lumina lămpii cu arc voltaic. A urcat și au pornit. Am plecat de la fereastră. Pe masă se aflau un pahar gol și altul pe jumătate plin cu brandy și sifon. Le-am luat pe amândouă, m-am dus în bucătărie și pe cel jumătate plin l-am vărsat în chiuvetă. Am stins focul în sufragerie, și stând pe pat mi-am aruncat papucii din picioare și m-am culcat. Asta era Brett, cea la care mă gândeam când începusem să plâng. Pe urmă mi-a apărut în minte străbătând strada și urcându-se în mașină, așa cum o văzusem ultima oară, și bineînțeles că n-a mai trecut mult și iar am simțit cum mi se sfâșie inima. Ziua e grozav de ușor să fii tare, orice s-ar întâmpla, dar noaptea e cu totul altfel.

Capitolul 5

A doua zi am pornit pe bulevard către Rue Soufflot, unde luam cafeaua cu briose. Era o dimineată splendidă. Castanii din grădina Luxembourg înfloriseră. În aer pluteau prevestirile încântătoare ale unei zile călduroase. În timp ce beam cafeaua, am citit ziarele și pe urmă am fumat o țigară. Florăresele se întorceau de la piață și își aranjau coșurile. Studenții treceau în sus, către Facultatea de Drept, ori în jos, spre Sorbona. Bulevardul era plin de tramvaie și de oameni plecați la lucru. M-am urcat într-un autobuz S și am pornit spre Madeleine, stând pe platforma din spate. De la Madeleine am luat-o pe jos pe Boulevard des Capucines până la Operă, iar de aici la mine la birou. Am trecut pe lângă vânzătorii de jucării: unul vindea broaște săltătoare, celălalt păpușele care boxau între ele. Am ocolit puțin ca să nu mă împiedic în sfoara fetei care-l ajuta pe vânzător, mânuind boxerii. Fata stătea în picioare, cu privirile pierdute în gol și sfoara prinsă în mâinile împreunate. Bărbatul îndemna doi turiști să-i cumpere jucăriile. Alți trei se opriseră și priveau. Am trecut mai departe pășind în urma unui om care împingea un tăvălug, zugrăvind cu litere umede pe trotuar cuvântul CINZANO. Pretutindeni vedeam oameni grăbind către locurile de muncă. Era plăcut să știi că te duci la muncă. Am traversat bulevardul și am pătruns în clădirea unde aveam biroul.

Sus, în birou, am citit presa franceză de dimineată, am fumat, pe urmă m-am așezat la mașina de scris și am lucrat cu spor. La unsprezece am luat un taxi și m-am dus la Quai d'Orsay^[1], am intrat înăuntru și am rămas acolo împreună cu vreo

alți zece corespondenți de presă, să-l ascultăm pe un purtător de cuvânt al Ministerului de Externe, un tânăr diplomat stil „Nouvelle Revue Française”, cu ochelari cu ramă de baga, care a vorbit și a răspuns la întrebările noastre vreme de-o jumătate de ceas. Președintele Consiliului de Miniștri se afla la Lyon unde ținea un discurs, sau mai degrabă se găsea în drum spre Paris. Câțiva au pus întrebări doar ca să se audă vorbind și numai doi corespondenți ai agențiilor de presă au întrebat fiindcă doreau cu adevărat să cunoască răspunsul. Nu existau niciun fel de știri importante. La întoarcere am luat un taxi împreună cu Woolsey și Krum.

— Cum Dumnezeu îți petreci nopțile, Jake? mă întreabă Krum. Nu te-am zărit pe nicăieri.

— Ei, prin Cartierul Latin.

— O să vin și eu într-o noapte. La „Dingo”. Asta mi se pare că-i localul cel mai grozav, nu?

— Ba da. Asta, ori spelunca cea nouă, „Select”.

— De mult am de gând să dau pe-acolo spuse Krum. Dar știți și voi cum e, totuși, când ai nevastă și copii.

— Joci cumva tenis? întreabă Woolsey.

— Păi, nu, răspunse Krum. N-aș putea spune că am jucat vreodată anul ăsta. Am încercat să mai răsflu și eu, dar duminica totdeauna a plouat, și pe terenurile de tenis e o înghesuială de nu-ți poți trage sufletul.

— Englezii nu lucrează niciunul sâmbăta, observă Woolsey.

— Băieți norocoși, rosti Krum. Ehei, dar ascultați ce vă spun eu. Într-o bună zi am s-ajung să nu mai trudesesc pentru o agenție de presă. Și-atunci o să am tot timpul să văd și cum e la țară.

— Asta-i lucrul cel mai bun. Să trăiești undeva la țară și să ai o mașinuță.

— M-am gândit serios să-mi cumpăr mașină la anul.

Am bătut în geam. Șoferul a oprit. Le-am spus celorlalți:

— Am ajuns la mine. Haideți să bem ceva.

— Mulțumesc, bătrâne, îmi răspunse Krum.

Woolsey clătină din cap.

— Trebuie să redactez ceva despre cele aflate azi dimineață.

Am pus o monedă de doi franci în palma lui Krum.

— Ești nebun, Jake. Eu plătesc.

— Ce rost are? E în contul agenției.

— Nimic. Vreau să plătesc eu.

Le-am făcut semn cu mâna. Krum scoase capul pe geam:

— Ne vedem miercuri la prânz.

— S-a făcut.

M-am urcat la birou cu ascensorul. Robert Cohn mă aștepta.

— Hello, Jake. Mergi să mâncăm?

— Da. Stai numai să văd dacă am primit ceva nou.

— Și unde luăm masa?

— Unde-o fi.

M-am uitat în hârtiile de pe birou.

— Unde ai vrea să mergem?

— Ce-ai zice de „Wetzel”? Au niște *hors d'oeuvres* grozave.

La restaurant am comandat *hors d'oeuvres* și bere. *Le sommelier*^[12] a adus berea, în căni de pământ înalte, cu spuma revărsată pe dinafară și foarte rece. Aveam la dispoziție vreo duzină de soiuri de *hors d'oeuvres*.

— Te-ai distrat bine azi-noapte? l-am întrebat pe Cohn.

— Nu. N-aș zice.

— Cum mai merge cu scrisul?

— Prost de tot. Cartea asta a doua n-o pot de fel urni din loc.

— Se întâmplă oricui.

— A, sunt sigur. Totuși, mă cam pune pe gânduri.

— Te mai tentează să pleci în America de Sud?

— Bineînțeles.

— Ei, și-atunci de ce nu pleci?

— Frances.

— N-ai decât s-o iei cu tine, l-am sfătuit eu.

— Nu i-ar face plăcere. Nu-i un lucru care să-i fie ei pe plac. Îi plac mulți dintre oamenii de pe aici.

— Atunci spune-i să se ducă dracului!

— Nu pot. Am față de ea anumite obligații.

Dădu la o parte feliile de castravete și luă o bucată de hering în oțet.

— Jake, ce știi tu despre lady Brett Ashley?

— O cheamă lady Ashley. Brett e numele ei propriu. Fată drăguță. E pe cale să divorțeze și are să se mărite cu Mike Campbell, care acum e tocmai în Scoția. De ce?

— E o femeie deosebit de cuceritoare.

— Nu-i așa?

— Are un anumit farmec, o anumită gingășie. Pare să fie pură și sinceră.

— E foarte drăguță.

— Nu știu cum să descriu farmecul ei, continuă Cohn. Cred că provine din educație.

— Vorbești de parcă ți-ar plăcea la nebunie.

— Exact. Nu m-aș mira să fiu îndrăgostit de ea.

— E bețivă, i-am spus eu. Îl iubește pe Mike Campbell și o să se mărite cu el. Într-o bună zi Mike are să fie putred de bogat.

— Nu cred c-are să se mărite vreodată cu el.

— De ce nu?

— Nu știu. Nu cred, pur și simplu. O cunoști de multă vreme?

— Da. Făcea parte din V.A.D.^[13] și lucra la spitalul unde am fost eu internat pe vremea războiului.

— Pe vremea aceea trebuie să fi fost un copil.

— Astăzi are treizeci și patru de ani.

— Când s-a măritat cu Ashley?

— În timpul războiului. Adevărata ei dragoste murise de curând, răpus de dizenterie.

— Răspunzi cam cu venin.

— Te rog să mă ierți. Fără voia mea. Încercam doar să-ți prezint faptele.

— Nu cred că s-ar mărita cu un om pe care nu-l iubește.

— Ei, i-am spus, uite c-a făcut-o. De două ori.

— Nu cred.

— Bine, atunci nu mai veni cu tot felul de întrebări prostești, dacă răspunsurile mele nu-ți plac.

— Despre treburile astea nu te-am întrebat!

— M-ai întrebat ce știu despre Brett Ashley.

— Dar nu ți-am cerut s-o insulti.

— Du-te dracului!

Alb la față, se ridică în picioare și rămase acolo, palid și furios, de cealaltă parte a farfurioarelor cu *hors d'oeuvres*.

— Stai jos, i-am spus. Nu fi idiot.

— Trebuie să-ți retragi cuvintele.

— Hai, isprăvește odată cu prostiile astea de grădiniță.

— Retrage-ți cuvintele!

— Bine. Retrăg totul. De când sunt n-am auzit vreodată de Brett Ashley. Ești mulțumit?

— Nu. Nu așa. Că mi-ai spus să mă duc dracului.

— Bun. Nu te duce dracului. Stai pe-aici. Abia trebuie să începem masa.

Cohn zâmbi din nou și se așeză. Părea bucuros că se poate așeza. Ce dracu ar fi putut face dacă n-ar fi stat jos?

— Spui lucruri atât de jignitoare, Jake.

— Iartă-mă, te rog. Am o limbă afurisită. Dar când spun lucruri urâte, niciodată nu le spun cu convingere.

— Știi, mărturisi Cohn. Ești într-adevăr cam singurul prieten bun pe care-l am, Jake.

„Aibă-te Dumnezeu în buna Lui pază”, mi-am zis eu în gând. Și am continuat cu voce tare:

— Uită ce-am spus. Îmi pare rău.

— S-a făcut. E-n regulă. N-am fost supărat decât o singură clipă.

— Bine. Hai să mai luăm și altceva de mâncare.

După ce am terminat masa, am plecat împreună pe jos până la „Café de la Paix”, să luăm cafeaua. Îmi dădeam seama că Robert ar fi vrut s-aducă din nou vorba despre Brett, dar am izbutit să ocolesc subiectul. Am vorbit vrute și nevrute, apoi m-am despărțit de el și m-am întors la birou.

Capitolul 6

La ceasurile cinci mă aflam la „Hotel Crillon” și o așteptam pe Brett. Nu venise încă, așa că m-am așezat la o masă și am așternut pe hârtie câteva scrisori. Nu erau ele prea grozave, scrisorile, dar nădăjduiam că hârtia cu antetul unui hotel de talia lui „Crillon” avea să le sporească valoarea. Brett tot nu apărea, așa că pe la șase fără un sfert am coborât la bar și am luat un Jack Rose, împreună cu George barmanul. Cum Brett nu se arătase nici pe la bar, m-am mai uitat o dată după ea, când am trecut din nou prin hol în drum spre ieșire, apoi am luat un taxi și am pornit către „Café Select”. Trecând peste Sena, am văzut un șir de bărci goale purtate de curent în alunecare grăbită și barcagii tot mai atenți la vâsle pe măsură ce se apropiau de pod. Era frumos, fluviul. La Paris e totdeauna plăcut să treci peste poduri.

Taxiul ocoli statuia celui care a inventat semaforul și respectând cu grijă toate regulile cotei pe Boulevard Raspail, iar atunci m-am răsturnat pe spătarul banchetei ca să nu văd prea bine partea asta a drumului. E totdeauna plicticos să treci pe Boulevard Raspail. Pentru mine era aidoma unei anumite porțiuni de pe șoseaua P.L.M.^[14], între Fontainebleau și Montereau, care de fiecare dată mă făcea să mă simt plictisit, mort și paralizat, până izbuteam să scap de ea. Cred că unele asociații de idei creează asemenea porțiuni moarte pe câte un traseu. Parisul are și alte străzi tot atât de urâte ca și Boulevard Raspail. N-am absolut nimic împotriva să merg pe jos pe Boulevard Raspail. Dar nu pot suporta să-l străbat cu mașina ori cu trăsura. Probabil că am citit vreodată ceva despre el. Din aceeași sursă provine și atitudinea lui

Robert Cohn față de întregul Paris. Mă întreb mereu de unde o fi provenind neputința lui Cohn de a se simți bine la Paris. Poate de la Mencken^[15]. Cred că Mencken urăște Parisul. Și atât de mulți tineri își iau simpatiile și antipatiile din scrierile lui Mencken!

Taxiul opri în față la „Rotonde”. Indiferent la ce cafenea din Montparnasse i-ai spune unui șofer de taxi să te ducă, pornind de pe malul drept al fluviului, el tot la „Rotonde” te lasă. Peste zece ani de acum încolo probabil că în loc de „Rotonde” are să fie „Dôme”. În orice caz, eram destul de aproape de țintă. Am pornit către „Select” trecând pe lângă mesele triste de la „Rotonde”. Înăuntru, la bar, era puțină lume, iar afară, singur, stătea Harvey Stone.

Avea un teanc de farfurioare^[16] dinainte și era nebărbierit.

— Stai jos, îmi spuse Harvey. Te-am căutat.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Nimic. Te-am căutat, așa.

— Ai fost la curse?

— Nu. De duminică n-am mai fost.

— Ce vești mai ai din America?

— Nimic. Absolut nimic.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu știu. Am terminat cu ei. Am terminat cu ei pentru totdeauna.

Se aplecă spre mine și mă privi drept în ochi.

— Vrei să-ți spun ceva, Jake?

— Da.

— De cinci zile n-am mai pus nimic în gură.

Am socotit repede în gând. Nu trecuseră decât trei zile de când Harvey îmi câștigase două sute de franci jucând pocher cu zaruri la „New York Bar”.

— Ce s-a întâmplat?

— N-am bani. Nu mi-au sosit banii. Tăcu o clipă, apoi continuă: E tare curios, Jake, ascultă ce-ți spun eu. Când mă aflu într-o situație ca asta, nu

vreau decât să fiu singur. Vreau să stau încuiat în cameră. Parcă aş fi pisică.

M-am căutat în buzunar.

— O sută de franci ți-ar fi de oarecare ajutor, Harvey?

— Da.

— Atunci hai. Hai să mergem la masă.

— Nu-i nicio grabă. Să bem ceva.

— Mai bine să mâncăm.

— Nu. Când ajung în starea asta, puțin îmi pasă dacă mănânc sau nu.

Am băut. Harvey a adăugat și farfurioara mea la teancul din fața lui.

— Harvey, tu-l cunoști pe Mencken?

— Da. De ce întrebi?

— Ce fel de om e?

— Un om de treabă. Spune unele lucruri tare năstrușnice. Ultima dată când am mâncat împreună cu el, am discutat despre Hoffenheimer. Partea proastă – zicea Mencken – e că mai e și mare vânător de fuste. Nu-i deloc rău spus.

— Nu-i rău spus.

— Dar acum s-a zis cu el, e sfârșit, continuă Harvey. Până azi a scris despre absolut tot ce știa, iar acum se ocupă de tot ce nu știe.

— Presupun că e un om de treabă, am spus eu. Dar mie mi-e cu neputință să-l citesc.

— Ei, nimeni nu-l mai citește în ziua de azi, declară Harvey, cu excepția celor care obișnuiesc să citească publicațiile Institutului Alexander Hamilton.

— Așa-i, am încuviințat. Nici publicațiile acelea nu erau rele.

— Sigur, întări Harvey.

Pe urmă am stat o vreme cufundați în gânduri.

— Mai luăm un porto?

— S-a făcut, conveni Harvey.

— Uite-l pe Cohn, am spus.

Robert Cohn traversa strada.

— Blegul ăla, comentă Harvey.

Cohn veni de-a dreptul la masa noastră și ne salută:

— Hello, derbedeilor!

— Hello, Robert, răspunse Harvey. Uite tocmai îi spuneam lui Jake că ești un bleg.

— Cum adică?

— Spune repede. Dar fără să te gândești. Ce-ai face dacă ai avea posibilitatea să faci orice ai dori?

Cohn căzu pe gânduri.

— Nu te gândi. Dă-i drumul.

— Nu știu, răspunse Cohn. Dar, oricum, spuneți-mi și mie, ce-i cu aiureala asta?

— Aș vrea să aflu ce-ai face într-un asemenea caz. Ce ți-ar veni în minte mai întâi. Indiferent cât de trăsnet ar fi.

— Nu știu, repetă Cohn. Cred că probabil m-aș apuca iar de jucat fotbal, mai ales dacă țin seamă câtă experiență am căpătat până azi.

— Te-am judecat greșit, mărturisi Harvey. Nu ești bleg. Ești doar un exemplar arierat.

— Ești grozav de caraghios, Harvey, spuse Cohn. Într-o bună zi ai să găsești pe unul să-ți boțască mutra.

Harvey Stone izbucni în râs.

— Așa crezi? Și totuși n-am să găsesc. Fiindcă pentru mine n-ar avea nicio importanță. Eu nu-s bătauș.

— Ba ai vedea tu ce importanță are, dacă s-ar găsi vreunul s-o facă.

— Nu, n-ar avea. Aici e marea ta greșală. Fiindcă nu ești inteligent.

— Fă bine și lasă-mă în pace.

— E-n regulă, spuse Harvey. De altminteri nici nu mă interesează subiectul. Pentru mine nu însemni nimic.

— Hai, lasă, Harvey, intervenii eu. Mai ia un porto.

— Nu, refuză Harvey. Mă duc puțin mai sus, să mănânc. Ne vedem mai târziu, Jake.

Ieși dintre mese și porni pe stradă. L-am urmărit cu privirea cum traversa strada printre taxiuri, mic, greoi, calm și sigur de sine prin îmbulzeală.

— Totdeauna mă scoate din fire, spuse Cohn. Mi-e cu neputință să-l suport.

— Mie îmi place. Țin la el. Nu-i cazul să te superi din pricina lui.

— Știu, încuviință Cohn. Doar atât, că mă calcă pe nervi.

— Ai scris ceva azi după-masă?

— Nu. N-am putut s-o urnesc din loc. Merge mult mai greu decât prima mea carte. Îmi scui sufletul din pricina ei.

Mândria aceea robustă, cu care se întorsese din America la începutul primăverii, dispăruse. Atunci fusese sigur de valoarea muncii lui și nu suferea decât din cauza nostalgiei după aventuri. Acum siguranța dispăruse. Am oarecum impresia că nu l-am înfățișat pe Robert Cohn destul de limpede. Pricina stă în faptul că până nu s-a îndrăgostit de Brett, nu l-am auzit niciodată făcând vreo remarcă în stare să-l deosebească, într-un fel sau altul, de ceilalți. Îți făcea plăcere să-l privești pe terenul de tenis, fiindcă avea corp frumos și își păstra linia; mânuia cu abilitate cărțile la bridge și întreaga lui înfățișare prezenta o stranie alură de tânăr student. Dacă se afla într-un grup, nimic din ce spunea nu atrăgea atenția. Umbla îmbrăcat cu ceea ce la școală se numea tricou de polo și poate tot așa i se spune și acum, dar fără să-și dea osteneala de a părea tânăr. Nu cred că acorda prea mare atenție îmbrăcăminteii. În privința exteriorului, se formase la Princeton. Interiorul i-l modelaseră însă cele două femei care se ocupaseră de el. Avea o voioșie înăscută, simpatică și băiețească, pe care nimeni nu izbutise să i-o alunge, și probabil că până acum eu n-am arătat-o îndeajuns. Îi plăcea să învingă la tenis. Probabil îi plăcea tot atât de mult ca și lui Lenglen, de pildă. Pe de altă parte, nici nu se înfuria dacă era învins. Când s-a îndrăgostit de

Brett, n-a mai rămas nici urmă din jocul lui de tenis. Îl băteau până și unii care niciodată n-ar fi putut râvni la asemenea performanță. În privința asta era încântător.

În orice caz, în ziua aceea stăteam amândoi pe terasa de la „Café Select” și Harvey Stone tocmai traversase strada. I-am spus:

— Hai să mergem la „Lilas”.

— Am o întâlnire.

— La ce oră?

— Frances trebuie să vină aici la șapte și un sfert.

— Uite-o c-a sosit.

Frances Clyne venea către noi, de pe cealaltă parte a străzii. Era o fată foarte înaltă și când mergea părea că-și mișcă toate încheieturile. Ne zâmbi și ne făcu semn cu mâna. Ne-am uitat la ea, cum trecea strada.

— Hello, mă salută Frances, îmi pare bine că te găsesc aici, Jake. Chiar vream să stau de vorbă cu tine.

— Hello, Frances, rosti Cohn. Zâmbea.

— A! Hello, Robert. Aici ești? Și continuă, vorbind repede: Am fost teribil de neliniștită. Dumnealui – și făcu semn cu capul spre Cohn – n-a venit acasă la prânz.

— Nu ne înțeleseserăm să vin.

— A! Știu. Dar nu i-ai spus nimic bucătăresei. Pe urmă am avut și eu o întâlnire, dar n-am găsit-o pe Paula la birou. M-am dus la Ritz s-o aștept, nici n-a călcat pe acolo, și bineînțeles că n-aveam destui bani ca să iau masa la Ritz...

— Și ce-ai făcut?

— Oho, am plecat, bineînțeles. Vorbea cu veselie prefăcută. Eu sunt totdeauna punctuală la întâlniri. În ziua de azi nimeni nu mai știe ce e punctualitatea. Ar trebui să mă învăț minte. Și, ia spune, Jake, ce mai faci?

— Foarte bine.

— Grozav de drăguță fata cu care erai la dans, și pe urmă ai plecat cu Brett aia.

— Nu-ți place? întrebă Cohn.

— O găsesc de-a dreptul încântătoare. Tu nu?

Cohn nu răspunse nimic.

— Ascultă, Jake. Vreau să stăm puțin de vorbă. N-ai fi dispus să mergi cu mine la „Dôme”? Tu rămâi aici, nu-i așa, Robert? Hai, Jake.

Am traversat Boulevard Montparnasse și ne-am așezat la o masă. A venit un băiat cu „Paris Times” am cumpărat un exemplar și l-am deschis.

— Ce s-a întâmplat, Frances?

— O, nimic, răspunse Frances, doar că vrea să mă lase.

— Cum adică?

— Păi, a spus la toată lumea că o să ne căsătorim, m-a făcut să-i dau de veste mamei și tuturor celorlalți, iar acum nu mai vrea.

— Dar ce s-a întâmplat?

— A hotărât că nu și-a trăit destul viața. Am știut c-așa are să se întâmple încă de când a plecat la New York.

Ridică privirea arătându-și ochii foarte strălucitori și străduindu-se să vorbească degajat.

— N-o să mă mărit cu el dacă nu vrea. Bineînțeles că nu. Acum nu m-aș mai mărita cu el pentru nimic în lume. Numai că mi se pare puțin cam târziu, după ce am așteptat trei ani și tocmai am izbutit să obțin divorțul.

N-am scos o vorbă.

— Plănuiserăm să serbăm cu fast evenimentul, și când colo n-am făcut decât să ne certăm. Ca niște copii proști. Ne-am certat îngrozitor, iar Robert plânge și mă imploră să fiu înțelegătoare și zice că nu poate să facă pasul ăsta.

— Cumplit ghinion.

— Cred și eu că-i un ghinion cumplit. Am pierdut cu Robert doi ani și jumătate. Acuma nici nu știu dacă o să mai vrea vreodată un bărbat să se însoare cu mine. Cu doi ani în urmă aș fi putut să

mă mărit cu oricine mi-ar fi plăcut, acolo, la Cannes. Toți bărbații în vârstă care doreau să se însoare cu o persoană șic și să se adune la casa lor umblau nebuni după mine. Acuma nu cred c-aș mai putea cuceri pe vreunul.

— Ba ai putea, nici vorbă. Te poți mărita cu cine-ți place.

— Nu, nu cred. Și, pe urmă, țin la el. Și aș vrea să am copii. Totdeauna m-am gândit c-o să avem copii.

Din nou mă privi cu ochi foarte strălucitori.

— Niciodată nu mi-au fost mie prea dragi copiii, dar nici prin cap nu mi-a trecut că n-o să am și eu cândva. Totdeauna mi-am spus că întâi o să-i am și pe urmă au să-mi și placă.

— Robert are copii.

— Ei, da. El are copii, el are bani, are o mamă bogată, și a scris o carte, dar mie nimeni n-o să-mi publice ce scriu, nimeni pe lumea asta. Și nu scriu rău. Și nici bani n-am, n-am deloc. Aș fi putut obține pensie alimentară, dar m-am zbatut să divorțez cât mai repede cu putință.

Și iarăși se uită la mine cu ochi foarte strălucitori.

— Nu e drept așa. Pe de-o parte e vina mea, dar pe de alta nu e. Ar fi trebuit să fiu mai înțeleaptă. Iar când discut cu el, nu face decât să se smiorcăie și să spună că nu se poate însura. De ce nu se poate însura? Aș fi o soție bună. Cu mine e foarte ușor să te înțelegi. Îl las de capul lui, să facă ce-i place. Dar n-ajută la nimic.

— E-o adevărată rușine.

— Da, e-o adevărată rușine. Dar n-are niciun rost să mai vorbim, nu-i așa? Hai să mergem înapoi la „Select”.

— Îți dai seama că eu n-am nicio putere.

— Nu. Atât te-aș ruga, să nu-i spui ce-am vorbit. Știu eu ce vrea dumnealui. Și pentru prima dată părăsi tonul acela afectat și cumplit de voios. Vrea

să se întoarcă singur la New York și să fie acolo când îi va apare cartea. Asta vrea dumnealui.

— Poate că n-au să i-o admire. Și nu cred că Robert e chiar așa cum vrei să-l arăți. Zău că nu cred.

— Nu-l cunoști cum îl cunosc eu, Jake. Asta vrea dumnealui să facă. Știu eu. Știu bine. De aceea nu vrea să se însoare. Vrea să trăiască un adevărat triumf în toamna asta și să nu-l împartă cu nimeni.

— Vrei să ne întoarcem la „Select” ?

— Da. Hai să mergem.

Ne-am ridicat de la masă – nimeni nu ne adusese ceva de băut – și am pornit să traversăm strada către „Select”, unde Cohn ședea și ne zâmbea de la masa cu tăblie de marmoră.

— Ei, ce te face să zâmbești așa? îl întreabă Frances. Ești chiar atât de fericit?

— Îți zâmbeam ție, lui Jake și secretelor voastre.

— Ei, ce i-am spus eu lui Jake nu-i niciun secret. Foarte curând o să afle toată lumea. N-am vrut decât să-i ofer lui Jake o versiune cinstită.

— Despre ce-a fost vorba? Despre plecarea ta în Anglia?

— Da, despre plecarea mea în Anglia. Vai, Jake! Am uitat să-ți spun. Plec în Anglia.

— E-o veste grozavă!

— Da, așa se petrec lucrurile în cele mai nobile familii. Robert mă trimite. Are să-mi dea două sute de lire și pe urmă plec să-mi vizitez prietenii. N-o să fie plăcut? Prietenii n-au aflat încă nimic.

Se întoarse spre Cohn și-i zâmbi. Dar lui Cohn îi pierise zâmbetul.

— Era vorba să-mi dai numai o sută de lire, nu-i așa, Robert? Dar l-am convins să-mi dea două. S-a arătat într-adevăr foarte generos. Nu, Robert?

Nu înțeleg cum de pot oamenii să-i spună lui Robert Cohn lucruri atât de cumplite. Există persoane cărora nu le poți adresa cuvinte jignitoare. Ademenea fînțe îți dau senzația că

lumea ar fi nimicită, s-ar dezagrega cu adevărat, chiar în fața ochilor tăi, dacă ai da glas unor anumite lucruri. Dar Cohn stătea lângă mine și înfrunta totul. Iată, toate se petreceau pe față, chiar în prezența mea, și nu simțeam nici măcar dorința de a le pune stavilă. Și nu era decât o glumă nevinovată în comparație cu ce avea să urmeze.

— Cum poți vorbi așa, Frances? o întrerupse Cohn.

— Auzi ce spune! Mă duc în Anglia. Mă duc să-mi vizitez prietenii. Ai fost vreodată în vizită la prieteni care nici n-au ochi să te vadă? Ehei, vor trebui să mă înghită, n-au încotro. Parcă-i aud: „Ce mai faci, draga mea? E-atâta vreme de când nu te-am mai văzut. Și ce mai face scumpa ta mamă?” Adevărat, ce-o fi mai făcând scumpa mea mamă? Și-a băgat toți banii în bonuri de tezaur emise de francezi pe vremea războiului. Da, așa a făcut. Probabil că e unica ființă din lume care a făcut una ca asta. „Și ce mai știi de Robert?” Sau poate că despre Robert au să pomenească doar cu multă grijă. „Vezi și fii foarte atentă să nu-i rostești numele, draga mea. Biata Frances a trăit o experiență groaznic de nefericită.” Nu-i așa că are să fie mai mare hazul, Robert? Nu crezi c-o să fie de-un haz nespus, Jake?

Se întoarse către mine, cu zâmbetul acela cumplit de vesel. Faptul că avea auditoriu pentru astfel de îndeletnicire îi procura o satisfacție nespusă.

— Și tu unde o să fii atunci, Robert? Da, recunosc, eu sunt vinovată. Eu și numai eu sunt de vină. Când te-am convins să-i faci vânt secretarei ăleia drăguțe de la revistă, ar fi trebuit să-mi dau seama că și de mine tot așa ai să te descotorosești. Dar Jake nu știe nimic despre chestia asta. Să-i spun și lui povestea?

— Încetează, Frances, pentru numele lui Dumnezeu!

— Ba nu, am să-i spun. La revistă Robert a avut o secretară drăguță. O adevărată dulceață, și Robert o găsea fermecătoare, dar uite că atunci am apărut eu, și Robert a găsit că nu sunt deloc mai puțin fermecătoare. Așa că l-am convins să se descotorosească de ea; când se mutase cu revista de la Carmel la Provincetown o luase și pe fată, iar pe urmă nici măcar nu i-a dat bani să aibă cu ce se întoarce pe coasta Pacificului. Și toate astea doar ca să-mi facă mie plăcere. Pe vremea aceea credea că sunt cum nu se poate mai încântătoare. Nu credeai așa, Robert?

Să nu înțelegi greșit, Jake, povestea cu secretara era absolut platonice. Nici măcar platonice. De fapt n-a fost chiar nimic. Atât doar, că fata era grozav de drăguță. Și Robert a făcut tot ce ți-am spus numai ca să-mi ofere mie o satisfacție. Ei, de, bănuiesc că noi,ăștia, care trăim prin sabie, de sabie vom pieri. Nu-i așa că sună literar? Ai face bine s-o ții minte ca s-o folosești în viitoarea ta carte, Robert.

Știi că Robert a început să strângă material pentru o altă carte? Așa-i că ai și început, Robert? De asta mă părăsește. A hotărât că nu-l inspir îndeajuns. Înțelegi, tot timpul cât am trăit împreună, a fost atât de ocupat cu lucrul la cartea lui, încât nu-și mai aduce aminte nimic despre noi doi. Așa că se-apucă să adune material nou. Bineînțeles, sper c-are să găsească ceva uluitor de interesant.

Ascultă, dragă Robert. Dă-mi voie să-ți mai spun un singur lucru. Nu te superi, așa-i că nu te superi? Să nu te cerți cu tinerele tale cuceriri. Încearcă să nu te cerți. Fiindcă tu nu te poți certa cu cineva fără să plângi, iar pe urmă te cuprinde o milă atât de sfâșietoare de tine însuți, încât nu mai ești în stare să ții minte ce-a zis celălalt. În felul ăsta niciodată n-ai să-ți poți reaminti vreo conversație. Încearcă și tu să fii calm, atâta tot. Știu că-i grozav de greu. Dar nu uita că e pentru

cauza literaturii. Pentru literatură toți trebuie să facem sacrificii. Uită-te la mine. Plec în Anglia fără să spun o vorbă. Totul pentru literatură. Cu toții trebuie să-i ajutăm pe tinerii scriitori. Nu ești și tu de-aceeași părere, Jake? Numai că tu nu ești un tânăr scriitor. Așa-i că nu ești, Robert? Ai treizeci și patru de ani. Dar cred că la vârstă asta ești încă tânăr când e vorba de un mare scriitor. Uită-te la Thomas Hardy. Sau la Anatole France. Abia acum, de curând, a murit. Însă Robert nu crede c-ar fi ceva de capul lui Anatole France. Așa i-au spus unii dintre prietenii lui francezi. El, singur, nu citește prea ușor franțuzește. N-a fost un scriitor chiar atât de mare ca tine, nu-i așa, Robert? Crezi c-a trebuit vreodată să plece ca să adune material? Oare ce crezi că le spunea el amantelor când nu mai voia să le ia de nevastă? Mă întreb dacă plângea, cum plângi tu. A, uite că mi-a venit o idee! își duse la buze degetele înmănușate. Jake, știu acum adevărata cauză pentru care Robert nu vrea să mă ia de nevastă. Chiar acum mi-a venit în minte. Zeii mi-au oferit o revelație aici, la „Café Select”. Nu-i ceva supranatural? într-o bună zi au să pună pe locul ăsta o inscripție. Ca la Lourdes. Vrei să asculți, Robert? Am să-ți spun. E atât de simplu. Nu pricep cum de nu mi-a dat prin gând până acum. Uite, înțelegi, Robert a dorit totdeauna să aibă o amantă și dacă nu se însoară cu mine, îți dai seama, înseamnă că chiar a avut. O amantă, vreme de doi ani și mai bine. Înțelegi cum stau lucrurile? Dacă s-ar însura cu mine, așa cum totdeauna a promis că va face, tot romantismul s-ar spulbera. Nu găsești că-i colosal din partea mea să-mi imaginez toată povestea? Și unde mai pui că-i adevărată. Uită-te la dumnealui și spune-mi dacă e sau nu adevărată. Jake, unde te duci?

— Trebuie să mă duc înăuntru să vorbesc o clipă cu Harvey Stone.

Când am intrat în sală, Cohn m-a urmărit cu privirea. Era alb la față. Oare de ce stătea acolo?

Pentru ce continua să îndure un asemenea chin?

Așa cum ședeam rezemat de bar, uitându-mă afară, puteam să-i văd pe fereastră. Frances îi vorbea întruna, zâmbind volubilă și uitându-i-se drept în ochi ori de câte ori întreba: „Nu-i așa, Robert?” Sau poate că acum nu mai întreba de fel. Poate c-o fi zis altceva. I-am spus barmanului că nu vreau să beau nimic și am ieșit pe ușa laterală. Când am ajuns la ușă am privit îndărăt prin cele două geamuri groase și i-am văzut stând tot acolo. Frances încă îi mai vorbea. Am pornit pe o stradă lăturalnică înspre Boulevard Raspail. A trecut un taxi, m-am urcat în el și i-am dat șoferului adresa, să mă ducă acasă.

Capitolul 7

Tocmai când dădeam să pornesc în sus pe scări, portăreasa bătu în geamul de la ușa lojei, și după ce mă oprii în loc veni și ea afară, Avea în mână câteva scrisori și o telegramă.

— Pofțiți poșta. Și să știți că v-a căutat o doamnă.

— A lăsat cartea de vizită?

— Nu. Era cu un domn. Doamna care a fost aici noaptea trecută. Până la urmă mi-am dat seama că e foarte drăguță.

— Era cu vreun prieten de-al meu?

— Nu știu. Nu l-am mai văzut niciodată pe aici. Un bărbat tare voinic. Foarte, foarte voinic. Și doamna era tare drăguță. Foarte, foarte drăguță. Noaptea trecută era probabil cam... Portăreasa își lipi palma de obraz și clătină din cap. Am să vă spun adevărul adevărat, *monsieur Barnes*. Noaptea trecută nu mi s-a părut chiar așa de *gentille*^[17]. Îmi făcusem altă părere despre dânsa. Dar vă rog să țineți seamă de ce vă spun. E o doamnă *trés très gentille*^[18]. E de familie foarte bună. Se vede cât de colo.

— N-au lăsat nicio vorbă pentru mine?

— Ba da. Au zis c-au să se întoarcă peste un ceas.

— Trimite-i sus dacă se întorc.

— Da, *monsieur Barnes*. Și doamna, doamna aceea e cineva. Cam excentrică, poate, dar e *quelqu'une, quelqu'une*^[19].

Înainte de a fi portăreasă, femeia asta avusese concesiunea unui chioșc cu băuturi la hipodromul din Paris. Pasiunea vieții ei rămăsese la *pelouse*^[20], dar încă mai stătea cu un ochi ațintit asupra lumii de la *pesage*^[21], și trăia un simțământ de înaltă

mândrie când îmi spunea care anume dintre oaspeții mei era bine așezat, care se trăgea dintr-o familie de vază și care erau *sportsmen-i*, pronunțând cuvântul franțuzește, cu accent pe ultima silabă. Singura parte proastă era că oricine nu intra în una dintre aceste trei categorii avea toate șansele să i se spună că nu e nimeni acasă, *chez*^[22] Barnes. Unul dintre prietenii mei, un pictor cu înfățișare de om hămesit, despre care *madame Duzinell* fusese convinsă că nu poate fi nici bine crescut, nici de familie mare, și nici *sportsman*, mi-a trimis o scrisoare întrebându-mă dacă n-aș putea să-i eliberez un bilet de liberă trecere pe la portăreasă, ca să poată veni din când în când seara să mă vadă.

Am urcat spre apartament întrebându-mă ce i-o fi făcut Brett portăresei. Telegrama mi-o trimisese Bill Gorton prin cablu, și-și anunța sosirea cu transatlanticul „France”. Am pus scrisorile pe masă, am trecut în dormitor și m-am dezbrăcat, apoi m-am dus să fac un duș și tocmai mă frecam cu prosopul când am auzit soneria. Mi-am luat halatul și papucii și m-am dus la ușă. Era Brett. În spatele ei se afla contele, ținând în mână un uriaș buchet de trandafiri.

— Hello, dragule, mă salută Brett. N-ai de gând să ne lași înăuntru?

— Pofțiți. Tocmai făceam o baie.

— Să mai spui că nu ești om norocos. Auzi: baie.

— Numai un duș. Luați loc, domnule conte Mippipopolous. Ce-ați dori să beți?

— Nu știu dacă vă plac florile, dragă domnule, spuse contele, dar mi-am îngăduit să vă aduc acești trandafiri.

— Dă-i încoace, dă-mi-i mie. Și Brett îi luă buchetul din mână. Pune niște apă aici. Jake.

Am umplut vaza cea mare de pământ cu apă de la bucătărie, Brett a așezat florile în ea și le-a pus pe masa din sufragerie.?

— Ascultă-mă pe mine. Grozavă zi am mai petrecut.

— Nu-ți amintești nimic despre o întâlnire pe care o aveai cu mine la Crrilon?

— Nu. Chiar am avut întâlnire? Probabil că eram inconștientă.

— Da, erai beată turtă, draga mea, interveni contele.

— Nu-i așa? Și contele s-a dovedit o adevărată comoară, zău.

— Să știi, acuma portăreasa te înalță în slăvile cerului.

— Așa se și cade. I-am dat două sute de franci.

— Doar n-ai fost chiar așa de proastă.

— Ai lui, spuse Brett făcând semn cu capul spre conte.

— M-am gândit că trebuie să-i dăm acolo, ceva, pentru noaptea trecută. Era tare târziu.

— E încântător, exclamă Brett. Ține minte tot ce s-a întâmplat.

— Și tu ții minte, draga mea.

— Astea-s fantezii, zise Brett. Cine vrea să țină minte? Ia spune, Jake, ne dai sau nu ne dai ceva de băut?

— Luați-vă singuri câtă vreme mă duc eu dincolo să mă îmbrac. Știi unde-i.

— Cred și eu.

În vreme ce mă îmbrăcam, o auzeam pe Brett cum așază pe masă paharele și pe urmă sifonul, apoi i-am auzit vorbind. M-am îmbrăcat încet, stând pe pat. Mă simțeam obosit și sleit de puteri. Brett a venit și ea în dormitor, cu un pahar în mână, și s-a așezat pe pat.

— Ce-i cu tine, iubitu! Ți-e rău după beție?

Mă sărută pe frunte, fără nicio pasiune.

— O, Brett! Te iubesc atât de mult.

— Iubitule, șopti Brett. Pe urmă: Vrei să-l expediez de aici?

— Nu. E un om drăguț.

— Am să-l expediez.

— Nu. Lasă-l în pace.

— Ba da, îi fac vânt.

— Nu poți să faci una ca asta.

— Nu pot? De asta ți-e teamă? Stai c-o să vezi. E nebun după mine, ascultă ce-ți spun.

Ieșise din cameră. M-am întins pe pat, cu fața în jos. Mă simțeam înfiorător. I-am auzit discutând, dar n-am ascultat ce spuneau. Brett s-a întors și s-a așezat pe pat.

— Bietul meu iubit! Și mă mângâie pe cap.

— Ce i-ai spus? Stăteam întins, cu fața întoarsă în partea cealaltă. Nu voiam s-o văd.

— L-am trimis după șampanie. Îi place să se ducă după șampanie.

Apoi, ceva mai târziu:

— Te simți mai bine, dragule? Te-a mai lăsat capul?

— Da, puțin.

— Stai liniștit. S-a dus până la celălalt capăt al orașului.

— N-am putea sta împreună, Brett? Nu s-ar putea măcar să locuim împreună?

— Nu cred c-am putea. N-aș face decât un lucru: *te tromper*^[23] cu toată lumea. Și n-ai putea să înduri.

— Îndur acum.

— Ar fi altceva. Eu sunt de vină, Jake. Așa-s eu făcută.

— N-am putea să mergem pentru o vreme undeva la țară?

— N-ar avea nici un rost. Dar merg, dacă vrei tu. Însă la țară n-aș putea trăi liniștită. N-aș putea, alături de unica mea dragoste adevărată.

— Știu.

— Nu-i cumplit? Dar nu folosește la nimic dacă îți spun că te iubesc.

— Știi cât te iubesc și eu.

— Hai să nu mai vorbim. Vorba nu-i decât pierdere de vreme fără rost. Am să plec de lângă

tine, undeva departe, și pe urmă o să se întoarcă și Michael.

— De ce vrei să pleci?

— E mai bine pentru tine. Și pentru mine.

— Când o să pleci?

— Cât mai curând cu putință.

— Unde?

— San Sebastian.

— Nu putem merge împreună?

— Nu. Ar fi ceva cumplit, acum, după ce ne-am spus ce ne-am spus.

— Dar niciodată n-am fost de acord.

— Vai, știi tot atât de bine ca și mine. Nu fi încăpățânat, iubitul!

— Da, sigur, am recunoscut eu. Știu bine că ai dreptate. Atâta doar, că sunt grozav de amărât, iar când sunt amărât vorbesc ca un nătărău.

M-am ridicat în capul oaselor, m-am aplecat, am găsit pantofii lângă pai și m-am încălțat. Pe urmă m-am sculat în picioare.

— Nu face mutra asta, dragul meu.

— Dar ce mutră vrei să fac?

— Hai, nu mai fi caraghios. Am să plec chiar mâine.

— Mâine?

— Da. N-am spus așa? Plec.

— Atunci hai să bem ceva. Contele trebuie să se întoarcă.

— Da. Are să se întoarcă. Să știi că atunci când e vorba de cumpărat șampanie e extraordinar. Ar fi în stare să cumpere cu vagoanele.

Ne-am dus în sufragerie. Am luat sticla de brandy, am turnat un pahar pentru Brett și unul pentru mine. S-a auzit soneria. M-am dus la ușă, iar acolo era contele. În spatele lui se afla șoferul cu un coș cu sticle de șampanie.

— Unde să-i spun șoferului să lase coșul, dragă domnule? întrebă contele.

— În bucătărie, răspunse Brett.

— Du-l acolo, Henry, porunci contele. Acuma du-te jos și adu gheață. Rămase pe loc urmărind cu privirea coșul care dispărea pe ușa bucătăriei, și spuse: O să fiți de acord, sper, că e un vin foarte bun. Știu că în ziua de astăzi un vin bun nu prea are șanse să fie apreciat cum trebuie în Statele Unite, dar pe ăsta l-am luat de la un prieten cu relații vaste în branșa vinurilor.

— O, totdeauna ai legături cu vreun negustor, observă Brett.

— De data asta e vorba de un podgorean. Are mii de acri de vie.

— Cum îl cheamă? întrebă Brett. Veuve Cliquot?

— Nu, răspunse contele. Mumms. E baron.

— Nu-i minunat?! exclamă Brett. Toți avem titluri de noblețe. Tu de ce n-ai, Jake?

— Te rog să mă crezi, dragă domnule, interveni contele punându-mi mâna pe braț, nu aduce nimănui niciun folos. De cele mai multe ori te costă bani.

— Ei, nu prea știu. Uneori e grozav de folositor, spuse Brett.

— Niciodată n-am observat să-mi fi fost de vreun folos.

— Nu te-ai folosit de el așa cum trebuie. Eu cu al meu am obținut credit când nici dracu n-ar fi crezut.

— Te rog să iei loc, domnule conte, l-am invitat eu. Dă-mi voie să-ți iau bastonul.

La lumina lămpii cu gaz aerian, contele privea peste masă cercetând-o pe Brett, care fuma o țigară și arunca scrumul pe covor. Observând că am băgat de seamă, Brett spuse:

— Să știi, Jake, că n-am de gând să-ți distrug covoarele. Nu poți să-mi oferi o scrumieră?

Am găsit câteva scrumiere și le-am așezat la îndemână. Șoferul se întoarse cu o găleată plină de gheață cu sare.

— Pune două sticle la gheață, Henry, strigă contele.

— Domnul conte mai dorește ceva?

— Nu. Așteaptă jos, în mașină. Apoi se întoarce către mine și către Brett: Poate mergem cu mașina până la Bois să luăm masa de seară, nu?

— Dacă vrei, răspunse Brett. Eu nu pot să mănânc nimic.

— Mie totdeauna îmi place o masă bună, spuse contele.

— Doriți să aduc vinul aici, domnule conte? întrebă șoferul.

— Da. Adu-l încoace, Henry, încuviință contele. Scoase un portțigaret mare, de piele de porc, și mi-l oferi: N-ai vrea să încerci un adevărat trabuc american?

— Mulțumesc. Prefer să-mi termin țigara.

Contele tăie capătul trabucului folosindu-se de un cuțitaș de aur atârnat la un capăt al lanțului de la ceas.

— Mie îmi place o țigară care trage bine, zise contele. Jumătate dintre trabucuri nu trag cum trebuie.

Aprinse trabucul și pufăi de câteva ori, cu ochii mereu ațintiți la Brett.

— Și după ce o să obții divorțul, lady Ashley, n-o să mai ai titlu.

— Nu. Ce nenorocire!

— Ba nu, spuse contele. N-ai nevoie de titlu, întreaga dumitale ființă emană noblețe.

— Mulțumesc. Foarte drăguț din partea dumitale.

— Nu glumesc deloc, urmă contele lansând un nor de fum. Ai mai multă noblețe decât oricare alta persoană pe care am întâlnit-o vreodată. Ai, și gata. Atât și nimic mai mult.

— Drăguț din partea dumitale. Mama ar fi încântată. N-ai putea să așterni lucrurile astea pe hârtie și eu să i le trimit printr-o scrisoare?

— I-aș spune-o prin viu grai, oricând, afirmă contele. Nici nu m-aș gândi să glumesc pe seama dumitale. Niciodată nu iau oamenii peste picior. Glumește pe seama oamenilor, și numai decît îți faci dușmani. Asta o spun totdeauna.

— Ai dreptate, încuviință Brett. Ai teribil de multă dreptate. Eu totdeauna iau oamenii în derâdere și am ajuns să nu am niciun prieten pe lumea asta. În afară de Jake, aici de față.

— De el nu-ți bați joc.

— Nu.

— Nici acum? întrebă contele. Nici acum nu-l iei peste picior?

Brett se uită la mine și își încreți colțurile ochilor.

— Nu. De el nu mi-aș bate joc niciodată.

— Înțeleg, rosti contele. De el nu-ți bați joc.

— Discuția asta e al dracului de anostă, spuse Brett. Ce-ați zice să bem puțină șampanie?

Contele se aplecă și învârti sticlele în găleata strălucitoare.

— Încă nu s-a răcit. Draga mea, dar văd că tot timpul ai vrea să bei. De ce nu te mulțumești să stai de vorbă, și atât?

— Am vorbit până n-am mai putut. I-am spus lui Jake toate vorbele pe care le-am avut de spus.

— Mare plăcere mi-ar face să te aud și eu vorbind cu adevărat. Când stai de vorbă cu mine, niciodată nu duci vreo frază până la sfârșit.

— Te las pe dumneata să le închei. Las pe fiecare să le încheie așa cum îi place.

— Foarte interesant sistem, observă contele aplecându-se să răsucească sticlele. Totuși mi-ar face plăcere să te aud odată vorbind.

— Nu-i așa că-i cam prostănac? întrebă Brett.

— Gata, anunță contele ridicând o sticlă. Acuma cred că-i rece.

Am adus un prosop, iar contele a șters sticla și a ridicat-o deasupra mesei, spunând:

— De obicei îmi place să beau șampanie din sticle mari. Vinul e mai bun, dar ar fi fost mult mai greu de răcit.

Ținea sticla în mână și se uita la ea. Am așezat paharele pe masă.

— Știi ceva? Cred c-ai putea s-o deschizi, propune Brett.

— Da, dragă. Numaidecât.

Era o șampanie extraordinară.

— Parcă ar fi vin, spuse Brett ridicându-și paharul. Ar trebui să rostim și un toast. Închin în cinstea sângelui albastru.

— Draga mea, vinul ăsta e prea bun ca să se lase însoțit de toasturi. Doar nu ți-o fi dat prin minte să amesteci emoțiile cu un asemenea vin. Îi pierе gustul.

Brett golise paharul.

— Ar trebui să scrii o carte despre vinuri, domnule conte, am spus eu.

— Domnule Barnes, răspunse contele, nu pretind vinurilor decât să mă desfete.

— Haideți să ne desfătăm puțin cu ăsta de aici, spuse Brett împingându-și paharul spre conte, care îi turnă cu foarte multă grijă.

— Uite, draga mea. Acuma desfată-te domol cu paharul ăsta, iar pe urmă poți să te îmbeți.

— Să mă îmbăt? Să mă-mbăt?

— Draga mea, ești fermecătoare când te îmbeți.

— I-auzi la el.

— Domnule Barnes, spuse contele în vreme ce îmi umplea paharul, n-am cunoscut niciodată vreo altă femeie care să fie, beată, la fel de fermecătoare ca și atunci când e trează.

— Dar nici nu prea ai umblat mult prin lume, nu-i așa?

— Ba da. Am umblat foarte mult, draga mea. Am umblat chiar mult de tot.

— Bea-ți vinul, îl îndemnă Brett. Toți am umblat prin lume. Afirm chiar că Jake a văzut tot atât de mult cât și dumneata.

— Vai, draga mea, sunt sigur că domnul Barnes a văzut foarte multe lucruri. Să nu crezi dragă domnule, că nu cred. Dar și eu am văzut destule.

— Sigur că ai văzut, cum să nu, întări Brett. Am vrut să te necăjesc puțin.

— Am luat parte la șapte războaie și patru revoluții, afirmă contele.

— Ca luptător? întrebă Brett.

— Câteodată, da, draga mea. Și am fost rănit de săgeți. Ai văzut vreodată răni de săgeată?

— Hai să le vedem și noi.

Contele se ridică în picioare, își desfăcu vesta și își descheie cămașa. Își ridică maioul pe piept și rămase în lumină, cu pieptul negru și mușchii puternici ai abdomenului mult bombați.

— Le vedeți?

Sub linia unde se sfârșeau coastele erau două dungi albe și umflate.

— Uitați-vă și la spate, pe unde au ieșit.

Deasupra șalelor se vedeau aceleași două cicatrice, groase cât degetul.

— Da. E ceva.

— Dintr-o parte în cealaltă.

Contele își îndesă cămașa în pantaloni.

— Unde ai fost rănit? l-am întrebat.

— În Abisinia. Când aveam douăzeci și unu de ani.

— Și ce căutai acolo? întrebă Brett. Făceai armata?

— Eram într-o călătorie de afaceri, draga mea.

— Ți-am spus că-i de-ai noștri. Așa-i că ți-am spus? întrebă Brett întorcându-se către mine. Te iubesc, conte. Ești o comoară.

— Mă faci foarte fericit, draga mea. Dar nu-i adevărat.

— Nu fi măgar.

— Vezi, domnule Barnes, tocmai fiindcă mi-am trăit viața cu adevărat din plin, sunt astăzi în stare să mă bucur profund de tot ce mi se oferă. Nu crezi că am dreptate?

- Da. Absolut exact.
- Știu bine, continuă contele, că ăsta-i secretul. Trebuie să fii în stare să apreciezi valorile.
- Și cu valorile dumitale nu se întâmplă niciodată nimic? întrebă Brett.
- Nu. Nu se mai întâmplă.
- Nu te-ai îndrăgostit niciodată?
- Mereu, răspunse contele. Mereu sunt îndrăgostit.
- Și asta ce influență are asupra valorilor?
- Își are locul său în sistemul meu de valori.
- N-ai niciun fel de valori. Ești un om mort, atâta tot.
- Nu, draga mea. N-ai dreptate. Nu sunt mort deloc.
- Am băut trei sticle de șampanie, iar contele a lăsat coșul la mine în bucătărie. Cina am luat-o într-un restaurant din Bois. Am mâncat bine. Mâncarea ocupa un loc de prim rang în sistemul de valori al contelui. Și vinul la fel. În timpul mesei contele a fost într-o formă excelentă. Brett de asemenea. Am petrecut de minune.
- Unde ați prefera să mergem? întrebă contele după ce se sfârși masa. Nu mai rămăseserăm decât noi în restaurant. Cei doi chelneri stăteau sprijiniți de tocul ușii. Voiau să plece acasă.
- Am putea să mergem dincolo, pe colină, spuse Brett. Nu-i așa că ne-am distrat de minune?
- Contele era numai zâmbet. Se vedea bine că e în culmea fericirii.
- Sunteți amândoi foarte drăguți, ne mărturisi el. Din nou își aprinsese trabucul. De ce nu vă căsătoriți, voi doi?
- Vrem să ne trăim fiecare viața, i-am răspuns.
- Avem fiecare cariera noastră, adăugă și Brett. Gata. Haideți să plecăm.
- Să mai luăm un brandy, propuse contele.
- Îl luăm dincolo, pe colină.
- Nu. Mai bine aici, e mai multă liniște.

— Fi-ți-ar liniștea să-ți fie, rosti Brett. Ce-ți fi având voi, băbații, cu liniștea?

— Ne place, răspunse contele. Așa cum vouă vă place zgomotul, draga mea.

— Bine, încuviință Brett. Mai luăm un brandy.

— Chelner! strigă contele.

— Vă rog, domnule.

— Care-i cel mai vechi brandy pe care îl aveți?

— O mie opt sute unsprezece, domnule.

— Dă-ne o sticlă.

— Știi ceva? Nu te mai da în spectacol. Oprește-l, Jake.

— Ascultă, draga mea. Să știi că, pentru banii pe care îi dau, de la un brandy vechi capăt mai mult decât de la orice alte antichități.

— Și ai multe antichități?

— O casă plină.

Până la urmă am ajuns în Montmartre. La „Zelli” era lume multă, fum și gălăgie. Muzica te asurzea de cum pășeai înăuntru. Am dansat cu Brett. Din pricina îmbulzelii, abia puteam să ne mișcăm. Toboșarul negru a salutat-o pe Brett făcându-i semn cu mâna. Prinși în înghesuială, dansam pe un loc îngust, chiar în fața lui.

— Cum o mai duci?

— Grozav.

— Foarte bine.

Era, tot, numai dinți și buze.

— E un foarte bun prieten de-al meu, spuse Brett. Un toboșar îndrăcit.

Muzica se opri și amândoi pornirăm către masa unde stătea contele. Apoi muzica începu din nou să cânte și iar ne-am dus să dansăm. M-am uitat la conte. Stătea la masă și trăgea din trabuc. Muzica iar s-a oprit.

— Hai să stăm jos.

Brett porni către masă. Dar muzica începu încă o dată, și iar am dansat, înghesuiți în mulțime.

— Ești un dansator jalnic, Jake. Michael e cel mai bun dansator pe care l-am cunoscut.

— E superb.

— E-un băiat foarte bun.

— Și mie îmi place, am mărturisit. Țin foarte mult la el.

— Am să mă mărit cu Michael, spuse Brett. Curios. O săptămână întreagă nici nu m-am gândit la el.

— Nu-i scrii?

— Nu. Niciodată nu scriu scrisori.

— Sunt gata să pariez că el îți scrie.

— Destul. Și încă niște scrisori grozave.

— Și când o să vă căsătoriți?

— De unde vrei. să știu? îndată după ce obțin divorțul. Michael încearcă s-o conving și pe maică-sa să-i dea banii de care are nevoie,

— Te-aș putea ajuta cu ceva?

— Nu fi tâmpit. Neamurile lui Michael au la bani cu nemiluita.

Muzica încetă. Am pornit spre casă. Contele se ridică în picioare.

— Foarte drăguț, ne întâmpină contele. Ați fost amândoi foarte, foarte drăguți.

— Dumneata nu dansezi, domnule conte? l-am întrebat.

— Nu. Sunt prea bătrân.

— Ei, termină cu prostiile, spuse Brett.

— Draga mea, aș dansa dacă mi-ar face plăcere. Dar prefer să te privesc când dansezi.

— Splendid! exclamă Brett. Într-o bună zi am să mai dansez o dată pentru dumneata, îți promit. Ce se mai aude cu prietenul dumitale Zizi?

— Uite, să vă spun drept, îl ajut cu bani pe băiatul ăsta, dar nu vreau să-l am pe lângă mine.

— E destul de greu de suportat.

— După cum știți, sunt convins că e un băiat de viitor. Dar ca om, nu-mi place să-l am în apropiere.

— Și Jake zice cam tot așa.

— Îmi dă o senzație neplăcută.

— De! exclamă contele ridicând din umeri. Despre ce-i rezervă viitorul, e greu să te pronunți.

În orice caz, tatăl lui a fost un foarte bun prieten de-al tatei.

— Haide. Hai să dansăm, spuse Brett.

Am dansat. Printre lume multă și în înghesuială.

— Vai, iubituie, șopti Brett, sunt atât de nenorocită!

Aveam senzația că re trăiesc situații care, toate, se mai petrecuseră cândva, mai înainte.

— Acum un minut erai fericită.

Toboșarul strigă:

— Nu se poate de două ori...

— S-a sfârșit totul.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Nu-mi dau seama. Mă simt îngrozitor.

— ...cânta mai departe toboșarul. Pe urmă începu iar să bată toba.

— Vrei să plecăm?

Trăiam ca într-un coșmar, cu senzația că tot ceea ce vedeam mai fusese cândva și toate erau întâmplări prin care mai trecusem odată și acum trebuia să trec din nou.

— ...cânta cu glas stins toboșarul.

— Hai să mergem, spuse Brett. Nu te supăra.

— ...strigă toboșarul și zâmbi uitându-se la Brett.

— Bine. Să mergem.

Am ieșit din îmbulzeală și Brett s-a dus la garderobă. I-am spus contelui:

— Brett vrea să plece.

Contele încuviință din cap.

— Da? Foarte bine. Luați mașina. Eu am să mai rămân puțin aici, domnule Barnes.

Ne-am strâns mâinile și i-am spus contelui:

— Am petrecut minunat. Sper că mă lași să plătesc eu de data asta. Și am scos o bancnotă din buzunar.

— Domnule Barnes, nu fi caraghios, rosti contele.

Brett se întoarse, îmbrăcată în mantou. Îl sărută pe conte și-i puse mâna pe umăr, ca să nu-l lase să

se ridice în picioare. Când am ajuns la ușă, m-am uitat îndărăt și am văzut că la masa contelui se și așezaseră trei fete. Ne-am urcat în limuzina imensă. Brett i-a dat șoferului adresa hotelului unde locuia. Acolo mi-a spus:

— Nu, să nu vii sus.

Sunase și ușa era deschisă.

— Nu?

— Nu. Te rog.

— Noapte bună, Brett. Îmi pare rău că te simți prost.

— Noapte bună, Jake. Noapte bună, iubitele. N-am să te mai văd.

Ne-am sărutat stând în picioare dinaintea ușii. M-a împins în lături. Iar ne-am sărutat.

— Ah, nu! rosti Brett.

Se răsuci brusc în loc și intră în hotel. Șoferul mă duse apoi acasă. I-am dat douăzeci de franci, iar el a ridicat mâna la șapcă, a zis: „Noapte bună, domnule”, și a plecat. Am sunat. Ușa s-a deschis, am urcat sus și m-am culcat.

CARTEA A DOUA

Capitolul 8

N-am mai revăzut-o pe Brett până s-a întors de la San Sebastian. Mi-a trimis de acolo o ilustrată. Era o vedere de la Concha și pe dos scria: „Iubitule. Sunt foarte liniștită și mă simt minunat. Multă dragoste tuturor. BRETT.”

Nici pe Cohn nu l-am mai văzut. Despre Frances am auzit că plecase în Anglia și de la Cohn am primit un bilețel prin care mă anunța că se duce la țară pentru vreo două săptămâni – nu știa unde anume, dar încă era convins că vom pleca împreună la pescuit în Spania, proiect pe care-l discutaserăm în iarna trecută. Îmi scria că aş putea oricând da de el, interesându-mă la banca unde-și avea contul.

Brett era plecată. Necazurile lui Cohn nu le puneam la inimă, aproape îmi făcea plăcere că nu mai trebuie să joc tenis, de lucru aveam până peste cap, mă duceam des la curse, luam masa cu prieteni și consacram mai mult timp treburilor de la birou, cu intenția de a aranja și a pune la punct totul pentru ca la sfârșitul lui iunie, când aveam de gând să plec împreună cu Bill Gorton în Spania, să pot lăsa biroul în seama secretarei. Bill Gorton sosi la vreme, rămase vreo două zile la mine, apoi plecă spre Viena. Era foarte bine dispus și spunea că Statele Unite e o țară minunată. New Yorkul era și el minunat. Stagiunea teatrală fusese extraordinară și apăruseră o scrie întreagă de tineri boxeri semigrei excepționali. Fiecare în parte avea perspective să ce dezvolte, să câștige greutate și să-l facă praf pe Dempsey. Bill era în culmea

fericirii. Scosese o mulțime de bani cu ultima lui carte și avea să scoată încă și mai mulți. Am petrecut de minune cât a stat la Paris, dar pe urmă a plecat spre Viena. Urma să se întoarcă peste trei săptămâni, iar atunci aveam să pornim spre Spania să pescuim și să ne ducem la fiesta de la Pamplona. Mi-a scris că Viena e minunată. Pe urmă am primit o ilustrată de la Budapesta: „Jake, Budapesta e minunată”. După aceea a sosit o telegramă: „Mă întorc luni”.

Luni a apărut la mine acasă. Am auzit taxiul oprind în față, m-am dus la fereastră și l-am strigat; mi-a făcut semn cu mâna și a pornit în sus pe scări, cu geamantanele în mâini. I-am ieșit înaintea pe scară și i-am luat unul dintre geamantane.

— Așa, l-am întâmpinat, am auzit c-ai făcut o călătorie minunată.

— Minunată, întâri Bill. Budapesta e cu adevărat minunată.

— Și Viena?

— Nu-i chiar cine știe ce, Jake. Nu-i cine știe ce. Părea mai grozavă decât e în realitate.

— Cum adică?

Începusem să pregătesc paharele și sifonul.

— Am fost beat, Jake. M-am îmbătat.

— Asta-i curios. Mai bine bea un păhărel.

Bill se frecă pe frunte și spuse:

— Extraordinar. Nici nu știu cum s-a întâmplat.

Așa, pe nepregătite.

— A ținut mult?

— Patru zile, Jake. A ținut exact patru zile.

— Și pe unde ai umblat?

— Nu-mi aduc aminte. Ți-am trimis o ilustrată.

De asta îmi amintesc perfect.

— Altceva n-ai mai făcut?

— Nu-s chiar sigur. Poate.

— Dă-i drumul. Povestește-mi și mie.

— Nu mai țin minte. Dar îți spun tot ce-mi mai pot aminti.

— Dă-i drumul. Bea paharul ăsta și adu-ți aminte.

— Ceva poate că tot o să-mi mai amintesc, începu Bill. Parcă țin minte un meci de box. Un meci vienez colosal. Era pe ring și un negru. Pe negru mi-l amintesc perfect.

— Zi înainte.

— Grozav, negrul. Semăna cu Tiger Flowers, numai că era de patru ori mai mare. Și deodată toată lumea a început să azvârle cu ce-i venea la îndemână. Eu nu. Negrul tocmai îl aruncase pe vienez la podea. Negrul a ridicat mânușa. Voia să țină o cuvântare. Grozav mai arăta negrul ăla. Și-a început cuvântarea. Albul de-acolo a dat în el. Celălalt i-a ars una de l-a lăsat înlemnit la podea. Atunci toată lumea a început să arunce cu scaune. Negrul a plecat acasă cu noi, în mașina noastră. N-a mai reușit să-și ia hainele. S-a îmbrăcat cu pardesiul meu. Acuma îmi amintesc totul. O seară de sport ca-n basme.

— Și ce s-a mai întâmplat?

— I-am împrumutat negrului niște haine și m-am întors cu el acolo, să vedem dacă nu-i putem obține banii care i se cuveneau. Dar ăia au spus că negrul le e lor dator pentru devastarea sălii. Mă întreb, însă, cine o fi făcut pe tălmaciul. Eu oi fi făcut?

— Probabil că nu tu.

— Da, ai dreptate. Nu eu, nici vorbă. Era altul acolo. Aș zice că îi spuneam vienezul de la Harvard. Uite că mi-l aduc aminte. Studia muzica.

— Și cum v-ați descurcat?

— Nu prea grozav, Jake. Pretutindeni numai nedreptate. Organizatorul susținea sus și tare că negrul promisese să-l ia pe vienez mai ușurel. Zicea că el, boxerul negru, încălcase contractul. Nu merge să faci praf un vienez la Viena. „Vai de Dumnezeuul meu, domnule Gorton, zicea negrul, vreme de patruzeci de minute n-am făcut decât să-n cerc să-l las în apele lui. Cred că flăcăul acela alb

și-a rupt măruntaiele în el tot cărându-mi la pumni. Eu nu l-am lovit nici măcar o dată.”

— Bani ceva ați căpătat?

— Niciun ban, Jake. Tot ce-am putut obține au fost hainele negrului. Până și ceasul i-l luaseră. Superb negru. Mare greșeală că s-a dus la Viena. Nu-i cine știe ce de capul ei, Jake. Nu-i cine știe ce.

— Și cu negrul ce s-a mai întâmplat?

— S-a întors la Colonia. Acolo trăiește, însurat. Cu familie. O să-mi scrie și o să-mi trimită banii pe care i-am împrumutat. Minunat negru. Sper că i-am dat adresa corectă.

— Probabil că da.

— Ei, ce-o fi o fi, acum hai să mâncăm, spuse Bill. Afară doar dacă nu vrei să-ți istorisesc întâmplări din călătorie.

— Dă-i drumul.

— Hai să mâncăm.

Am coborât și am pornit pe Boulevard St. Michel, în caldă seară de iunie.

— Încotro mergem?

— Vrei să mâncăm pe insulă?

— Sigur.

Am coborât mai departe pe bulevard. La întretăierea cu Rue Denfert-Rochereau se află o statuie înfățișând doi bărbați înveșmântați în robe bogate.

— Știu cine sunt, spuse Bill cercetând cu privirea monumentul. Domnii care au inventat farmacia. În ce privește Parisul, pe mine nu mă poți prosti.

Ne-am văzut de drum.

— Aici e o prăvălie de animale împăiate, anunță Bill. Vrei să cumperi ceva? Un câine drăguț, umplut bine cu paie?

— Hai să mergem. Te-ai cam cherchelit.

— Niște câini împăiați de mai mare dragul, urmă Bill. Sunt sigur că ți-ar mai înveseli apartamentul.

— Hai.

— Numai un dulău împăiat. Pot să-i și iau, pot să-i și las în plata Domnului. Zău, Jake. Doar un dulău împăiat,

— Haide.

— După ce-l cumperi, ajunge să-ți fie tot ce ai mai drag pe lume. Simplu schimb de valori. Tu le dai lor bani. Ei îți dau ție un câine împăiat.

— Lasă că luăm unul când ne întoarcem.

— Bine. Fie și cum vrei tu. Drumul către iad e pavat cu câini împăiați pe care nu i-ai cumpărat. Eu n-am nicio vină.

Și ne-am văzut de drum.

— Dar ce te-a apucat să te înduioșezi deodată de soarta câinilor?

— Totdeauna am avut pentru ei aceleași simțăminte. De când mă știu am fost un mare iubitor de animale împăiate.

Ne-am oprit și am băut ceva.

— Îmi place să beau, asta e sigur, spuse Bill. Ar trebui să încerci și tu odată și odată, Jake.

— Mi-ai luat-o înainte cu șapte poște.

— Asta nu trebuie să te intimideze. Niciodată să nu te lași intimidat. Asta-i secretul succesului meu. Niciodată nu m-am lăsat intimidat. Niciodată nu m-am lăsat intimidat în public.

— Unde ai mai băut?

— Am trecut pe la „Crillon”. Mi-a făcut George vreo două Jake Rose. George e un băiat extraordinar. Știi care e secretul succesului lui George? Niciodată nu s-a lăsat intimidat.

— Dacă mai tragi vreo trei pernoduri, o să fii foarte intimidat.

— Nu în public. Dacă văd că-ncep să mă simt intimidat, plec de bună voie. În privința asta parc-aș fi pisică.

— Și când te-ai întâlnit cu Harvey Stone?

— La „Crillon”. Cam începea să fie intimidat. Nu mai mâncase de trei zile. Nici nu mai mănâncă. O ia din loc ca o pisică, atâta tot. Destul de trist.

— O duce bine.

— Splendid. Doar atâta nu-mi place, c-o ia din loc ca o pisică. Mă irită.

— Ce facem la noapte?

— Nu contează. Numai să nu ne intimidăm. Ce-ar fi să aibă aicea ouă răscoapte? Dacă au ouă răscoapte, nici nu mai avem nevoie să mergem tocmai până-n insulă ca să mâncăm.

— Nu, am spus eu. Mergem să mâncăm ca oamenii.

— Am zis și eu așa. Vrei s-o luăm din loc?

— Haidem.

Și pornirăm din nou în jos pe bulevard. Pe lângă noi trecu o trăsură cu un cal. Bill o privi lung.

— Vezi trăsura aia cu un cal? Am să împăiez calul de la trăsură și-am să ți-l dau cadou de Crăciun. Tuturor prietenilor am să le dau animale împăiate. Sunt un scriitor înamorat de natură.

Un taxi trecu pe lângă noi, cineva dinăuntru ne făcu semn cu mâna și pe urmă bătu în geamul din spatele șoferului, cerându-i să oprească. Taxiul trase îndărăt, lângă trotuar. Înăuntru era Brett.

— Frumoasă femeie! exclamă Bill. Vrea să ne răpească?

— Hello! strigă Brett. Hello!

— Ți-l prezint pe Bill Gorton. Lady Ashley.

Brett îi zâmbi lui Bill.

— Știi, abia am sosit. Nici n-am apucat să fac baie. Michael sosește la noapte.

— Foarte bine. Vino să iei masa cu noi, și pe urmă mergem cu toții să-l întâmpinăm.

— Trebuie să mă spăl.

— Ei, asta-i! Haide!

— Trebuie să mă spăl. Abia la nouă sosește.

— Atunci vino să bei ceva înainte de baie.

— Asta se poate. Acuma nu mai spui prostii.

Urcărăm în taxi. Șoferul întoarse capul și se uită la noi.

— Mai bine am merge la „Closerie” propuse Brett. Nu pot bea rachiurile astea puturoase.

— „Closerie des Lilas”.

Brett se întoarce către Bill.

— Ești de mult în orașul ăsta infect?

— Chiar azi am sosit de la Budapesta.

— Cum ți s-a părut Budapesta?

— Minunată. Budapesta a fost minunată.

— Întreabă-l despre Viena.

— Viena, mărturisi Bill, e un oraș ciudat.

— Teribil mai seamănă cu Parisul, spuse Brett zâmbindu-i și încrețindu-și colțurile ochilor.

— Exact, recunosc Bill. În clipa de față mi se pare că seamănă teribil cu Parisul.

— Ai luat un avans grozav!

Ne-am așezat afară, pe terasele de la „Lilas”, și Brett a comandat un whisky cu sifon, eu tot whisky, iar Bill a cerut un alt pernod,

— Ce mai faci, Jake?

— Foarte bine, am răspuns. M-am distrat copios.

Brett mă privi drept în ochi și spuse:

— Am fost o proastă că am plecat. Trebuie să fii măgar ca să părăsești Parisul.

— Ai petrecut bine?

— Da, bine. Interesant. Nu grozav de distractiv.

— Ai întâlnit pe cineva?

— Nu, n-am prea văzut pe nimeni. Nici n-am ieșit din casă.

— Nu te-ai dus să înoți?

— Nu. N-am făcut nimic.

— Parcă ar fi vorba despre Viena, observă Bill.

Brett se întoarce către el și-și încreți colțurile ochilor.

— Vasăzică așa a fost la Viena.

— La Viena a fost în toate felurile.

Brett îi zâmbi din nou.

— Prietenul tău e foarte drăguț, Jake.

— E băiat bun, am recunoscut. Împăiază animale.

— Asta a fost în altă țară, declară Bill. Și înainte de orice, animalele erau moarte.

— Încă un whisky, spuse Brett, și trebuie să fug.
Fii bun și trimite chelnerul după un taxi.

— Sunt taxiuri câte vrei. Chiar aici, în față.

— Bine.

Am băut și am condus-o amândoi pe Brett la taxi.

— Nu uita să fii la „Select” pe la zece. Ia-l și pe prietenul tău. Îl găsiți acolo pe Michael.

— Acolo o să fim, răspunse Bill.

Taxiul porni și Brett ne făcu semn cu mâna.

— Grozavă fată, spuse Bill. Frumoasă foc. Cine e Michael ăla?

— Bărbatul cu care o să se mărite.

— Ehehei! exclamă Bill. Ăsta-i exact momentul în care fac eu cunoștință cu oamenii. Ce cadou de nuntă să le trimit? Crezi că le-ar plăcea o pereche de cai de curse împăiați?

— Mai bine hai să mâncăm.

— Doamna e-ntr-adevăr lady așa și pe dincolo? mă întrebă Bill în taxi, pe când ne îndreptam către Île Saint Louis.

— Da, sigur. Poți să vezi în almanahul hipic și în toate celelalte.

— Măi să fie!

Cina am luat-o la restaurantul ținut de Madame Lecomte, tocmai în capătul insulei. Era ticsit de americani, și a trebuit să așteptăm o vreme în picioare până am obținut locuri. Se găsisese cineva să-l treacă pe lista Clubului Femeilor Americane drept un local amuzant de pe *Quai*-ul parizian, încă nedescoperit de americani, așa că am fost nevoiți să așteptăm trei sferturi de ceas până să se elibereze o masă. Bill obișnuise să ia masa acolo în 1918 și imediat după armistițiu, iar Madame Lecomte s-a arătat nespus de încântată cu prilejul revederii.

— Da' de masă tot nu ne-a făcut rost, mormăi Bill. Totuși, e-o femeie grozavă.

Am mâncat excelent: pui fript, fasole verde, pireu de cartofi, o salată, niște plăcintă cu mere și

brânză.

— Toată lumea dă năvală la dumneavoastră, îi spuse Bill patroanei.

Madame Lecomte ridică mâinile în sus, exclamând:

— Vai, Doamne-Dumnezeule!

— O să vă-mbogățiți.

— Sper.

După ce am băut cafeaua și am luat *une fine*, ni s-a prezentat nota, scrisă ca de obicei cu plumbul pe tăbliță – fără îndoială una dintre „specialitățile” casei – am plătit, am dat mâna cu patroana și ne-am ridicat să plecăm.

— Nu mai veniți deloc pe la noi, domnule Barnes, îmi reproșă Madame Lecomte.

— Prea mulți compatrioți.

— Pofțiți la prânz. Nu-i așa de multă lume.

— Bine. O să vin cât mai curând.

Am pornit domol pe sub copacii aplecați asupra fluviului pe malul dinspre Quai d'Orléans al insulei. Dincolo de apă vedeam zidurile năruite ale caselor vechi aflate în dărâmare.

— Pe-acolo vor să taie o stradă.

— Or s-o taie, încuviință Bill.

Ne-am continuat drumul dând ocol insulei. Fluviul era întunecat și un *bateau mouche*^[24] trecu prin dreptul nostru, luminat feeric, apoi repede și tăcut se depărtă pierind sub pod.

Mai departe, în josul fluviului, Notre Dame se profila masivă pe cerul nopții. Am pornit către malul stâng al Senei trecând peste puntea de lemn de la Quai Béthune, dar ne-am oprit pe pod și ne-am uitat în josul fluviului, la Notre Dame. Și cum stăteam acolo, insula ni se arăta întunecată, casele înalte păreau zugrăvite pe cer, iar copacii se profilau ca niște umbre.

— Tare frumos mai e, spuse Bill. Doamne, mult mă bucur că m-am întors.

Ne-am sprijinit pe balustrada de lemn a punții și am privit în susul fluviului, către luminile marilor

poduri. Sub noi, apa era catifelată și neagră. Se prelingea fără zgomot pe lângă picioarele punții. Un bărbat și o fată au trecut pe lângă noi. Mergeau înlănțuiți, fiecare cu brațul petrecut pe după mijlocul celuilalt.

Am străbătut puntea și am pornit în sus pe Rue du Cardinal Lemoine. Drumul urca destul de pieptiș, dar am mers mai departe pe jos până la Place Contrescarpe. Lampa cu arc voltaic strălucea printre frunzele copacilor din piață, iar sub ramurile lor un autobuz S tocmai se pregătea de plecare. Acordurile muzicii năvăleau pe ușa deschisă de la „Negre Joyeux”. Pe fereastra de la „Café Aux Amateurs” am zărit tejgheaua prelungă acoperită cu tablă de zinc. Afară, pe terasă, beau niște muncitori. În bucătăria deschisă de la „Amateurs”, o fată prăjea cartofi. Pe foc se mai afla o oală de tuci, cu mâncare gătită. Fata puneă cu polonicul mâncare în farfuria unui bătrân, care stătea alături de ea ținând în mână o sticla de vin roșu.

— Vrei să bem ceva?

— Nu, răspunse Bill. Nu mi-e sete.

Din Place Contrescarpe o luarăm către dreapta străbătând străzi netede și înguste, străjuite pe ambele părți de înalte case bătrânești. Unele dintre ele ieșeau mult înspre stradă. Altele se trăgeau îndărăt. Ajunserăm pe Rue du Pot de Fer și merserăm pe ea tot înainte până dădurăm în Rue Saint Jacques, întinsă spre nord și sud; pornirăm mai departe către sud, trecând pe lângă Val de Grâce, ascuns dincolo de o curte vastă și de un gard de fier, până la Boulevard du Port Royal.

— Ce-ai de gând să faci? l-am întrebat pe Bill. Mergem să ne întâlnim cu Brett și cu Mike?

— De ce nu?

O luarăm înainte pe Port Royal până la Montparnasse, apoi mai departe pe lângă „Lilas”, „Lavigne” și toate celelalte cafenele mărunte, pe lângă „Damoy”, traversarăm strada către

„Rotonde”, trecând de-a lungul luminilor și meselor de pe terasă, și ajunserăm în sfârșit la „Select”.

Trecând printre mese, Mike ne ieși în întâmpinare. Era bronzat și plin de sănătate.

— Hel-lo, Jake! Hel-lo! Hel-lo! Ce mai faci, bătrâne?

— Arăți grozav, Mike.

— Da? Zău? Mă simt într-adevăr grozav. Toată vremea am umblat pe jos, altceva n-am făcut. Am umblat de dimineața până seara. Și un singur păhărel pe zi, la ceai, cu maică-mea.

Bill se dusesse la bar. Stătea în picioare și discuta cu Brett, care ședea picior peste picior pe un scaun înalt. N-avea ciorapi.

— Mă bucur că te văd, Jake, spuse Michael. Sunt puțin cam pilit, după cum vezi. Uimitor, nu? Mi-ai văzut nasul?

La rădăcina nasului avea o pată de sânge închegat.

— Geamantanele unei cucoane bătrâne mi-au făcut-o, urmă Michael. M-am ridicat s-o ajut și mi-au căzut în cap.

Brett făcu semn spre el cu mâna în care ținea țigaretul și își încreți colțurile ochilor.

— O cucoană bătrână, repetă Michael. Geamantanele ei *mi-au* căzut în cap.

Ei, și-acum hai înăuntru să vorbim și cu Brett. E cineva. Ești *într-adevăr* o doamnă drăguță, Brett. De unde te-ai învățat de pălăria aia?

— Mi-a cumpărat-o un amic. Nu-ți place?

— E îngrozitoare. Ia-ți și tu o pălărie ca lumea.

— Oho, avem așa de mulți bani acum, spuse Brett. Ia ascultă, l-ai cunoscut pe Bill? Ești *într-adevăr* o gazdă încântătoare, Jake.

Se întoarse către Mike.

— Dumnealui e Bill Gorton. Iar bețivul ăsta e Mike Campbell. Domnul Campbell e un falit nereabilitat.

— Așa-i că sunt? Știi, ieri, la Londra, m-am întâlnit cu fostul meu asociat. Amicul care m-a băgat la apă.

— Ce zicea?

— Mi-a făcut cinste. Am zis că totuși pot să beau cu el. Știi, Brett, *ești* o fată frumoasă. Nu găsiți că-i frumoasă?

— Frumoasă... cu nasul ăsta?

— E un nas foarte drăguț. Haide, întoarce-l spre mine. Nu-i fată frumoasă?

— Nu-l puteam lăsa acolo, în Scoția?

— Știi ce zic eu, Brett? Hai să ne culcăm devreme.

— Nu fi indecent, Michael. Nu uita că sunt și doamne aici la bar.

— Nu-i fată frumoasă? Nu găsești, Jake?

— E-un meci de box astă seară, spuse Bill. Ați vrea să mergem?

— Meci de box, repetă Mike. Cine luptă?

— Ledoux și altcineva.

— E foarte bun Ledoux, afirmă Mike. Aș vrea să-l văd, numai – făcea eforturi să se țină pe picioare – numai că nu pot. Am o întâlnire cu persoana aici de față. Știi ce, Brett, ia-ți altă pălărie.

Brett își trase mult pălăria pe o parte și ne zâmbi de sub boruri.

— Voi doi dați fuga să vedeți meciul. Eu o să am de lucru să-l duc pe domnul Campbell de-aici direct acasă.

— Nu-s beat, protestă Mike. Poate doar așa, puțin. Știi ce, Brett, *ești* o fetiță tare frumoasă.

— Hai, plecați la meci, spuse Brett. Domnul Campbell începe să fie greu de suportat. Ce-s accesele astea sentimentale, Michael?

— Știi ce, *ești* o fetiță tare frumoasă.

Am spus noapte bună.

— Îmi pare rău că nu pot merge și eu, se plânse Mike.

Brett începu să râdă. De la ușă m-am uitat îndărăt. Mike stătea cu o mână pe bar, se aplecase spre Brett și-i spunea ceva. Brett îl privea cu totul nepăsătoare, dar colțurile ochilor îi zâmbeau. Afară, pe trotuar, am spus:

— Vrei să mergem la meci?

— Sigur că da, răspunse Bill. Numai dacă nu trebuie să mergem pe jos.

— Mike era binișor aprins după prietena lui, am spus eu în taxi.

— De, răspunse Bill. Nici nu prea ai avea motive să-l ții de rău.

Capitolul 9

Meciul Ledoux – Kid Francis a avut loc în seara de 20 iunie. A fost un meci frumos. A doua zi dimineață am primit o scrisoare de la Cohn, trimisă din Hendaye. Spunea că pe acolo e foarte multă liniște și că face baie, joacă puțin golf și foarte mult bridge. Plaja de la Hendaye era superbă, dar el abia aștepta să plece la pescuit. Mă întreba când am de gând să mă duc și eu acolo. Dacă aș avea bunăvoința să-i cumpăr o undiță cu două fire, are să-mi restituie banii numaidecât.

În aceeași dimineață i-am scris lui Cohn chiar de la birou și l-am anunțat că Bill și cu mine vom părăsi Parisul pe ziua de 25, dacă nu-i vom telegrafia altfel, urmând să-l întâlnim la Bayonne, de unde puteam lua un autobuz cu care să trecem munții până la Pamplona. Seara, pe la șapte, m-am dus la „Select” să-i văd pe Brett și pe Michael. Nu erau acolo, așa că am plecat la „Dingo”. I-am găsit înăuntru, la bar.

— Hello, iubiture, mă întâmpină Brett întinzându-mi mâna.

— Hello, Jake, spuse și Mike. Aud c-am fost beat noaptea trecută.

— Oare? Chiar să fi fost beat? rosti Brett. Urâtă treabă.

— Ia ascultă, urmă Mike, când plecați în Spania? Ați avea ceva împotrivă dacă am merge și noi?

— Ar fi grozav.

— Zău, chiar n-ați avea nimic împotrivă? Eu am mai fost la Pamplona, după cum știi. Brett arde de nerăbdare să meargă și ea. Ești sigur că n-o să vă stricăm cheful?

— Nu mai vorbi prostii.

— Și-acum mai sunt nițel cam cherchelit, doar vezi și tu. Dacă n-aș fi, nu te-aș întreba așa. Ești sigur că n-ai nimic împotrivă?

— Oh, taci din gură, Michael, interveni Brett. Cum ar putea omul să spună că are ceva împotrivă? Lasă că-l întreb eu mai târziu.

— Dar n-ai nimic împotrivă, nu?

— Nu-mi mai pune întrebarea asta dacă nu vrei să mă supăr. Bill și cu mine plecăm în ziua de 25, dimineața.

— Apropo, unde-i Bill? întrebă Brett.

— A plecat la Chantilly să ia masa cu niște prieteni.

— Bun băiat.

— Un băiat grozav, încuviință Mike. Zău că e.

— Nici nu-l mai ții minte, spuse Brett.

— Ba da. Mi-l amintesc perfect. Ascultă, Jake, o să venim și noi, dar în noaptea de 25. Brett nu se poate scula dimineață.

— Chiar că nu!

— Dacă ne vin banii și ești sigur că nu ai nimic împotrivă.

— Vin ei banii, nu te speria. Mă îngrijesc eu de asta.

— Spune-mi și mie, după ce unelte de pescuit să trimit?

— Luați două sau trei undițe cu mulinete, fire și câteva muște de momeală.

— Eu n-am de gând să pescuiesc, interveni Brett.

— Atuncea ia două undițe, și Bill n-o să-și mai cumpere.

— E-n regulă, aprobă Mike. Am să-i telegrafiez patronului.

— Nu-i așa c-o să fie splendid? întrebă Brett. Spania! Grozav o să ne distrăm.

— Pe 25. Când vine asta?

— Sâmbătă.

— Până atunci *trebuie* să fim gata.

— Ia ascultați, spuse Mike, mă duc la frizer.

— Eu trebuie să fac baie, ne anunță Brett. Hai cu mine pe jos până la hotel, Jake. Hai, fii băiat bun.

— Am tras la cel mai superb hotel, spuse Mike. Cred că-i mai mult bordel.

— La sosire ne-am lăsat bagajele aici, la „Dingo”, și la hotelul ăsta ne-au întrebat dacă vrem camera numai pentru o după-amiază. S-au arătat încântați când le-am spus c-o să stăm toată noaptea.

— Cred că-i bordel, insistă Mike. Și eu mă pricep.

— Vai, termină odată cu povestea asta și du-te să te tunzi.

Mike plecă. Eu și cu Brett am rămas la bar.

— Mai bei unul?

— Poate.

— Simt nevoia să mai beau unul, spuse Brett. Am pornit pe jos pe Rue Dalambre.

— Nu te-am mai văzut de când m-am întors, zise Brett.

— Nu.

— Cum o mai duci, Jake?

— Foarte bine.

Brett se uită la mine. Și întreabă:

— Ia ascultă, vine și Robert Cohn în călătoria asta?

— Da. De ce?

— Nu crezi că are să fie cam neplăcut pentru el?

— Pentru ce să fie neplăcut?

— Dar cu cine crezi tu c-am fost la San Sebastian?

— Felicitările mele!

Ne-am continuat drumul.

— De ce ai spus așa?

— Nu știu. Dar ce ți-ar fi plăcut să spun?

Ne-am continuat drumul și am dat după un colț.

— S-a purtat destul de drăguț, să știi. Doar că uneori devine cam plictisitor.

— Da?

— Mi-am spus că are să-i facă bine.
— Ai putea să intri la asistența publică.
— Nu fi nesuferit.
— N-am să fiu.
— Într-adevăr n-ai știut?
— Nu, i-am răspuns. Cred că nici nu prea m-am gândit la asta.
— Crezi că are să fie neplăcut pentru el?
— Îl privește, am răspuns. Anunță-l că vii și tu. Poate renunța oricând la călătorie.
— Am să-i scriu și în felul ăsta am să-i dau posibilitatea să se retragă.
De atunci n-am mai văzut-o pe Brett până în noaptea zilei de 24 iunie.
— Ai vreo veste de la Cohn?
— Bineînțeles. E entuziasmat.
— Doamne sfinte!
— Și mie mi s-a părut destul de straniu.
— Zice că abia așteaptă să mă întâlnească.
— Își închipuie că vii singură?
— Nu. I-am spus că venim cu toții. Cu Michael și ceilalți.
— E un tip teribil.
— Nu-i așa?

Au rămas a doua zi să aștepte banii. Ne-am înțeles să ne întâlnim la Pamplona. Ei urmau să se ducă direct la San Sebastian și de acolo să ia trenul. Trebuia să ne întâlnim cu toții la hotelul „Montoya” din Pamplona. Dacă n-aveau să sosească până luni, cel mai târziu, urma ca noi să plecăm în munți, la Burguete, și să ne apucăm de pescuit. La Burguete puteam ajunge cu autobuzul. Am așternut pe hârtie un itinerar, ca să ne poată oricând da de urmă.

Bill și cu mine am plecat cu trenul de dimineață din Gare d'Orsay. Era o zi încântătoare, nu prea călduroasă, și peisajul ne-a fermecat încă de la început. Ne-am dus în vagonul restaurant și am luat micul dejun. La plecare, l-am rugat pe șeful

vagonului restaurant să ne dea tichete pentru prima serie la dejun.

— N-am niciun loc liber până la a cincea.

— Cum adică?

Știam că la trenul acela se servea numai în două serii, iar locuri libere erau din belșug pentru amândouă.

— Toate locurile sunt rezervate, îmi răspunse șeful vagonului restaurant. O să organizăm a cincea serie pentru ora trei și jumătate.

— Se îngroașă gluma, i-am spus lui Bill.

— Dă-i zece franci.

— Uite, i-am spus șefului de vagon. Vrem să luăm masa în prima serie.

Șeful vârî banii în buzunar și ne spuse:

— Vă mulțumesc. V-aș sfătui, domnilor, să luați niște sandvișuri. Toate locurile pentru primele patru serii au fost reținute încă de la birourile societății.

— Ai să te pricopsești repede, frățioare, îi spuse Bill în englezește. Am impresia că dacă ți-am fi dat cinci franci, ne-ai fi sfătuit să sărim pe fereastră.

— *Comment?*

— Du-te dracului! zise Bill. Fă sandvișurile și dă-ne o sticlă de vin. Spune-i așa, Jake.

— Și trimite-le în vagonul de alături, am adăugat eu, explicându-i unde anume aveam locurile.

În compartimentul nostru se mai aflau un bărbat cu nevasta și băiatul lor.

— Am impresia că sunteți americani. Nu-i așa? ne întrebă soțul. Vă place să călătoriți?

— La nebunie, îi răspunse Bill.

— Așa trebuie să faceți. Să călătoriți cât sunteți încă tineri. Soția mea și cu mine totdeauna am dorit să călătorim, dar a trebuit să așteptăm cam mult.

— Dacă ai fi vrut, am fi putut veni pe-aici încă de-acum zece ani, spuse nevasta. Dar toată vremea n-ai știut decât una și bună: „Să vizităm mai întâi

America!” Vă pot spune că până acum noi am văzut destule, și de toate felurile.

— Știți, trenul ăsta e plin de americani, urmă bărbatul. Sunt șapte vagoane ticsite de americani de la Dayton, din Ohio. Au fost în pelerinaj la Roma, iar acum au plecat spre Biarritz și spre Lourdes.

— Vasăzică de ăștia sunt. Pelerini. Puritani afurisiți, interveni Bill.

— Din ce parte a Statelor Unite sunteți voi, băieți?

— Kansas City, i-am răspuns eu. El e din Chicago.

— Vă duceți amândoi la Biarritz?

— Nu. Ne ducem la pescuit, în Spania.

— Știți, eu, unul, niciodată nu prea m-am dat în vânt după așa ceva. Totuși și acolo, de unde suntem noi, există multă lume care se dă în vânt după pescuit. În statul Montana sunt locuri de pescuit într-adevăr grozave. M-am dus pe-acolo cu băieții, dar niciodată nu prea m-am omorât eu după fleacuri dintr-astea.

— Grozav de puțin ai pescuit în excursiile de-atunci, adăugă nevasta.

Bărbatul ne făcu cu ochiul.

— Știți cum sunt cucoanele. Dacă se întâmplă să fie și vreo butelcă de băutură sau o ladă cu bere, zic că ne paște iadul și chinurile veșnice.

— Uite cine mi-s bărbații, ni se adresă nevasta netezindu-și fusta pe coapsele planturoase. Ca să-i fac dumnealui pe plac și fiindcă îmi plăcea să avem un pahar de bere în casă, am votat împotriva prohibiției, și-acuma auzi-l ce spune. Mare minune că izbutesc să mai găsească pe cineva cu care să se însoare.

— Ia ascultați, spuse Bill, știți că ceata asta de Părinți Pelerini^[25] a ocupat toate locurile din vagonul restaurant până la ceasurile trei și jumătate după amiază?

— Cum adică? Doar nu pot face una ca asta!

— Ia încercați să găsiți locuri.

— Știi, dragă, s-ar părea c-am face mai bine să ne întoarcem în restaurant să mai luăm o dată micul dejun.

Femeia se ridică și își netezi îmbrăcămintea.

— Băieți, vreți să aveți grijă de lucrurile noastre? Hai să mergem, Hubert.

Câteșitrei au plecat spre vagonul restaurant. Puțin după plecarea lor a trecut un chelner anunțând prima serie pentru masa de prânz și pelerinii, împreună cu preoții, au început să se scurgă pe culoar. Amicul nostru și familia lui nu s-au mai întors. Un chelner a străbătut coridorul aducându-ne sandvișurile și o sticlă de Chablis, iar noi l-am poftit în compartiment.

— Azi n-o să-ți mai vezi capul de-atâta treabă, i-am spus eu.

Chelnerul încuviință dând din cap.

— Acuma încep să vină la masă, la zece jumătate.

— Noi când o să mâncăm?

— De! Dar eu când o să mănânc?

Ne lăsă două pahare dimpreună cu sticla, iar noi i-am plătit sandvișurile și i-am dat un bacșiș.

— Am să vin să iau farfuriile, spuse chelnerul, sau le-aduceți dumneavoastră când veniți.

Am mâncat sandvișurile, am băut Chablisul și am admirat de la fereastră peisajul campestru. Grânele tocmai începeau să dea în pârg și câmpul era presărat cu maci. Vedeam pășunile strălucind de verdeață, copacii maiestuoși, și din când în când râuri și castele împrejmuite de pomi.

La Tours am coborât și am mai cumpărat o sticlă de vin, iar când ne-am întors în compartiment, i-am găsit pe domnul din Montana, cu nevasta și feciorul lui, Hubert, așezați confortabil pe locurile lor.

— La Biarritz se poate înota cum trebuie? întrebă Hubert.

— Băiatul ăsta nu-și poate găsi astâmpăr până nu intră în apă, observă mama. Tinerilor le e destul de greu să călătorească.

— Se poate înota de minune, i-am răspuns cu. Dar e cam primejdios când e marea agitată.

— Ați izbutit să mâncați? întrebă Bill.

— Sigur că da. Ne-am așezat la masă tocmai când au început ceilalți să sosească, și probabil și-au zis că suntem de-ai lor. Unul dintre chelneri le-a spus ceva pe franțuzește, iar după aceea pe trei dintre dumnealor i-au trimis îndărăt.

— Au zis că suntem din grupul lor, asta-i sigur, spuse bărbatul. De-aici poți vedea limpede cât de mare e puterea bisericii catolice. Mare păcat că nu sunteți și voi catolici, băieți. Dacă ați fi fost, puteați fi siguri c-o să căpătați de mâncare.

— Eu sunt, i-am răspuns. De asta-s așa de supărat.

În cele din urmă, pe la patru și un sfert, am mâncat și noi. Către sfârșit Bill își cam ieșise din fire. L-a oprit pe un preot care se întorcea cu un șir de pelerini și l-a apucat de-un nasture.

— Noi, protestanții, când o să putem mânca, părinte?

— Nu știu nimic despre treaba asta. N-aveți tichete?

— Uite, așa îl puteți face pe om să treacă la Ku Klux Klan, spuse Bill și preotul îl privi lung.

În vagonul restaurant chelnerii serveau a cincea serie. Chelnerul care no servea pe noi era learcă ac nădușală. Bluza albă i se făcuse roșie ca purpura la subțiori.

— Probabil că bea vin cu oala.

— Sau are maiou roșu.

— Hai să-l întrebăm.

— Lasă-l în pace. E frânt de oboseală.

La Bordeaux trenul stătea o jumătate de oră, așa că am coborât să ne plimbăm prin gară. Nu era timp să ne ducem. și prin oraș. Pe urmă am străbătut landele și am admirat apusul soarelui.

Prin pădurile de pini focul mistuise postațe largi, pe care puteai privi ca pe niște bulevarde către colinele împădurite de pe linia zării. Pe la șapte și jumătate am luat cina și am contemplat peisajul pe fereastra deschisă a vagonului restaurant. Era o regiune nisipoasă, acoperită de pini mărunți și buruieni. Ici și colo se arăta câte un mic luminiș cu case pe el și doar din vreme în vreme treceam pe lângă vreun joagăr. Se lăsase noaptea și pe fereastra deschisă simțeam pământul fierbinte, nisipos și întunecat, iar către ceasurile nouă am intrat în Bayonne. Ne-am luat rămas bun dând mâna cu toți: cu bărbatul, cu nevasta și cu fiul lor, Hubert. Se duceau mai departe, până în stația La Négresse, unde trebuiau să schimbe trenul pentru Biarritz.

— Ei, vă urez tot norocul de pe lume, spuse bărbatul.

— Aveți grijă ce faceți la luptele alea cu tauri.

— Poate ne mai întâlnim la Biarritz, zise Hubert.

Am coborât cu geamantanele și undițele împachetate, am trecut prin gara întunecată și am ieșit la lumină, unde aștepta șirul de trăsură și autobuze ale hotelurilor. Acolo l-am găsit pe Robert Cohn stând de vorbă cu niște patroni de hoteluri. La început nu ne-a observat. Pe urmă a venit spre noi.

— Hello, Jake. Ai călătorit bine?

— Strașnic. Ți-l prezint pe Bill Gorton.

— Îmi pare bine.

— Haideți, ne invită Robert. Am oprit o trăsură.

Era cam miop. Până atunci nu observasem. Se uita la Bill străduindu-se să-i distingă cât mai bine trăsăturile. Era și timid.

— Mergem la hotelul meu. E bine acolo. Chiar drăguț.

Ne-am urcat în trăsură, birjarul a așezat geamantanele lângă el pe capră, s-a suit și a pocnit

din bici, apoi am trecut peste podul întunecat pătrunzând în oraș.

— Mă bucur foarte mult că te cunosc, îi spuse Robert lui Bill. Jake mi-a vorbit deseori despre dumneata și ți-am citit cărțile. Mi-ai adus undiță, Jake?

Trăsura a oprit în fața hotelului, am coborât cu toții și am intrat înăuntru. Era un hotel drăguț, cei de la biroul de recepție s-au arătat foarte îndatoritori și ne-au dat fiecăruia câte o cameră mică, dar plăcută.

Capitolul 10

A doua zi dimineață cerul strălucea de lumină, oamenii porniseră să stropească străzile și câteșitrei am luat micul dejun la o cafenea. Bayonne e un oraș frumos. Seamănă cu un oraș spaniol foarte curat și e așezat pe malurile unui fluviu.. Încă de pe atunci, deși dimineața devreme, era foarte cald pe podul de peste fluviu. Am ieșit pe pod și pe urmă ne-am plimbat prin oraș.

Nu eram deloc sigur că undițele lui Mike aveau să sosească la timp din Scoția, așa că am căutat un magazin cu articole de pescuit și, în cele din urmă, am cumpărat pentru Bill o undiță într-o prăvălie aflată deasupra unui magazin de textile. Negustorul care vindea unelte de pescuit era plecat în oraș și a trebuit să-l așteptăm până s-a întors. În cele din urmă tot a apărut și cu bani puțini am cumpărat o undiță foarte bună și două mincioguri.

După aceea am ieșit iarăși în stradă și am admirat catedrala. Cohn făcu o remarcă spunând că e un foarte izbutit exemplar de ceva, dar am uitat de ce anume. Mie mi se părea o catedrală frumoasă, frumoasă și întunecată, ca bisericile spaniole. Pe urmă am plecat, trecând pe lângă fortul cel vechi, și ne-am dus la birourile locale ale oficiului de turism, de unde ar fi trebuit să plece autobuzul. Acolo ni s-a spus însă că serviciul de autobuze nu va începe să funcționeze decât la 1 iulie. Tot la birouri am aflat cât ar trebui să plătim pentru o mașină care să ne ducă la Pamplona, așa că am închiriat una la un garaj mare de lângă Teatrul Municipal, plătind patru sute de franci. Mașina avea să vină peste patruzeci de minute să ne ia de la hotel, așa că ne-am oprit în piață, la cafeneaua unde luaserăm micul dejun, și am băut o bere. Era cald, iar orașul emana o mireasmă

răcoroasă, proaspătă, ca de zori de ziuă, și era plăcut să stai în cafenea. O briză ușoară porni să adie și simțeai limpede că aduce aer de mare. Porumbeii ciuguleau prin piață, casele aveau o culoare gălbuie, pârlolită de soare, și tare n-aș fi vrut să plec din cafenea. Dar trebuia să ne ducem la hotel să împachetăm lucrurile și să achităm nota. Am plătit berea, ne-am cam ciondănit și cred că până la urmă Cohn a plătit, apoi ne-am dus la hotel. Bill și cu mine aveam de plătit doar câte șaisprezece franci, plus zece la sută pentru serviciu; ni s-au adus bagajele jos și am rămas să-l așteptăm pe Robert Cohn. Pe când ședeam și așteptam, am zărit pe parchet un gândac de bucătărie, lung de cel puțin cinci centimetri. I l-am arătat lui Bill și după aceea l-am strivit cu pantoful. Am fost amândoi de acord că probabil tocmai atunci venise din grădină. Pentru că hotelul era, într-adevăr, grozav de curat.

În cele din urmă coborî și Cohn, și ne îndreptară cu toții spre mașină. Era o limuzină mare, iar șoferul venise îmbrăcat într-un halat alb cu gulă și manșete albastre. L-am pus să deschidă portbagajul de la spate, a băgat înăuntru toate geamantanele, apoi am pornit pe stradă în sus și am ieșit din oraș. Am trecut pe lângă câteva grădini de toată frumusețea, am ajuns într-un loc de unde ni se înfățișa o splendidă panoramă a orașului, pe urmă am ieșit în câmp deschis, verde și ondulat, iar șoseaua urca mereu în pantă. Am depășit o mulțime de basci care duceau din urmă boi sau cârduri de vite, ori își mânau căruțele pe șosea, am văzut case drăguțe, cu acoperișuri joase, și toate proaspăt văruiate. În Țara Bascilor toate pământurile par foarte mănoase și verzi, iar casele și satele – înstărite și curate. Fiecare sat are teren de pelotă și pe câteva dintre ele copiii se jucau sub soarele fierbinte. Pe zidurile bisericilor erau inscripții care arătau că e oprit să joci pelota acolo, casele de prin sate aveau acoperișuri de țiglă roșie,

apoi drumul făcu un cot și porni să urce pieptiș, iar noi înaintam vajnic pe-o coastă de deal având mai jos valea întinsă și colinele ce unduiau îndărăt până către mare. Marea n-o vedeam. Era prea departe. Nu zăream decât coline și iarăși coline, dar știam unde se află marea.

Trecurăm și granița spaniolă. Era acolo un pârlăuș și un pod aruncat peste el: de-o parte stăteau carabinieri spanioli cu pălării de piele de lac ca pe vremea lui Bonaparte și carabine azvârlite pe umeri, iar de cealaltă francezi grăsani cu chipiuri și mustăți. Ne-au deschis doar un singur geamantan, au luat pașapoartele cu ei în pichet și le-au cercetat. De fiecare parte a frontierei se aflau câte un magazin și un han. Șoferul trebui să se ducă înăuntru, la pichet, să completeze niște hârtii privitoare la mașină; iar în vremea asta noi am coborât și ne-am dus până pe marginea pârlăului să vedem dacă se arată vreun păstrăv. Bill încercă să vorbească pe spaniolește cu unul dintre carabinieri, dar fără prea mult succes. Robert Cohn arătă cu degetul către pârlău, întrebând dacă se găsesc ceva păstrăvi, și carabinierul răspunse că da, însă nu prea mulți.

L-am întrebat și eu dacă a pescuit vreodată, iar carabinierul mi-a răspuns că nu și nici nu-l interesează pescuitul.

Chiar atunci un bătrân cu părul și barba pletoase și decolorate de soare, îmbrăcat în haine ce păreau croite din pânză de sac, înaintă cu pași mari pe pod. Avea în mână un toiag înalt și în spinare purta un ied cu toate cele patru picioare legate și capul atârând în jos.

Carabinierul îi făcu semn cu sabia să se întoarcă din drum. Fără să spună vreo vorbă, bătrânul făcu calea întoarsă și porni pe drumul albicios, către Spania.

— Ce-i cu bătrânul? l-am întrebat pe carabinier.

— N-are niciun fel de pașaport.

I-am oferit grănicerului o țigară. A luat-o și mi-a mulțumit.

— Și-acuma ce-o să facă?

Grănicerul scuipe în țărână.

— El, o să treacă prin vad.

— Se face multă contrabandă?

— Ei, răspunse grănicerul, se mai face.

Șoferul ieși din pichet împăturindu-și hârtiile, pe care le vârî în buzunarul de la piept. Ne-am suit cu toții în mașină și am pornit pe drumul alb și prăfos către Spania. O vreme, peisajul rămase același ca și mai înainte; apoi, urcând tot mereu, am ajuns pe culmea unei trecători, drumul a început să șerpuiască înainte și înapoi, și deodată ne-am trezit cu adevărat în Spania. Apărură coame prelungi de munți cafenii, câțiva pini risipiți ici și colo, iar în zare păduri de fag presărate pe coaste. Drumul înaintă o vreme pe culmea trecătorii, pe urmă începu să coboare și șoferul se văzu nevoit să claxoneze, să pună frâna și să ocolească doi măgari adormiți în mijlocul șoselei. Ieșirăm dintre munții înalți, trecurăm printr-o pădure de stejar, și vite albe pășteau acolo în pădure. Ceva mai la vale dădurăm peste pajiști ierboase și ape limpezi, apoi trecurăm un râu, străbăturăm un sat mic și posomorât, iar drumul porni iarăși pieptiș. Urcarăm întruna, mai sus, tot mai sus, până ajunserăm la o altă trecătoare înaltă și o străbăturăm, iar drumul porni să coboare spre dreapta, și atunci zărirăm un alt șir de munți întinși către miazăzi, cafenii și parcă rumeniți, închipuind forme ciudate.

Ceva mai târziu ieșirăm dintre munți, drumul începu să fie străjuit de arbori pe ambele laturi, dădurăm peste un râu și peste lanuri de grâne coapte, și drumul mergea tot înainte, drept și alb ca laptele, apoi urcă pe o mică înălțime, iar către dreapta văzurăm o colină cu un castel vechi împrejmuț de clădiri mai mărunte strânse în jurul său și un lan de grâne ce se întindea până sub

ziduri, unduind în vânt. Ședeam în față, lângă șofer, și m-am întors către ceilalți. Robert Cohn admormise, dar Bill admira priveliștea și clătina din cap. Pe urmă am străbătut o câmpie întinsă și pe dreapta aveam un râu bogat ce strălucea în soare printre șirurile de copaci de pe maluri, iar în depărtare puteam zări platoul Pamplonei săltat deasupra câmpiei, și zidurile orașului, și marea catedrală cenușie, și linia zării frântă de siluetele celorlalte biserici. În spatele platoului se arătau munții, și ori încotro îți îndreptai ochii, vedeai alte șiruri de munți, iar înaintea noastră drumul se prelungea alb de-a curmezișul câmpiei către Pamplona.

În oraș am intrat pe cealaltă parte a platoului, pe drumul prăfos ce urca pieptiș printre umbrele copacilor de pe margini, apoi am ajuns pe loc lin, în noul cartier al orașului ce se clădește în afara vechilor ziduri. Am trecut pe lângă arena albă, înaltă și părând foarte masivă în lumina soarelui, pe urmă am pătruns în piața cea mare venind de pe o stradă lăturalnică și am oprit în față la „Hotel Montoya”.

Șoferul ne-a dat o mână de ajutor la bagaje. Copiii se strânseseră buluc să privească mașina, și piața era fierbinte, și pomii erau verzi, și steagurile fluturau, și era tare bine să pleci din bătaia soarelui și să intri la umbra arcadelor ce se întind de jur împrejurul pieței. Montoya s-a bucurat de venirea noastră, ne-a strâns mâinile și ne-a dat camere frumoase cu vedere spre piață, iar pe urmă ne-am spălat, ne-am curățat și am coborât în sufragerie să luăm masa. Șoferul a rămas și el să mănânce, pe urmă i-am plătit și a plecat îndărăt la Bayonne.

La „Montoya” sunt două sufragerii. Una la etajul întâi, cu vedere spre piață. Cealaltă e jos, la demisol, sub nivelul pieței și are o ușă care se deschide pe o străduță în dos, pe unde trec taurii când aleargă pe străzi, dis de dimineață, în drum către arenă. În sufrageria de jos e totdeauna

răcoare, și acolo am luat o foarte bună masă de prânz. Prima masă pe care o iau în Spania mă uluiește de fiecare dată: se servesc antreuri, un fel cu ouă, două feluri cu carne, legume, salată, desert și fructe. Ca să putem înghiți toate astea, a trebuit să le stropim cu vin din belșug. Robert Cohn încercă să spună că nu mai vrea și al doilea fel cu carne, dar cum nu ne-am grăbit să traducem ce spunea, chelnerița l-a înlocuit cu niște friptură rece, după câte îmi amintesc. Cohn se arătase cam nervos, încă de când ne întâlniserăm la Bayonne. Nu știa dacă noi aflaserăm că Brett fusese cu el la San Sebastian, iar din pricina asta se simțea oarecum stânjenit.

— Știi, i-am spus, Brett și cu Mike trebuie să sosească la noapte.

— Nu sunt sigur că au să vină, răspunse Cohn.

— De ce să nu vină? întrebă Bill. Sigur că vin.

— Ăștia totdeauna întârzie, l-am lămurit eu.

— Ba mai degrabă cred că n-au să vină deloc, insistă Cohn.

Vorbele astea le rosti cu un aer de superioritate atotștiutoare, ceea ce ne cam enervă pe amândoi.

— Pun rămășag pe cincizeci de pesetas că la noapte sunt aici, îl provocă Bill. Totdeauna pune rămășaguri la furie și așa se face că, de obicei, pariază prosteste.

— Mă prind, răspunse Cohn. Bine. Ești martor, Jake. Cincizeci de pesetas.

— N-am nevoie de martori, spuse Bill.

Mi-am dat seama că e furios și am încercat să-l domolesc zicând:

— Că au să vină e lucru sigur. Dar poate că nu chiar la noapte.

— Vrei să retragi pariul? întrebă Cohn.

— Nu. De ce să-l retrag? Să zicem o sută, dacă vrei.

— În regulă. S-a făcut.

— V-ajunge, am intervenit atunci. Altminteri ar trebui să țineți un registru și să mi-l dați mie în

grijă.

— Mă declar mulțumit, afirmă Cohn. Și zâmbi. În orice caz, probabil c-o să-mi iei banii îndărăt la bridge.

— Încă nu i-ai câștigat, observă Bill.

Ieșirăm afară să ne plimbăm pe sub arcade până la „Café Iruña” și să bem o cafea. Cohn ne anunță că se duce să se radă.

— Ce crezi, mă întrebă Bill, am vreo șansă să câștig pariul?

— Cam slabă șansă. Aștia de când sunt n-au sosit undeva la timp. Dacă nu le vin banii, nu văd cum ar putea să sosească la noapte.

— Mi-a părut rău de cum am deschis gura. Dar trebuia să-l provoc. E băiat bun, după părerea mea, dar de ce și-o fi dând mereu aerele astea de atotștiutor? Mike și Brett. s-au înțelese cu noi să vină și să ne întâlnim aici.

Atunci l-am zărit pe Cohn apropiindu-se de-a curmezișul străzii.

— Uite-l că vine.

— Bine, dar nu-l mai lăsa să-și dea aere și să facă pe nebunul.

— E închis la bărbier, ne vesti Cohn. Abia la patru deschide.

La „Iruña” ne-am băut cafeaua în răcoarea de sub arcadă, răsturnați în confortabile scaune de răchită și privind piața cea mare. După o vreme Bill plecă să scrie niște scrisori și Cohn se duse la bărbier. Era tot închis, așa că hotărî să se ducă la hotel și să facă o baie, iar eu am rămas acolo, în fața cafenelei, și pe urmă am plecat să mă plimb prin oraș. Era grozav de cald, dar am avut grijă să merg numai pe partea umbrită a străzilor, am trecut prin piața comercială și m-am bucurat nespus să revăd orașul. Am trecut pe la *Ayuntamiento*^[26] și acolo l-am găsit pe domnul cel bătrân care făcea abonamente la luptele de tauri și îmi rezerva locuri în fiecă an, am văzut că primise banii trimiși de mine de la Paris, mi-am reînnoit abonamentul și

astfel totul s-a aranjat. Bătrânul avea slujbă de arhivar și toate arhivele orașului se aflau în biroul său. Dar asta n-are nicio legătură cu povestea noastră. În orice caz, biroul lui avea o ușă capitonată cu postav verde și o altă ușă înaltă, de lemn, iar la plecare l-am lăsat așezat la masă, printre dosarele ce acopereau toți pereții, am închis amândouă ușile, și pe când ieșeam din clădire ca să dau în stradă, portarul m-a oprit să-mi perie hainele.

— După cât se vede ați călătorit cu mașina, spuse portarul.

Spatele gulerului și partea de sus a umerilor erau cenușii din pricina prafului.

— Tocmai de la Bayonne.

— Măi, măi, măi, exclamă portarul. Am știut că ați mers cu mașina după felul cum stătea praful pe haină.

Așa că i-am dat două monezi de aramă.

Am zărit catedrala în capătul străzii și m-am îndreptat spre ea. Prima dată când o văzusem mi se păruse că fațada e urâtă, dar acum mi-a plăcut. Am intrat înăuntru. Înăuntru era întuneric și sumbru, coloanele păreau nesfârșit de înalte, oamenii stăteau cufundați în rugăciune, și mirosea a tămâie, iar pe laturi se aflau câteva ferestre minunate. Am ingenuncheat și am început să mă rog și m-am rugat pentru toți cei către care mi se îndreptau gândurile, Brett și Mike și Bill și Robert Cohn, și eu însumi, și toți cei ce luptau cu taurii, în parte pentru fiecare dintre cei ce-mi plăcuseră mai mult iar pentru ceilalți laolaltă, apoi din nou pentru mine însumi, și în vreme ce mă rugam pentru mine însumi, mi-am dat seama că mă cuprinde somnul, așa că am pornit să mă rog ca lupta cu taurii să fie izbutită și fiesta să aibă mare succes și să ne meargă bine la pescuit. Nu mai știam pentru ce să mă mai rog, și atunci mi-a venit în gând că ar fi bine să am ceva bani, așa încât m-am rugat să câștig bani cât mai mulți, apoi m-am gândit cum aș

putea face să-i câștig, iar gândul la câștig mi l-a reamintit pe conte și am început să mă întreb unde s-o fi aflând acum, și îmi părea rău că nu-l mai văzusem din acea noapte petrecută în Montmartre, și-mi aminteam de ceva hazliu ce-mi spusese Brett despre el, iar cum ședeam așa în genunchi, mereu cu fruntea sprijinită de lemnul băncii din fața mea, conștient că mă rog, parcă mă simțeam puțin rușinat și îmi părea rău că sunt un catolic așa de prăpădit, dar totodată știam că în privința asta nu aveam nimic de făcut, cel puțin încă o vreme sau poate că niciodată, însă oricum catolicismul e o religie mare și nu doream decât să pot fi credincios și poate că rândul viitor aveam să fiu; după o vreme eram afară în arșița soarelui, pe treptele catedralei, cu degetul mare și arătătorul mâinii drepte încă umede și le simțeam cum se zvântă la soare. Lumina soarelui era fierbinte și orbitoare; am trecut pe lângă niște clădiri și am pornit pe străzi lăturalnice înspre hotel.

În seara aceea, la cină, văzurăm că Robert Cohn se îmbăiașe, se bărbierise, se tunsese, își făcuse o frecție și își dăduse cu ceva pe păr, ca să stea lins. Era nervos și n-am mișcat nici măcar un deget ca să-l potolesc. Trenul de la San Sebastian sosea la nouă și, dacă Brett și Mike aveau să sosească, trebuiau să se afle în el. La nouă fără douăzeci nu ne aflam încă nici la jumătatea mesei. Robert Cohn se sculă de la masă și ne spuse că pleacă la gară. Doar ca să-l scot din sărite, l-am anunțat că am să mă duc și eu cu el. Bill zise însă că în ceea ce-l privește, ar trebui să fie nebun să-și lase masa neterminată. Atunci i-am spus că ne întoarcem repede.

Până la gară ne-am dus pe jos. Nervozitatea lui Cohn îmi făcea plăcere. Speram că Brett e în tren. La gară aflarăm că trenul avea întârziere, ne așezarăm pe un cărucior de bagaje și ramaserăm să așteptăm în întuneric. În viața civilă nu mai văzusem niciodată un om atât de nervos ca Robert

Cohn în clipele acelea – nici atât de nerăbdător. Și mă bucuram. Era ceva josnic, dar chiar mă simțeam josnic. Cohn avea darul extraordinar de a stârni tot ce-i mai urât în fiecare.

După o vreme auzirăm șuieratul locomotivei venind de departe, de pe cealaltă latură a platoului, apoi văzurăm luminile urcând coasta. Intrarăm în gară și ne oprirăm laolaltă cu mulțimea, chiar dincolo de ușă, pe urmă trenul sosi și opri la peron și toată lumea începu să dea năvală pe ușă.

Nu erau printre cei sosiți. Așteptarăm până ieșiră toți călătorii, urcându-se apoi în autobuze sau în trăsuri, ori pornind pe jos prin întuneric, însoțiți de prieteni sau rude, către oraș.

— Știam eu că n-au să vină, spuse Robert în vreme ce făceam calea întoarsă spre hotel.

— Eu credeam că s-ar putea să vină, i-am răspuns.

Când am ajuns, Bill mânca fructe și tocmai terminase o sticlă de vin.

— N-au venit, așa-i?

— Nu.

— Te deranjează dacă îți dau cei o sută de pesetas mâine dimineață, Cohn? întrebă Bill. Până acum încă n-am schimbat aici niciun ban.

— Ei, fă-o uitată, zise Robert Cohn. Hai să pariem pe altceva. Vrei să pariem pe luptele cu tauri?

— N-ai decât, răspunse Bill, dar nu-i neapărat nevoie.

— Ar fi ca și cum ai paria pe război, am intervenit eu. Nu trebuie să ai niciun fel de interes economic.

— Ard de nerăbdare să le văd, spuse Robert.

Montoya veni până la masa noastră. Avea în mână o telegramă. Mi-o întinse mie.

— Pentru dumneavoastră.

În telegramă scria: „Oprit noaptea San Sebastian”.

— De la ei, am anunțat. Și am vârât-o în buzunar. În mod obișnuit le-aș fi dat-o și lor.

— S-au oprit la San Sebastian, am adăugat, îți trimit salutări.

Ce anume impuls mă îndemna să-l ațâț în felul ăsta, nu știu. Ba bineînțeles că știu. Eram orbit, mistuit de gelozie din pricina celor petrecute între ei. Faptul că mi se părea ceva firesc nu schimba nimic. Sigur că-l uram. Nu cred că-l urăsem vreodată cu adevărat, până nu-și afișase aerul acela de superioritate în timpul prânzului – atunci și în clipa când am văzut cum se ferchezuise la bărbier. Așa că am vârât telegrama în buzunar. De altminteri, mie îmi era adresată. Și am spus:

— Bine. Am putea să plecăm mâine la prânz cu autobuzul de Burguete. N-au decât să vină după noi, dacă sosesc mâine seară.

Nu erau decât două trenuri de la San Sebastian: unul dimineața devreme și cel pe care îl așteptasem la gară.

— Mi se pare o idee bună, zise Cohn.

— Cu cât ajungem mai curând la râu, cu-atât mai bine.

— Mie mi-e absolut indiferent când plecăm, declară Bill. Cu cât mai repede, cu-atât mai bine.

Am mai zăbovit un timp la „Iruña” să ne bem cafeaua, am făcut împreună o mică plimbare până la arenă, pe urmă am pornit peste câmp și pe sub copacii de pe marginea malului prăpăstios, ne-am uitat în jos către râul ascuns în întuneric, iar eu m-am întors devreme la hotel. Bill și Cohn au mai rămas încă multă vreme la cafenea, așa cred, fiindcă am adormit înainte de venirea lor.

Dimineața am cumpărat trei bilete pentru autobuzul de Burguete. După orar, trebuia să plecăm la două. Mai devreme n-aveam cu ce. Stăteam la „Iruña” și citeam ziarele când l-am văzut pe Robert Cohn traversând piața. Veni drept la masa mea și se așază într-un scaun de răchită.

— Plăcută mai e cafeneaua asta, spuse Robert. Ai petrecut cu bine noaptea, Jake?

— Am dormit ca butucul.

— Eu n-am dormit prea bine. De altminteri am stat cu Bill până târziu.

— Unde ați fost?

— Aici. Și după ce-au închis, ne-am dus la cafeneaua cealaltă. Bătrânul de-acolo vorbește nemțește și englezește.

— La „Café Suizo”.

— Acolo. Bătrânul pare un om tare simpatic. Cred că „Suizo” e-o cafea mai bună decât asta.

— Ziua nu-i chiar așa de bună, am spus eu. E prea cald. A, să nu uit, am luat bilete la autobuz.

— Eu nu merg azi. Vă duceți voi înainte, tu și cu Bill.

— Dar ți-am luat bilet.

— Dă-l încoace. Mă duc să iau banii îndărăt.

— Costă cinci pesetas.

Robert Cohn scoase o monedă de argint de cinci pesetas și mi-o întinse, spunând:

— Trebuie să rămân. Înțelegi, mi-e teamă să nu se fi ivit cine știe ce neînțelegere.

— Cum așa? S-ar putea să nu vină încă trei sau patru zile, dacă se apucă de petreceri la San Sebastian.

— Tocmai despre asta e vorba, spuse Robert. Mă gândesc că poate se așteptau să mă găsească la San Sebastian, și de aceea s-au oprit acolo.

— Ce te face să crezi așa ceva?

— Păi... I-am scris lui Brett și i-am sugerat ideea...

— Atunci de ce dracu n-ai rămas acolo să-i aștepți...?

Doar am început fraza, și m-am oprit. Mi se părea că ideea s-ar fi putut ivi singură în mintea lui Cohn, dar nu cred să se fi ivit vreodată.

Acum începuse să arboreze un aer confidențial și îi făcea plăcere să poată vorbi, lăsând să se

înțeleagă că și eu știu despre anumite legături dintre el și Brett.

— Bine, atunci Bill și cu mine plecăm îndată după prânz.

— Îmi pare rău că nu pot merge. Toată iarna am așteptat să pot pleca la pescuitul ăsta. Devenise sentimental. Dar sunt nevoit să rămân. N-am încotro. De îndată ce-or să sosească, îi aduc direct acolo.

— Hai să-l căutăm pe Bill.

— Eu aș vrea să mă duc până la bărbier.

— Ne vedem la prânz.

Pe Bill l-am găsit la el în cameră. Se bărbierea.

— O, da, mi-a istorisit astă noapte toată povestea, îmi spuse Bill. Dacă ai un secret și vrei să-l știe toată lumea, lui să i-l spui. Zicea că a avut întâlnire cu Brett la San Sebastian.

— Mincinosul dracului!

— Ei, potolește-te! exclamă Bill. Nu te înfuria. Nu te înfuria chiar în etapa asta a excursiei. Da' ia spune, cum dracu s-a făcut de l-ai cunoscut pe amicul ăsta?

— Nu-mi mai scoate și tu ochii.

Pe jumătate bărbierit, Bill întoarse capul și se uită la mine, apoi continuă să vorbească spre oglindă, în timp ce se săpunea:

— Nu l-ai trimis tu la mine la New York, iarna trecută, cu o scrisoare? Mulțumesc lui Dumnezeu că îmi place să călătoresc. Dar nu mai aveai cumva și alți prieteni ovrei să-i cari încoace?

Își frecă bărbia cu degetul mare, se uită la el, apoi începu iar să se scarpine.

— Ai și tu câțiva care-s niște băieți excelenți.

— Ei, sigur. Am și eu câțiva. Dar nu de teapa acestui Robert Cohn. Partea hazlie e că pare destul de drăguț. Îmi place. Dar zău că-i îngrozitor.

— Poate să fie și teribil de drăguț.

— Știu. Asta-i partea cumplită.

Am izbucnit în râs.

— Da. N-ai decât să râzi, zise Bill. Numai că tu n-ai stat aseară cu el până la două noaptea.

— A fost chiar așa de nesuferit?

— Insuportabil. Ce-i toată povestea asta despre el și Brett, la urma urmei? A fost vreodată ceva între el și Brett?

Își înălță bărbia și și-o împinse într-o parte și în cealaltă.

— Sigur. S-a dus cu el la San Sebastian.

— Ce prostie boacănă! Și de ce a făcut-o?

— Voia să plece din Paris și nu-i în stare să se ducă nicăieri singură. Zicea că după câte crede ea, are să-i facă bine lui Cohn.

— De câte prostii gogonate sunt oamenii în stare! De ce n-a plecat cu cineva de seama ei? Sau cu tine? – apoi bolborosi repede – ori cu mine? De ce nu cu mine? Își cercetă atent fața în oglindă și puse câte un strat gros de săpun pe fiecare obraz. Uite ce mutră simpatică. O mutră alături de care orice femeie se poate simți în siguranță.

— Nu ți-o văzuse încă.

— Ar fi trebuit s-o vadă. Toate femeile ar trebui s-o vadă. O mutră care ar trebui zugrăvită pe toate panourile din țară. Fiecărei femei ar trebui să i se înmâneze câte o copie în clipa când pleacă din fața altarului. Mamele ar trebui să le povestească fetelor despre mutra asta. Ascultă, fiule – și întinse briciul spre mine – ia mutra asta, du-te cu ea în lume și răspândește-o pretutindeni.

Se aplecă deasupra lighenașului, își spălă obrazul cu apă rece, se frecă cu alcool și pe urmă se examinează cu multă atenție în oglindă, întinzându-și lungă-i buză de sus și exclamând:

— Doamne sfinte! Ce mutră îngrozitoare!

Iarăși se uită în oglindă, și continuă:

— Iar în ce-l privește pe Robert Cohn ăsta, îmi face greață, și poate să se ducă dracului. Mă bucur al naibii că rămâne aici și nu vine cu noi la pescuit.

— Ai dreptate.

— Mergem la pescuit de păstrăvi. Mergem să pescuim păstrăvi în râul Irati, iar acuma la prânz o să ne pilim cu vinul țării ăsteia și pe urmă pornim într-o grozavă călătorie cu autobuzul.

— Haide. Hai să ne ducem la „Iruña” și pe urmă să ne vedem de drum, i-am răspuns eu.

Capitolul 11

Când, după ce terminaserăm prânzul, am ieșit cu geamantanele și legătura de undițe ca să pornim spre Burguete, în piață era o fierbințeală ca de cuptor. Câțiva călători se urcaseră pe imperială, iar alții se cățarau pe scară. Bill s-a suit numaidecât, și Robert s-a așezat lângă el, ca să-mi țină locul, iar eu m-am întors la hotel să iau două sticle de vin să le avem pe drum. Când am ieșit din hotel, am văzut că autobuzul se umpluse de călători. Bărbați și femei se așezaseră pe toate geamantanele și lăzile aflate pe imperială, și sub dogoarea soarelui femeile își făceau întruna vânt cu evantaiele. Era cumplit de cald. Robert se dădu jos, și m-am așezat în locul pe care mi-l păstrase, pe singura bancă de lemn ce se întindea de-a lungul imperialei.

Robert Cohn rămase în umbra arcadelor, așteptând să ne vadă plecați. Un basc ședea pe jos chiar lângă noi, sprijinit cu spatele de picioarele noastre și ținea în poală un burduf mare de piele umplut cu vin. Ne oferî burduful și mie și lui Bill, dar când l-am dus la gură să bea, imită atât de bine și de brusc sunetul unui claxon de automobil, încât am vărsat puțin vin și toată lumea a început să râdă. Bascu își ceru iertare și mă rugă să bea încă o dată. Ceva mai târziu din nou imită claxonul și mă păcăli pentru a doua oară. Se pricepea de minune la isprava asta. Bascilor le plăcea grozav. Bărbatul așezat lângă Bill îi tot spunea ceva pe spaniolește, și cum bietul băiat nu înțelegea nimic, îi oferî una dintre sticlele de vin. Dar spaniolul o dădu cu mâna la o parte. Zicea că e prea cald și băuse prea mult la prânz. Când însă Bill i-o oferî pentru a doua oară, trase o dușcă zdravănă și pe urmă sticla trecu de la unul la altul, pe la toți cei

aflați în partea aceea a autobuzului. Toți gustară din sticlă cu multă bună-cuviință, după care ne ziseră s-o astupăm și s-o punem deoparte. Pe urmă cu toții ne poftiră să bem din burdufurile lor. Erau țărani în drum către regiunea de dealuri.

În cele din urmă, după ce mai auzirăm vreo două imitații de claxon, autobuzul se urni din loc, Robert Cohn ne salută fluturând din mână și toți bascii îi înapoiară salutul. De îndată ce ieșirăm pe drumul din afara orașului, se făcu răcoare. Era o plăcere să mergi la înălțimea aceea, chiar pe sub ramurile copacilor. Autobuzul înainta cu viteză mare stârnind un curent de aer răcoritor, și în vreme ce goneam pe drum la vale lăsând praful să pudreze copacii, în urmă ni se arăta, printre copaci, încântătoarea priveliște a orașului înălțat pe malul prăpăstios al râului. Bascul sprijinit de genunchii mei arătă într-acolo cu gâtul burdufului și ne făcu semn cu ochiul. Clătină din cap.

— Frumos tare, nu?

— Bascii ăștia sunt adorabili, zise Bill.

Bascul sprijinit de picioarele mele era ars de soare și avea culoarea pielii ca de șa veche. Ca toți ceilalți, era îmbrăcat într-o bluză neagră. Gâtul bronzat îi era plin de zbârcituri. Se răsuci și îi oferii lui Bill burduful cu vin. Bill îi întinse o sticlă. Bascul îl amenință cu degetul și îi dădu sticla îndărăt, după ce lovi cu palma peste dop. Apoi înălță burduful.

— *Arriba! Arriba!*^[27] zise bascul. Saltă-l.

Bill ridică burduful, dădu capul pe spate și lăsă șuvoiul de vin să-i țâșnească în gură. Când termină de băut și coborî burduful, câteva picături de vin i se prelinseră pe bărbie.

— Nu! Nu! strigară câțiva dintre basci. Nu așa.

Careva trase burduful din mâna proprietarului, care tocmai se pregătea și el să facă o demonstrație. Era un flăcău tânăr și ținu burduful la capătul brațelor întinse, îl ridică sus de tot, apoi îl strânse cu mâna pentru ca șuvoiul de vin să-i

țâșnească în gură cu toată puterea. Îl ținu așa, și vinul descrie o traiectorie teșită și continuă până în gura flăcăului, care înghițea întruna, lin și regulat.

— Hei! strigă proprietarul burdufului. Al cui crezi că e vinul?

Tânărul îi răspunse mișcându-și degetul mic, iar spre noi îndreptă ochii plini de zâmbet. Apoi opri brusc șuvoiul, parcă mușcându-l cu dinții, săltă burduful cu o smucitură și îl lasă în jos oferindu-l proprietarului. Ne făcu cu ochiul. Proprietarul clătină, cu tristețe, burduful.

Trecurăm printr-un oraș, oprirăm chiar în față la *posada*^[28] și șoferul încarcă vreo câteva baloturi. Pe urmă plecarăm mai departe, și dincolo de oraș drumul începu să urce. Străbăteam câmpii cultivate, pe care ici, colo se înălțau coline stâncoase, cu costișe line ce coborau spre câmpie. Lanurile de grâne se ridicau pe coastele colinelor. Acum, când ne aflam la înălțime mai mare, un vânt pornise să unduiască lanurile. Drumul era alb și colbuit, iar praful se înălța de sub roate și plutea prin aer în urma noastră. Urcarăm din ce în ce mai sus pe dealuri, lăsând în văi câmpurile mănoase. Doar Petece de grâne se mai zăreau pe coastele golașe și pe luncile din lungul apelor. Ne traserăm deodată pe marginea drumului, că să facem loc unui șir de șase catări înhămați unul în urma celuilalt la o căruță mare, cu coviltir înalt, încărcată din greu. Căruța și catarii erau plini de praf. Imediat în urma lor venea alt șir de catări și altă căruță. A doua căruță era încărcată cu cherestea, iar *arriero*^[29] care mâna catarii se aplecă și trase frâna groasă de lemn când trecurăm pe lângă el. Acolo, sus, ajunseserăm pe locuri cu totul golașe și dealurile erau stâncoase, doar cu Petece de lut pârjolate de soare și brăzdate de apele ploilor.

Drumul făcu un cot larg și după aceea intrarăm într-un oraș, iar pe amândouă părțile se deschise

deodată o vale înverzită. Un pârau curgea prin mijlocul oraşului şi viile se întindeau până la zidurile caselor.

Autobuzul făcu popas în faţa unei *posada*, mulţi dintre călători coborâră şi o mulţime de bagaje fură dezlegate de sub prelata de pe acoperiş şi date jos. Bill şi cu mine am coborât şi am intrat în *posada*. Era o încăpere scundă şi întunecoasă, iar înăuntru atârnav de tavan şei şi hamuri, şi furci de fân făcute din lemn alb, şi legături de sandale de pânză cu tălpi de sfoară, şi şunci şi jamboane, şi funii albe de usturoi şi salamuri lungi. Era răcoare şi întuneric acolo şi ne-am dus dinaintea unei tejghele lungi de lemn la care şedeau două femei şi serveau băutură. În spatele femeilor se aflau rafturi pline cu tot soiul de mărfuri.

Am luat amândoi câte un *aguardiente*^[30] care au costat cincizeci de centime. I-am dat femeii cincizeci de centime bacşiş, dar ea mi-a restituit moneda de aramă crezând că nu înţelesesem bine cât aveam de plată.

Doi dintre bascii cu care călătoriserăm au venit şi ei înăuntru şi au stăruit să ne facă cinste. Aşa că au dat ei un rând, apoi am dat noi unul, iar după aceea ne-au bătut pe spate şi au mai dat încă un rând. Pe urmă am mai dat noi un rând, apoi am ieşit cu toţii în soare şi zăpuşeală şi ne-am urcat îndărăt pe imperială. Acuma toată lumea avea loc pe bancă, iar bascul care stătuse pe acoperişul de tablă al autobuzului s-a aşezat între noi. Femeia care ne servise băutura ieşi afară ştergându-şi mâinile de şorţ şi vorbi cu cineva din autobuz. Apoi se arătă şi şoferul, ducând în mână doi saci de poştă făcuţi din piele, se urcă la volan şi pornirăm la drum, în vreme ce toţi călătorii salutau fluturând din mână.

Drumul părăsi curând valea înverzită şi din nou începurăm să urcăm pe dealuri. Bill şi bascul cu sticla de vin stăteau de vorbă. De pe cealaltă bancă

un bărbat se aplecă înainte și ne întrebă în englezește:

— Sunteți americani?

— Sigur.

— Am fost și eu acolo, zise bascul. Acum patruzeci de ani.

Era un om bătrân, la fel de bronzat ca și ceilalți, cu obrazul acoperit de țepi albi.

— Și cum a fost?

— Ce zici?

— Cum a fost în America?

— Ehei, în California am fost. Am dus-o grozav.

— Și de ce ai plecat?

— Ce zici?

— De ce te-ai întors aici?

— Ei! ca să mă însor, de asta m-am întors. Aveam de gând să mă duc îndărăt, dar neveste-mii nu-i place la drum lung. De unde sunteți?

— Kansas City.

— Am fost acolo, spuse bătrânul. Am fost la Chicago, St. Louis, Kansas City, Denver, Los Angeles, Salt Lake City.

Rostea numele astea cu multă grijă.

— Câtă vreme ai stat pe acolo?

— Cincisprezece ani. Pe urmă m-am întors și m-am însurat.

— Tragi o dușcă?

— Trag, răspunse bătrânul. Așa ceva nu găsiți în America, nu-i așa?

— Găsești cât vrei dacă ai cu ce plăti.

— Și la ce-ați venit pe-aici?

— Vrem să ne ducem la fiesta de la Pamplona.

— Vă plac luptele cu tauri?

— Sigur că da. Dumitale nu?

— Da, zise bătrânul. Cred că-mi plac și mie.

Apoi după o pauză:

— Acuma unde vă duceți?

— Până, la Burguete, să pescuim.

— Bine, încuviință bătrânul, vă urez să prindeți câte ceva.

Ne dădu mâna și se întoarse la locul lui din fund. Ceilalți, basci erau impresionați. Când m-am întors să privesc peisajul, l-am văzut pe bătrân stând liniștit și zâmbindu-mi de la locul lui. Se părea că efortul de a vorbi americănește îl obosise. După aceea n-a mai scos nicio vorbă.

Autobuzul urca mereu. Locurile erau golașe și vârfuri de stâncă răsăreau din lut. Pe marginea drumului nu se zărea iarbă. Când priveam în urmă, vedeam câmpia întinsă în vale. Zarea era mărginită de crestele munților cenușii, cu forme ciudate. Pe măsură ce urcam, linia zării se schimba mereu. Și în vreme ce autobuzul suia domol în lungul drumului, zăream alți munți răsărind către sud. Pe urmă drumul ajunse pe creastă, dădu la loc șes și pătrunse într-o pădure. Era o pădure de plute, și soarele răspândea pete de lumină printre arbori, iar ceva mai departe vitele pășteau pe sub coroanele arborilor. Străbăturăm pădurea și drumul ieși la luminiș și coti pe o ridică tură, iar departe în fața noastră văzurăm unduindu-se întinderi înverzite, și munții întunecați de dincolo de ele. Munții de acolo nu semănau cu înălțimile cafenii și pârjolite de soare lăsate în urmă. Erau împăduriți și norii alunecau în jos de pe crestele lor. Câmpia verde se întindea în depărtare. Era brăzdată de garduri, și albul drumului se iveau printre trunchiurile unui dublu șir de arbori ce străbătea câmpul către nord. Când ajunserăm pe culmea ridicăturii ni se arătară în fața ochilor acoperișurile roșii și casele albe din Burguete înșirate pe întinsul câmpiei, iar departe, pe coasta celui dintâi munte întunecat, se zărea acoperișul cenușiu, de tablă, al mănăstirii din Roncevalles.

— Acolo e Roncevaux, i-am spus lui Bill.

— Unde?

— Tocmai colo, departe, unde începe coasta muntelui.

— E cam frig aici, sus, observă Bill.

— E altitudine mare. Trebuie să fie vreo mie două sute de metri.

— E frig grozav, insistă Bill.

Autobuzul porni pe loc șes, angajându-se pe porțiunea de drum drept care duce direct la Burguete. Trecurăm de o răspântie și pe un pod întins peste o apă. Casele din Burguete se înșiruiău pe ambele părți ale drumului. Străzi laterale nu existau. Lăsarăm în urmă biserica și școala, iar după aceea autobuzul opri. Coborârăm, și șoferul ne dădu jos geamantanele și legătura cu undițe. Un carabinier cu pălărie dintr-acelea ciudate și cu diagonală de piele galbenă se apropie de noi, arătă către legătura de undițe și ne întrebă:

— Ce-aveți acolo?

Am desfăcut-o și i-am arătat. A cerut să vadă permisele de pescuit și i le-am întins. S-a uitat la data de pe ele și ne-a făcut semn cu mâna.

— Suntem în regulă? am întrebat eu.

— Da. Bineînțele.

Pornirăm mai departe pe stradă, pe lângă casele de piatră văruițe, pe dinaintea familiilor ieșite în prag să ne privească, și ne îndreptarăm spre han.

Stăpâna hanului, o femeie mătăhăloasă, ieși din bucătărie și dădu mâna cu noi. Își luă ochelarii de pe nas, îi șterse și îi puse la loc. În han era frig și afară începuse să bată vântul. Hangița porunci unei fete să ne însoțească sus și să ne arate camera. Avea două paturi, un lavoar, un dulap pentru haine și o icoană mare, gravată pe metal și prinsă în ramă, reprezentând-o pe *Nuestra Señora de Roncevalles*^[31]. Vântul se înverșuna împotriva obloanelor. Camera se afla în partea dinspre nord a hanului. Ne spălarăm, ne puserăm puloverele și coborârăm în sufragerie. Avea podele de piatră, tavan scund, și era lambrisată cu lemn de stejar. Toate obloanele erau deschise și se făcuse așa de frig, că-ți puteai vedea răsuflarea.

— Doamne sfinte! exclamă Bill. Doar n-o să fie și mâine tot atât de frig. N-oi fi nebun să mă bag în

apă pe-o vreme ca asta.

În colțul cel mai depărtat al încăperii, dincolo de mesele de lemn, se afla o pianină, și Bill se duse la ea și începu să cânte, spunând:

— Într-un fel, tot trebuie să mă încălzesc.

Am ieșit din sufragerie și m-am dus s-o întreb pe femeie cât ne costă camera și întreținerea, își vârî mâinile sub șorț și-mi răspunse uitându-se în altă parte:

— Douăsprezece pesetas.

— Cum se poate? Atâta am plătit la Pamplona.

Nu-mi dădu niciun răspuns și se mulțumi să-și scoată ochelarii și să-i șteargă cu șorțul.

— E prea scump, am urmat. Nici la un hotel din cele mari n-am plătit mai mult.

— Am instalat și baie.

— Altceva mai ieftin n-aveți?

— Vara nu. Suntem în plin sezon.

Eram singurii mușterii ai hanului. „Nu-i nimic, mi-am zis, n-o să stăm decât vreo câteva zile.”

— E și vinul pus în preț?

— Ei, sigur.

— Bine. Ne-am înțeles.

M-am întors la Bill. A suflat spre mine ca să-mi arate cât e de frig și a continuat să cânte. M-am așezat la o masă și am început să mă uit la tablourile de pe pereți. Unul înfățișa niște iepuri, morți, altul fazani, morți și ei, iar celălalt niște rațe moarte. Toate erau negricioase și păreau afumate. Se mai afla acolo un bufet plin cu sticle de lichior. La toate m-am uitat. Bill cânta în continuare.

— Ce-ai zice de un puncu cu rom fierbinte? mă întrebă. N-am să mă pot încălzi mereu în felul ăsta.

M-am dus și i-am explicat femeii ce înseamnă un puncu cu rom și cum anume se pregătește. Peste câteva minute o fată aduse în sufragerie o oală de piatră din care se înălțau aburi. Bill părăsi pianina și amândoi am băut puncu fierbinte ascultând șuierul vântului.

— Nu prea s-a omorât turnând rom aici.

M-am dus la bufet, am luat sticla de rom și am turnat în oală vreo jumătate din ea.

— Acțiune directă, observă Bill. E mai tare decât legea.

Fata veni din nou să pună masa pentru cină.

— Al dracului mai suflă vântul, rosti Bill.

Fata aduse un castron mare cu supă de legume fierbinte și puse vinul alături. După aceea am mâncat păstrăv prăjit, o fiertură oarecare și un castron mare cu căpșuni de pădure. Vinul făcea toți banii, și fata se arată sfioasă dar îndatoritoare ori de câte ori îi cerurăm să mai aducă. Hangița veni o singură dată, se uită la noi și numără sticlele goale.

După masă ne-am urcat sus, am fumat și am citit vârați în pat, ca să ne apărăm de frig. În timpul nopții m-am trezit o dată și am auzit vuietul vântului. Și era plăcut să stai în pat, la căldură

Capitolul 12

Când m-am sculat dimineața, m-am dus la fereastră și am privit afară. Vremea se îndreptase și norii nu mai pluteau deasupra munților. Afară, sub fereastră, erau câteva căruțe și o diligență veche cu acoperișul de scândură crăpat și măcinat de vreme. Probabil rămăsese acolo din timpurile când încă nu existau autobuze.

O capră sări pe una dintre căruțe și de-acolo pe acoperișul diligenței. Clătină din cap către caprele rămase jos, iar când am făcut cu mâna spre ea, a sărit repede în curte.

Bill dormea încă, așa că m-am îmbrăcat, mi-am tras pantofii pe coridor, și pe urmă am coborât. Cum jos nu se arătă nimeni, am descuiat ușa și am ieșit afară din casă. Era răcoare, fiind dis-dimineață, și soarele încă nu zbicise roua căzută după ce contenise vântul. Am căutat prin șopronul din dosul casei, am găsit un fel de târnăcop și am pornit spre râu. cu gând să sap în pământ și să fac rost de râme pentru nadă. Râul era limpede, cu apă puțină, dar nu părea chiar plin de păstrăvi. Am căutat un loc umed și acoperit cu iarbă, pe malul râului, am înfipt târnăcopul în pământ și am desprins o halcă. Erau râme dedesubt. Când am săltat halca au și dispărut din vedere, dar am săpat cu grijă și am adunat o mulțime. Săpând acolo pe malul râului, în pământul umed, am umplut cu râme două cutii de tutun, și am presărat pământ peste ele. În vreme ce săpam, caprele se uitau la mine.

Când am ajuns îndărăt la han, femeia coborâse în bucătărie și am rugat-o să ne pregătească repede cafeaua și ceva de mâncare, ca să luăm cu noi la pescuit. Bill se sculase și ședea pe marginea patului.

— Te-am văzut pe fereastră, zise Bill. Dar n-am vrut să te întrerup. Ce făceai acolo? Ți-ai îngropat banii?

— Ești un bețivan puturos!

— Munceai pentru binele obștesc? Superb. Te-aș sfătui să faci la fel în fiecare dimineață.

— Hai, îl zorii eu. Scoală-te.

— Cum? Să mă scol? Eu nu mă scol niciodată.

Se vârî în pat și-și trase pătura până sub bărbie.

— Încearcă și convinge-mă să mă scol.

Mi-am făcut de lucru căutând uneltele de pescuit și adunându-le în sacul lor.

— Nu vrei să-ncerci? întrebă Bill.

— Mă duc jos, să mănânc.

— Să mănânci? De ce n-ai pomenit de mâncare? Credeam că vrei să mă scoli numai ca să te distrezi. Să mănânc? Grozav. Acuma ești om cu judecată. Du-te iar și mai sapă după niște râme, iar până te întorci am și ajuns jos.

— Du-te dracului!

— Muncește pentru binele obștesc. Bill începu să se îmbrace. Demonstrează că știi ce este ironia și ce e mila.

Am ieșit din cameră cu sacul de unelte, cu minciogurile și legătura de undițe.

— Hei! Vino-ncoace!

Am vârât capul pe ușă.

— Vasăzică nu vrei să arăți că știi ce-i ironia și ce-i mila.

I-am dat cu tifla.

— Asta nu-i ironie.

Pe când coboram scara, îl auzeam pe Bill cântând: „Ironie și milă. Când simți că... O, dă-le ironie și dă-le milă. O, dă-le ironie. Când și ei simt că... Doar un strop de ironie. Doar un strop de milă...” Continuă să cânte până când coborî. Cânta pe melodia: „Bat clopotele pentru mine și pentru draga mea”. M-a găsit citind un jurnal spaniol, vechi de o săptămână.

— Ce-i cu povestea asta despre ironie și milă?

— Cum? Nu știi nimic despre „Ironie și milă”?

— Nu. Cine a mai scornit-o?

— Toată lumea. La New York pe toți i-a scos din minți. La fel cum s-a întâmplat odinioară cu Fratellinii.

Fata ne aduse cafeaua și pesmeți unși cu unt. Sau, mai exact spus, pâine prăjită unsă cu unt.

— Întreab-o dacă are niște marmeladă, mă îndemnă Bill. Fii ironic cu ea.

— Ai cumva și marmeladă?

— Așa nu-i ironic. Tare aș vrea să știu spaniolește.

Cafeaua era bună și am băut-o din niște căni mari. Fata ne aduse și o farfurioară de sticlă cu marmeladă de căpșuni.

— Mulțumesc.

— Hei! strigă Bill. Nu merge așa! Spune-i ceva ironic. Fă un banc pe seama lui Primo de Rivera^[32].

— Aș putea s-o întreb în ce fel de marmeladă s-au înămolit acolo, în Riff^[33].

— Slab, zise Bill. Foarte slab. Nu ești în stare. Asta-i. Nu te pricepi la ironie. Nu știi ce-i mila. Spune ceva jalnic.

— Robert Cohn.

— Nu-i chiar așa de rău. Ceva mai bine. Ia spune, de ce e Cohn jalnic? Fii ironic.

Trase o înghițitură zdravănă din cana de cafea.

— Ei, dă-o naibii! E prea de dimineață.

— Uite, asta-i. Și mai spui că vrei să fii scriitor. Nu ești decât un gazetar. Ba încă un gazetar expatriat. Ar trebui să fii ironic chiar din clipa când te dai jos din pat. Când deschizi ochii, ar trebui să fii cu gura plină de milă.

— Zi-i înainte. Cine ți-a mai vârât în cap toate prostiile astea?

— Lumea, toți oamenii. Nu citești? Nu te întâlnești niciodată cu nimeni? Știi ce ești? Un expatriat. De ce nu trăiești la New York? Dacă ai trăi acolo, ai ști lucrurile astea. Ce vrei să-ți fac? Să viu încoace în fiecare an și să-ți povestesc?

— Mai ia puțină cafea, l-am îndemnat.

— Bine. Cafeaua e bună pentru tine. Conține cofeină. Cofeină, asta-i. Pe bărbat cofeina îl saltă pe calul femeii, iar pe femeie o vâără în mormântul bărbatului. Știi care-i partea proastă cu tine? Că ești un expatriat. Unul dintre cele mai jalnice tipuri de expatriat. Despre așa ceva n-ai auzit niciodată? Niciun om care și-a părăsit vreodată țara n-a izbutit să scrie ceva demn de tipărit, de când e lumea. Nici măcar de tipărit în ziare.

Își bău cafeaua.

— Ești un expatriat. Ai pierdut contactul cu pământul natal. Începi să devii afectat. Falsele criterii europene te-au dat gata. Bei până cazi din picioare, te omori cu băutura. Ai început să fii obsedat de sexualitate. Îți risipești toată vremea vorbind, nu muncind. Ești un expatriat, înțelegi? Tai frunză la câini prin cafenele.

— Pare să fie o viață grozavă, am observat eu. Și când mai lucrez?

— Nu lucrezi. Sunt unii care spun că te întrețin femeile. Alții zic că ești impotent.

— Nu, am rostit eu. Doar că am avut un accident.

— Să nu mai pomeniști despre treaba asta, mă sfătui Bill. E unul dintre lucrurile despre care nu se poate vorbi. Uite, din asta ar trebui să clădești un mister. Așa, ceva ca bicicleta lui Henry.

Până acum fusese superb, dar nu mai spusese nimic. Mă temeam să nu creadă că mă jignise cu palavrele acelea despre impotență. Aș fi vrut să-l stârnesc din nou. I-am spus:

— Nu era vorba de-o bicicletă. Mergea călare.

— Eu de-o tricicletă am auzit.

— Fie, am încuviințai. Și avionul e un soi de tricicletă. La manșă lucrezi ca la tricicletă.

— Dar nu pedalezi.

— Nu. Cred că nu pedalezi.

— Hai s-o lăsăm baltă, propuse Bill.

— S-a făcut. Am luat apărarea triciclei, atâta tot.

— Și cred că-i un scriitor înzestrat, zău că da, urmă Bill. Și tu ești un băiat teribil de bun. Ți-a spus vreodată cineva că ești băiat bun?

— Nu-s băiat bun.

— Ascultă. Ești un băiat teribil de bun și țin la tine mai mult decât oricare alt om de pe pământ. La New York nu ți-aș putea spune lucrul ăsta. Ar însemna că-mi plac bărbații. Dintr-o asemenea chestie s-a pornit Războiul Civil. Abraham Lincoln a fost unul dintr-ăștia. Era îndrăgostit de generalul Grant. La fel și Jefferson Davis. Lincoln i-a eliberat pe sclavi din pricina unui rămașag. Cazul Dred Scott a fost înscenat de Liga Antialcoolică. Totul se explică prin problemele sexualității. Doamna colonelului și Judy O'Grady sunt lesbiene în adâncul sufletului lor.

Tăcu.

— Vrei să-ți mai spun și altele?

— Dă-i drumul.

— Nu mai știu. O să-ți mai spun și altele la masa de prânz.

— Dragul meu Bill!

— Păcătosule!

Am împachetat în rucsac mâncarea și două sticle de vin, iar Bill l-a luat în spinare. Legătura cu undițe și minciogurile le-am luat eu pe umăr. Am pornit pe drum, apoi printr-o livadă și pe urmă am dat peste o cărare ce trecea peste câmp și am luat-o către pădurea de pe coasta primului deal. Am străbătut câmpul pășind pe poteca nisipoasă. Câmpul era vălurit și acoperit de iarbă, o iarbă mărunță, roasă de oile scoase la păscut. Vitele fuseseră duse mai departe, pe dealuri. Auzeam tălăngile în pădure.

Poteca trecea dincolo de un pârau peste care fusese întinsă o punte alcătuită dintr-un trunchi. Trunchiul era cioplit și o tulpină de copac tânăr slujea de balustradă. Prin băltoacele din marginea

pârâului broscuțele se zăreau ca niște pete pe nisip. Am urcat un mal pieptiș și am mers mai departe pe câmpul vâlurit. Când priveam îndărăt vedeam orașul, case albe și acoperișuri roșii, și drumul alb de-a lungul căruia înainta un camion stârnind praful.

După ce am străbătut câmpul am dat peste un alt pârâu cu ape repezi. Un drumeag nisipos ducea până la vad și mai departe, în pădure. Am mers pe drumeag și am dat de o altă punte așezată în josul vadului, apoi din nou am revenit la drumeag și am pătruns în pădure.

Era o pădure de fag, cu arbori foarte bătrâni. Rădăcinile făceau cocoase deasupra pământului și crengile se răsuceau în toate chipurile. Am înaintat pe drumeag pe lângă trunchiurile groase ale fagilor bătrâni, printre ale căror ramuri soarele se strecura căzând pe iarbă în mici pete de lumină. Copacii erau înalți, frunzișul foarte des, dar în pădure nu era întuneric. Pe sub coroanele arborilor nu creștea decât iarbă moale, foarte verde și fragedă, și copaci cenușii înalți, rari ca într-un adevărat parc.

— Așa e la țară, spuse Bill.

Drumeagul porni să urce pe o colină și pătrunserăm în pădurea deasă, suind din ce în ce mai pieptiș. Câteodată mai și cobora, dar din nou urca abrupt. Și toată vremea auzeam vitele prin pădure. În cele din urmă drumul ieși la lărgime, pe vârful dealurilor. Ne aflam sus, pe cea mai înaltă creastă a șirului de culmi împădurite pe care le văzuserăm de la Burguete. Căpșuni de pădure creșteau pe coasta luminată de soare, într-un mic luminiș ivit printre copaci.

De acolo înainte drumeagul ieșea din pădure și se întindea mai departe pe lângă creasta înălțimilor. Culmile din față nu erau împădurite și pe ele nu mai zăream decât întinse pete de mărăciniș gălbui. În depărtare vedeam maluri prăpăstioase înnegrite de copaci și presărate cu

colțuri cenușii de stâncă, ce ne arătau cursul râului Irati.

— Trebuie să mergem pe drumul ăsta de-a lungul creștelor, să trecem peste înălțimile de colo, să străbatem pădurea de pe dealurile din partea cealaltă și să coborâm la albia râului, i-am explicat eu lui Bill.

— Al dracului drum!

— E prea departe ca să mergem până acolo, să pescuim și să ne și întoarcem în aceeași zi, fără să iasă sufletul din noi.

— Să iasă sufletul din noi. Frumos spus. O să ne iasă sufletul dacă vrem să ajungem până acolo, să ne întoarcem și să mai și pescuim.

Drumul era foarte lung, peisajul splendid, dar eram frânți de oboseală când coborâram povârnișul colinei împădurite ca să dăm în valea lui Rio de la Fabrica.

Din umbra pădurii, drumeagul ne scoase în arșița soarelui. În față aveam albia râului. Dincolo de râu, o costișă prăpăstioasă. Pe costișă, un lan de hrișcă. Ceva mai departe, zărirăm o casă albă într-un pâlț de pomi. Era foarte cald, și ne-am așezat la umbra unor copaci, lângă un stăvilărit întins de-a curmezișul apei.

Bill sprijini de trunchiul unui copac legătura cu trestii, apoi montarăm trestii, scoaserăm undițele, puserăm mulinetele, atașarăm amorsele și ne pregătirăm de pescuit.

— Ești sigur că sunt păstrăvi în pâraiașul ăsta? întrebă Bill.

— E plin de pește.

— Eu am să încerc cu muscă. Ai ceva muște artificiale?

— Sunt câteva acolo.

— Tu pescuiești cu râmă?

— Îhî. Am să încerc chiar aici, la stăvilărit.

— Bine, atunci eu am să iau cutia cu muște. Și prinse o muscă în undiță. Încotro ar fi mai bine să mă duc? La deal, ori la vale?

— La vale e cel mai bine. Și la deal e pește cât vrei.

Bill porni pe mal la vale.

— Ia și o cutie cu râme.

— Nu. N-am nevoie. Dacă n-or să dea la muscă, am să arunc și eu la întâmplare.

Ajunsesse destul de departe, în josul râului, și privea scurgerea apei.

— Ia ascultă, strigă Bill ca să răzbească zgomotul stăvilarului. Ce-ar fi să pui vinul în izvorul ăla de pe drum?

— S-a făcut, am strigat și eu.

Bill flutură din mână și porni mai departe în josul râului. Am găsit în rucsac cele două sticle de vin și m-am dus cu ele pe drumeag îndărăt, până în locul unde apa unui izvor curgea pe-un șipot de fier. O scândură era întinsă deasupra izvorului, am ridicat-o și, după ce am îndesat bine dopurile, am vârât sticlele în apă. Era atât de rece apa, încât mi-a amorțit mâna și încheietura. Am așezat scândura la loc, cu speranța că nimeni n-o să găsească vinul acolo.

Mi-am luat undița sprijinită de copac, cutia cu momeală și minciogul și m-am îndreptat spre stăvilar. Fusese construit pentru alcătuirea unui punct de pornire al apelor, unde să poată fi mânuiți buștenii. Zăgazul era deschis; m-am așezat pe unul dintre trunchiurile cioplite și am privit pânza lină întinsă de apă înainte de-a se rostogoli în cascadă. La picioarele stăvilarului, apa acoperită de spume albe era adâncă. Pe când puneam nada în undiță, un păstrăv zvâcni din albul apei, căzu în cascadă și pieri la vale. Nici nu terminasem de pus nada, când un alt păstrăv țâșni spre cascadă, descriind aceeași curbă grațioasă și dispărând în apa ce se scurgea vijelios. Am pus un plumb destul de mare și am aruncat undița în apa albă, lângă buștenii de la piciorul stăvilarului.

Nici n-am simțit când a mușcat primul păstrăv. Când am început să-l trag mi-am dat seama că se

prinsese în undiță și l-am adus, deși se zbătea și-mi curba undița aproape în două, până în apa clocotitoare de lângă cascadă, l-am smuncit în sus și l-am aruncat pe stăvilar. Era un păstrăv mare; l-am izbit cu capul de bușteni, pe urmă a încetat să se mai zbată și l-am strecurat în tolă.

În vremea asta, alți câțiva păstrăvi săriseră în cascadă. De îndată ce am pus nada și am aruncat undița, am prins încă unul pe care l-am adus în același fel până la tolă. În câteva minute prinsesem șase. Toți cam de aceeași mărime. I-am întins pe stăvilar, unul lângă altul, cu capetele în aceeași parte, și i-am privit. Erau foarte frumos colorați, tari și țepeni din pricina apei reci ca gheața. Fiindcă ziua era călduroasă, i-am spintecat pe toți, le-am scos mațele, urechile și celelalte și le-am azvârlit. M-am dus cu păstrăvii pe mal, i-am spălat în apa rece, lină și densă din susul stăvilarului. apoi am cules câteva frunze de ferigă și i-am împachetat pe toți în tolă, trei păstrăvi pe un pat de ferigă, deasupra un alt strat de ferigi, pe urmă alți trei păstrăvi, acoperiți și ei cu un strat de ferigă. Arătau foarte frumos printre frunzele de ferigă, iar acum tolă se umflase și am așezat-o la umbra unui copac.

Pe stăvilar se făcuse grozav de cald, așa că mi-am așezat cutia cu râme la umbră, lângă tolă, am scos o carte din rucsac și m-am întins sub copac, cu gând să citesc până avea să vină Bill să mîncăm.

Trecuse puțin de amiază și nu mai era cine știe ce umbră, dar m-am așezat lângă trunchiurile a doi copaci care creșteau unul lângă altul și am început să citesc. Cartea era ceva de A.E.W. Mason și citeam în ea o poveste minunată despre un bărbat care degerase în Alpi și pe urmă căzuse într-un ghețar și i se pierduse urma, iar mireasa lui avea să-l aștepte douăzeci și patru de ani în cap până când trupul îi fusese scos la iveală de morenă, vreme în care cel ce câștigase adevărata iubire a

fetei așteptase și el, și încă mai așteptau amândoi când apăru Bill.

— Ai prins ceva? întrebă el. Ținea și undița, și tolba, și minciogul, toate într-o singură mână și era learcă de nădușeală. Nu-l auzisem venind din pricina zgomotului făcut de stăvilar.

— Șase. Tu ce-ai prins?

Bill se așeză jos, deschise tolba și puse pe iarbă un păstrăv mare. Mai scoase încă trei, fiecare puțin mai mare decât cel dinainte, și îi rândui unul lângă altul, la umbra copacului. Chipul îi era nădușit și radia de fericire.

— Ai tăi cum sunt?

— Mai mici.

— Să-i văd.

— I-am împachetat.

— Cât de mari sunt, de-adevărat?

— Toți sunt cam cât cel mai mic dintre ai tăi.

— Nu cumva încerci să râzi de mine?

— Aș fi bucuros s-o pot face.

— Și pe toți i-ai prins cu răma?

— Da.

— Ești un bețivan puturos!

Bill vârî păstrăvii în tolba și porni spre râu legănând tolba deschisă. Era ud de la brâu în jos și mi-am dat seama că trecuse apa prin vad.

Am plecat și eu pe drum în sus și am scos cele două sticle de vin. Erau reci. Cât am făcut calea întoarsă, sticlele s-au aburit. Am întins merindele pe un ziar, am deschis o sticlă, și pe cealaltă am rezemat-o de copac. Bill se întoarse ștergându-se pe mâini și cu tolba plină de ferigi. Spuse:

— Hai să gustăm din sticlă. Scoase dopul, ridică sticla la gură și bău. Aoleu! Te dor și ochii din cap.

— Ia să vedem.

Vinul era rece ca gheața și avea un ușor iz de rugină.

— Nu-i chiar așa de rău vinișorul ăsta, zise Bill.

— Îl mai drege răceala.

Desfăcurăm pachetelele cu mâncare.

— Pui fript.

— Uite și ouă răscoapte.

— Sare ai găsit?

— Întâi oul, spuse Bill. Pe urmă găina. Până și Bryan^[34] ar înțelege treaba asta.

— A murit. Am citit ieri în jurnal.

— Nu mai spune. Serios?

— Da. A murit Bryan.

Bill lăsă jos oul pe care îl cojea.

— Domnilor! exclamă apucându-se să desfacă din ziar un picior de pui. Inversez ordinea. În cinstea lui Bryan. Ca un prinos adus *Marelui Commoner*^[35]. Întâi găina; pe urmă oul.

— Oare în ce zi o fi creat Dumnezeu găina?

— Ei, răspunse Bill sugând piciorul de pui, de unde să știm noi? Nici nu trebuie să ne punem întrebarea. Nu zăbovim prea multă vreme pe lumea asta. Mai bine să ne bucurăm, să credem și să mulțumim Domnului.

— Mănâncă un ou.

Bill începu să dea din mâini, cu piciorul de pui într-una și sticla de vin în cealaltă.

— Să ne bucurăm de darurile hărăzite. Să ne folosim de păsările cerului. Să ne folosim de rodul viței de vie. Vrei să te folosești puțin, frate-meu?

— După tine, frate-meu.

Bill trase o dușcă zdravănă.

— Folosește-te, frate al meu, mă îndemnă Bill întinzându-mi sticla. Să nu se strecoare în sufletele noastre îndoiala, frate. Să nu scormonim cu degetele noastre de maimuță sfintele taine ale cotețului de găini. Să ne păstrăm credința nestrămutată și doar să mărturisim – vreau să mărturisești și tu laolaltă cu mine – oare ce să mărturisim, frate al meu? Întinse spre mine piciorul de pui și continuă: Lasă-mă să-ți spun eu. Hai să mărturisim – și eu, unul, sunt mândru să mărturisesc aici – dar vreau să mărturisești și tu dimpreună cu mine, în genunchi, frate. Și fie ca niciun om să nu se rușineze a îngenunchea în

mijlocul naturii necuprinse. Adu-ți aminte că pădurile au fost cele dintâi temple ale Domnului. Să îngenunchem și să strigăm: „N-o mâncați pe doamna aceea – asta-i din Mencken”.

— Uite, l-am îndemnat. Folosește-te puțin.

Am deschis și a doua sticlă.

— Dar ce-ți veni? l-am întrebat. Nu-ți plăcea Bryan?

— Ba chiar l-am iubit, răspunse Bill. Ne aveam ca frații.

— Unde l-ai cunoscut?

— Bryan, Mencken și cu mine am învățat împreună toți trei la colegiul Holy Cross.

Și cu Frankie Frisch.

— Asta-i minciună. Frankie Frisch a învățat la Fordham.

— Așa-i. Eu am fost la Loyola cu episcopul Manning.

— Și asta-i minciună, se împotrivi Bill. Eu sunt cel care am învățat la Loyola cu episcopul Manning.

— Te-ai pilit, i-am spus eu.

— Cu vin?

— De ce nu?

— Cu umezeală, declară Bill. Ar trebui să alunge cineva afurisita asta de umezeală.

— Mai tragi un gât?

— Asta-i tot ce-avem?

— Doar cele două sticle.

— Știi cine-mi ești? mă întrebă Bill uitându-se afectuos la sticlă.

— Nu.

— Te-ai băgat slugă la Liga Antialcoolică.

— Am învățat la Notre Dame cu Wayne B. Wheeler.

— Iar spui minciuni. Eu am învățat la Austin Business College cu Wayne B. Wheeler. A fost șeful promoției.

— N-am ce-ți face, i-am spus. Cărciumile trebuie să dispară.

— Aici ai dreptate, bătrâne, încuviință Bill. Cârciumile trebuie să dispară, fiindcă am să le iau cu mine.

— Te-ai îmbătat.

— Cu vin?

— Cu vin.

— Ei, se prea poate.

— Vrei să tragem un pui de somn?

— S-a făcut.

Ne-am întins cu capetele la umbră, privind în sus spre coroanele copacilor.

— Ai adormit?

— Nu, răspunse Bill. Mă gândeam.

Am închis ochii. Era tare bine să stai întins pe pământ.

— Ia spune, zise Bill, ce-i toată istoria asta cu Brett?

— Cum adică?

— Ai fost vreodată îndrăgostit de ea?

— Sigur.

— Câtă vreme?

— Din când în când și cumplit de multă vreme.

— Ei, fir-ar al dracului! exclamă Bill. Iartă-mă, prietene.

— Nu face nimic, i-am răspuns. Acum nu mă mai interesează deloc.

— Spui drept?

— Drept. Numai că al dracului de mult aş prefera să nu vorbim despre treaba asta.

— Te superi că te-am întrebat?

— De ce dracu să mă supăr?

— Am să mă culc, anunță Bill. Și își trase un ziar peste față.

— Ascultă, Jake, spuse după o vreme, ești într-adevăr catolic?

— Tehnicește.

— Ce înseamnă asta?

— Nu știu.

— E-n regulă, acuma o să dorm, zise Bill. Nu mă mai ține treaz cu vorbăria ta.

Am adormit și eu. Când m-am trezit, Bill aranja rucsacul. Era târziu după amiază, umbrele copacilor se lungiseră și se întinseseră până peste stăvilă. Înțepenisem dormind pe pământul tare.

— Ce-ai făcut, te-ai trezit? mă întrebă Bill. De ce nu stai aici să dormi la noapte?

M-am întins și m-am frecat la ochi.

— Am avut un vis minunat, îmi spuse Bill. Nu știu despre ce anume era vorba, dar a fost un vis minunat.

— Eu nu cred să fi visat ceva.

— Ar trebui să visezi, mă sfătui Bill. Toți marii noștri oameni de afaceri au fost visători. Uită-te la Ford. Uită-te la președintele Coolidge. Uită-te la Rockefeller. Uită-te la Jo Davidson.

Am demontat undița mea și undița lui Bill și le-am legat laolaltă. Mulinetele le-am așezat în sac. Bill împachetase rucsacul și am pus în el una dintre tolbele cu păstrăvi. Pe cealaltă am luat-o eu.

— Ei, zise Bill, am luat tot?

— Râmele.

— Sunt ale tale. Pune-le tot aici.

Luase rucsacul pe umeri, și am pus cutiile cu râme într-un buzunar exterior.

— Acuma ai luat tot?

M-am uitat de jur împrejur, pe iarba de la rădăcinile ulmilor.

— Da.

Am pornit pe drumeag la deal și am pătruns în pădure. Aveam cale lungă până la Burguete, și se făcuse întuneric când am luat-o peste câmp ca să ajungem la drum, apoi pe drum mai departe, printre casele cu ferestre luminate ale orașului, până la han.

Cinci zile am rămas la Burguete și am făcut niște partide de pescuit de toată frumusețea. Noaptea erau reci și zilele fierbinți, dar și în toiul arșiței adia vântul. Era destul de cald ca să ne putem desfăta trecând prin vad apele reci, iar soarele ne usca repede când ieșeam din râu și ne

așezam pe mal. Am găsit și un curs de apă cu o bulboană destul de adâncă unde să putem înota. Seara jucam bridge în trei, cu un englez pe care îl chema Harris și care venise pe jos tocmai de la Saint Jean Pied de Port și trăsesse la han, tot pentru pescuit. Era foarte simpatic și a mers de două ori cu noi la Irati. Din partea lui Robert Cohn n-am primit nicio veste, și nici de la Brett sau de la Mike.

Capitolul 13

Într-o dimineață am coborât să iau micul dejun și l-am găsit pe englez, pe Harris, așezat la masă. Își pusese ochelarii și citea ziarul, înălța privirea și îmi zâmbi, spunându-mi:

— Bună dimineața. Ai o scrisoare. Am trecut pe la poștă și mi-au dat-o mie s-o aduc.

Scrisoarea se afla pe masă, la locul meu, sprijinită de ceașca de cafea. Harris se apucase din nou să citească ziarul. Am deschis scrisoarea. Fusesse pusă la poștă în Pamplona. Era datată din San Sebastian, pe ziua de duminică:

Dragă Jake,

Am sosit aici vineri, dar Brett a băut în tren până n-a mai știut ce-i cu ea și i-a venit rău, așa că o să rămânem aici trei zile, la odihnă, cu niște amici de-ai noștri. Marți ne ducem la Pamplona și o să tragem la „Hotel Montoya” dar nu pot ști la ce oră o să sosim. Fii, te rog, bun și trimite-ne un bilet, cu autobuzul, ca să ne spui cum să facem să vă întâlnim pe toți miercuri. Primește toată dragostea noastră și iartă-ne de întârziere, dar Brett a fost într-adevăr sfârșită; cred că o să fie complet restabilită până mar., cum e de fapt încă de pe acum. O cunosc foarte bine și încerc să am cât mai multă grijă de ea, dar nu e chiar atât de ușor. Calde salutări tuturor băieților.

Michael.

— Ce zi e azi? l-am întrebat pe Harris.

— Cred că miercuri. Da, exact. Miercuri. E minunat cum pierzi șirul zilelor aici, în munți.

— Așa-i, am stat aici aproape o săptămână.

— Sper că n-aveți de gând să plecați.

— Ba da. Mi-e teamă că va trebui să plecăm cu autobuzul de după-masă.

— Ce păcat! Tare aş fi vrut să mai mergem odată cu toții să pescuim în Irati.

— Trebuie să plecăm la Pamplona. Ne așteaptă niște prieteni.

— Mare ghinion pe capul meu. Am petrecut foarte bine împreună aici, la Burguete.

— Hai și dumneata la Pamplona. Acolo putem juca bridge destul de des și are să fie o fiesta al dracului de frumoasă.

— Aș merge cu plăcere. E tare drăguț din partea dumatăle că mă inviți. Totuși, aş face mai bine să rămân aici. Nu mi-a mai rămas multă vreme pentru pescuit.

— Îți plac păstrăvii aceia mari din Irati.

— Da, îmi plac, așa e. Îs uriași păstrăvii de acolo.

— Mi-ar plăcea și mie să mai dau odată la ei.

— Haide. Mai rămâi o zi. Fii băiat bun.

— Trebuie neapărat să ne ducem la Pamplona, i-am spus eu.

— Mare păcat!

După ce mâncărăm, Bill și cu mine ne-am așezat la soare pe o bancă din fața hanului și ne-am apucat să discutăm. Am văzut o fată venind către noi dinspre centrul orașului. S-a oprit în dreptul nostru și a scos o telegramă dintr-o tașcă de piele care îi atârna de-a lungul fustei.

— *Por ustedes?*^[36]

M-am uitat la telegramă. Era adresată: „Barnes, Burguete”.

— Da. Pentru noi.

A scos o condică și mi-a întins-o să semnez de primire, iar eu i-am dat două monede de alamă. Telegrama era redactată în spaniolă: „*Vengo jueves Cohn.*”

I-am întins-o lui Bill.

— Ce înseamnă cuvântul Cohn? mă întrebă el.

— Ce telegramă împruțită! am exclamat. Cu același preț ar fi putut trimite zece cuvinte. „Sosesc joi”. Ne spune o mulțime de lucruri, nu-i așa?

— Îți spune tot ce-l interesează pe Cohn.

— Oricum, noi o să plecam, am continuat. N-are niciun rost să-i cărăm pe Brett și pe Mike până aici și pe urmă să ne întoarcem înainte de fiesta. Crezi c-ar trebui să răspundem?

— Hai să-i răspundem, spuse Bill. Nu-i nevoie să facem pe nebunii.

Ne-am dus la oficiul poștal și am cerut un formular de telegramă.

— Ce scriem? întrebă Bill.

— „Sosim la noapte”. Ajunge.

Am plătit și ne-am întors la han. Acolo l-am găsit pe Harris, și câteșitrei am pornit pe jos până la Roncevalles. Am vizitat mănăstirea.

— Remarcabile locurile astea, spuse Harris la plecare. Numai că, știți, eu nu prea mă dau în vânt după asemenea lucruri.

— Nici eu, mărturisi Bill.

— Totuși, urmă Harris, e un loc într-adevăr deosebit. Mi-ar fi părut rău să nu-l văd. În fiecare zi am avut de gând să vin înapoi.

— Nu se poate compara cu pescuitul, orice ai spune, nu-i așa? întrebă Bill. Îi era foarte simpatic Harris.

— Cred și eu că nu.

Ședeam în fața vechii capele a mănăstirii.

— Nu cumva e-o cârciumă colo, vizavi? întrebă Harris. Sau mă înșală pe mine ochii?

— Cam ca o cârciumă arată, recunosc Bill.

— Și mie mi se pare că-i cârciumă, am spus eu.

— Știți ce? urmă Harris. Haideți s-o folosim.

Chestia cu „folosirea” o preluase de la Bill.

Am luat câte o sticlă de vin pentru fiecare. Harris n-a vrut cu niciun chip să ne lase să plătim și noi. Vorbea spaniolește destul de bine și hangiul a refuzat să ne ia banii.

— Știți ce? Nici nu vă puteți închipui ce înseamnă pentru mine că am alături niște băieți ca voi.

— Ne-am distrat toți foarte bine, Harris.

Harris se cam făcuse.

— Știți ce? Nici nu vă închipuiți ce înseamnă treaba asta. De la război încoace nu prea am mai petrecut.

— Odată și-odată tot o să mai pescuim noi împreună. Ține minte, Harris.

— Neapărat. Ne-am simțit așa de minunat.

— Ce-ar fi să mai luăm o sticlă?

— Grozavă idee, spuse Harris.

— Dar pe asta o dau eu, anunță Bill. Dacă nu, nu mai bem.

— Te-aș ruga să mă lași pe mine s-o plătesc, îmi face o *mare* plăcere, te rog să mă crezi.

— Acuma o să fie plăcerea mea, insistă Bill.

Hangiul aduse și a patra sticlă. Paharele ni le păstraserăm. Harris îl ridică pe al lui.

— Ascultați ce vă spun eu. Nici nu știți ce grozav se folosește vinul ăsta.

Bill îl bătu cu palma pe spate.

— Al dracului Harris!

— Ia ascultați. Știți că de fapt nu Harris mă cheamă. Mă cheamă Wilson-Harris. Un singur nume. Cu linioară, știți.

— Al dracului Wilson-Harris! exclamă Bill. Noi îți spunem Harris fiindcă ne ești drag.

— Ascultă, Barnes. Nici nu știi ce înseamnă toate astea pentru mine.

— Dă-i bătaie și mai folosește un pahar, i-am răspuns.

— Barnes. Zău, Barnes, n-ai cum să știi. Asta-i.

— Hai, Harris, bea.

Am făcut drumul îndărăt, de la Roncevalles, cu Harris între noi. Am luat masa de prânz la han, și Harris ne-a condus până la autobuz. Ne-a dat cartea lui de vizită cu adresa de la Londra, adresa clubului și adresa de la birou, iar când ne-am urcat

în autobuz, ne-a înmânat fiecăruia câte un plic. L-am deschis pe-al meu imediat și am găsit înăuntru o duzină de muște. Făcute de Harris, cu mâna lui. El își făcea toate muștele pentru pescuit.

— Ia ascultă, Harris... am început eu.

— Nu, nu! mă întrerupse englezul în vreme ce cobora din autobuz. Nu sunt niște muște chiar clasa întâi. Dar mi-am zis că de-o să pescuiți vreodată cu ele, poate o să vă aduceți aminte cât de bine am petrecut împreună.

Autobuzul porni. Harris rămase în fața oficiului poștal. Ne făcu semn cu mâna. După ce ne-am depărtat puțin, s-a întors în loc și a pornit îndărăt, către han.

— Ce zici, n-a fost drăguț Harris ăsta? mă întrebă Bill.

— Cred că într-adevăr s-a simțit bine cu noi.

— Harris? Sigur că da.

— Îmi pare rău că nu vine la Pamplona.

— Vrea să pescuiască.

— Da. În orice caz, nu poți ști niciodată cum au să se înțeleagă între ei niște englezi.

— Și eu cred că nu.

Am ajuns la Pamplona către seară și autobuzul a tras în fața hotelului „Montoya”. În piață se întindeau cablurile electrice și se aranjau luminile pentru fiesta. Câțiva copii se strânseseră în jurul autobuzului, și un vameș din oraș îi puneă pe toți călătorii proaspăt sosiți să-și desfacă bagajele pe trotuar. Noi doi am intrat în hotel și pe scări ne-am întâlnit cu Montoya. Ne-a strâns mâinile, zâmbind în felul lui stânjenit.

— Prietenii dumneavoastră sunt aici, ne vesti Montoya.

— Domnul Campbell?

— Da. Domnul Cohn, și domnul Campbell, și lady Ashley.

Zâmbea ca și cum mi-ar fi spus ceva ce trebuia neapărat să mă intereseze.

— Când au sosit?

— Ieri. V-am păstrat camerele pe care le-ați avut înainte.

— Foarte bine. Și domnului Campbell i-ai dat o cameră cu vedere spre piață?

— Da. Camerele pe care le-am ales împreună.

— Și acuma unde-s prietenii noștri?

— Cred că s-au dus unde se joacă pelotă.

— Ce se-aude cu taurii?

Montoya zâmbi și răspunse:

— Diseară. Diseară la șapte aduc taurii de la Villar, iar mâine vin cei de la Miura. Vă duceți cu toții să-i vedeți?

— Da, sigur. Ceilalți n-au văzut niciodată o *desencajonada*^[37].

Montoya îmi puse mâna pe umăr.

— O să ne întâlnim acolo.

Și din nou zâmbi. Totdeauna îmi zâmbea ca și cum luptele cu tauri ar fi fost un secret cu totul special, numai de noi doi cunoscut; un secret destul de șocant dar mai ales foarte ascuns, despre care amândoi știam. Totdeauna îmi zâmbea de parcă pentru ceilalți secretul acesta ar fi avut ceva obscen, dar pentru noi rămânea ușor de înțeles. Și nu s-ar fi convenit să-l dezvăluim și celor care n-ar fi putut înțelege.

— Prietenul dumneavoastră e și dânsul un *aficionado*? întrebă Montoya zâmbindu-i lui Bill.

— Da. A venit tocmai de la New York special pentru San Fermes.

— Da? zise Montoya arătând o politicoasă neîncredere. Dar nu e un *aficionado* cum sunteți dumneavoastră.

Din nou își puse, stânjenit, mâna pe umărul meu.

— Ba da, i-am răspuns. E un *aficionado* adevărat.

— Dar nu-i un *aficionado* chiar așa ca dumneavoastră.

Aficion înseamnă pasiune. *Aficionado* e cel pasionat după luptele de tauri. Toți toreadorii și

matadorii vestiți stăteau la hotelul lui Montoya; adică cei stăpâniți de *aficion* stăteau acolo. Cei care se ocupau de luptele de tauri făcând din asta un fel de comerț veneau poate odată la Montoya, dar de întors nu se mai întorceau la el. Cei cu faimă veneau în fiecare an. În camera lui Montoya puteai găsi oricând fotografiile lor. Iar fotografiile toreadorilor cu adevărat apreciați de Montoya erau înrămate. Fotografiile celor lipsiți de *aficion* zăceau într-un sertar al biroului. Adesea aveau pe ele dedicații cum nu se poate mai măgulitoare. Dar pentru Montoya n-aveau nicio valoare. Într-o bună zi le-a scos pe toate din sertar și le-a aruncat la coș. Nu voia să le mai vadă în ochi.

Deseori discutam despre tauri și luptători. Trăsesem la Montoya mai mulți ani la rând. Niciodată nu stăteam de vorbă prea îndelung. Nu ne interesa decât plăcerea de a ne afla reciproc părerile. Existau oameni veniți din orașe depărtate și care înainte de a părăsi Pamplona zăboveau să discute câteva minute cu Montoya despre lauri. Aștia erau *aficionados*. Iar cei care se dovedeau cu adevărat *aficionados* găseau totdeauna camere, chiar dacă hotelul era plin. Montoya mi i-a prezentat pe câțiva. Totdeauna se arătau foarte politicoși, la început, și îi amuza teribil faptul că sunt americani. Nu știu de ce, dar se socotea de la sine înțeles că un american nu poate avea *aficion*. Se putea preface sau putea să confunde *aficion* cu setea de senzații tari, însă era cu neputință s-o trăiască realmente. Când își dădeau seama că am *aficion*, și în privința aceasta nu existau semne exterioare de recunoaștere nici întrebări verificate în stare s-o dovedească, ci mai mult un fel de examinare orală a spiritului, prin întrebări totdeauna puțin ferite și niciodată limpezi, avea loc fără greș stânjenita punere a mâinii pe umăr, sau un: „*Buen hombre*”^[38]. Însă aproape de fiecare dată se producea atingerea nemijlocită. S-ar fi zis că

simțeau nevoia de a te atinge cu mâna pentru a se încredința.

Montoya ar fi fost în stare să ierte orice unui luptător stăpânit de *aficion*. Putea să ierte crize de nervi, panică, inexplicabile acte nesocotite, orice soi de cusururi. Unui om înzestrat cu *aficion* putea să-i ierte orice. De la bun început mi-a iertat toți prietenii. Fără să-mi spună vreodată un cuvânt, îi socotea ceva neînsemnat, dar rușinos, existent între noi doi, ca spintecarea cailor la luptele de tauri.

Bill urcase în cameră îndată după ce intraserăm în hotel și l-am găsit spălându-se și schimbându-și hainele.

— Ei, te-ai săturat de vorbit spaniolește?

— Mi-a spus c-au să aducă taurii diseară.

— Hai să ne căutăm trupa și să mergem acolo.

— Bine. Probabil c-o să-i găsim la cafenea.

— Ai luat bilete?

— Da. O să vedem cum descarcă toți taurii.

— Și cum e?

Își întindea obrazul spre oglindă, să vadă de nu cumva rămăseseră locuri nebărbierite pe sub linia fălcii.

— E foarte frumos, i-am răspuns. Dau drumul taurilor din cuști, unul câte unul, iar în țarc sunt boi, băgați acolo ca să nu se bată taurii între ei, și taurii se năpustesc peste boii care fug de jur împrejur ca niște fete bătrâne, încercând să-i domolească.

— Și nu se întâmplă să spintece boii?

— Ba da. Câteodată îi ajung din urmă și-i omoară.

— Și boii ce pot să facă?

— Nimic. Încearcă să se împrietenească cu taurii.

— Dar de ce îi vâra acolo?

— Ca să-i domolească pe tauri și să nu-i lase să-și rupă coarnele în zid, ori să se împungă între ei.

— Grozav e să fii bou!

Coborâram scările, ieșirăm pe ușa hotelului și traversarăm piața către „Café Iruña”. În piață erau două gherete stinghere unde urmau să se vândă bilete. Obloanele lor, pe care stătea scris SOL, SOL Y SOMBRA și SOMBRA^[39], erau lăsate. N-aveau să se deschidă decât cu o zi înainte de fiesta.

Dincolo de piață, mesele și fotoliile de răchită albă de la „Iruña” se întindeau și pe spațiul neacoperit de arcadă, până la marginea străzii. M-am uitat spre mese, căutându-i pe Brett și pe Mike. Acolo erau. Și Brett, și Mike, și Robert Cohn. Brett avea pe cap o beretă de tipul celor purtate de basci. La fel și Mike. Robert Cohn era cu capul gol și cu ochelarii pe nas. Brett ne văzu venind și ne făcu semn cu mâna. Când ne apropiarăm de masă, colțurile ochilor i se încrețiră.

— Hello, băieți! strigă Brett.

Era fericită. Mike avea un fel de a-ți strânge mâna care transmitea întreagă intensitatea sentimentelor. Robert Cohn ne-a strâns-o fiindcă ne întorseserăm.

— Unde dracu ați fost? i-am întrebat.

— Eu i-am adus până aici, răspunse Cohn.

— Ce prostie! exclamă Brett. Dacă n-ai fi fost cu noi, am fi ajuns mult mai devreme.

— Ba n-ați mai fi ajuns niciodată.

— Ce prostie! V-ați bronzat, băieți. Ia uitați-vă la Bill.

— V-a mers bine la pescuit? întrebă Mike. Aveam de gând să venim și noi.

— N-a fost rău. V-am dus dorul.

— Eu am vrut să vin, adăugă Cohn, dar mi-am zis că trebuie să-i aduc și pe ei.

— Tu să ne-aduci pe noi! Ce prostie!

— Și chiar v-a mers bine? stăruie Mike. Ați prins pește mult?

— În unele zile am prins câte o duzină fiecare. A mai fost cu noi și un englez acolo sus.

— Harris îl chema, spuse Bill. Îl cunoști cumva, Mike? A făcut și el războiul.

— Băiat norocos, răspunse Mike. Ce zile am mai trăit atunci. Tare aş vrea să se întoarcă vremurile de-atunci.

— Nu fi cretin.

— Tu ai făcut războiul, Mike? întrebă Cohn.

— Ba bine că nu.

— A fost un ostaş cum nu se poate mai distins, zise Brett. Ia povesteşte-le cum s-a întâmplat când calul tău a luat-o razna la goană prin Piccadilly.

— Nici nu mă gândesc. Am spus povestea asta de patru ori.

— Mie nu mi-ai povestit niciodată, se plânse Robert Cohn.

— N-o mai înşir din nou. Mă face de răs.

— Spune-le despre decoraţiile pe care le-ai primit.

— Nu le spun. M-aş face şi mai tare de răs.

— Despre ce-i vorba?

— O să vă spună Brett. Ea are grijă să povestească toate istoriile care mă fac de răs.

— Hai. Ia povesteşte, Brett.

— Să spun?

— Am să vă povestesc eu însumi.

— Ce decoraţii ai primit, Mike?

— N-am primit nicio decoraţie.

— Ba câteva trebuie să fi primit.

— Probabil că pe cele obişnuite. Dar nu m-am dus niciodată să le iau. Într-o bună zi a avut loc un banchet dintr-acelea gomoase, unde trebuia să vină şi prinţul de Wales, iar pe invitaţii scria că toată lumea e obligată să-şi pună decoraţiile. Bineînţeles că eu n-aveam nicio decoraţie, aşa că am trecut pe la croitorul meu şi l-am lăsat praf cu invitaţia, şi m-am gândit să fac pe grozavul şi i-am spus: „Trebuie să-mi aranjezi şi câteva decoraţii”. „Ce decoraţii anume, sir?” a zis croitorul. Şi eu i-am răspuns: „Ei, care-or fi. Numai vezi să-mi aranjezi câteva.” „Dar ce decoraţii *aveţi*, sir?” zice croitorul. „De unde vrei să ştiu?” zic eu. Nu ştiu ce-o fi fost în capul lui, şi-o fi închipuit că-mi

pierd toată vremea citind porcăria aia de buletin oficial. „Pune, acolo, cât mai multe. Alege-le pe care crezi dumneata.” Așa că mi-a aranjat niște decorații, știți de alea, miniaturi, mi le-a dat puse într-o cutie, iar eu am vârat cutia în buzunar și am uitat de ea. Ei, și m-am dus eu la banchet, dar era în seara când l-au împușcat pe Henry Wilson, așa că n-a venit nici prințul de Wales, n-a venit nici regele, nimeni nu și-a pus decorațiile, și toți mahării ăia se trudeau să și le scoată din piept, iar eu le aveam pe-ale mele în buzunar.

Se opri, așteptându-ne să izbucnim în râs.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot. Poate că n-am spus-o cum trebuie.

— N-ai spus-o cum trebuie, zise Brett. Dar nu face nimic.

De data asta am râs cu toții.

— A, da! urmă Mike. Mi-am adus aminte. A fost un banchet înfiorător de plicticos și n-am mai putut să îndur, așa că am plecat. Mult mai târziu, noaptea, am dat peste cutia din buzunar. Ce-s astea? mi-am zis. Decorații? Porcării de-acelea de decorații militare? Așa că le-am scos pe toate de pe căptușeala cutiei – știți, stau prinse pe o catifea frumoasă – și le-am împărțit la fete. Am dat câte una fiecărei fete. Așa, ca amintire. Și toate au zis că sunt un soldat cum nu s-a mai pomenit. Să împărți decorații într-un bar de noapte. Amarnic băiat!

— Spune și restul, îl îndemnă Brett.

— Nu găsiți că a fost drăguț? întrebă Mike. Râdeam cu toții. A fost. Vă jur c-a fost drăguț, în orice caz, croitorul mi-a scris și mi-a cerut să-i dau îndărăt decorațiile. A trimis un om la mine. Și mi-a tot scris luni de zile în șir. Se pare că i le lăsase cineva să le curețe. Un ștab din cei mari. A făcut pe chestia decorațiilor un scandal formidabil. Mike tăcu o vreme. Apoi adăugă: Teribil ghinion pe capul croitorului.

— Nu cred că ai dreptate, spuse Bill. Eu aş zice chiar c-a dat norocul peste croitorul tău.

— Grozav de priceput croitor. Nimeni n-ar crede dacă m-ar vedea cum umblu acum. Îi dădeam câte o sută de lire pe an, numai ca să-i astup gura. Aşa că nu-mi trimetea niciodată facturile. Mare nenorocire pe capul lui când am dat eu faliment. Iar asta s-a întâmplat îndată după povestea cu decoraţiile. Pe urmă şi scrisorile lui au devenit mai tăioase.

— Şi cum ai dat faliment? întrebă Bill.

— În două feluri, răspunse Mike. Mai întâi treptat, şi pe urmă dintr-odată.

— Din ce cauză?

— Prietenii, zise Mike. Aveam o droaie de prieteni. Prieteni făţarnici. Şi pe urmă mai aveam şi creditori. Probabil că în toată Anglia n-ai fi găsit unul să aibă mai mulţi creditori decât mine.

— Povesteşte-le cum a fost la tribunal, îl rugă Brett.

— Nu mai ţin minte, zise Mike. Eram cam pilit,

— Pilit?! strigă Brett. Beat mort erai!

— Extraordinară întâmplare, continuă Mike. Acum câteva zile m-am întâlnit cu fostul meu asociat. S-a oferit să-mi dea ceva de băut.

— Povesteşte-le despre avocatul tău cel învăţat, stăruie Brett.

— Nu povestesc, se împotrivi Mike. Învăţatul meu de avocat era şi el tot chior de beat. Ei, hai s-o lăsăm, e prea trist subiectul ăsta. Mergem să vedem cum descarcă taurii, ori în mai mergem?

— Haideţi să mergem.

Am chemat chelnerul, am plătit, şi am pornit pe jos pe străzile oraşului. Eu am plecat împreună cu Brett, dar Robert Cohn s-a apropiat şi a încadrat-o pe partea cealaltă. Câteşitrei am mers mai departe, pe lângă *Ayuntamiento* unde atârnavă steaguri la balcoane, prin piaţă, şi pe urmă pe strada în pantă care ducea drept la podul de peste Arga. O mulţime de lume mergea într-acolo să vadă taurii,

trăsurile se scurgeau pe panta colinei și peste pod, iar vizitiii, caii și bicele răsăreau pe deasupra capetelor mulțimii care înainta pe stradă. După ce-am străbătut podul am luat-o pe un drum care ducea la țarcuri. Am trecut pe lângă o cârciumă cu un afiș în fereastră: Vin Bun 30 Centime Kilu.

— Aici venim când o să cam terminăm fondurile, zise Brett.

Femeia care stătea în pragul cârciumii ne urmări cu privirea pe când treceam. Strigă către cineva dinăuntru și trei fete apărură la fereastră și se uitară lung după noi. La Brett se uitau.

La poarta țarcurilor doi bărbați controlau biletele celor care intrau. Am intrat și noi pe poartă. Înăuntru erau copaci și o casă scundă, de piatră. În fund de tot se afla zidul de piatră al țarcurilor, cu spărturi ce arătau ca niște creneluri, presărate de-a lungul zidului din față al fiecărui țarc. O scară ducea până deasupra zidului și oamenii urcau pe ea și se împrăștiu pe zidurile despărțitoare dintre cele două țarcuri, în drum spre scară, călcând pe iarba de sub copaci, am trecut pe lângă cuștile uriașe, vopsite în cenușiu, în care se aflau taurii. Câte un taur în fiecare cușcă. Fuseseră aduși cu trenul de la o crescătorie de tauri din Castilia, descărcați la gară din vagoanele platformă și aduși aici ca să fie scoși din cuști și vârați în țarcuri. Pe fiecare cușcă se vedea numele și semnul distinctiv al crescătorului.

Ne-am urcat pe zid și ne-am găsit locuri de unde ne puteam uita drept în țarc. Zidurile de piatră erau văruite, pe pământ se vedeau împrăștiate paie, iar de-a lungul zidului se aflau iesle de lemn și jgheaburi pentru adăpat.

— Ia uitați-vă, am spus eu.

Dincolo de râu se înălțau platoul și orașul. Pe toate zidurile vechi și pe toate meterezele se vedeau mulțimi de oameni. Cele trei linii ale fortificațiilor alcătuiau trei negre șiruri de oameni. Deasupra zidurilor apăreau capete la ferestrele

caselor. Pe latura cea mai depărtată a platoului, băietanii se urcaseră în copaci.

— Așteaptă, probabil, să se întâmple ceva, spuse Brett.

— Vor să vadă taurii.

Mike și cu Bill se duseseră pe celălalt zid, în partea mai joasă a țarcului. Ne făceau semne cu mâna. Spectatorii veniți mai târziu stăteau în spatele nostru și ne împingeau când erau și ei împinși de alții.

— De ce nu încep o dată? întrebă Robert Cohn.

Un singur catâr, înhămat la una dintre cuști, o trase până în poarta țarcului. Câțiva oameni lucrau cu răngile și săltau cușca s-o potrivească drept în poarta țarcului. Alții se urcaseră pe zid și stăteau gata să salte poarta țarcului și după aceea pe-a cuștii. De cealaltă parte a țarcului se deschise o altă poartă și doi boi intrară înăuntru la trap, clătinându-și capetele și legănându-și trupurile slabe. Se opriră, unul lângă altul, la marginea țarcului, cu capetele îndreptate spre poarta pe unde aveau să intre taurii.

— Nu par prea fericiți, zise Brett.

Oamenii de pe zid se aplecară și săltară poarta țarcului. Pe urmă o săltară și pe-a cuștii.

M-am aplecat mult și am încercat să văd ce e în cușcă. Era întuneric. Cineva a izbit cu o rangă de fier în pereții cuștii. Și înăuntru parcă s-a produs o explozie. Izbind cu coarnele când într-un perete, când într-altul, taurul dezlănțui un zgomot asurzitor. Pe urmă am zărit un bot negru și umbra coarnelor, iar după aceea, lovind tare cu copitele în lemnul cuștii ce răsuna a gol, taurul dădu năvală în țarc și proptindu-se pe picioarele de dinainte, care lunecară printre paie, se opri deodată, cu capul înălțat, cu uriașul ghem de mușchi umflat pe greabăn, și toți mușchii trupului păreau să-i zbârnâie pe când se uita la mulțimea adunată pe ziduri. Boii se traseră îndărăt, până în zid, cu capetele aplecate și ochii ațintiți asupra taurului.

Taurul îi văzu și năvăli spre ei. Un bărbat strigă tare din dosul unei gherete și bătu cu pălăria în scândurile peretelui, iar taurul nu mai ajunse la boi, ci se întoarse în loc, se încordă și se năpusti spre locul unde fusese omul, încercând să-l lovească, prin scânduri, cu câteva izbituri iuți, scormonitoare, date cu cornul drept.

— Dumnezeu mare, nu-i așa că-i frumos? întrebă Brett.

Ne uitam atunci chiar în spinarea lui.

— Uită-te cât de bine mânuiește coarnele, am spus eu. A dat întâi cu stângul și pe urmă cu dreptul, exact ca un boxer.

— Vorbești serios?

— Fii atentă.

— Se mișcă prea repede.

— Așteaptă. Imediat are să repete mișcarea.

În fața porții mai fusese trasă o cușcă. În colțul din partea cealaltă, un om ascuns în dosul unui adăpost de scânduri atrase atenția taurului și în vreme ce acesta stătea cu coada spre intrare, ușa cuștii fu săltată – și un alt taur pătrunse în țarc.

Al doilea taur năvăli de-a dreptul spre boi și doi oameni ieșiră de după adăpostul de scânduri și începură să răcnească la el, ca să-l întoarcă din drum. Dar taurul continua să gonească în aceeași direcție, și oamenii răcneau întruna: *Ho! Ho! Toro!* și își vânturau brațele prin aer. Boii se întoarseră pieziș ca să primească asaltul, iar taurul se năpusti asupra unuia dintre ei.

— Nu te uita, am sfătuit-o pe Brett.

Dar ea se uita într-acolo, fascinată, așa că am adăugat:

— Foarte bine. Dacă nu te impresionează.

— Acum am văzut, spuse Brett. Am văzut cum a dat întâi cu cornul stâng și pe urmă cu dreptul.

— Excelent!

Boul zăcea la pământ, cu gâtul lungit, capul întors într-o parte, și stătea întins așa cum se prăbușise. Deodată, taurul se întoarse și porni către

boul celălalt, care se opriase în capătul cel mai depărtat al țarcului, clătinând din cap și privind atent la ce se întâmplă. Boul porni în fugă stângace, fără spor, și taurul îl ajunse din urmă, îl lovi nu prea tare în coaste, dar pe urmă îl lăsă în pace și începu să se uite la oamenii de pe ziduri, și atunci ghemul de mușchi de pe greabăn i se umflă și mai mult. Boul se apropie de el prefăcându-se că vrea să-l miroasă, iar taurul se încordă nepăsător, fără tragere de inimă. Apoi și taurul îl mirosi pe bou, iar după aceea porniră împreună, la trap, spre taurul celălalt.

La apariția taurului următor, câteșitrei, cei doi tauri și boul, stăteau unul lângă altul, cu capetele apropiate și coarnele îndreptate spre noul sosit. Peste câteva minute boul se apropie de taurul cel nou, îl liniști și îl aduse la turmă. După ce fură aduși și ultimii doi tauri se strânsesă cu toții, liniștiți, laolaltă.

Boul care fusese împuns se ridicase în picioare și stătea rezemat de zidul de piatră. Niciunul dintre tauri nu se mai apropie de el, și nici el nu încercă să se alăture turmei.

Am coborât de pe zid împreună cu mulțimea și ne-am mai uitat pentru ultima oară la tauri prin spărturile din zidul țarcului. Acum erau toți liniștiți, cu capetele plecate. Am luat o trăsură și ne-am întors la cafenea. Bill și Mike au sosit abia peste o jumătate de ceas. Poposiseră în drum prin mai multe locuri ca să bea câte ceva.

Stăteam cu toții în jurul mesei, la cafenea.

— E formidabilă povestea asta, spuse Brett.

— Dar taurii din urmă au să lupte tot așa de bine ca și primul? întrebă Robert Cohn. Mi s-a părut că s-au potolit cam repede.

— Se cunosc între ei, i-am explicat. Nu-s primejdioși decât dacă rămân stingheri, sau numai câte doi ori trei.

— Cum adică primejdioși? întrebă Bill. Mie mi s-a părut că toți sunt primejdioși.

— Nu-s porniți să omoare decât dacă sunt stingheri. Bineînțeles, dacă ai fi intrat tu înăuntru, probabil ai fi izbutit să-l scoți pe unul din turmă și atunci ar fi devenit primejdios.

— E prea complicat, mărturisi Bill. Ai grijă să nu mă scoți niciodată din cireadă, Mike.

— Ascultați ce vă spun eu, zise Mike, erau *într-adevăr* frumoși taurii ăia, nu-i așa? Ați băgat de seamă ce coame aveau?

— Cum să nu? răspunse Brett. Până acum habar nu aveam ce sunt acelea coarne de taur.

— L-ai văzut pe cel care a împuns boul? întrebă Mike. A fost extraordinar.

— Cruntă mai e și viața de bou! spuse Robert Cohn.

— Nu-i așa? îl întrebă Mike. Eu aș fi zis că ție ți-ar fi plăcut să fii bou, Robert.

— Ce vrei să spui, Mike?

— Au o viață atât de liniștită. Niciodată nu spun nimic și totdeauna te-mpiedici de ei în drum.

Ne-am simțit cam stingheriți. Bill începu să râdă. Robert Cohn era furios. Mike vorbi mai departe:

— Eu zic că ți-ar plăcea. Niciodată n-ai fi silit să scoți vreo vorbă. Hai, Robert, spune și tu ceva. Nu sta doar așa, ca o momâie.

— Am spus, Mike. Nu-ți aduci aminte? Chestia cu boii.

— Ei, mai spune încă ceva. Spune ceva cu haz. Nu-ți dai seama că toți ne distrăm de minune?

— Las-o încurcată, Michael. Te-ai îmbătat, interveni Brett.

— Nu m-am îmbătat. Vorbesc foarte serios. Oare Robert Cohn are să se țină toată vremea după Brett, așa ca boul?

— Termină, Michael. Încearcă să dai dovadă de puțină bună creștere.

— Dă-o dracului de bună creștere. La urma urmei, cine mai știe astăzi de bună creștere, în afară de tauri? Nu-s drăguți taurii? Nu-ți plac,

Bill? De ce nu spui ceva, Robert? Nu mai sta așa, ca la înmormântare. Și ce dacă Brett s-a culcat cu tine? S-a culcat ea cu mulți alții mai breji decât te-ai putea crede tu.

— Termină, zise Cohn. Și se ridică în picioare. Isprăvește o dată, Mike!

— Ia, ia, nu te ridică în picioare și nu te face că ai vrea să dai în mine. Cu chestii de astea nu mă impresionezi. Spune-mi, Robert, de ce te ții toată vremea după Brett ca un bou nenorocit? Nu știi că nimeni nu-ți dorește prezența? Eu cum de știu când nu sunt binevenit? De ce nu-ți dai seama când nu ești binevenit? Ai sosit la San Sebastian, unde nimeni nu te dorea, și te-ai ținut după Brett ca un bou nenorocit. Crezi că se face una ca asta?

— Taci din gură. Te-ai îmbătat.

— Poate că m-am îmbătat. Tu de ce nu te-ai îmbătat? Tu de ce nu te îmbeți niciodată, Robert? Ai văzut că la San Sebastian nu te-ai simțit bine, fiindcă niciunul dintre prietenii noștri n-a catadicsit să te invite la vreo petrecere. Și nu prea ai cum le găsi vină. Ai? I-am rugat să te cheme. N-au vrut s-o facă. Nu poți să le găsești vreo vină. Poți? Ei, răspunde. Le poți găsi vreo vină?

— Du-te dracului, Mike.

— Eu nu le găsesc nicio vină. Tu le găsești? Pentru ce te ții după Brett? Despre politețe n-ai auzit niciodată? Cam cum îți închipui că mă simt *eu*?

— Ești într-adevăr încântător când vorbești despre politețe, interveni Brett. Ești un om atât de politicos!

— Hai să mergem, Robert, spuse Bill.

— Pentru ce te ții mereu după coada ei?

Bill se ridică și îl luă de braț pe Cohn.

— Nu plecați, continuă Mike. Robert Cohn vrea să dea și el un rând.

Bill ieși din cafenea împreună cu Robert. Fața lui Cohn era galbenă ca ceara. Mike continua să

vorbească. O vreme am stat și l-am ascultat. Brett părea scârbită. Îl întrerupse:

— Știi ce, Michael, n-ar trebui să fii chiar atât de măgar. Nu zic că n-are dreptate, mă înțelegi, adăugă apoi întorcându-se spre mine.

Vocea lui Mike nu mai suna încordat. Din nou ne simțeam ca între prieteni.

— Nu-s chiar așa de beat pe cât s-ar părea, spuse Mike.

— Știu că nu ești, mărturisi Brett.

— Niciunul dintre noi nu-i treaz, am zis eu.

— Dar n-am spus niciun cuvânt pe care să nu vreau să-l rostesc.

— Da, însă ai spus-o cu prea multă răutate, zise Brett râzând.

— A fost măgar, totuși. Hop deodată la San Sebastian, unde nimeni n-avea niciun chef de mutra lui. Se ține toată ziua după Brett, șade și doar *se zgâiește* la ea. Mi s-au întors mațele pe dos.

— Da, s-a purtat foarte urât, întări Brett.

— Bagă de seamă, Brett a mai avut și înainte de-a face cu bărbații. Și de fiecare dată mi-a mărturisit totul. Mi-a dat să citesc scrisorile blegului ăsta de Cohn. Dar n-am vrut.

— Foarte frumos din partea ta.

— Nu, ascultă, Jake. Brett s-a mai încurcat și cu alți bărbați. Însă niciodată n-au fost evrei, și niciodată după aceea nu s-au ținut mereu după coada ei.

— Băieți unul și unul, comentă Brett. N-are niciun rost să mai vorbim. Mike și cu mine ne înțelegem minunat.

— Mi-a dat scrisorile lui Robert Cohn. N-am vrut să le citesc.

— Nu citești niciun fel de scrisori, iubitule. Nu le citești nici pe ale mele.

— Nu pot citi scrisori, mărturisi Mike. Curios, nu?

— Nu poți citi nimic.

— Ba nu. Aici n-ai dreptate. Mai citesc și eu câte ceva. Când sunt acasă, citesc.

— Mai ai puțin și-o să începi să și scrii, zise Brett. Haide, Mike, vino-ți în fire. Acuma trebuie să te împaci cu situația. E aici și n-ai ce-i face. Am venit la fiesta, nu ne strica cheful.

— Bine, dar să învețe cum să se poarte.

— Are să învețe. Îi spun eu.

— Să-i spui tu, Jake. Spune-i că ori învață cum să se poarte, ori să-și vadă de drum.

— Da, am încuviințat eu, are să-mi stea foarte bine când o să i-o spun.

— Ascultă, Brett. Spune-i lui Jake cum îți zice Robert. E *extraordinar*, zău că da.

— Vai, nu. Nu pot.

— Dă-i drumul. Doar suntem prieteni. Nu-i așa că suntem prieteni, Jake?

— Nu pot să-i spun. Prea e ridicol.

— Atunci îi spun eu.

— Astâmpără-te, Michael. Nu fi măgar.

— Circe îi spune, continuă Mike. Afirmă sus și tare că pe toți bărbații îi preface în porci. Grozavă chestie. Îmi pare rău că nu sunt și eu un tip ca ăștia, literații.

— Mike ar avea succes, să știi, spuse Brett. Face scrisori frumoase.

— Știu, am încuviințat. Mi-a scris și mie de la San Sebastian.

— Aia-i nimic, declară Brett. E în stare să facă niște scrisori teribil de amuzante.

— Scrisoarea aceea ea m-a pus s-o scriu. Chipurile, trebuia să treacă drept bolnavă.

— Am și fost al dracului de bolnavă.

— Haideți, i-am îndemnat, trebuie să mergem la hotel și să mâncăm.

— Dar cum mai dau eu ochii cu Cohn? întrebă Mike.

— Așa ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

— În ce mă privește, n-am nimic de zis, declară Mike. Nu mă simt deloc jenat.

— Dacă spune ceva, zi-i c-ai fost beat, și gata.

— S-a făcut. Dar hazul dracului e că chiar cred c-am fost beat.

— Haideți, ne zori Brett. S-a plătit pentru otrăvurile astea? Trebuie să fac baie înainte de masă.

Am traversat piața. Se făcuse întuneric și de jur împrejurul pieței străluceau de sub arcade luminile cafenelelor. Am pășit pe pietrișul de sub copaci, îndreptându-ne spre hotel.

Ceilalți au urcat sus, iar eu am rămas să stau de vorbă cu Montoya.

— Ei, cum v-au plăcut taurii? m-a întrebat.

— Mi-au plăcut. Foarte frumoși tauri.

— Destul de buni, spuse Montoya clătinând din cap, dar nu cine știe ce.

— Ce nu ți-a plăcut la ei?

— Nu știu. Doar așa, nu mi-au făcut impresia c-ar fi prea grozavi.

— Înțeleg cam ce vrei să spui.

— Sunt destul de buni.

— Da. Sunt destul de buni.

— Prietenilor dumneavoastră cum le-au plăcut?

— Foarte mult.

— Bine, încuviință Montoya.

Am urcat și eu. Bill se afla în camera lui, ieșise pe balcon și privea în piață. M-am dus lângă el.

— Unde-i Cohn?

— Sus, în cameră la el.

— Cum se simte?

— Ca dracu, bineînțeles. Mike s-a purtat înfiorător. E cumplit când se-mbată.

— Nu era chiar așa de beat.

— Pe dracu nu era. Eu știu cum ne-am luptat cu el până am ajuns la cafenea.

— S-a mai trezit pe urmă.

— Bine. Dar a fost înfiorător. Nu-l simpatizez pe Cohn, martor mi-e Dumnezeu, și cred c-a fost o mare prostie din partea lui că s-a dus la San

Sebastian, însă nimănui nu-i e îngăduit să vorbească așa cum a vorbit Mike.

— Ce zici de tauri?

— Grozavi. E impresionant felul cum le dau drumul în țarc.

— Măine vin taurii de la Miura.

— Și fiesta când începe?

— Poimăine.

— Ar trebui să nu-l mai lăsăm pe Mike să se îmbete așa de rău. Chestiile astea sunt îngrozitoare.

— Am face bine să ne pregătim pentru cină.

— Da. Are să fie o masă încântătoare.

— Oare?

De fapt cina a fost chiar foarte plăcută. Brett îmbrăcase o rochie de seară fără mâneci. Era într-adevăr frumoasă. Mike s-a purtat ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. A trebuit să mă duc sus ca să-l aduc pe Robert Cohn. A fost rezervat și politicos, tot palid și posomorât la chip, însă până la urmă s-a dispus. Nu se putea opri să nu se uite toată vremea la Brett. Se părea că asta îl face fericit. Fără îndoială că îi făcea plăcere s-o vadă atât de frumoasă, să știe că petrecuse o vreme cu el și că toată lumea cunoștea povestea. Asta nu i-o mai putea răpi nimeni. Bill a fost plin de haz. La fel și Michael. Alcătuiau un cuplu fermecător.

Totul îmi reamintea de unele mese din vremea războiului. Vin din belșug, o încordare neluată în seamă și presentimentul unor întâmplări viitoare cărora nimeni nu le putea sta împotrivă. Sub influența vinului, am uitat simțămintele neplăcute și m-am simțit fericit. Mi se părea că toți sunt încântători.

Capitolul 14

Nu mai știu când m-am culcat. Mi-aduc aminte că m-am dezbrăcat, mi-am pus un halat de baie și am ieșit pe balcon. Îmi dădeam seama că sunt beat turtă, iar după ce am intrat în cameră am aprins lumina de la capătul patului și am început să citesc. Citeam o carte de Turgheniev. Probabil că am recitat aceleași două pagini de mai multe ori la rând. Era o bucată din „Povestirile unui vânător”. O mai citisem, dar mi se părea cu totul necunoscută. Peisajul îmi apărea foarte clar și aveam impresia că apăsarea din creier se mai potolește. Eram foarte beat și nu voiam să închid ochii, fiindcă de i-aș fi închis, camera ar fi început să se învâрте cu mine. Dacă aveam să citesc, senzația asta trebuia să dispară.

I-am auzit pe Brett și pe Robert Cohn urcând scările. La ușă Cohn i-a spus noapte bună și a plecat mai departe sus, spre camera lui. Am auzit-o pe Brett intrând în camera de alături. Mike se și culcase. Venise sus, odată cu mine, acum un ceas. Când a intrat Brett, s-a trezit și au stat de vorbă împreună. I-am auzit râzând. Am stins lumina și am încercat să adorm. Nu mai era nevoie să citesc. Puteam închide ochii fără să mă mai încerce senzația aceea de vârtej. Dar nu puteam să dorm. Nu există nicio pricina ca în întuneric să vezi lucrurile altfel decât pe lumină. Nu există, fir-ar al dracului!

Toate gândurile astea mă mai stăpâniseră cândva, și vreme de șase luni nu mai dormisem cu lumina stinsă. Încă o idee strălucită. Ducă-se dracului femeile, oricum. Și du-te dracului și tu, Brett Ashley.

Femeile sunt prieteni atât de minunați. Cu adevărat minunați. Înainte de toate, trebuie să fii

îndrăgostit de o femeie ca să poată apărea baza unei prietenii. Cu Brett fusesem prieten multă vreme. Dar la felul cum vedea ea legătura asta, nu mă gândisem. Primeam ceva, fără să dau nimic în schimb. Și astfel nu făceam decât să amân clipa socotelilor. Iar clipa socotelilor vine fără greș. Este una dintre cele mai strașnice treburi de care poți fi sigur.

Consideram că plătisem totul. Nu în felul femeilor, care plătesc, plătesc și iar plătesc. Fără niciun gând de răsplată sau de pedeapsă. Schimb de valori, și atât. Oferi, și primești altceva în schimb. Ori muncești pentru acel ceva. Într-un fel sau altul, plătești pentru orice lucru cât de cât prețios. Am plătit pentru destule lucruri care mi-au plăcut și de aceea m-am bucurat în viață. Plătești fie învățând despre acele lucruri, fie căpătând experiență, sau înfruntând riscuri, ori cu bani gheață. A te bucura de viață înseamnă a învăța să obții contravaloarea banilor și a-ți da seama când o capeți. Și poți obține contravaloarea banilor. Lumea e un loc foarte potrivit pentru asemenea schimburi. Mi se părea o filosofie cât se poate de încheată. Peste cinci ani, îmi spuneam, are să mi se pară exact la fel de trăsnită ca și toate celelalte splendide filosofii pe care le-am îmbrățișat până acum.

Totuși, poate că nu era adevărat. Poate că pe măsură ce trece vremea, tot înveți ceva. Nu mă interesa să știu despre ce anume e vorba. Tot ce doream era să aflu cum trebuie să trăiesc. Și poate dacă ai izbuti să afli cum trebuie să trăiești, ai învăța de aici și despre ce este vorba.

Cu toate astea, aș fi vrut ca Mike să nu se fi purtat atât de cumplit cu Robert Cohn. Mike era un băutor agresiv. Brett o băutoare liniștită. Bill un băutor liniștit. Cohn nu se îmbăta niciodată. Mike devenea nesuferit după ce trecea de o anumită limită. Îmi făcuse plăcere să-l aud cum îl batjocorește pe Cohn. Dar doream să n-o fi făcut,

totuși, fiindcă după aceea am simțit că mi-e silă de mine însumi. Asta înseamnă moralitate: lucruri de pe urma cărora ți se face silă. Dar nu, așa ceva trebuie să se cheme imoralitate. Uite o reflecție de importanță capitală. Ce torent de aiureli îmi pot trece noaptea prin minte. Parcă o auzeam pe Brett: Ce prostie! Când stai împreună cu englezii, te deprinzi să folosești în gândire expresii englezești. Limba engleză vorbită – cea vorbită de clasele de sus, în orice caz – îmi închipui că are mai puține cuvinte decât limba eschimoșilor. Bineînțeles, habar nu am de limba eschimoșilor. Poate că e o limbă foarte frumoasă. Atunci să zicem limba triburilor Cherokee. Nici despre limba cherokeezilor nu știam nimic. Limba engleză, vorbită cu inflexiuni de frază. O frază care poate să exprime orice. Și, totuși, îmi plac englezii. Îmi plăcea și felul cum vorbesc. Harris, de pildă. Dar Harris nu făcea parte din clasele de sus.

Am aprins din nou lumina și am început să citesc. Tot din Turgheniev. Știam că de data asta, aflat în starea de hipersensibilizare mentală pricinuită de mult prea multă băutură, aveam să păstrez undeva în minte cele citite, iar mai târziu voi avea impresia că mi s-au întâmplat mie, în realitate. Și asta îmi va rămâne pentru vecie. Iată încă un lucru minunat pentru care plătești și care îți rămâne. Ceva mai târziu, către ziuă, am adormit.

Următoarele două zile petrecute la Pamplona s-au scurs în liniște, fără alte certuri. Orașul se pregătea pentru fiesta. Câțiva muncitori ridicau un fel de garduri menite să închidă străzile laterale atunci când taurii aveau să fie scoși din țarcuri și aveau să gonească dimineața pe străzi către arenă. Muncitorii săpau gropi și înfingeau stâlpii în ele, fiecare stâlp având indicat printr-un număr locul dinainte stabilit. Pe platou, în afara orașului, slujbași ai arenei antrenau caii picadorilor,

punându-i să galopeze cu picioarele lor țepene pe maidanul tare, ars de razele soarelui, de dincolo de arenă. Porțile mari ale arenei erau deschise și măturătorii curățau amfiteatrul. Arena era netezită și udată, iar dulgherii înlocuiau scândurile desprinse, ori crăpate, din *barrera*^[40] de la marginea nisipului netezit cu tăvălugul puteai să vezi băncile goale și femei bătrâne măturând tribunele.

Afară, gardul ce se întindea de la ultima stradă din oraș până la poarta arenei fusese ridicat și alcătuia o îngrăditură prelungă; pe-acolo avea să alerge mulțimea, fugărită de tauri, în dimineața zilei când urma să aibă loc prima luptă. Mai departe, pe câmp, pe locul unde avea să se țină târgul de cai și de vite, câțiva ȝigani făcuseră sălaş pe sub copaci. Vânzătorii de vin și de *aguardiente* își înălțau barăcile. La una dintre barăci se făcea reclamă pentru ANIS DEL TORO^[41]. Pânza reclamei atârna pe pereții de scândură, sub arșița soarelui. În piața cea mare, din centrul orașului, încă nu se vedea nicio schimbare. Stăteam în scaunele de răchită albă așezate pe *terrasse*, la cafenea, și priveam autobuzele care soseau aducând țăranii veniți la târg, ne uitam cum se umplu autobuzele și pornesc cu țăranii așezați pe traistele pline cu lucruri cumpărate de la oraș. Autobuzele mari și cenușii erau singurele lucruri însuflețite de-acolo, din piață, în afară de porumbei și de omul care se slujea de furtun ca să stropească pietrișul pieței și să ude caldarâmii străzilor.

Seara a început *el paseo*^[42]. Vreme de un ceas, după cină, toată lumea, toate fetele frumoase, ofițerii din garnizoană, toate familiile de vacanță ale orașului au ieșit la plimbare pe o latură a pieței, în vreme ce mesele cafenelei erau ocupate de obișnuiții clienți de după cină.

De obicei dimineața stăteam la cafenea și citeam ziarele din Madrid, iar după aceea mă plimbam prin oraș, ori afară pe câmp. Uneori mergea și Bill cu mine. În alte zile rămânea în cameră și scria.

Robert Cohn își petrecea diminețile învățând spaniolește, sau încerca să se bărbierească la frizer. Brett și Mike nu se sculau niciodată înainte de prânz. Pe urmă luam cu toții un vermut la cafenea. Duceam o viață liniștită și nimeni nu se îmbăta. La biserică am fost de două ori – o dată împreună cu Brett. Mi-a spus cât de mult ar vrea să mă audă spovedindu-mă, însă i-am arătat că lucrul acesta e nu numai imposibil, dar nici n-ar fi atât de interesant pe cât se părea și, de altminteri, totul s-ar fi petrecut într-o limbă pe care n-ar fi înțeles-o. Când am ieșit din biserică ne-am întâlnit cu Robert Cohn, însă deși era limpede că ne urmărise, s-a purtat totuși foarte drăguț și îndatoritor, și câteșitrei am făcut o plimbare până la sălașul ȝiganilor, unde Brett a pus o ȝigancă să-i ghicească.

Era o dimineață frumoasă și nori albi pluteau sus de tot, deasupra munților. În cursul nopții plouase puțin, pe platou aerul era proaspăt și răcoros, iar peisajul încântător. Toți ne simțeam bine, plini de vigoare, iar eu încercam față de Cohn un simțământ de adevărată prietenie. Într-o asemenea zi nimic nu te-ar fi putut indispuce.

Și era ultima zi înainte de fiesta.

Capitolul 15

Către amiaza zilei de duminică, 6 iulie, explodă fiesta. Un alt cuvânt nu poate fi folosit. Toată ziua sosiseră oameni de la țară, însă orașul și-i asimilase și nu le observai prezența. Sub soarele fierbinte, piața rămânea la fel de liniștită ca în orice altă zi. Țăranii stăteau prin cârciumile de la mahala. Acolo beau și se pregăteau pentru fiesta. Atât de curând sosiseră de pe câmpuri și de pe dealuri, încât era nevoie să se adapteze treptat noilor valori. Nu puteau să înceapă prin a plăti prețurile din cafenele. Primeau contravaloarea banilor în cârciumi. Banii încă își aveau valoarea stabilită în ore de muncă și saci de grâne vândute. Mai târziu, în vremea când se va desfășura fiesta, n-avea să mai conteze cât plăteau și nici unde anume cumpărau.

În ziua când începea fiesta de San Fermin, umpluseră încă de dis-de-dimineață cârciumile de pe străzile înguste ale orașului. Dimineața, în drum către slujba de la catedrală, le auzeam cântecele năvălind pe ușile deschise ale cârciumilor. Își făceau încălzirea. La slujba de la ceasurile unsprezece venise multă lume. San Fermin e și sărbătoare religioasă.

Am coborât colina pe care se afla catedrala și pe urmă am început să urc, în drum spre cafenea, strada ce ducea în piață. Era aproape de amiază. Robert Cohn și cu Bill stăteau la o masă. Mesele cu tăblii de marmură și scaunele de răchită albă dispăruseră. În locul lor aduseseră măsuțe de fier și scaune pliante tari. Cafeneaua părea un vas de război pregătit de luptă. Azi chelnerii nu te mai lăsau să stai liniștit la masă toată dimineața și să citești, fără să te întrebe dacă nu comanzi ceva.

Nici nu mă așezasem bine, și chelnerul s-a și înfățișat.

— Voi ce beți? i-am întrebat pe Bill și pe Robert.

— Sherry, răspunse Cohn.

— *Jerez*, i-am spus eu chelnerului.

Înainte de a se întoarce chelnerul cu băuturile, în piață izbucni focul de artificii care anunța fiesta. Se auzi o detunătură și un caer de fum cenușiu se ridică deasupra Teatrului „Gayarre”, pe cealaltă latură a pieței. Caierul de fum plutea în văzduh ca o explozie de șrapnel, și pe când îl priveam se auzi o altă detunătură și alte artificii se înălțară risipind fum în lumina strălucitoare a soarelui. Am văzut atunci lucirea flăcării și încă un norișor de fum se ivi în văzduh. În clipa când focul de artificii izbucnise pentru a doua oară, sub arcadă, unde până atunci nu se afla nimeni, se adunase atât de multă lume încât chelnerul, cu sticla ridicată deasupra capului, abia mai putea răzbi prin mulțime către masa noastră. Lumea năvălea în piață din toate părțile, iar dinspre stradă auzeam cum se apropie fluierile, flautele și tobele. Cântau *riau-riau*, flautele țipau și tobele duduiau, iar în urma lor veneau țopăind băietani și bărbați în toată firea. Când flautele tăcură, toți dansatorii se ghemuiră pe vine, apoi fluierile și flautele țipară din nou, tobele începură iarăși să duduie înfundat, și cu toții săriră în sus reîncepând dansul. Din pricina mulțimii nu puteam vedea decât capetele și umerii dansatorilor săltând în sus și-n jos.

În mijlocul pieței un bărbat îndoit de mijloc cânta din fluier, și o liotă de copii se țineau după el strigând și trăgându-l de haine. Cântărețul porni către marginea pieței, cu copiii droaie în urma lui, și cântând mereu defilă prin fața cafenelei, apoi se pierdură pe o stradă laterală. Pe când trecea pe dinaintea noastră cântând, urmat îndeaproape de copiii care strigau și-l trăgeau de haine, îi văzurăm chipul palid și ciupit de vărsat.

— Trebuie să fie prostul satului, spuse Bill. Dumnezeu sfinte, ce arătare!

Din josul străzii se apropiară alți dansatori. Strada era înțesată de dansatori, numai bărbați. Și toți jucau în ritm, pe urmele fluierașilor și toboșarilor veniți împreună cu ei. Alcătuiau pare-se un fel de club și toți erau îmbrăcați în bluze albastre muncitorești, aveau basmale roșii legate în jurul gâtului și duceau o pancartă mare prinsă de două prăjini. Pancarta sălta în sus și în jos odată cu ei, în vreme ce se apropiau înconjurați de mulțime.

„Trăiască vinul! Trăiască străinii!” stătea scris pe pancartă.

— Dar străinii unde-s? întrebă Robert Cohn.

— Noi suntem străinii, răspunse Bill.

Focurile de artificii detunau întruna. Mesele cafenelei erau ocupate până la ultimul loc. Piața începuse să se golească de lume și mulțimea se înghesuia în cafenele.

— Brett și cu Mike unde sunt? întrebă Bill.

— Mă duc să-i aduc, răspunse Cohn.

— Adu-i înapoi.

Fiesta începuse cu adevărat. Avea să dureze zi și noapte, vreme de șapte zile. Dansul continua mereu, băutura continua mereu, zarva nu contenea o clipă. Ceea ce se petrecea nu se putea petrece decât la o fiesta. Totul devenea până la urmă pe deplin ireal, și încercai simțământul că nimic nu ar putea să aibă urmări. În vremea unei fieste părea cu totul nepotrivit să te gândești la urmări. Toată vremea cât dura fiesta aveai impresia că până și în răstimpurile de liniște, trebuie să răcnești orice vorbă dacă vrei să te faci auzit. Aceeași impresie o aveai despre orice faptă. Asta era fiesta, și așa se petreceau lucrurile vreme de șapte zile.

În după-amiaza acelei zile avu loc marea procesiune religioasă. San Fermin fu purtat de la o biserică la alta. Iar la procesiune luau parte toate notabilitățile, mireni și clerici. De văzut nu-i puteam vedea, din pricina mulțimii fără număr. În

fruntea alaiului propriu-zis și în urma lui se aflau cetele dansatorilor de *riau-riau*. O masă de cămăși galbene dansa pretutindeni în freamătul mulțimii. Tot ce puteam vedea din alaiul procesiunii, prin înghesuiala mulțimii îngrămădite pe străzile laterale și pe trotuare, erau uriașele manechine, înalte de treizeci de picioare, înfățișând indieni asemenea celor de la debitele de tutun, mauri, un rege și o regină, care piruetau și valsau solemn în ritm de *riau-riau*.

Întreaga mulțime rămăsese în picioare adunată dinaintea capelei, după ce San Fermin și notabilitățile pătrunseseră înăuntru lăsând afară o gardă de ostași, manechinele uriașe, oamenii care le făcuseră să danseze și stăteau acum alături de costumațiile lepădate, precum și piticii care foiau pretutindeni printre lume lovind în bășicile sunătoare. Încercărăm să intrăm și noi înăuntru, întâmpinați de mireasma tămâii și însoțiți de mulțimea care se îngrămădea către biserică, însă pe Brett o opriră chiar la ușă fiindcă era cu capul gol, așa că am ieșit din nou afară și am pornit pe strada ce ducea de la capelă către oraș. Strânsă pe ambele laturi ale străzii, mulțimea rămânea aliniată pe trotuare, păstrându-și locurile pentru întoarcerea procesiunii. Câțiva dansatori făcură horă în jurul prietenei noastre și începură să danseze. Aveau petrecute pe după gât ghirlande mari de usturoi alb. Pe Bill și pe mine ne apucară de mâini și ne traseră în horă. Bill începu și el să danseze. Și cu toții cântau. Brett încercă să intre în horă, însă dansatorii n-au vrut s-o primească. Aveau nevoie de ea ca de-un idol în jurul căruia să danseze. Iar după ce cântarea se încheie cu un *riau-riau* răsunător, ne împinseră pe toți într-o cârciumă.

Ne strânserăm la tejghea. Pe Brett o urcară pe-o butie de vin. Cârciuma era întunecoasă și plină de oameni care cântau, cântau cu glasuri aspre. În dosul tejghelei se scotea vinul din butoaie. Am pus

pe tejghea banii pentru vin, dar unul dintre bărbați i-a luat și mi i-a vârat îndărăt în buzunar.

— Vreau să beau vin din burduf, spuse Bill.

— Este o prăvălie cu burdufuri puțin mai departe, tot pe strada asta, i-am răspuns. Mă duc să iau vreo două.

Dar dansatorii nu mă lăsau să plec. Trei dintre ei se urcaseră pe butie alături de Brett și se trudeau s-o învețe cum să bea dintr-un burduf mare. Îi puseseră după gât o ghirlandă de usturoi. Cineva insista să-i dea un pahar. Altul voia să-l învețe pe Bill un anumit cântec. I-l cânta la ureche. Și bătea tactul cu palma pe spatele lui.

Le-am explicat răbdător că aveam să mă întorc. Ieșit afară, în stradă, am pornit în căutarea prăvăliei unde se vindeau burdufuri. Lumea stătea îngrămadită pe trotuare, multe prăvălii aveau obloanele trase și n-am izbutit să dau de prăvălia căutată. M-am tot dus până aproape de biserică și căutam cu ochii pe amândouă părțile străzii. Pe urmă am întrebat pe cineva, iar omul acela m-a luat de mână și m-a dus până acolo. Obloanele erau trase, dar ușa deschisă.

Înăuntru mirosea a piele proaspăt tăbăcită și a catran fierbinte. Un bărbat stătea și încondeia burdufurile gata făcute, legături întregi de burdufuri atârnav de tavan. Bărbatul luă un burduf, îl umflă, îndesă bine cepul și sări cu picioarele pe el.

— Vezi? Nu răsuflă.

— Mai vreau încă unul. Unul mai mare.

Bărbatul luă din tavan un burduf mare, cam de un *gallon*^[43] și mai bine. Îl umflă, dilatându-și obrajii parcă mai mult decât burduful, apoi se urcă pe *bota*, ținându-se cu mâinile de un scaun.

— Da' ce vrei să faci cu ele? Să le vinzi la Bayonne?

— Nu. Vreau să beau din ele.

Mă bătu cu palma pe umăr.

— Strașnic! Opt pesetas pentru amândouă. Cel mai ieftin.

Omul care încondeia burdufurile noi și le arunca într-o grămadă se opri din lucru și zise:

— Așa-i. Opt pesetas e ieftin.

Am plătit, am ieșit din prăvălie și am pornit pe stradă spre cârciumă. Înăuntru era mai întuneric decât înainte și înghesuială mai mare. Nu i-am mai văzut pe Brett și pe Bill, dar cineva mi-a spus că sunt în odaia din fund. Fata de la tejghea mi-a umplut burdufurile. Într-unul încăpea doi litri. În celălalt cinci. Vinul din amândouă m-a costat trei pesetas și șaiszeci de centime. Cineva așezat la tejghea, un om pe care nu-l mai văzusem până atunci, a stăruit să-mi plătească vinul, însă până la urmă tot eu l-am plătit. Cel care încercase să plătească mi-a făcut cinste cu un pahar. N-a primit să-i ofer și eu unul, dar mi-a spus c-ar vrea să tragă o dușcă din burduful cel nou. A ridicat burduful mare, de cinci litri, și l-a strâns lăsând vinul să-i țâșnească drept în fundul gâtului.

— Gata, a spus înapoindu-mi burduful.

În odaia din fund, Brett și cu Bill stăteau cocoțați pe butoaie, înconjurați de dansatori. Ședeau prinși cu mâinile pe după umeri și cântau în cor. Mike era la o masă, împreună cu mai mulți bărbați în cămăși, și mâncau dintr-un castron pește cu ceapă și oțet. Beau vin și întingeau cu bucăți de pâine în untdelemnul și oțetul din castron.

— Hello, Jake, hello! strigă Mike. Vino încoace. Vino să-mi cunoști prietenii. Luăm cu toții niște *hors d'oeuvre*.

Mike mă prezentă celor de la masă. Fiecare îi spunea lui Mike cum îl cheamă și trimiseră pe cineva să-mi aducă și mie o furculiță.

— Nu te mai îmbuiba din mâncarea oamenilor. Michael, strigă Brett de pe butoi.

— Nu vreau să vă las fără mâncare, am încercat eu să refuz când cineva îmi întinse furculița.

— Mănâncă. De ce îți închipui c-o avem aici?

Am tras cepul burdufului mare și l-am întins celorlalți. Băură cu toții, ridicând burduful cu brațele cât mai sus.

În ciuda cântecului celor din odaie, de afară răzbătea muzica ce însoțea trecerea procesiunii

— Ce se-aude cu procesiunea? întrebă Mike.

— *Nada*, răspunse cineva. Nimic. Ia și bea. Saltă burduful.

— Unde te-au găsit? l-am întrebat pe Mike.

— M-a adus cineva încoace, zise Mike. Mi-au spus că sunteți aici.

— Unde-i Cohn?

— E beat mort, a căzut din picioare, strigă Brett. L-au dus undeva.

— Unde?

— Nu știu.

— De unde vrei să știm? întrebă Bill. Cred c-a murit.

— N-a murit, adăugă Mike. Știu eu că n-a murit. Doar s-a îmbătat turtă cu niște *Anis del Mono*.

Îndată după ce rosti *Anis del Mono*, unul dintre bărbații de la masă înălță privirea, scoase din sân o sticlă și mi-o întinse.

— Nu. Nu beau, mulțumesc.

— Ba da. Ba da. *Arriba!* Saltă sticla!

Am tras o dușcă. Avea gust de izmă și-ți aprindea gâtulejul. Simțeam cum îmi încălzește măruntaiele.

— Dar unde dracu e Cohn?

— Nu știu, îmi răspunse Mike. Să întreb. Unde-i tovarășul nostru care s-a îmbătat? întrebă el în spaniolește.

— Vreți să-l vedeți?

— Da, am răspuns.

— Eu nu, zise Mike. Asta vrea.

Bărbatul cu sticla de *Anis del Mono* se șterse la gură și se ridică în picioare.

— *Vino* încoace.

Într-o cameră mai din fund, Robert Cohn dormea cuminte pe niște butoaie. Era atât de

întuneric, încât nu prea puteam să-i văd fața. Îl înveliseră cu o haină, și o altă haină făcută sul îi stătea căpătâi. Pe după gât și pe piept îi atârna o funie mare de usturoi.

— Lasă-l să doarmă, șopti spaniolul. Șade foarte bine aici.

După două ceasuri apăru și Cohn. Veni în camera din față, cu funia de usturoi încă atârnată de gât. Când îl văzură, spaniolii începură să strige. Cohn se șterse la ochi și zâmbi strâmb, spunând:

— Cred c-am dormit puțin.

— Vai, nici gând, răspunse Brett.

— Ai fost doar mort, adăugă Bill.

— Nu mergem să mâncăm ceva? întrebă Cohn.

— Vrei să mănânci?

— Da. De ce nu? Mi-e foame.

— Mănâncă usturoiul ăla, Robert, îl îndemnă Mike. Ascultă-mă pe mine. Mănâncă usturoiul.

Cohn nu răspunse. Se trezise de-a binelea.

— Ba chiar duceți-vă la masă, spuse Brett. Eu trebuie să fac o baie.

— Bine, să mergem, încuviință Bill. Haideți s-o transportăm pe Brett la hotel.

Ne-am luat rămas bun de la o mulțime de lume, am strâns o mulțime de mâini și am ieșit din cârciumă. Afară era întuneric.

— Cam cât crezi să fie ceasul? întrebă Cohn.

— E mâine, răspunse Mike. Ai dormit două zile.

— Nu zău, spuse Cohn, cât e ceasul?

— Zece.

— Mult am mai fost în stare să bem.

— Vrei să zici că *noi* am băut. Tu ai dormit.

Înaintând pe strada întunecată, în drum spre hotel, văzurăm focurile de artificii izbucnind din piață. În capătul străzii care dădea în piață mulțimea se înghesuia, iar toți cei din mijloc erau prinși în dans.

La hotel ni s-a dat o masă grozavă. Era prima masă cu prețurile dublate pentru vremea cât avea să țină fiesta și cu câteva feluri de mâncare noi.

După masă am ieșit în oraș. Îmi aduc aminte că luasem hotărârea să nu mă culc toată noaptea, ca să pot vedea taurii trecând pe străzi la ceasurile șase dimineața, dar mi-a fost așa de somn că pe la patru m-am culcat. Ceilalți au rămas pe străzi.

Camera mea era încuiată și n-am izbutit să găsesc cheia, așa că am urcat mai sus și m-am întins pe unul dintre paturile din camera lui Cohn. Afară, fiesta se desfășura mai departe în mijlocul nopții, dar eram mult prea somnoros ca să mă poată ține treaz. Când m-am trezit, tocmai izbucneau focurile de artificii menite să vestească scoaterea taurilor din țărcurile de la marginea orașului. Urmau să gonească pe străzi, până la arenă. Dormisem somn adânc și m-am trezit cu simțământul că întârzasem. Mi-am pus o haină de-a lui Robert și am ieșit pe balcon. Jos strada era pustie. Toate balcoanele erau pline de lume. Și deodată o ceată de oameni a năvălit pe stradă.

Goneau cu top, în grup strâns. Trecură pe stradă înainte, către arenă, și în urma lor veneau alții alergând și mai iute, iar dintre ei câțiva răzleți fugind cât îi țineau picioarele în urma lor rămâneau un mic spațiu gol, apoi zvâcniră taurii în galop, zbuciumându-și capetele. Și totul dispăru după colțul străzii, Un om căzuse, se rostogolise repede până la rigolă și stătuse nemișcat. Taurii o ținuseră drept înainte și nici nu-l băgaseră în seamă. Goneau, toți laolaltă.

După ce dispăruseră, strigăte puternice izbucniră dinspre arenă. Și nu mai conteniră, în cele din urmă se auzi trosnetul unui foc de artificii, care vestea că taurii trecuseră prin mijlocul mulțimii, prin arenă, și intraseră în țărcuri. M-am întors în cameră și m-am vârat în pat. Stătusem cu picioarele goale pe balconul de piatră. Eram sigur că prietenii mei se duseseră la arenă. Întors în pat, am adormit.

M-a trezit Cohn, când a intrat în camera. A început să se dezbrace și s-a dus să închidă

fereastra, fiindcă cei de pe balconul casei de peste drum se uitau la noi.

— Ai văzut spectacolul? l-am întrebat.

— Da. Am fost cu toții acolo.

— A fost rănit cineva?

— Unul dintre tauri a năvălit peste mulțimea din arenă și a trântit la pământ vreo șase ori opt oameni.

— Brett ce-a zis de întâmplarea asta?

— Totul s-a petrecut așa de repede, că nimeni n-a mai avut vreme să-i dea atenție.

— Îmi pare rău că n-am fost și eu de față.

— Nu știam unde ești. Te-am căutat în cameră la tine, dar era încuiat.

— Și unde ați fost?

— Am dansat într-un local.

— Mie mi se făcuse somn.

— Aoleu, ce somn m-a apucat acum, spuse Cohn. Și istoria asta nu se mai oprește niciodată?

— O săptămână o ține întruna.

Bill deschise ușa și vârî capul înăuntru.

— Unde-ai fost, Jake?

— Am văzut totul de-aici, din balcon. Cum ți-a plăcut?

— Grozav.

— Unde te duci?

— Să mă culc.

Nimeni nu s-a sculat înainte de amiază. Am mâncat la mesele scoase afară, sub arcadă. Orașul gema de lume. A trebuit să așteptăm până s-a eliberat o masă. După ce am mâncat, ne-am dus la „Iruña”. Și acolo era plin, și pe măsură ce se apropia ora luptelor de tauri, venea tot mai multă lume, iar în jurul meselor se făcea tot mai mare înghesuială. În fiecare zi, înainte de începerea luptelor, se aduna o mulțime zgomotoasă. În alte zile, oricât de multă lume ar fi fost în cafenea, nu se auzea aceeași larmă. Larma asta nu avea sfârșit, iar noi ne aflam în miezul ei, făceam parte din ea.

Luasem câte șase bilete pentru toate luptele. Trei dintre ele pentru *barreras*, primul rând de bănci în marginea arenei, și celelalte trei pentru *sobrepueiros*, bănci cu spătar de lemn la jumătatea înălțimii amfiteatrului. Mike era de părere că Brett ar face mai bine să stea prima dată ceva mai departe, iar Cohn voia să stea împreună cu ei. Bill și cu mine aveam să stăm la *barreras*, iar biletul rămas liber l-am dat unui chelner, să-l vândă. Bill i-a spus lui Cohn ce să facă și cum să se uite ca să nu se sperie din pricina cailor. El mai asistase odată la niște lupte de tauri.

— Nu mi-e teamă deloc c-au să mă impresioneze prea tare. Mi-e frică numai să nu mă plictisesc, răspunse Cohn.

— Așa crezi?

— Să nu te uiți la cai după ce îi împunge taurul, am sfătuit-o pe Brett. Fii atentă numai cum se năpustește taurul și cum încearcă picadorul să-l țină departe, dar dacă e împuns calul, nu te mai uita la el până nu moare.

— Sunt cam nervoasă, recunoscui Brett. Tare mi-e teamă că n-am să pot rezista cum trebuie până la capăt.

— O să rezisti. Nu poate să-ți facă rău decât chestia asta cu caii, și pentru fiecare taur durează doar vreo câteva minute. N-ai decât să nu te uiți când e prea de tot.

— O să reziste, spuse Mike. Am eu grijă de ea.

— Nu cred c-o să vă plictisiți, adăugă Bill.

— Mă duc la hotel să aduc binoclul și burduful cu vin, i-am anunțat pe ceilalți. Vă găsesc aici. Să nu vă îmbățați.

— Merg și eu, spuse Bill.

Brett ne zâmbi. Am dat ocol pieței pe sub arcade, ca să ne ferim de arșița soarelui.

— Cohn asta mă calcă pe nervi, îmi spuse Bill. E atât de plin de superioritatea lui evreiască, încât își închipuie că singura emoție pe care i-ar putea-o pricinui lupta de tauri e plictiseala.

— O să ne uităm la el cu binoclul.

— Ei, dă-l dracului!

— Cam des îl primește plocon.

— Păcat că nu-l păstrează.

La hotel, ne-am întâlnit pe scări cu Montoya, care ne-a invitat:

— Veniți încoace. Vreți să-l cunoașteți pe Pedro Romero?

— Bucuroși, răspunse Bill. Hai să-l vedem.

L-am urmat pe Montoya până la etaj și de-a lungul coridorului.

— E în camera opt, ne explică hotelierul. Se îmbracă pentru luptă.

Montoya bătu și deschise ușa. Era o cameră întunecoasă, fiindcă fereastra dădea într-o stradă îngustă și primea doar o lumină slabă, înăuntru se aflau două paturi, despărțite printr-un fel de paravan cu aspect monastic. Lumina era aprinsă. Băiatul se ridică în picioare, foarte țeapăn și încruntat în costumul lui de toreador. Jacheta atârna pe spătarul unui scaun. Tocmai îi terminau de înfășurat brâul de ștofă. Părul negru îi lucea în bătaia luminii electrice. Avea o cămașă de pânză albă de în și ajutorul care îi purta sabia și-i înfășură acum brâul se îndreptă și se trase un pas îndărăt. Pedro Romero ne salută dând din cap și se arată deosebit de distant și solemn când ne strânse mâinile. Montoya spuse ceva cu privire la cât de înverșunați *aficionados* eram noi, și că voiam să-i urăm noroc. Romero ascultă cu multă gravitate. Pe urmă se întoarse spre mine. Era cel mai chipeș băiat pe caro îl văzusem vreodată.

— Mergeți la luptele de tauri, spuse el în englezește,

— Știi englezește, am rostit eu simțindu-mă completamente idiot.

— Nu, spuse toreadorul zâmbindu-mi.

Unul dintre cei trei bărbați care ședeau așezați pe paturi se apropie de noi și ne întreabă dacă vorbim franțuzește.

— N-ați vrea să vă fiu interpret? Doriți să-i puneți vreo întrebare lui Pedro Romero?

I-am mulțumit. Ce întrebare i s-ar fi putut pune? Băiatul avea nouăsprezece ani, era singur pe lume, dacă nu țineam seama de purtătorul săbiei și de cei trei paraziți, iar lupta urma să înceapă peste douăzeci de minute. I-am urat *mucha suerte*^[44], i-am strâns mâna, și am plecat. Când am închis ușa în urma noastră, l-am lăsat stând în picioare, falnic și frumos, singur cu soarta lui și cu cei trei paraziți din cameră.

— E un băiat extraordinar, nu vi se pare? ne întreabă Montoya.

— Un puști foarte arătos, i-am răspuns.

— Arată într-adevăr ca un toreador, urmă Montoya. E chiar tipul toreadorului.

— Un băiat strașnic.

— Să-l vedem cum ce poartă în arenă, încheie Montoya.

În camera mea ani găsit burduful cel mare sprijinit de perete, am luat binoclul și burduful, am încuiat ușa și am coborât scările.

Lupta a fost reușită. Bill și cu mine l-am admirat mult pe Pedro Romero. Montoya ce afla cam cu zece locuri mai departe de noi. După ce Romero a răpus primul taur, Montoya mi-a prins privirea și a clătinat din cap admirativ. Un adevărat toreador. De multă vreme nu se mai văzuse un toreador adevărat. Dintre ceilalți doi, unui s-a dovedit foarte iscusit, iar altul acceptabil. Însă niciunul nu se putea compara cu Romero, deși taurii nu fuseseră excepționali.

În timpul luptei m-am uitat de mai multe ori cu binoclul la Mike, la Brett și la Cohn. Păreau să se comporte foarte bine. Brett nu arăta emoționată. Toți trei stăteau rezemați de balustrada de beton aflată în fața lor.

— Dă-mi și mie binoclul, îmi spuse Bill.

— Ai impresia că Robert se plictisește?

— Ovreiul dracului!

La ieșirea din arenă, după terminarea luptelor, nici nu puteai să te miști prin mulțime. Nu era posibil să ne croim drum, așa că a trebuit să ne lăsam duși de gloată, încet, ca un ghețar, până în oraș. Eram stăpâniți de emoția tulburătoare pe care o încerci totdeauna după o luptă de tauri și de simțământul de ușurare ce vine fără greș după o luptă de tauri izbutită. Fiesta continua. Tobeale răsunau, fluierale cântau ascuțit, iar șuvoiul mulțimii era pretutindeni spart de grupurile dansatorilor. Dansatorii nu puteau scăpa din mulțime și nimeni nu avea putința să urmărească încâlcitul joc al picioarelor. Nu se vedea nimic altceva decât umeri și capete care săltau în sus și în jos, din nou în sus și iarăși în jos. În cele din urmă am reușit să ne desprindem din mulțime și ne-am îndreptat spre cafenea. Chelnerul puse deoparte scaune pentru ceilalți, iar pe urmă amândoi am comandat câte un absint și ne-am așezat să privim mulțimea și dansatorii din piață.

— Oare ce dans crezi c-o fi ăsta? mă întrebă Bill.

— Un fel de *jota*^[45].

— Dar nu sunt toate la fel, observă Bill. După fiecare melodie se dansează altfel.

— Minunate dansuri.

În fața noastră, pe o porțiune liberă a străzii, dansa o ceată de băietani. Pașii erau foarte complicați și chipurile flăcăilor rămâneau încordate și pline de emoție. În timp ce dansau, toți aveau privirile ațintite în pământ. Sandalele cu tălpi de sfoară tropăiau și izbeau în pavaj. Cu vârfurile. Cu călcâiele. Cu toată talpa. Apoi muzica porni în ritm îndrăcit, nu mai puteai distinge pașii, iar vârtejul dansului inundă strada întreagă.

— Uite că vin boierii, anunță Bill.

Tocmai traversau strada.

— Hello, fraților! îi întâmpinai eu.

— Hello, băieți! ne salută Brett. Ne-ați păstrat locuri? Frumos din partea voastră.

— Ascultați-mă pe mine, spuse Mike, Romero
ăla și cum îi mai zice, e cineva. N-am dreptate?

— Vai! Ce drăguț băiat! exclamă Brett. Și ce
pantaloni verzi avea!

— Brett nu și-a mai luat ochii de la el.

— Știi ce? Măine trebuie să-mi împrumuți și
mie binoclul.

— Cum a mers?

— Minunat! Absolut perfect. Asta zic și eu
spectacol.

— Și cu caii?

— N-am putut să nu mă uit.

— Nu și-a mai putut lua ochii de la ei, spuse
Mike. E formidabilă fetița asta.

— Li s-au întâmplat niște lucruri îngrozitoare, e-
adevărat, recunoscui Brett. Totuși, nu m-am putut
uita în altă parte.

— Ți-ai ținut firea?

— Nu mi-a fost rău nicio clipă.

— Lui Robert Cohn i-a fost, interveni Mike. Te-
nverziseși de tot la față, Robert.

— Primul cal m-a impresionat, mărturisi Cohn,

— Nu te-ai plictisit, așa-i? întrebă Bill..

Cohn râse.

— Nu. Nu m-am plictisit. Sper c-o să-mi treceți
cu vederea chestia asta.

— E-n regulă, spuse Bill, dacă nu te-ai plictisit.

— Nu prea părea plictisit, adăugă Mike.
Credeam c-are să verse.

— Nu m-am simțit chiar așa de rău. Doar o
singură clipă.

— *Mie* mi s-a părut c-are să verse. Dar nu te-ai
plictisit, așa-i că nu te-ai plictisit, Robert?

— Termină cu chestia asta, Mike. Am
recunoscut: îmi pare rău c-am spus-o.

— Așa e cum zic eu, să știți. Se-nverzise
complet la față.

— Hai, termină o dată, Michael.

— Să nu te plictisești niciodată la prima luptă de
tauri pe care o vezi, Robert, continuă Mike. S-ar

putea să faci o murdărie cumplită.

— Hai, termină o dată, Michael, repetă Brett.

— A zis că Brett e sadică, stăruie Mike. Brett nu-i sadică. E doar o fețișoară drăguță și zdravănă.

— Ești sadică, Brett? am întrebat-o.

— Sper că nu.

— A zis că Brett e sadică numai din pricină că are un stomac zdravăn și sănătos.

— N-o să fie sănătos multă vreme.

Bill îl atrase pe Mike spre alt subiect, străin de Cohn. Chelnerul aduse paharele cu absint.

— Chiar ți-a plăcut, într-adevăr? îl întreabă Bill pe Cohn.

— Nu, n-aș putea spune că mi-a plăcut. Dar găsesc că e un spectacol uluitor.

— Doamne, așa el Ce mai spectacol! interveni Brett.

— Aș fi preferat să nu fie și partea cu caii, spuse Cohn.

— Nu caii contează, urmă Bill. După o vreme nu mai observi nimic dezgustător.

— E puțin cam tare, chiar la început, zise Brett. Pentru mine momentul cel mai cumplit e clipa în care taurul se năpustește spre cal.

— Taurii au fost extraordinari, declară Cohn.

— Da, foarte buni, recunosc Mike.

— Data viitoare vreau să stau mai aproape, acolo, jos, ne vesti Brett sorbind din paharul cu absint.

— Vrea să-i vadă pe toreadori cât mai de aproape, spuse Mike.

— E ceva de capul lor, adăugă Brett. Flăcăul ăla, Romero, e doar un copil.

— E un băiat frumos al dracului, am zis eu. Când am fost sus, în camera lui, mi-am dai seama că n-am mai văzut un puști așa de frumos.

— Câți ani crezi că are?

— Nouăsprezece sau douăzeci.

— Închipuie-ți!

Lupta din ziua a doua a fost mult mai izbutită decât cea din prima. Brett a rămas la *barrera*, între mine și Mike, iar Bill și Cohn au stat sus. Romero a fost toată cheia spectacolului. Nu cred că Brett a mai avut ochi și pentru vreun alt luptător. De altminteri nici cu ceilalți nu s-a întâmplat altfel, dacă îi lăsăm deoparte pe cei interesați doar de latura pur tehnică. Romero a fost totul. Au mai apărut și alți doi matadori, dar nici n-au contat. Stăteam lângă Brett și îi explicam tot ce se întâmplă. I-am arătat că trebuie să urmărească taurul, nu calul, atunci când taurul se năpustește asupra picadorilor, și am pus-o să se uite cum își potrivește picadorul vârful sulitei, ca să poată și ea înțelege rostul lucrurilor și să vadă cum totul se petrece după anumite reguli, cu scop precis, și nu e aproape deloc o suită de cruzimi inexplicabile. Am făcut-o să urmărească în ce fel izbutește Romero să se folosească de capă pentru a-l îndepărta pe taur de un cal căzut la pământ, cum mânuiește capa spre a-l atrage pe taur și cum îl dirijează, calm și cu dibăcie, fără să-l sleiască de puteri. Și-a dat seama că Romero evită orice mișcare bruscă și cruță puterile taurului până în ultimul moment, ales de el, când taurul trebuie să fie nu sleit de puteri și complet istovit, ci doar obosit pe-ndelete. Și-a dat seama cât de aproape de taur lucrează Romero toată vremea, și i-am dezvăluit trucurile folosite de ceilalți matadori pentru a lăsa impresia că și ei lucrează aproape de taur. Și-a dat seama de ce îi place cum mânuiește Romero capa și pentru ce nu-i place cum o mânuiesc ceilalți.

Mișcărilor lui Romero nu erau niciodată contorsionate, ci rămâneau totdeauna directe, simple și firești. Ceilalți se răsuceau ca niște tirbușoane, ridicau coatele în sus, și după ce coamele taurului treceau pe lângă ei se aplecau peste trupul lui, pentru a crea o falsă impresie de primejdie. Până la urmă, tot ce era prefăcătorie se termina prost și-ți pricinuia o senzație neplăcută.

Stilul de luptă al lui Romero provoca emoție autentică, fiindcă păstra puritatea deplină a mișcărilor, și de fiecare dată, cu aceeași nepăsare și stăpânire de sine, lăsa coarnele taurului să treacă foarte aproape de pieptul lui. N-avea nevoie să sporească artificial impresia de apropiere. Brett își dădu seama cum o mișcare, frumoasă când era executată aproape de taur, devenea ridicolă la o distanță puțin mai mare. I-am explicat cum, după moartea lui Joselito, toți luptătorii își însușiseră și perfecționaseră o tehnică menită să simuleze ivirea primejdiei, cu scopul de a crea false emoții, în vreme ce toreadorul se afla de fapt în afara oricărui pericol. Romero păstra vechiul farmec, folosea mișcările simple și firești în clipele cele mai primejdioase, și toată vremea domina taurul făcându-l să-și dea seama că omul nu poate fi atins și pregătindu-l permanent pentru clipa răpunerii.

— Nu l-am văzut niciodată făcând vreo mișcare stângace, observă Brett.

— Nici n-ai să-l vezi până când nu l-o cuprinde frica, i-am răspuns.

— Frică n-are să-i fie niciodată, zise Mike. Se pricepe al dracului.

— S-a priceput încă de la începutul începutului. Ceilalți n-au să poată niciodată căpăta ce are el din naștere.

— Ah, Doamne, frumos mai el exclamă Brett.

— Știi, cred că se îndrăgostește de amicul ăsta, toreadorul, spuse Mike.

— Nu m-aș mira.

— Hai, Jake, fii băiat de treabă. Nu-i mai spune nimic despre toreador. Povestește-i mai bine cum își bat ăștia mamele bătrâne.

— Povestește-mi cât de bețivi sunt.

— O! îngrozitor de bețivi, spuse Mike. Stau beți din zori și până-n noapte și-și petrec toată vremea bătându-și bietele mame neputincioase.

— După chip așa și arată, zise Brett.

— Nu? întrebai eu.

Înhămaseră catârii la taurul cel mort și deodată bicele plesniră, oamenii porniră în goană, catârii se opintiră, își încordară picioarele și o luară la galop, iar taurul, cu un corn în sus, cu capul întins pe pământ, trase o brazdă netedă peste nisip până dincolo de porțile roșii.

— Cel care urmează e ultimul.

— Nu chiar, spuse Brett.

Se aplecă înainte, sprijinindu-se de *barrera*. Romero făcu semn picadorilor să treacă la locurile lor, apoi rămase neclintit, ținându-și capa strânsă la piept și privind peste arenă spre poarta pe unde avea să intre taurul.

După ce s-a terminat, am ieșit și noi și ne-am înghesuit în îngrămădeala mulțimii.

— Luptele astea de tauri te macină înfiorător, spuse Brett. Sunt moale ca o cârpă.

— Nu-i nimic, ai să bei ceva, o încurajă Mike. A doua zi, Pedro Romero n-a ieșit în arenă. A fost rândul taurilor din Miura, iar luptele au fost cât se poate de neinteresante. Pentru ziua următoare nu era programată nicio luptă. Dar fiesta a continuat toată ziua și toată noaptea.

Capitolul 16

Dimineăta ploua. Ceața venise peste munți, dinspre mare. Piscurile munților nu se mai vedeau. Platoul părea trist și întunecat, iar siluetele copacilor și caselor arătau schimbate. Am ieșit afară din oraș, să văd cum e vremea. Și vremea rea venea peste munți, dinspre mare.

În piață, steagurile atârnavu ude pe stâlpii albi, și banierele erau ude și atârnavu pleoștite pe fațadele caselor, iar printre ele se scurgeau întruna picăturile ploii care alunga toată lumea sub arcade, se strâneau în băltoace prin mijlocul pieței și lăsau străzile ude, negre și pustii; totuși fiesta continua fără întrerupere. Doar se retrăsese la adăpost.

Băncile acoperite ale arenei se umpluseră de lumea care căuta să se adăpostească și urmărea concursul de dansuri și cântece dintre basci și navarezi, iar după aceea dansatorii din Val Carlos, în costumele lor specifice, jucară pe stradă, în ploaie, și tobele sunau înfundat și umed, conducătorii tarafelor călăreau în frunte, pe cai mari cu picioare butucănoase, cu costumele ude și harnașamentul și podoabele cailor udate de ploaie. Lumea se strânsese prin cafenele, apoi dansatorii veniră și ei în cafenele și se așezară vârandu-și sub mese picioarele strâns înfășurate în moletiere albe, scuturându-și de apă caschetele cu clopoței și întinzându-și pe scaune, la uscat, jachetele roșii și stacojii. Afară ploua de zor.

I-am lăsat pe ceilalți în cafenea și m-am dus la hotel să mă bărbieresc pentru masă. Eram în cameră și mă bărbieream când am auzit bătând în ușă.

— Intră.

Montoya păși înăuntru.

— Cum vă mai simțiți? mă întrebă.

— Foarte bine.

— Azi nu-s lupte.

— Nu, spusei eu, nimic altceva decât ploaie.

— Unde-s prietenii dumneavoastră?

— Dincolo, la „Iruña”.

Montoya arboră zâmbetul lui stânjenit, întrebându-mă:

— Spuneți-mi, vă rog, îl cunoașteți pe ambasadorul american?

— Da. Toată lumea îl cunoaște pe ambasadorul american.

— Acuma e aici, în oraș.

— Da, am încuviințat. Toată lumea l-a văzut.

— Și eu l-am văzut, continuă Montoya.

Pe urmă nu mai spuse nimic. Eu îmi vedeam mai departe de bărbierit. L-am invitat:

— Stai jos. Dă-mi voie să trimit după ceva de băut.

— Nu. Trebuie să plec.

Am terminat cu bărbieritul, m-am plecat deasupra ligheanului și m-am spălat pe față cu apă rece. Montoya ședea în picioare, în același loc, și părea încă mai stânjenit.

— Știți ceva? spuse într-un târziu. Chiar adineaori am primit un mesaj de la „Grand Hotel”, că domnii aceia doresc mult ca diseară, după cină, Pedro Romero și Marcial Lalanda să se ducă acolo și să ia cafeaua cu dâșii.

— Foarte bine, i-am răspuns, asta nu-i poate face lui Marcial niciun rău.

— Marcial a fost azi toată ziua la San Sebastian. A plecat dimineața cu o mașină, împreună cu Marquez. Nu cred c-au să se întoarcă la noapte.

Montoya rămânea pe loc, tot stânjenit. Aștepta să-i spun ceva.

— Nu-i transmite lui Romero mesajul, l-am sfătuit.

— Credeți c-așa ar trebui?

— Fără discuție.

Montoya se arătă încântat.

— Am ținut să vă întreb, fiindcă și dumneavoastră sunteți american, îmi explică.

— Eu așa aş proceda.

— Știți ce, urmă apoi Montoya, oamenii încep să dea târcoale unui băiat ca ăsta. Nu-și dau seama de valoarea lui. Nu-i interesează ce gânduri are. Orice străin poate să-l lingusească, începe cu o poveste ca asta de la „Grand Hotel”, și într-un an de zile l-au dat gata.

— Ca pe Algabeno, întării eu.

— Da, ca pe Algabeno.

— Așa-s oamenii ăștia, continuai. Acuma se află pe-aici o femeie din America, foarte dornică să colecționeze toreadori.

— Știu. Aleargă numai după cei tineri.

— Ai dreptate. Cei bătrâni se îngrașă.

— Ori înnebunesc, așa cum a înnebunit Gallo.

— Ei, n-o să fie greu. Tot ce-ți rămâne de făcut e să nu transmiți mesajul.

— E un băiat cu adevărat strașnic, urmă Montoya. Și trebuie să rămână printre ai lui. Nu se cade să se amestece în asemenea treburi.

— Nu vrei să bei ceva?

— Nu, răspuse Montoya. Trebuie să plec. Și ieși din cameră.

Am coborât, am ieșit din hotel și m-am plimbat pe sub arcade, în jurul pieței. Ploaia nu se opriese. Am intrat la „Iruña”, să-i caut pe ceilalți, dar nu erau acolo, așa că am ocolit din nou piața și m-am întors la hotel. I-am găsit la masă, în sufrageria de jos.

Mi-o luaseră bine de tot înainte și n-ar fi avut niciun rost să încerc a-i ajunge din urmă. Bill se ocupa cu angajarea lustragiilor pentru pantofii lui Mike. Lustragiii deschideau ușa dinspre stradă, Bill îi chema unul câte unul și îi puneă să lustruiască pantofii lui Mike.

— Acuma îmi lustruiesc pantofii pentru a unsprezecea oară, anunță Mike. Ascultați ce vă

spun eu, Bill ăsta e un tâmpit.

Era limpede că lustragiii răspândiseră vestea prin oraș. Încă unul intră pe ușă și îl întrebă pe Bill:

— *Limpia botas*^[46]?

— Nu, răspunse Bill. Vezi de dumnealui.

Lustragiul se lăsă în genunchi, alături de cel care se și afla la treabă, și începu să lustruiască pantoful rămas liber, deși strălucea puternic în lumina becului electric.

— Bill ăsta te face să crăpi de râs, răspunse Mike.

Beam vin roșu și mă aflu atît de departe în urma lor, încât povestea cu lustruitul mă cam deranja. M-am uitat prin încăpere. La masa de alături se afla Pedro Romero. Când l-am salutat cu o înclinare a capului, s-a ridicat în picioare și m-a rugat să vin la masa lui ca să-mi prezinte un prieten. Masa lui era lângă a noastră, aproape lipită. Mi-a prezentat prietenul, un bărbat mărunț și tras la față, cronicar de lupte de tauri venit de la Madrid. I-am spus lui Romero cît de mult admir stilul lui de luptă și a fost foarte încântat. Vorbeam în spaniolă și cronicarul știa puțin franțuzește. M-am întins către masa noastră ca să-mi iau sticla de vin, dar cronicarul m-a apucat de braț. Romero a râs și mi-a spus pe englezește:

— Bea aici.

Era foarte rezervat în ce privește englezeasca lui, dar în același timp și foarte încântat de ea, și în cursul discuției rosti vreo câteva cuvinte de care nu era sigur, rugându-mă să-i dau lămuriri. Dorea mult să afle cum se spune pe englezește *corrida de toros*, în traducere exactă. Luptă de tauri nu-l mulțumea. I-am explicat că luptă de tauri ar fi venit pe spaniolește *lidia*^[47] unui *toro*. Cuvântul spaniol *corrida* înseamnă pe englezește alergarea taurilor – traducerea franceză fiind *course de taureaux*. Cronicarul s-a declarat de acord. Nu există cuvânt spaniol pentru luptă de tauri.

Pedro Romero spuse că a învățat puțin englezește în Gibraltar. Era născut în Ronda. Adică nu departe de Gibraltar. Luptele de tauri le-a început în Malaga, la școala de toreadori de acolo. La școală nu stătuse decât trei ani. Cronicarul făcu haz pe socoteala lui din pricina numeroaselor expresii *malagueño* pe care le folosea. Romero ne spuse că are nouăsprezece ani. Fratele lui mai mare lucra împreună cu el, ca *banderillero*, dar nu stătea la hotelul nostru. Trăsese la un hotel mai mic, împreună cu celelalte ajutoare ale lui Romero. Mă întrebă de câte ori îl văzusem luptând în arenă. I-am răspuns că numai de trei ori. În realitate îl văzusem numai în două rânduri, dar după ce greșisem, am preferat să evit eventualele explicații.

— Unde m-ai văzut data trecută? La Madrid?

— Da, îl minții eu. Citisem în ziarele de specialitate cronicile celor două apariții ale sale la Madrid, așa că mă puteam descurca.

— Prima, sau a doua oară?

— Prima.

— Am luptat foarte prost, mărturisi Romero. A doua oară am fost mai bine. Îți aduci aminte? Întrebă întorcându-se spre cronicar.

Nu era deloc stânjenit. Vorbea despre munca lui ca despre ceva cu totul despărțit de propria-i ființă. Fără nicio urmă de vanitate sau fanfaronadă.

— Mă bucur foarte mult că îți place cum lucrez, spuse Romero. Dar încă n-ai putut să vezi cine știe ce. Măine, dacă o să am un taur bun, am să încerc să-ți arăt cum pot lucra.

Zâmbea pe când rostea vorbele astea, neliniștit de gândul că eu sau cronicarul am putea crede că se laudă.

— Abia aștept să te văd, spuse cronicarul. Aș fi tare bucuros dacă m-ai convinge.

— Nu prea îi place cum lucrez, îmi explică Romero întorcându-se spre mine și vorbindu-mi cu toată seriozitatea.

Cronicarul ne dădu lămuriri arătând că îi place foarte mult, însă până acum stilul lui de luptă fusese nedesăvârșit.

— Așteaptă până mâine, dacă s-o nimeri un taur bun.

— Ai văzut taurii de mâine? mă întrebă cronicarul.

— Da. I-am văzut când i-au descărcat.

Pedro Romero se aplecă spre mine.

— Cum ți s-au părut?

— Foarte frumoși, i-am răspuns. Cam de vreo douăzeci și șase *arrobas*^[48]. Coarne scurte de tot. Dumneata nu i-ai văzut?

— O! Sigur că da, răspunse Homero.

— Nu cântăresc douăzeci și șase de *arrobas*, spuse cronicarul.

— Nu, conveni Romero.

— Au banane în loc de coarne, urmă cronicarul.

— Crezi că-s banane? stăruî Romero. Apoi se întoarse spre mine și mă întrebă zâmbind: *Dumneata* tot banane le-ai spune?

— Nu. Coarne, și încă zdravene.

— Sunt tare scurte spuse Pedro Romero. Tare, tare scurte. Totuși, banane nu sunt.

— Ia ascultă, Jake, strigă Brett de la masa de alături, ne-ai trădat de-a binelea.

— Numai pentru scurtă vreme, i-am răspuns. Vorbim despre tauri.

— Faci pe grozavul!

— Spune-i ăluia că taurii n-au coarne, strigă Mike. Era beat.

Romero mă privi nedumerit.

— E beat, spusei. *Borracho! Muy borracho!*^[49]

— Ai putea să ni-i prezinți și nouă pe prietenii tăi, zise Brett. Tot timpul se uitase la Pedro Romero.

I-am întrebat dacă nu le-ar face plăcere să bea cafeaua împreună cu noi. Amândoi s-au ridicat în picioare. Romero era foarte smead la față. Și deosebit de politicos.

Am făcut pe rând toate prezentările și pe urmă au început să se așeze, dar nu era destul loc, așa că ne-am mutat cu toții la masa cea mare de lângă perete, să bem acolo cafeaua. Mike comandă o sticlă de Fundador și pahare pentru toată lumea. Discuție multă, zgomotoasă, ca între oameni beți.

— Spune-i că scrisul e o meserie împruțită, îmi ceru Bill. Haide, spune-i o dată. Spune-i cât de tare mi-e rușine că-s scriitor.

Pedro Romero stătea lângă Brett și asculta ce-i spune.

— Haide, spune-i o dată! insistă Bill.

Romero înălță privirea și zâmbi.

— Dumnealui e scriitor, îi spusei.

Romero se arătă impresionat. Atunci adăugai, arătând spre Cohn:

— Și dânsul la fel.

— Seamănă cu Villalta, zise Romero uitându-se la Bill. Rafael, nu-i așa că dumnealui seamănă cu Villalta?

— Nu prea văd asemănarea, răspunse cronicarul.

— Ba da, continuă Romero în spaniolă. Seamănă foarte mult cu Villalta. Și cel beat cu ce se ocupă?

— Cu nimic.

— De asta bea?

— Nu. Așteaptă să se însoare cu doamna.

— Spune-i că taurii n-au coarne! strigă Mike, beat criță, de la celălalt capăt al mesei.

— Ce spune?

— S-a îmbătat.

— Jake, strigă Mike. Spune-i că taurii n-au coarne!

— Înțelegi ce zice? îl întrebai pe Romero.

— Da.

Eram convins că nu înțelege, așa că nu-mi făceam griji.

— Spune-i că Brett vrea să-l vadă cum își trage pantalonii aceia verzi.

— Ia mai potolește-te, Mike!

— Spune-i că Brett moare de curiozitate să afle cum poate intra în pantalonii cei verzi.

— Potolește-te!

În vremea asta Romero învârtea paharul între degete și stătea de vorbă cu Brett. Brett vorbea franțuzește, el spaniolește și câte un cuvânt englezesc, și râdeau împreună.

Bill umplea paharele.

— Spune-i că Brett vrea să intre...

— Oh, potolește-te odată, Mike, pentru numele lui Dumnezeu!

Romero înălță ochii și zâmbi, spunând:

— Potolește-te! Asta știu și eu.

Chiar atunci Montoya intră în sufragerie. Mai întâi îmi zâmbi, dar pe urmă îl văzu pe Pedro Romero cu un pahar mare de coniac în mână, stând și râzând între mine și o doamnă cu umerii goi, la o masă plină de oameni beți. Nici măcar nu ne salută.

Montoya ieși din sufragerie. Mike se ridicase în picioare și propunea un toast. Începu: „Să bem în cinstea...” iar eu încheiai: „...lui Pedro Romero”. Toți se ridicară în picioare. Romero lua lucrurile foarte în serios și toți ciocnirăm paharele și le dădurăm pe gât, eu cu oarecare zor, fiindcă Mike încerca să explice că nici prin gând nu-i trecuse să bea în sănătatea celui pomenit în toast. Însă totul s-a încheiat cu bine, Pedro Romero a dat mâna cu toată lumea, iar după aceea a plecat însoțit de cronicar.

— Dumnezeu, ce băiat frumos! exclamă Brett. Și cât de mult mi-ar plăcea să-l văd cum se vâra în hainele alea. Probabil că folosește încălțătorul.

— Eu începusem să-i spun, vorbi Mike. Dar Jake mă tot întrerupea. De ce mă întrerupi? Îți închipui cumva că vorbești spaniolește mai bine decât mine?

— Ia mai taci din gură, Mike! Nu te-a întrerupt nimeni.

— Nu, aş vrea să rezolvăm odată povestea asta. Şi îmi întoarse spatele. Crezi că e ceva de capul tău, Cohn? Crezi cumva că eşti într-adevăr de-ai noştri? Oameni care au venit aici să mai petreacă puţin? Pentru numele lui Dumnezeu, nu mai face atâta gălăgie, Cohn!

— Hai, isprăveşte, Mike, spuse Cohn.

— Crezi cumva că Brett are nevoie de prezenţa ta? Crezi oare că aduci vreun folos petrecerii? De ce nu spui şi tu ceva?

— Am spus noaptea trecută tot ce aveam de spus, Mike.

— Eu nu mă număr printre amicii tăi literaţi. Mike se clătina pe picioare şi se sprijinea de masă. Eu nu-s deştept. Dar ştiu când prezenţa mea nu-i dorită. Tu de ce nu-ţi dai seama când nimeni nu-ţi doreşte prezenţa? De ce, Cohn? Şterge-o de-aici. Şterge-o de-aici, pentru numele lui Dumnezeu. Piei de-aici cu mutra asta tristă de ovrei. Nu credeţi că am dreptate?

Se uită la noi.

— Sigur, încuviinţai eu. Haideţi să mergem cu toţii la „Iruña”.

— Nu aşa. Nu credeţi că am dreptate? O iubesc pe femeia asta.

— Vai, n-o mai lua iar de la început. Hai, Mike, hai s-o-ntindem, spuse Brett.

— Nu crezi că am dreptate, Jake?

Cohn tot mai şedea la masă. Pe chip avea expresia aceea de împietrire lividă care se ivea de câte ori era insultat, dar s-ar fi zis că într-un anumit fel îi făcea plăcere. Ce copilăros eroism de beţiv! Era vorba de legătura lui cu o doamnă din lumea bună.

— Jake, începu din nou Mike. Aproape plângea. Tu ştii bine că am dreptate. Ascultă, măi! Se întoarse spre Cohn: Cară-te! Chiar acum să te cari!

— Ba n-am să plec, Mike, zise Cohn.

— Atuncea, lasă să te fac eu să pleci! Mike porni către el, dând ocol mesei. Cohn se ridică în picioare și își scoase ochelarii. Rămase în așteptare, palid la față, cu brațele pe lângă trup, așteptând mândru și neclintit să întâmpine atacul, gata de luptă pentru dragostea lui.

L-am apucat pe Mike și i-am spus:

— Hai să mergem la cafenea. Nu poți să dai în el aici, la hotel.

— Bine! încuviință Mike. Bună idee!

Pornirăm. În vreme ce Mike se împleticea în sus pe scări, m-am uitat în urmă și l-am văzut pe Cohn punându-și ochelarii la loc. Bill ședea la masă și-și turna încă un pahar de Fundador. Brett stătea pe scaun și privea drept înainte, fără să vadă nimic.

Afară, în piață, ploaia contenise și luna încerca să se strecoare printre nori. Bătea vântul. Fanfara militară cânta și lumea se înghesuise în capătul cel mai depărtat al pieței, unde meșterul specialist în jocuri de artificii și cu feciorul lui se străduiau să înalțe baloane de foc. Câte un balon se înălța în zvâcniri scurte, pe-o traiectorie foarte înclinată, dar era repede sfâșiat de vânt ori izbit de casele din jurul pieței. Altele cădeau în mulțime. Flăcările magneziului și artificiile explodau și apoi coborau fâlfâind. Nimeni nu mai dansa în piață. Pietrișul era prea umed.

Brett ieși împreună cu Bill și se apropie de noi. Rămaserăm o vreme în mijlocul mulțimii privind la don Manuel Orquito, regele jocurilor de artificii, care urcat pe o platformă se trudea cu grijă să înalțe baloanele cu ajutorul unor bețe, stând acolo, deasupra capetelor mulțimii, ca să arunce baloanele în bătaia vântului. Vântul le trimetea pe toate în jos, iar chipul lui don Manuel Orquito apărea transpirat în lumina complicatelor lui artificii, care cădeau asupra mulțimii gonind-o și împrăștiind-o, scânteind și pocnind printre picioarele oamenilor. Și mulțimea începea să strige

de îndată ce un alt ghemotoc de hârtie luminoasă se legăna, lua foc și se prăbușea.

— Ia uită-te cum își râd de munca lui don Manuel, spuse Bill.

— De unde știi că e don Manuel? întrebă Brett.

— Are numele trecut în program. Don Manuel Orquito, *pirotecnico de esta ciudad*^[50].

— *Globos iluminados*^[51], adăugă Mike. O colecție de *globos iluminados*. Așa scria în ziar.

Vântul ducea departe muzica fanfarei.

— Știți ce, tare aș vrea să se înalțe un balon, vorbi Brett. Altfel, pe don Manuel ăsta îl apucă furiile.

— Probabil c-a muncit săptămâni în șir pentru a le face să se înalțe și să scrie pe cer „Slavă lui San Fermin”, spuse Bill.

— *Globos iluminados*, repetă Mike. Un ciorchine mare din afurisitele astea de *globos iluminados*.

— Haideți, ne îndemnă Brett. Doar n-o să împietrim aici.

— Onorabila doamnă dorește ceva de băut, anunță Mike.

— Ce bine le ghicești, zise Brett.

În cafenea era înghesuială mare și multă gălăgie. Nimeni nu ne-a băgat în seamă când am intrat. Masă n-am putut găsi. Gălăgia asurzitoare nu conținea nicio clipă.

— Haideți să ieșim repede de-aici, propuse Bill.

Afară, *el paseo* se desfășura înainte, pe sub arcade. Câțiva englezi și americani veniți de la Biarritz, în haine de sport, stăteau pe la mese. Câteva femei priveau scurgerea mulțimii uitându-se prin lorniete. Ceva mai înainte întâlnisem o prietenă de-a lui Bill, venită de la Biarritz. Împreună cu o altă fată trăseseră la „Grand Hotel”. Fata cealaltă avusese o migrenă și se dusesse să se culce.

— Uite cârciuma, anunță Mike.

Era vorba de „Barul Milano”, un bar mic și cam deocheat unde puteai să și mănânci și unde se dansa într-o cameră din fund. Ne-am așezat cu toții la o masă și am comandat o sticlă de Fundador. Barul nu era chiar plin. Înăuntru nu era nici urmă de antren.

— Înfrorător e localul ăsta, spuse Bill.

— E prea devreme.

— Haideți să luăm sticla și să ne întoarcem mai târziu, propuse Bill. Nu vreau să mă îngrop aici într-o asemenea noapte.

— Hai să ne uităm la englezi, spuse Mike, îmi place să mă uit la englezi.

— Sunt îngrozitori, zise Bill. De unde or fi venit atâția?

— De la Biarritz, îi explica Mike. Au venit să vadă ultima zi a unei bizare și micuțe fieste spaniole.

— Lasă că-i fiestez eu, spuse Bill.

— Ești o fată extraordinar de frumoasă, zise Mike întorcându-se către prietena lui Bill. Când ai sosit?

— Astâmpără-te, Michael.

— Ascultați ce vă spun eu, *este* o fată frumoasă. Unde am fost până acum? La ce m-oi fi uitat toată vremea din urmă? Ești tare frumoasă. Spune, nu *ne-am* mai cunoscut? Hai cu mine și cu Bill. Vrem să-i fiestăm pe englezi.

— Îi fiestez eu, anunță Bill. Ce dracu or fi căutând ăia la fiesta de-aici?

— Haideți să mergem, spuse Mike. Numai noi trei. Haideți să-i fiestăm pe blestemații de englezi. Sper că nu ești englezoaică. Eu sunt scoțian. Îi urăsc pe englezi. Să vezi ce-o să ți-i mai fiestez eu. Hai, Bill.

I-am văzut, pe fereastră, pe câteșitrei, braț la braț, ducându-se spre cafenea. În piață se înălțau focurile de artificii.

— Eu rămân aici, ne vesti Brett.

— Stau și eu cu voi, zise Cohn.

— Vai, nu! exclamă Brett. Pentru numele lui Dumnezeu, pleacă și du-te undeva. Nu vezi că Jake și cu mine avem de vorbit?

— Nu mi-am dat seama, răspunse Cohn. Ziceam să stau aici fiindcă mi s-a cam urcat băutura la cap.

— Al dracului motiv ca să stai pe capul cuiva. Dacă te-ai îmbătat, du-te și te culcă.

— Am fost destul de tare cu el? mă întrebă Brett după ce Cohn plecase. Doamne sfinte! Mi-e atât de silă de omul ăsta!

— Nu prea se pricepe să sporească veselie.

— Cumplit mă mai indispuce.

— S-a purtat foarte prost.

— Al dracului de prost. Și ar fi avut, totuși, prilejul să se poarte minunat.

— Acum probabil că așteaptă afară, la ușă.

— Da. E-n stare. Știi, eu îmi dau seama ce simte. Nu poate crede că întâmplarea aceea n-a însemnat absolut nimic.

— Știu.

— Nimeni altul nu s-ar fi purtat așa de prost. Vai, mi-e o silă cumplită de toată istoria asta. Și Michael. Michael a fost și el foarte drăguț.

— Pentru Mike e al dracului de greu.

— Da. Dar asta nu înseamnă că trebuie să se poarte ca un porc.

— Toată lumea se poartă prost, spusei eu. Nu-i nevoie decât de prilej.

— Tu nu te-ai fi purtat prost, spuse Brett privindu-mă în ochi.

— Aș fi un măgar tot atât de mare ca și Cohn.

— Dragul meu, hai să nu mai vorbim atâtea tâmpenii.

— S-a făcut. Să discutăm despre orice îți place ție.

— Nu fi nesuferit. Ești singura ființă pe care o am, și în seara asta mă simt groaznic.

— Îl ai pe Mike.

— Da, pe Mike. N-a fost drăguț?

— De, am zis eu, pentru Mike e al dracului de greu să-l aibă pe Cohn în preajmă și să-l tot vadă alături de tine.

— Crezi că eu nu știu, dragul meu? Te rog, nu mă face să mă simt mai rău decât mă simt acum.

N-o mai văzusem niciodată pe Brett atât de nervoasă. Continua să-mi ocolească privirile și se uita drept înainte, la peretele din fața ei.

— Vrei să ne plimbăm puțin?

— Da. Haide.

Am pus dopul la sticla de Fundador și i-am dat-o barmanului.

— Hai să mai bem un pahar, propuse Brett. Nervii mei sunt la pământ.

Băurăm fiecare câte un pahar din catifelatul rachiu de vin *amontillado*.

— Haide, zise Brett.

Când ieșirăm pe ușă, îl văzui pe Cohn plecând de sub arcadă.

— A fost într-adevăr aici, rosti Brett.

— Nu poate sta departe de tine.

— Vai de capul lui!

— Nu mi-e milă de el. Îl urăsc, până și eu îl urăsc.

— Și eu îl urăsc, spuse Brett tremurând. Urăsc afurisita de suferință care-l chinuie.

Pornirăm la braț pe-o stradă lăturalnică, lăsând în urmă mulțimea și luminile din piață.

Strada era întunecoasă și udă, și am mers tot înainte, până la fortificațiile de la marginea orașului. Trecurăm pe lângă cârciumile din care lumina se revărsa pe uși și peste strada neagră, udă, dimpreună cu neașteptate izbucniri de cântec.

— Vrei să intrăm?

— Nu.

Ne continuarăm plimbarea afară din oraș, mergând pe iarba udă, și mai departe pe zidurile de piatră ale fortificațiilor. Am întins pe zid un jurnal, și Brett s-a așezat. Întunericul stăruia asupra câmpiei și se zăreau siluetele munților. Vântul

sufla cu putere și gonia norii peste fața lunii. La picioarele noastre se aflau întunecatele adâncuri ale fortificațiilor. În spate aveam copacii, și umbra catedralei, și silueta orașului proiectată pe strălucirea lunii.

— N-ar trebui să te simți prost, i-am spus.

— Mă simt îngrozitor, răspunse Brett. Dar să nu mai vorbim.

Ne-am uitat peste întinderea câmpiei. Șirurile lungi de copaci erau negre în bătaia lunii. Pe drumul ce se cățara pe coasta muntelui se vedeau farurile unei mașini. Sus, pe pisc, luceau luminile fortului. Mai jos, pe partea stângă, curgea râul. Era umflat de apele ploii, negru, neted și lucios. Copacii străjuiau, întunecați de-a lungul malurilor. Am stat și am privit. Brett se uita drept înainte. Deodată, o trecură fiorii.

— E frig.

— Vrei să ne întoarcem?

— Prin parc.

Am coborât de pe zid. Cerul se înnoura din nou. În parc, pe sub copaci, era întuneric.

— Tot mă mai iubești, Jake?

— Da, i-am răspuns.

— Fiindcă, sunt o epavă, rosti Brett.

— Cum?

— Sunt o epavă. Sunt nebună după băiatul acela, Romero. M-am îndrăgostit de el, așa cred.

— N-aș face-o dacă aș fi în locul tău.

— N-am încotro. Sunt o epavă. Toată ființa mi se sfâșie pe dinăuntru.

— Nu face una ca asta.

— N-am încotro. Nu pot. Niciodată n-am fost în stare să-mi interzic ceva.

— Ar trebui să-i pui capăt.

— Cum aș putea să-i pun capăt? Nu pot împiedica astfel de lucruri. Ți dai seama?

Îi tremura mâna.

— Așa-mi tremură toată ființa.

— Totuși n-ar trebui s-o faci.

— N-am încotro. Oricum, sunt o epavă. Nu sesizezi deosebirea?

— Nu.

— Trebuie s-o fac. Trebuie să fac ceva ce doresc cu adevărat. Am pierdut respectul față de mine însămi.

— Dar asta nu.

— Vai, dragul meu nu fi neînțelegător. Ce-ți închipui, că mi-a fost ușor să-l rabd pe blestematul acela de ovrei, și pe Mike, în felul cum se poartă?

— Înțeleg.

— Nu pot sta beată toată vremea.

— Nu.

— Vai, dragul meu, te rog să rămâi lângă mine. Te rog, rămâi lângă mine și ajută-mă să trec prin toate astea.

— Sigur.

— Nu spun că fac bine. Totuși, pentru mine e bine. Martor mi-e Dumnezeu că niciodată nu m-am simțit atât de terfelită.

— Și ce-ai vrea să fac eu?

— Hai să mergem, răspunse Brett. Hai să mergem să-l căutăm.

Am străbătut împreună aleea cu pietriș a parcului în întuneric pe sub copaci, pe urmă am ieșit de sub copaci, pe poartă, în strada care ducea spre oraș.

Pedro Romero era la cafenea. Ședea la o masă împreună cu alți matadori și cronicari de lupte de tauri. Fumau trabucuri. Când am intrat noi, au ridicat privirile. Pedro Romero a zâmbit și ne-a salutat. Ne-am așezat și noi la o masă în mijlocul sălii.

— Roagă-l să vină încoace și să bea ceva.

— Nu încă. Are să vină singur.

— Nu mă pot uita la el.

— E foarte plăcut să te uiți la el.

— Totdeauna am făcut numai ce-am vrut.

— Știu.

— Mă simt atât de terfelită.

— Ei, lasă.

— Dumnezeu! zise Brett. Prin câte trece o femeie.

— Da?

— Vai, mă simt atât de terfelită.

M-am uitat la masa celorlalți. Pedro Romero mi-a zâmbit. Le-a spus ceva celor de la masă și s-a ridicat în picioare, pe urmă a venit de-a dreptul la masa noastră. M-am ridicat și eu și ne-am strâns mâna.

— N-ai vrea să bei ceva?

— Îmi dați voie să vă ofer eu de băut ceva, răspunse toreadorul. Se așeză la masă, uitându-se la Brett și cerându-i îngăduința fără să scoată vreun cuvânt. Era foarte politicos. Dar continua să-și fumeze trabucul. Îi stătea bine.

— Îți plac țigările de foi? l-am întrebat.

— O, da. Totdeauna fumez numai trabuc.

Era unul dintre elementele pe care își clădea autoritatea. Îl făcea să pară mai matur. Mă uitam la pielea lui. Era curată, netedă și foarte măslinie! Pe umărul obrazului avea o cicatrice triunghiulară. Am observat că o cercetează pe Brett. Simțea că între ei există ceva. Probabil a simțit în clipa când Brett i-a dat mâna. Era foarte atent și precaut. Cred că era sigur de sine, dar nu voia să riște.

— Măine lupți? l-am întrebat.

— Da, îmi răspunse Romero. Algabeno a fost rănit azi, la Madrid. Ați auzit?

— Nu. Rău?

Romero clătină din cap.

— Un fleac. Aici – și arată la mână. Brett i-o apucă și îi desfăcu degetele.

— Oho! ghiciți în palmă? întreabă Romero în englezește.

— Câteodată. Te superi?

— Nu. Îmi fac» plăcere. Își așeză pe masă palma desfăcută. Spuneți-mi c-am să trăiesc cât lumea și am să ajung milionar.

Era încă foarte politicoș, dar mult mai sigur de sine. Vorbi mai departe:

— Spuneți-mi, vedeți cumva în palma mea și niște tauri?

Începu să râdă. Avea o mână foarte frumoasă, cu încheietura subțire

— Mii și mii de tauri, spuse Brett.

Acum nu mai era deloc nervoasă. Și arăta splendid.

— Grozav, zise Romero râzând. La o mie de *duros* bucata, adăugă către mine, în spaniolește. Spuneți mai departe.

— O palmă foarte frumoasă. Cred, zise Brett către mine, c-o să aibă viață lungă.

— Spuneți-mi mie. Nu prietenului dumneavoastră.

— Am spus c-o să ai viață lungă.

— Știu asta, urmă Romero. N-o să mor niciodată.

M-am surprins bătând în masă cu vârful degetelor. Romero băgă de seamă și clătină din cap.

— Nu. Nu-i nevoie să bați în lemn. Taurii sunt prietenii mei cei mai buni.

Am tălmăcit pentru Brett.

— Obișnuiești să-ți ucizi prietenii? întrebă ea.

— Totdeauna, răspunse Romero în englezește, și începu să râdă. Ca să nu mă omoare ei pe mine. Și o privi pe deasupra mesei.

— Știi bine englezește.

— Da, recunosc Romero. Destul de bine, uneori. Dar nu trebuie să afle nimeni. Ar fi ceva foarte nepotrivit: un *torero* care vorbește englezește.

— De ce? întrebă Brett.

— Ar fi nepotrivit. Nu le-ar plăcea oamenilor. Nu încă.

— De ce nu?

— Nu le-ar plăcea. Toreadorii nu-s așa.

— Dar cum sunt toreadorii?

Romero începu să râdă, își trase pălăria pe ochi și-și schimbă unghiul trabucului și expresia feței.

— Ca ăia de colo, de la masă, zise Romero. Mă uitai spre masa cealaltă. Imitase perfect expresia lui Nacional. Zâmbi, reluându-și expresia proprie. Nu, trebuie să uit engleza.

— N-o uita, încă, zise Brett.

— Nu?

— Nu.

— Bine.

Și din nou izbucni în râs.

— Mi-ar plăcea să am o pălărie ca asta, spuse Brett.

— Bine. Vă fac eu rost de una.

— S-a făcut. Numai să nu uiți.

— Nu uit. Vă fac rost de una chiar în noaptea asta.

Mă ridicai în picioare. Romero se ridică și el.

— Stai jos, l-am rugat. Mă duc să-mi caut prietenii și să-i aduc încoace.

Romero mă privi în ochi. O ultimă privire, menită să întrebe dacă înțelegerea e deplină. Era, bineînțeles, deplină.

— Stai jos, îl invită Brett. Trebuie să-mi dai lecții de spaniolă.

Romero se așeză și o privi peste masă. Am ieșit afară. Ochii celor așezați la masa toreadorilor mă urmăriră, iscoditori, până la ușă. Nu era plăcut. Peste douăzeci de minute, când m-am întors și m-am uitat în cafenea, Brett și Pedro Romero plecaseră. Ceștile de cafea și cele trei pahărele de coniac se aflau încă pe masă. Chelnerul veni cu un șervet, luă paharele și șterse masa.

Capitolul 17

În față, la „Barul Milano i-am găsit pe Bill, pe Mike și pe Edna. Edna o chema pe fată.

— Ne-au dat afară, mă vesti Edna.

— Cu poliția, adăugă Mike. Sunt înăuntru unii care nu mă pot înghiți.

— De patru ori i-am oprit să nu se ia la bătaie, urmă Edna. Trebuie să-mi dai o mână de ajutor.

Bill era stacojiu la față.

— Hai să intrăm îndărăt, Edna, zicea Bill. Intră înăuntru și dansează cu Mike.

— Ar fi o nebunie, răspunse Edna. Iar ar începe scandalul

— Al dracului porc de la Biarritz! exclamă Bill.

— Haideți, îi îndemna Mike. La urma urmei, e-o cârciumă. N-au cum să ocupe ei o cârciumă întreagă.

— Săracul Mike, zise Bill. Împuțitul ăla de porc englezesc vine încoace, îl insultă pe Mike și încearcă să ne strice toată fiesta.

— Împuțitii dracului! izbucni Mike. Îi urăsc pe englezi.

— Nu-s ei în stare să-l insulte pe Mike, urmă Bill. Mike e un băiat extraordinar. Nu-s ei în stare să-l insulte pe Mike. Nu înghit eu așa ceva. Cui îi pasă dacă-i un falit nenorocos? Glasul începuse să-i sune spart.

— Cui îi pasă? repetă Mike. Mie nu-mi pasă. Lui Jake nu-i pasă. Ție îți pasă?

— Nu, răspunse Edna. Ce, ești falit?

— Sigur că sunt. Dar ție nu-ți pasă, nu-i așa, Bill?

Bill îl cuprinse pe Mike cu brațele pe după umeri.

— Să mă ia dracu dacă n-aș vrea să fiu falit. Ce ți i-aș mai învăța eu minte pe ticăloșii ăștia.

— Englezi și gata, spuse Mike. Iar când e vorba de englezi, orice ar spune e totuna.

— Porcul dracului! exclamă Bill. Să vezi ce ți-i mai pun eu pe goană.

— Bill, spuse Edna uitându-se la mine, te rog eu să nu te mai duci înăuntru, Bill. Prea sunt proști.

— Asta-i! exclamă Mike. Sunt proști. Am știut eu că asta-i chestia.

— N-au dreptul să spună despre Mike ce-au spus, insistă Bill.

— Îi cunoști? l-am întrebat pe Mike.

— Nu. De când sunt nu i-am văzut. Ei zic că m-ar cunoaște pe mine.

— Eu nu-nghit una ca asta, stărui Bill.

— Haideți. Hai să mergem dincolo, la „Suizo”, am propus eu.

— E o bandă de prieteni de-ai Ednei, de la Biarritz, îmi explică Bill,

— Niște proști, și-atâta tot, completă Edna.

— Unul dintre ei e Charley Blackman, din Chicago, spuse Bill.

— Eu n-am fost niciodată la Chicago, interveni Mike.

Edna începu să râdă și nu mai putu să se oprească. Zise:

— Luați-mă o dată de aici, măi faliților.

— Și din ce pricină s-a pornit cearta? o întrebai eu pe Edna. Treceam de-a curmezișul pieței, înspre „Suizo”. Bill dispăruse.

— Nu știu exact ce s-a petrecut, dar cineva a chemat poliția ca să nu-l lase pe Mike în odaia din fund. Păreau să fie niște tipi care îl cunoscuseră pe Mike la Cannes. Dar ce s-a întâmplat cu Mike?

— Probabil că le datorează bani. De obicei din pricina asta se înrăiesc oamenii.

În piață, la gheretele unde se vindeau bilete, erau două șiruri de oameni care așteptau la coadă. Stăteau pe scăunele, ori așezați jos, pe pături sau ziare. Așteptau să se deschidă ghișeele, dimineața, și să cumpere bilete pentru lupta de tauri.

Întinericul începea să se destrame și luna asfințise. Câțiva dintre cei așezați la coadă dormeau de-a binelea.

La Suizo de-abia ne așezaserăm și comandaserăm niște Fundador, când apăru Robert Cohn.

— Unde-i Brett? mă întrebă.

— Nu știu.

— Era cu tine.

— S-o fi dus să se culce.

— Nu s-a dus.

— Nu știu unde e.

Era tare palid la chip, sub becul electric. Stătea în picioare.

— Spune-mi unde e.

— Stai jos. Nu știu unde-o fi.

— Pe dracu, nu știi!

— Ai putea să-ți ții gura.

— Spune-mi unde e Brett.

— N-am să-ți spun nici o singură vorbă.

— Vasăzică știi unde e.

— Chiar dacă aș ști, nu ți-aș spune.

— Hei, ia mai du-te dracului, Cohn! strigă Mike de la o masă. Brett s-a dus cu puștiul ăla, cu toreadorul. Acum sunt în luna de miere.

— Gura!

— Hei, ia fă bine și du-te dracului! strigă Mike cu glas obosit.

— Acolo e? întrebă Cohn întorcându-se spre mine.

— Du-te dracului!

— Era cu tine. Acolo e?

— Du-te dracului!

— Lasă că te fac eu să-mi spui – și porni spre mine – codoș împuțit!

I-am trimis o directă, dar a eschivat. I-am văzut fața zvâcnind în lături, în plină lumina. M-a pocnit și am căzut la pământ. Pe când mă pregăteam să mă scol în picioare, m-a mai pocnit încă de două ori. Am alunecat îndărăt, sub masă. Am încercat

din nou să mă ridic și am simțit că nu mai am picioare sub mine. Îmi dădeam seama că trebuie să mă scol în picioare ca să încerc să-l lovesc și eu. Mike mi-a ajutat să mă ridic. Cineva mi-a turnat în cap o carafă cu apă. Mike mă cuprinsese cu brațul, și mi-am dat seama că stau pe un scaun. Mike mă trăgea de urechi.

— Măi, să știi că erai rece, îmi spuse Mike.

— Unde dracu ai fost?

— Ei, pe-aici.

— N-ai vrut să te amesteci?

— L-a trântit la pământ și pe Mike, zise Edna.

— Ba pe mine nu m-a trântit, protestă Mike. M-am așezat singur jos.

— Așa se întâmplă în fiecare seară la fiestele voastre? întrebă Edna. Ala nu era domnul Cohn?

— Gata, mi-am revenit, îi anunțai eu. Doar capul îmi mai vâjâie puțin.

Câțiva chelneri și o mulțime de lume se strânseseră în jurul nostru.

— *Vaya!* le strigă Mike. Plecați de-aici. Hai, gata!

Chelnerii împrăștiară mulțimea.

— Zău c-au avut ce vedea, spuse Edna. Trebuie să fie boxer.

— Este.

— Tare aș fi vrut să fie și Bill de față, spuse Edna. Mi-ar fi plăcut grozav să-l văd și pe el azvârlit la pământ. Totdeauna am dorit să-l văd aruncat la pământ. E-așa de voinic.

— Eu trăgeam nădejde c-are să pună jos și vreun chelner, zise Mike, fiindcă atunci l-ar fi arestat. Tare m-aș bucura dacă l-aș vedea pe Robert Cohn vârat la răcoare.

— Ba nu, intervenii eu.

— Vai, nici eu, protestă și Edna. Nu se poate să vorbești serios.

— Și totuși vorbesc foarte serios, stăruie Mike. Eu nu-s dintre ăia care abia așteaptă să fie dați de pământ. De asta nici n-am făcut sport vreodată.

Mike sorbi din pahar și urmă:

— Niciodată nu mi-a plăcut vânătoria — asta o știți și voi. La vânătoare totdeauna te paște primejdia să cadă vreun cal peste tine. Cum te simți, Jake?

— Bine.

— Ești un tip drăguț, îi spuse Edna lui Mike. Și chiar ai dat, într-adevăr, faliment?

— Am dat un faliment uluitor, răspunse Mike. Sunt dator la toată lumea. Tu n-ai nicio datorie?

— Tone.

— Tuturor le datorez bani, continuă Mike. Astă-noapte am împrumutat o sută de pesetas de la Montoya.

— Ai împrumutat, pe dracu, spusei eu.

— Îi dau înapoi, afirmă Mike. Totdeauna plătesc până la ultimul ban.

— De asta ai ajuns falit, nu-i așa? zise Edna.

M-am ridicat de la masă. Le auzeam vorbele ca de la cine știe ce depărtare. Parcă aș fi asistat la o piesă proastă. Le-am spus celorlalți:

— Eu mă duc la hotel.

Pe urmă i-am auzit discutând despre mine.

— Crezi că și-a revenit? întrebă Edna.

— Mai bine ne-am duce și noi cu el.

— Mi-am revenit, le spusei. Rămâneți aici. Ne vedem mai târziu.

Am ieșit din cafenea. Ceilalți rămăseseră la masă. M-am uitat îndărăt, la ei și la mesele goale. La una dintre mese ședea un chelner și-și sprijinea capul în mâini.

În vreme ce traversam piața, către hotel, totul mi se părea nou și schimbat. Copacii nu-i mai văzusem niciodată până atunci. Niciodată până atunci nu mai văzusem stâlpii steagurilor și nici fațada teatrului. Totul arăta altfel. Mă simțeam la fel cum mă simțisem odinioară, când mă întorceam acasă de la un meci de fotbal pe care îl jucasem în alt oraș. Duceam atunci în mână valiza cu echipament și pornisem pe stradă, de la gară, și

orașul unde îmi petrecusem toată viața era în întregime nou. Oamenii greblau pajiștile, și în mijlocul străzii ardeau grămezi de frunze moarte; m-am oprit și m-am uitat multă vreme la ei și totul mi se părea straniu. Pe urmă am pornit mai departe și aveam impresia că picioarele îmi sunt undeva departe, totul părea să se afle la mare depărtare și îmi auzeam picioarele pășind ca la mare distanță. Fusesem lovit în cap încă la începutul meciului. La fel era acum traversarea pieții. La fel era urcatul scărilor la hotel. Urcatul scărilor dură multă vreme și aveam senzația că duc iarăși în mână valiza, în cameră era lumină. Bill ieși și mă întâmpină pe coridor, spunându-mi:

— Ascultă, du-te până sus, la Cohn. Nu știu ce i s-o îi întâmplat, dar a venit și a întrebat de tine.

— Dă-l dracului.

— Du-te. Du-te până sus la el.

Nu voiam să mai urc încă un rând de scări.

— De ce te uiți așa la mine?

— Nu mă uit la tine. Du-te sus și vorbește cu Cohn. E într-un hal fără de hal.

— Adineaori erai beat, îi spusei.

— Beat sunt și-acuma. Dar tu te duci sus și stai de vorbă cu Cohn. Vrea să te vadă.

— Bine.

Tare n-aș fi vrut să mai urc un rând de scări. Am urcat totuși, cărându-mi fantomatica valiza. Am pornit pe coridor, până la odaia lui Cohn. Ușa era închisă, și am bătut.

— Cine-i acolo?

— Barnes.

— Intră, Jake.

Am deschis ușa, apoi am pășit înăuntru și am pus jos valiza. În cameră nu era nicio lumină. Cohn stătea întins în pat, cu fața în jos, pe întuneric.

— Hello, Jake.

— Să nu-mi spui Jake.

Stăteam lângă uşă. În exact aceeaşi stare ajunseseam, atunci, acasă. Acum, ceea ce-mi trebuia era o baie fierbinte. O cadă adâncă, plină cu apă fierbinte, în care să stau întins.

— Unde-i baia? îl întrebai.

Cohn plângea. Zăcea acolo, întins pe pat cu faţa în jos, şi plângea. Avea pe el o cămaşa albă, de polo, de felul celor pe care le purta la Princeton.

— Îmi pare foarte rău, Jake. Te rog să mă ierţi.

— Să te iert, pe dracu’.

— Te rog iartă-mă, Jake.

N-am răspuns nimic. Am rămas acolo, lângă uşă.

— Am fost nebun. Trebuie să înţelegi ce s-a întâmplat.

— Ei, nu face nimic.

— N-am putut îndura povestea aceea cu Brett.

— Mi-ai spus că sunt codoş.

Dar nu-mi păsa. Voiam să fac o baie fierbinte. Voiam o baie fierbinte într-o cadă adâncă.

— Ştiu. Te rog să uiţi. Înnebunisem.

— Nu-i nimic.

Plângea. Glasul îi suna ciudat. Şedea acolo, în tricoul lui alb, întins pe pat, în întuneric, în tricoul lui de polo.

— Dimineaţă plec de-aici.

Plângea fără să facă niciun zgomot.

— N-am putut să îndur povestea aceea cu Brett. Am trecut prin chinurile iadului, Jake. Iadul, nu altceva. Când ne-am întâlnit aici, la Pamplona, Brett s-a purtat cu mine ca şi când i-aş fi fost cu desăvârşire străin. Şi mi-a fost peste putinţă să îndur. Am trăit împreună la San Sebastian. Cred că ştii. Nu mai pot îndura.

Zăcea întins pe pat.

— Bine, zisei eu, mă duc să fac o baie.

— Ai fost singurul meu prieten, şi am iubit-o atât de mult pe Brett.

— Ei, la revedere.

— Cred că nu mai are niciun rost, spuse Cohn.
Cred că nu mai are niciun rost.

— Ce?

— Totul. Te rog spune că m-ai iertat, Jake.

— Sigur că da, îi răspunsei. E-n regulă.

— Am trecut prin stări îngrozitoare. Am trăit toate chinurile iadului, Jake. Acum totul s-a sfârșit. Totul.

— Ei, la revedere. Trebuie să plec.

Se răsuci, se așeză pe marginea patului și pe urmă se ridică în picioare și-mi spuse:

— La revedere, Jake. Îmi dai mâna, da?

— Sigur. Cum să nu.

Am dat mâna. Pe întuneric îi vedeam foarte bine fața.

— Așa, spusei, ne vedem mâine dimineață.

— Mâine dimineață plec de-aici.

— Aha, da.

Am ieșit. Cohn a rămas în ușa camerei.

— Te simți bine, Jake? mă întrebă Cohn.

— Ei, da, îi răspunsei. Mă simt bine.

Nu izbuteam să găsesc camera de baie. Dar după o vreme am găsit-o. Avea o cadă adâncă, de piatră. Am deschis robinetele, dar apa nu curgea. M-am așezat pe marginea căzii. Când m-am ridicat să plec, mi-am dat seama că îmi scosesem pantofii. I-am căutat, i-am găsit, și am coborât scările cu ei în mână. Am nimerit camera, am intrat înăuntru, m-am dezbrăcat și m-am vârat în pat.

M-a trezit durerea de cap și zgomotul făcut de cetele de oameni care treceau pe stradă. Mi-am adus aminte că promisesem s-o duc pe Edna, prietena lui Bill, să vadă cum trec taurii pe stradă, înspre arenă. M-am îmbrăcat, am coborât și am ieșit afară, în aerul rece al începutului dimineții. Lumea traversa piața, grăbind către arenă. De cealaltă parte a pieței se vedeau cele două cozi de la casele de bilete, încă așteptau să se facă ora șapte și să înceapă vânzarea biletelor. Am grăbit

pasul spre cafenea. Chelnerul îmi spuse însă că prietenii mei fuseseră acolo și plecaseră.

— Câți erau?

— Doi domni și o doamnă.

Era bine. Bill și Mike îi țineau tovărășie Ednei. Noaptea trecută fetei îi fusese teamă că bărbații or să bea până or cădea din picioare. De asta ne și înțelesesem să mă duc neapărat s-o iau. Mi-am băut cafeaua și am pornit în grabă, laolaltă cu mulțimea, către arenă. Acum nu mai eram amețit. Doar mă durea tare capul. Totul îmi apărea deslușit și limpede, iar asupra orașului stăruia mirosul începutului dimineții.

Pe întinderea de pământ dintre marginea orașului și arenă era noroi. Lume multă ședea înșirată de-a lungul îngrăditurii ce ducea la arenă, iar balcoanele exterioare și zidurile arenei gemeau de oameni. Am auzit detunătura focului de artificii și atunci mi-am dat seama că nu mai pot ajunge la vreme ca să văd taurii ieșind în arenă, așa că m-am strecurat prin mulțime până la îngrăditură. M-am trezit împins cu putere în scândurile gardului, între cele două îngrădituri care închideau calea de trecere spre arenă, poliția alunga mulțimea. Oamenii se grăbeau, la pas ori în fugă, să intre în arenă. Pe urmă o rupseră cu toții la goană. Un om beat alunecă și căzu. Doi polițiști îl înhățară și-l trecură peste gard. Lumea începuse să fugă din toate puterile. Toți strigau cât îi ținea gura, și vârându-mi capul printre scânduri am văzut cum taurii tocmai ieșeau de pe stradă și pătrundeau între garduri. Goneau iute și se apropiau de mulțime. Chiar atunci un alt om beat se desprinse de lângă gard, cu o bluză în mână. Avea de gând să lupte cu taurul, folosind bluza drept capă. Cei doi polițiști săriră la el, îl înhățară de guler, unul îl lovi cu bastonul, apoi îl traseră la margine și se lipiră cât mai strâns de gard, tocmai când alergătorii cei mai din urmă și taurii treceau pe lângă ei. Erau atât de numeroși oamenii care alergau înaintea taurilor,

încât mulțimea se strângea și era silită să fugă mai încet când trecea pe porți și pătrundea în arenă; iar pe când taurii înaintau, galopând în grup, greoi, cu coastele pline de noroi, cu coarnele izbind în aer, un taur se repezi înainte, lovi cu cornul în spatele unuia care alerga în mulțime și-l săltă în sus. Amândouă brațele omului se strânseseră pe lângă trup, capul i se lăsă pe spate când cornul îi pătrunse în spinare, iar taurul îl săltă în aer și pe urmă îl trânti la pământ. După aceea se repezi la alt om care alerga în mulțime, dar acela dispăru printre ceilalți, iar mulțimea trecu pe porți și înăuntrul arenei, urmărită de tauri. Poarta roșie se închise, lumea de pe balcoanele exterioare ale arenei se înghesuia să intre înăuntru și atunci se auzi un strigăt, apoi altul.

Omul împuns de taur zăcea cu fața în jos, în noroiul frământat. Lumea începu să sară peste gard, dar eu nu puteam să-l văd pe rănit din pricina celor îngrămădiți în jurul lui. Dinăuntrul arenei izbucneau strigăte. Și fiecare strigăt arăta că unul dintre tauri se năpustise asupra mulțimii. După intensitatea strigătelor puteai ghici cât de grave erau cele întâmplate. Apoi se auzi detunătura care arăta că boii scosese taurii din arenă și îi duseseră în țarcuri. M-am desprins de lângă gard și am pornit îndărăt, spre oraș.

Întors în oraș, m-am dus la cafenea să beau încă o cafea și să mănânc niște pesmeți cu unt. Chelnerii măturau pe jos și ștergeau mesele. Unul dintre ei se apropie să ia comanda.

— S-a întâmplat ceva la *encierro*^[52]?

— N-am văzut chiar tot. Un om a fost *cogido*^[53] rău de tot.

— Unde?

— Aici, răspunsei ducând e mână la șale și pe cealaltă la piept, unde după toate indiciile cornul trebuia să fi ieșit din trup. Chelnerul clătină din cap, aduna eu șervetul firimiturile de pe masă și spuse:

— *Cogido* rău. Și toate astea pentru sport. Toate astea pentru distracție.

Plecă și se întoarse cu cămile cu toarte mari ale serviciului de cafea cu lapte. Turnă laptele și cafeaua în același timp. Curgeau pe gâturile lungi în două șuvoaie, și se adunau în cana cea mare. Chelnerul clătină iarăși din cap.

— *Cogido* rău de tot, prin spate, spuse. Apoi puse serviciul pe masă și se așeză în celălalt scaun. O rană așa de rea, făcută cu cornul, și totul pentru distracție. Numai și numai pentru distracție. Ce ziceți dumneavoastră de treaba asta?

— Nu știu ce să zic.

— Asta-i. Totul pentru distracție. Distracție, înțelegeți.

— Dumneata nu ești un *aficionade*?

— Eu? Ce-s taurii? Niște animale. Niște vite. Se ridică în picioare și își duse mâna la șale. Chiar așa, prin spate. O *cornada*^[54] de-a dreptul prin spate. Pentru petrecere – înțelegeți?

Clătină iar din cap și plecă, luând și cafetierele. Doi bărbați treceau pe stradă. Chelnerul le strigă ceva. Amândoi aveau chipurile încruntate. Unul dintre ei clătină din cap și strigă: *Muerto!*

Chelnerul încuviință dând din cap. Cei doi își văzură de drum. Aveau o țintă anume. Chelnerul veni către masa mea.

— Ați auzit? *Muerto*. E mort. A murit. A trecut cornul prin el. Și totul pentru o petrecere de dimineață. *Es muy flamenco*^[55].

— Păcat.

— Pe mine nu mă privește, spuse chelnerul. Pentru mine treburile astea n-au niciun haz.

Mai târziu am aflat că pe omul ucis de taur îl chema Vicente Girones și era de undeva de pe lângă Tafalla. A doua zi am citit cu toții în ziare că era în vârstă de douăzeci și opt de ani, avea o fermă, nevastă și doi copii. Și după ce se însurase, continuase să vină în fiecare an la fiesta. Tot a doua zi a sosit și nevasta lui, de la Tafalla, ca să se

îngrijească de mort, iar în ziua următoare a avut loc o slujbă la capela San Fermin și coșciugul a fost purtat până la gară de cei sosiți de la Tafalla să cânte și să danseze cu prilejul sărbătorii de San Fermin. În frunte veneau tobele, apoi urmau fluierile cântând, iar după cei care purtau coșciugul pășeau nevasta și cei doi copii. După aceștia veneau toți membrii cetelor de dansatori și băutorii din Pamplona, Estella, Tafalla și Sanguesa care își putuseră îngădui să rămână pentru funeralii. Coșciugul fu urcat în vagonul de bagaje al trenului, iar văduva și cei doi copii se suiră și se așezară toți trei laolaltă într-un vagon deschis de clasa a treia. Trenul se urni cu o smucitură, pe urmă începu să alerge lin la vale, pe după marginea platoului, până ce, continuându-și drumul către Tafalla, ieși pe câmpurile unde grâul se legăna în bătaia vântului.

Taurul care îl omorâse pe Vicente Girones se numea Bocanegra^[56], purta numărul 119 în crescătoria de tauri a lui Sanchez Taberno și a fost al treilea taur ucis de Pedro Romero în după-amiaza aceleiași zile. Urechea taurului a fost tăiată în aclamațiile mulțimii și oferită lui Pedro Romero de la care, la rândul ei, o primi Brett, iar Brett o înfășură într-o batistă de-a mea și până la urmă lăsă și urechea și batista, dimpreună cu câteva mucuri de țigări „Muratti”, îngrămădite în fundul unui sertar al noptierei de lângă patul ei, la „Hotel Montoya” din Pamplona.

Când m-am întors la hotel, l-am găsit pe paznicul de noapte așezat pe-o bancă, înăuntru, chiar lângă ușă. Stătuse de pază toată noaptea și era foarte somnoros. La sosirea mea se ridică în picioare. Trei dintre chelnerițe intrară în hotel odată cu mine. Fuseseră și ele în arenă să vadă spectacolul de dimineață. Urcară scările râzând. Am urcat și eu în urma lor și m-am dus în cameră. Mi-am scos pantofii și m-am întins pe pat.

Fereastra care dădea pe balcon era deschisă și lumina puternică a soarelui invada încăperea. Numi era somn. Trebuie să fi fost cam trei dimineața când mă culcasem, iar cetele de oameni de pe stradă mă treziseră la șase. Falca de jos mă durea pe amândouă părțile. O pipăii cu degetele. Afurisitul de Cohn. Ar fi trebuit să lovească pe cineva încă de când fusese insultat prima oară, și să plece chiar de atunci. Dar fusese atât de sigur că Brett îl iubește. Își făcuse socoteala că trebuie să rămână, fiindcă dragostea adevărată biruie totul. Cineva bătu în ușă.

— Intră.

Erau Bill și Mike. Se așezară amândoi pe pat.

— Asta da *encierro*, spuse Bill. Asta da *encierro*.

— Ia ascultă, n-ai fost acolo? întrebă Mike. Bill, sună să ne aducă niște bere.

— Grozavă dimineață! exclamă Bill. Se șterse cu batista pe față. Dumnezeu mare! Grozavă dimineață! Și uite-l aici pe drăguțul de Jake. Drăguțul de Jake, omul transformat în sac de antrenament.

— Ce s-a întâmplat în arenă?

— Dumnezeu mare! repetă Bill. Ce s-a întâmplat, Mike?

— Mai întâi taurii aceia care au intrat înăuntru, răspunse Mike. Chiar înaintea lor venea mulțimea și unul dintre ei s-a împiedicat și i-a trântit pe toți la pământ.

— Și taurii au dat cu toții buzna peste ei, adaugă Bill.

— I-am auzit cum țipau.

— Asta a fost Edna, spuse Bill.

— O mulțime de flăcăi dădeau năvală fluturându-și cămășile.

— Unul dintre tauri a luat-o pe lângă barrera și i-a azvârlit pe toți pe deasupra...

— Cam pe vreo douăzeci i-au dus la infirmerie, completă Mike

— Grozavă dimineață! urmă Bill. Afurisiții de polițiști îi arestau întruna pe flăcăii care voiau să se ducă și să se sinucidă aruncându-se în coarnele taurilor.

— Până la urmă, boii au izbutit să-i vâre în țarcuri, spuse Mike.

— A durat cam un ceas.

— N-a fost de fapt decât cam vreun sfert de ceas, se împotrivi Mike.

— Ei, mai du-te dracului, se răsti Bill. Doar ai făcut războiul. Pentru mine au fost două ceasuri și jumătate.

— Unde-i berea aia? întrebă Mike.

— Ce-ați făcut cu frumoasa Edna?

— Chiar acum am dus-o acasă. S-a culcat.

— Cum i-a plăcut?

— Teribil. I-am spus că exact așa se petrec lucrurile în fiecare dimineață.

— A fost foarte impresionată, adăugă Mike.

— Ar fi vrut să coborâm și noi în arenă, urmă Bill. Îi place acțiunea.

— I-am răspuns că n-ar fi cinstit față de creditorii mei, zise Mike.

— Grozavă dimineață! exclamă Bill. Și ce noapte grozavă!

— Cu falca ta ce se-aude, Jake? mă întrebă Mike.

— Mă doare, răspunsei.

Bill începu să râdă.

— De ce nu i-ai dat cu un scaun în cap?

— De spus e ușor, observă Mike. Te-ar fi pus și pe tine la pământ, fii sigur. Nici nu l-am văzut când m-a pocnit. Mai degrabă aş zice că l-am zărit cu o clipă mai înainte, pe urmă deodată m-am trezit întins în stradă și Jake culcat sub o masă.

— Unde v-ați mai dus după aceea? întrebai eu.

— Uite-o c-a sosit, strigă Mike. Uite-o pe încântătoarea doamnă care ne aduce bere.

Fata așeză pe masă tava cu sticle de bere și pahare.

— Fii bună și mai adu-ne trei sticle, o rugă Mike.

— Unde s-a dus Cohn după ce m-a pocnit? îl întrebai pe Bill.

— Nu știi povestea? se miră Mike în vreme ce deschidea o sticlă. Începu să toarne bere într-un pahar ținând sticla sprijinită de buza lui.

— Serios, nu știi? întrebă și Bill.

— Păi a intrat înăuntru și i-a găsit pe Brett și pe toreador în camera lui Romero, iar pe urmă a început să-l toace pe sărmanul și nefericitul toreador.

— Nu se poate!

— Ba se poate.

— Grozavă noapte! exclamă Bill încă o dată.

— Aproape că l-a dat gata pe sărmanul și nefericitul toreador. Pe urmă Cohn a vrut s-o ia pe Brett de acolo. Voia neapărat să facă din ea o femeie cinstită, îmi închipui. A fost scenă al dracului de emoționantă.

Bău prelung din paharul de bere.

— E un măgar.

— Și ce s-a mai întâmplat?

— Brett l-a învățat minte. A țipat la el să se care. Cred c-a fost grozavă.

— Sunt convins că da, spuse Bill.

— Pe urmă Cohn s-a muiat ca o cârpă, a început să plângă și voia neapărat să dea mâna cu toreadorul. Ba voia să dea mâna chiar și cu Brett.

— Știu. A dat mâna și cu mine.

— Zău? Ei, ceilalți nici n-au vrut să audă. Toreadorul a fost nemaipomenit. Nu scotea aproape niciun cuvânt, ci doar se ridica de jos, ca să fie din nou pocnit și aruncat la pământ. Cohn nu izbutea să-i vină de hac. Trebuie să fi fost ceva al dracului de hazliu.

— De unde ați auzit toate astea?

— De la Brett. Am vorbit cu ea azi dimineață.

— Și cum s-a sfârșit?

— Se pare că în cele din urmă toreadorul s-a așezat pe pat. Fusesse de vreo cincisprezece ori aruncat la pământ și tot mai voia să se bată. Brett îl ținea și nu-l lăsa să se mai ridice.

Era vlăguit de tot, dar cu toate astea Brett n-a reușit să-l țină și toreadorul s-a ridicat în picioare. Atunci Cohn a spus că nu mai vrea să dea în el. Zicea că nu mai e în stare. Că ar fi o cruzime din partea lui. Așa că toreadorul a pornit, mai mult împleticindu-se, înspre Cohn, care s-a retras până a ajuns cu spatele la perete. „Vasăzică nu vrei să mai dai în mine?” „Nu, a zis Cohn. Mi-ar fi rușine.” Atunci toreadorul l-a pocnit drept în față, cât de tare îl mai țineau puterile, și pe urmă s-a așezat pe podea. N-a mai fost în stare să se scoale, așa mi-a spus Brett. Cohn se trudea să-l ridice de jos și să-l ducă în pat. Toreadorul îi spunea lui Cohn că dacă mai încearcă să-l ajute, îl omoară, și oricum o să-l omoare în dimineața asta, dacă n-are grijă s-o șteargă din oraș. Cohn plângea, Brett țipa la el să se care, iar Cohn voia să le strângă mâna. Asta ți-am mai spus-o.

— Spune și restul, îl îndemnă Bill.

— Se pare că toreadorul stătea acolo, pe podea. Se trudea să-și adune puterile ca să se ridice și să-l plesnească iar pe Cohn. Brett nici nu se gândea să dea mâna cu el, iar Cohn plângea întruna și îi spunea cât de mult o iubește, în vreme ce Brett îi cerea să nu fie măgar nerușinat. Pe urmă Cohn s-a aplecat spre toreador să dea mâna cu el. Știi, nu-i purta niciun fel de pică. Numai iertare, atâta dorea. Însă toreadorul l-a pocnit din nou peste mutră.

— Grozav, puștiul, spuse Bill.

— L-a dat gata pe Cohn, afirmă Mike. Știți, nu cred că lui Cohn are să-i mai treacă vreodată prin minte să lovească pe cineva.

— Când ai vorbit cu Brett?

— Azi dimineață. A venit să-și ia niște lucruri. Îl îngrijește pe puștiul ăla, pe Romero.

Turnă o altă sticlă de bere.

— Brett e cam dărâmată. Dar îi place să îngrijească pe alții. Așa ne-am încurcat și noi. Îmi purta de grijă.

— Știu, încuviințai eu.

— M-am cam îmbătat, anunță Mike. Și cred c-o să am grijă *să rămân* beat. Toate poveștile astea sunt teribil de amuzante, dar n-aș putea spune că-s prea plăcute. Pentru mine nu e prea plăcut.

Bău toată berea din pahar.

— I-am spus-o eu lui Brett, să știți. I-am spus că dacă s-o tot încurca mereu cu ovrei și toreadori, cu de-alde ăștia, trebuie să se aștepte la necazuri. Mike se aplecă spre mine: Ia zi, Jake, te superi dacă beau și sticla asta a ta? Ți-aduce fata altă sticlă.

— Te rog. Nici n-aveam de gând s-o beau.

Mike încercă să deschidă sticla.

— Nu vrei s-o deschizi tu?

Am ridicat sârma închizătorului și i-am turnat în pahar.

— Știți, continuă Mike, Brett a fost formidabilă. Totdeauna e formidabilă. După ce am certat-o teribil pe chestia ovreilor și toreadorilor și-a tuturor celor de-o teapă cu ei — știți ce mi-a răspuns? „Da. Cu aristocrația britanică am dus o viață al dracului de fericită! “

Sorbi iarăși din pahar.

— Răspunsul ăsta a fost formidabil. Ashley, tipul de la care are titlul de noblețe, era marinăr, asta știți. Al nouălea baronet. Când venea acasă, nu voia să doarmă în pat. Totdeauna o silea pe Brett să doarmă pe podele. Până la urmă, când ajunsese chiar nebun rău de tot, o amenința cu moartea. Seară de seară dormea cu revolverul sub cap. Brett se învățase să-i scoată cartușele din încărcător, când adormea. N-a dus o viață chiar fericită, Brett. Mare păcat zău. Știe atât de bine să se bucure de viață.

Se ridică în picioare. Îi tremura mâna.

— Eu mă duc în cameră. Vreau să încerc să dorm puțin.

Zâmbea.

— Prea am dus-o multă vreme fără somn cu fiestele astea. Acuma am de gând să schimb foaia și să dorm pe rupe. E al dracului de rău să nu dormi. Îți macină nervii.

— Ne vedem la prânz, la „Iruña”, spuse Bill.

Mike ieși pe ușă. Îl auzirăm umblând prin camera de alături.

Sună, apoi fata de serviciu veni și bătu la ușă.

— Adu-mi, te rog, șase sticle de bere și o sticlă de Fundador, îi spuse Mike.

— *Si, señorito.*

— Eu mă duc să mă culc, zise Bill. Săracul Mike. Am avut un scandal îngrozitor din pricina lui, azi noapte.

— Unde? La „Milano”?

— Da. Era acolo unul care plătise cândva niște datorii din pricina cărora Mike și Brett nu puteau să plece din Cannes. Bădăran scârbos.

— Știu povestea.

— Eu n-am știut. Nimeni n-ar trebui să aibă dreptul de a-l vorbi de rău pe Mike.

— Tocmai de asta situația e atât de tristă.

— Aia n-ar trebui să aibă niciun drept. Fir-ar al dracului să fie, că tare aș mai vrea să n-aibă niciun fel de drept! Mă duc să mă culc.

— A fost cineva ucis în arenă?

— Nu cred. Numai răniți grav.

— Afară, între îngrădituri, a fost omorât un om.

— Serios?! exclamă Bill.

Capitolul 18

La prânz ne aflam cu toții la cafenea. Foarte multă lume. Mâncăm crevete și beam bere. În oraș era mare aglomerație. Mulțimea se înghesuia pe toate străzile. Autobuze mari soseau mereu dinspre Biarritz și San Sebastian și parcau în jurul pieței. Toate aduceau lume pentru lupta de tauri. Veneau și autobuze cu excursioniști. Unul dintre ele adusesse douăzeci și cinci de englezoaice. Ședeau toate în autobuzul acela mare și alb și admirau fiesta privind-o prin ochelari. Dansatorii erau cu toții beți turtă. Era ultima zi a serbărilor.

Întreaga fiestă forma un tot unitar și compact, însă mașinile și autobuzele excursioniștilor alcătuiau mici insule de privitori. Când mașinile se goleau, privitorii erau și ei absorbiți în mulțime. După aceea nu-i mai distingeai decât datorită costumelor de sport, care păreau nelalocul lor la câte o masă, printre grupurile îngrămădite ale țăranilor în bluze negre. Fiestă îi absorbise până și pe englezii veniți de la Biarritz, pe care nu-i mai puteai observa decât dacă treceai foarte aproape de mese. Pe străzi, muzica răsună fără întrerupere. Tobe le duduiau întruna și cântecul fluierelor nu mai contenea. Prin cafenele, băi bați cu mâinile încleștate de tăbliile meselor sau de umerii altora cântau cât îl ținea gura, cu glasurile lor aspre.

— Uite-o pe Brett, anunță Bill.

Am ridicat ochii și-am văzut-o venind prin mulțimea din piață, înaintând cu fruntea sus, ca și când întreaga această fiestă era organizată în cinstea ei și izbutea s-o amuze și s-o încânte.

— Hello, băieți! ne strigă Brett. Știți, mi-e o sete!

— Mai adu o bere mare, îi spuse Bill chelnerului.

— Vrei crevete?

— A plecat Cohn? întrebă Brett.

— Da, îi răspunse Bill. A închiriat o mașină.

Chelnerul aduse berea. Brett dădu să ridice cana mare, de sticlă, dar mâna îi tremura. Observă și ea și zâmbi, apoi se aplecă și sorbi prelung.

— Bună bere.

— Foarte bună. adăugai eu. Eram neliniștit din pricina lui Mike. Nu credeam să fi dormit vreo clipă. Fără îndoială că băuse întruna, dar părea să fie încă stăpân pe sine.

— Am auzit că Robert te-ar fi schilodit, Jake, spuse Brett.

— Nu. M-a trântit la pământ. Atâta tot.

— Dar știți, pe Pedro Romero l-a stâlcit, anunță Brett. L-a stâlcit rău de tot.

— Cum se simte?

— O să-și revină. Acuma nu vrea să iasă din cameră.

— Arată prost tare?

— Prost de tot. Într-adevăr l-a stâlcit în bătaie. I-am spus că vreau să ies câteva minute și să vă văd.

— Mai iese în arenă?

— Cred că da. Merg cu voi, dacă n-aveți nimic împotriva.

— Ce-ți mai face drăguțul? o întrebă Mike.

Nu auzise nici un singur cuvânt din ce spusese Brett.

— Brett și-a făcut rost de un toreador, continuă Mike. Până acum a avut un ovrei pe care îl chema Cohn, dar și cu ăla a ieșit prost.

Brett se ridică în picioare.

— N-am de gând să stau aici și s-ascult prostiile tale, Michael.

— Ce-ți mai face drăguțul?

— Bine al dracului, răspunse Brett. Ai să-l vezi azi după-masă.

— Brett și-a făcut rost de un toreador, repetă Mike. Un toreador frumos și-al dracului.

— Te superi dacă te rog să vii cu mine? Aș vrea să stăm puțin de vorbă, Jake.

— Povestește-i cu de-amănuntul despre toreadorul tău, zise Mike. Ei, și ducă-se dracului toreadorul tău! Răsturnă masa, și toate paharele, sticlele și platourile cu crevete se prăbușiră zornăind.

— Hai să mergem, zise Brett. Să plecăm din aiureala asta.

În mulțime, pe când traversam piața, o întrebai:

— Cum se simte?

— După prânz nu-l mai văd până se termina luptele. Au venit oamenii lui să-l ajute la îmbrăcat. Pedro mi-a spus că sunt furioși din pricina mea.

Brett radia de bucurie. Era fericită. Soarele strălucea pe cer și ziua era plină de lumină

— Mă simt cu totul alt om, spuse Brett. Nici nu poți să-ți închipui, Jake.

— Vrei să fac ceva pentru tine?

— Nu, doar să mergi cu mine în arenă.

— Ne vedem la prânz?

— Nu. Iau masa cu el.

Stăteam în picioare, sub arcade, în fața hotelului. Chelnerii scoteau mesele afară și le așezau sub arcade.

— Vrei să dăm o raită prin parc? mă întreba Brett. N-aș vrea să urc chiar acum. Cred că doarme.

Am pornit pe jos și am trecut prin fața teatrului, apoi am ieșit din piață și am luat-o printre barăcile din târg, mișcându-ne împreună cu mulțimea de-a lungul șirurilor de gherete. Am ieșit pe urmă într-o stradă transversală care ducea către El Paseo de Sarasate. Într-acolo vedeam mulțimea ieșită la plimbare, toți numai oameni bine îmbrăcați. Mergeau până la marginea parcului, apoi făceau cale întoarsă.

— Să nu ne ducem acolo, zise Brett. N-am niciun chef să se zgâiască toți la mine.

Stăteam în bătaia soarelui. Era cald și plăcut după ploaie, și după trecerea norilor veniți dinspre mare.

— Sper c-o să stea vântul, spuse Brett. Pentru el, vântul e tot ce poate fi mai rău.

— Sper și eu.

— Zice că taurii sunt destul de buni.

— Sunt foarte buni.

— Acolo e San Fermin?

Brett se uita la zidurile galbene ale capelei.

— Da. De acolo au început, duminică, serbările.

— Hai să intrăm înăuntru. Te superi? Parcă aş vrea să mă rog puțin pentru el, sau cam așa ceva.

Am intrat prin ușa grea, capitonată cu piele, care se mișca nespus de ușor. Înăuntru era întuneric. Multă lume cufundată în rugăciuni. Îi vedeai doar pe măsură ce ochii ți se acomodau cu semiobscuritatea. Am îngenuncheat lângă una dintre lungile bănci de lemn. Peste puțin timp am simțit-o pe Brett cum se încordează alături de mine și am văzut că rămăsese cu privirile pironite drept înainte.

— Hai să mergem. Îmi spuse în șoaptă sugrumată. Hai să plecăm de-aici. Îmi macină nervii.

Afară, în lumina fierbinte a străzii, Brett își înalță privirile către vârfurile copacilor legănați de vânt. Rugăciunea nu avusese prea mare efect.

— Nu știu de ce devin așa de nervoasă când mă aflu într-o biserică, spuse Brett. Niciodată nu-mi aduce vreo alinare.

Pornirăm mai departe.

— Sunt al dracului de inadptabilă la o atmosferă religioasă, continuă Brett. Nu mi se potrivește deloc.

— Știi, vorbi mai târziu Brett, nu sunt deloc îngrijorată din pricina lui. Când mă gândesc la el nu simt decât fericire.

— Foarte bine.

— Aș dori, totuși, ca vântul să înceteze.

— Se prea poate ca pe la ora cinci să se domolească.

— Să sperăm.

— Ai putea să te rogi lui Dumnezeu, zisei eu râzând.

— Niciodată nu-mi ajută. N-am obținut niciodată un lucru pentru care m-am rugat. Tu ai obținut?

— O! Da!

— Oho! Ce prostie! exclamă Brett. Poate că unora le ajută, totuși. Nu pari să fii prea religios, Jake.

— Ba sunt destul de religios.

— Oho! Ce prostie! repetă Brett. Lasă, astăzi nu te mai apuca să faci prozești. Astăzi o să fie și așa suficient de greu.

Pentru prima oară o vedeam iarăși fericită și nepăsătoare, așa cum fusese odinioară. Înainte de a pleca împreună cu Robert Cohn. Ne aflam din nou în fața hotelului. Acum toate mesele erau aranjate, iar la câteva dintre ele se și așezase lumea să mănânce.

— Să ai grijă de Mike, mă rugă Brett. Nu-l lăsa să se îmbete prea rău.

— Brietenii tunneafoastră urcat zuz, ne spuse în englezește *maître d'hotel*-ul neamț.

Toată vremea trăgea cu urechea. Brett se întoarse spre el:

— Mulțumesc foarte mult. Altceva mai ai de spus?

— Nu, toamnă.

— Bine.

— Rezervă-ne o masă pentru trei persoane, îi spusei eu neamțului, care răspunse cu zâmbetul lui subțire, murdar și roz-alb.

— Toamna zerfește masa aici?

— Nu, răspunse Brett.

— Adunci cret că o masă pentru toi o să vie zuvicient.

— Nu mai sta de vorbă cu el, îmi ceru Brett. Mike probabil c-a făcut-o lată de tot, îmi spuse pe scări. Tot pe scări ne întâlnirăm cu Montoya. Se înclină, dar fără să zâmbescă.

— Ne vedem la cafenea, mă anunță Brett. Îți mulțumesc mult, mult de tot, Jake.

Ne opriserăm la etajul unde se aflau camerele noastre. Brett porni drept înainte, pe coridor, și intră în camera lui Romero. Fără să bată. Deschise ușa, intră înăuntru și o închise în urma ei – atât.

Eu m-am oprit în fața ușii lui Mike și am bătut. Niciun răspuns. Am apăsă pe clanță, și ușa s-a deschis. În cameră domnea o dezordine cumplită. Toate geamantanele stăteau deschise, haine și lenjerie zăceau împrăștiate peste tot. Lângă pat, o mulțime de sticle goale.

Mike stătea întins pe pat și arăta ca propria-i mască mortuară. Deschise ochii și se uită la mine.

— Hello, Jake, îmi spuse cu glas stins. Dorm și eu puțin. De multă vreme aveam nevoie să dorm și eu puțin.

— Lasă-mă să te învelesc cu ceva.

— Nu, mi-e destul de cald...

— Nu pleca. Încă n-am izbutit să adorm.

— Ai să adormi, Mike. Hai, fii cuminte, băiatule.

— Brett și-a făcut rost de un toreador, spuse Mike. Dar ovreiul ei a întins-o.

Întoarse capul și se uită la mine.

— Grozavă treabă, nu-i așa?

— Da. Dar acum dormi, Mike. Neapărat trebuie să dormi puțin.

— Uite chiar a-cuma a-dorm. Am să dorm și eu puțin.

Mike închise ochii. Am ieșit din cameră și am tras domol ușa în urma mea. Bill ședea în cameră la mine și citea ziarul.

— L-ai văzut pe Mike?

— Da.

— Hai să mergem la masă.

— Nu mănânc aici, jos, cu *maître d'hotel*-ul ăla neamț. A fost teribil de obraznic când l-am ajutat pe Mike să urce în cameră.

— Și cu noi a fost la fel de obraznic.

— Hai să plecăm și să luăm masa în oraș.

Coborâram scările. Chiar atunci ne întâlnirăm cu o fată care ducea o tavă acoperită.

— Asta e prânzul pregătit pentru Brett, spuse Bill.

— Și pentru puști, adăugai eu.

Afară, pe terasa de sub arcadă, *maître d'hôtel*-ul neamț se apropie de noi. Obrajii roșii îi străluceau. Era foarte politicos.

— Am rezerfat o mază de două persoane pentru dumneavoastră, ne anunță neamțul.

— Du-te și stai dumneata, îi răspunse Bill. Apoi îl lăsarăm acolo și trecurăm de cealaltă parte a străzii.

Am mâncat la un restaurant de pe o stradă din marginea pieței. La mese erau numai bărbați. Mult fum de țigară, miros de băutură și zarvă de cântec. Mâncarea bună, și vinul la fel. N-am prea stat de vorbă. Pe urmă ne-am dus la cafenea și am privit fiesta care se apropia de punctul de fierbere. Curând după prânz sosi și Brett. Ne spuse că se uitase în camera lui Mike și văzuse că doarme.

Când fiesta începu să dea în clocot, pornirăm spre arenă împreună cu mulțimea. Brett se așeză între mine și Bill. Chiar mai jos de noi se afla *el callejon*, drumul de trecere dintre tribună și gardul roșu care alcătuia *la barrera*. În spatele nostru, pe băncile de beton, se înghesuiau spectatorii. Drept în față, dincolo de gardul cel roșu, nisipul arenei se întindea, galben și bine nivelat. Părea puțin îngreuiat din pricina ploii, doar soarele îl uscăse și acum era tare și neted. Ajutoarele luptătorilor și slujbașii arenei treceau prin *el callejon* ducând pe umeri coșurile de răchită pline cu cape de luptă și *mulete*. Toate erau pătate de sânge, dar bine împăturite și îndesate în coșuri. Ajutoarele

luptătorilor deschiseră grelele cutii de piele în care se aflau săbiile, iar când le sprijiniră de gard ieșiră la vedere mânerele mănunchiului de săbii, învelite în pânză roșie. Desfășurară pânzele grele și roșii, cu pete întunecate, apoi le traseră pe bețe pentru a le întinde și a oferi fiecărui matador un fel de mâner de care să-și țină *muleta*. Brett urmărea cu atenție tot ce se întâmplă. Detaliile profesionale o captivaseră.

— Uite că numele îi e scris pe fiecare capă și *muletă*, observă ea. De ce le-o fi zicând *mulete*?

— Nu știu.

— Oare le-or fi spălând vreodată?

— Nu cred. Spălatul ar putea să le decoloreze.

— Dar se scorojesc din pricina sângelui, observă Bill.

— Ce straniu! exclamă Brett. Ajungi să nici nu te mai sinchisești la vederea sângelui.

Jos, pe culoarul cel îngust care se chema *el callejon*, ajutoarele luptătorilor terminau ultimele pregătiri. Toate locurile de pe bănci erau ocupate. Ceva mai sus se vedeau toate lojile pline. Nu exista nici un singur loc liber, cu excepția celor din loja președintelui. La sosirea lui, urmau să înceapă luptele. De cealaltă parte a întinderii de nisip neted în pragul porților înalte ce dădeau către țărcuri, toreadorii stăteau în picioare, cu brațele înfășurate în cape, și discutau în așteptarea semnalului ce avea să-i cheme în arenă. Brett se uita la ei, cu binoclul.

— Vrei să te uiți și tu?

Privii prin binoclu și îi văzui pe cei trei matadori. Romero stătea în mijloc, Belmonte la stânga și Marcial la dreapta lui. În spatele lor erau ajutoarele, iar în urma grupului de *banderilleros*, spre fundul coridorului și în spațiul deschis al țărcului, se vedeau picadorii. Romero era îmbrăcat într-un costum negru. Pălăria în formă de tricorn și-o ținea trasă mult pe ochi. Nu puteam să-i văd bine chipul, ascuns de pălărie, dar mi se părea că e

plin de vânătași. Privea drept înainte. Marcial fuma cu multă grijă, ascunzând țigara în căușul palmei. Belmonte privea și el înainte, era galben, livid la față, iar falca prelungită, ca de lup, își arăta proeminența. Nu se uita la nimic. Și el, și Romero păreau să nu aibă nimic comun cu ceilalți. Erau cu totul singuri. Sosi președintele; mai sus de noi, în marele amfiteatru, izbucniră aplauze, și atunci restitui binoclul. Ropote de aplauze. Muzica începu să cânte. Brett privea prin binoclu.

— Uite, ia-l, îmi spuse Brett.

Prin binoclu îl văzui pe Belmonte vorbind cu Romero. Marcial își îndreptă trupul și aruncă țigara, apoi, privind drept înainte, cu capetele lăsate pe spate, balansându-și brațele libere, cei trei matadori ieșiră în arenă. În urma lor venea întreaga procesiune, lărgindu-se pe laturi, în cadență perfectă, cu capele strânse, mișcând în același ritm brațele libere, iar în încheierea convoiului apărură picadorii călări, cu țepușele înălțate ca niște lănci. La sfârșit de tot se iviră două perechi de catări și îngrijitorii arenei. În fața lojei președintelui, matadorii se înclinară păstrându-și pălăriile pe cap, iar după aceea se apropiară de *barrera*, chiar în dreptul nostru. Pedro Romero își scoase capa grea, brodată cu aur, și o trecu peste gard, încredințând-o ajutorului însărcinat să-i poarte spada. Îi spuse ceva acestuia. Puțin mai jos, foarte aproape de noi, văzurăm buzele umflate ale lui Romero și amândoi ochii înconjuțați de cearcane vinete. Fața îi era tot învinețită și umflată. Ajutorul luă capa, înălță ochii spre Brett, apoi veni până la noi și ne-o întinse.

— Întinde-o aici, în fața ta, o sfătui eu.

Brett se aplecă înainte. Capa era grea și cam țeapănă din pricina broderiilor de aur. Ajutorul lui Romero se uită în urmă, clătină din cap și rosti ceva. Un bărbat de lângă mine se aplecă spre Brett și îi spuse:

— Zice că să n-o întindeți. Împăturiți-o și țineți-o în poală.

Brett împături capă cea grea.

Romero nu-și îndrepta privirile spre noi. Stătea de vorbă cu Belmonte. Belmonte își trimisese capă de paradă la un grup de prieteni. Acum se uita înspre ei și zâmbea cu zâmbetul lui de lup, mărginit numai la gură. Romero se întinse peste *barrera* și ceru vasul cu apă. Ajutorul care îi purta spada i-l aduse, iar Romero turnă apă peste marginea de jos a capei sale de luptă, apoi o așeză pe nisip și o călcă apăsând cu piciorul.

— De ce face așa? întrebă Brett.

— Ca să fie mai grea în bătaia vântului.

— Arată prost de tot la față, observă Bill.

— Se simte grozav de rău, spuse Brett. Ar trebui să stea în pat.

Primul taur îi revenea lui Belmonte. Și Belmonte era un luptător foarte bun. Dar fiindcă primea pentru treaba asta treizeci de mii de pesetas și lumea stătuse la coadă toată noaptea ca să ia bilete și să-l poată vedea, mulțimea îi cerea acum să fie mai mult decât foarte bun. Marele punct de atracție în stilul lui Belmonte este lupta în apropierea taurului. În limbajul arenelor se vorbește despre terenul taurului și terenul toreadorului. Atâta vreme cât luptătorul rămâne în propriul său teren, se află în oarecare siguranță. De fiecare dată când pătrunde în terenul taurului, înfruntă o mare primejdie. În zilele lui cele mai bune, Belmonte trecea totdeauna în terenul taurului. În felul acesta crea senzația tragediei iminente. Lumea venea la *corrida* ca să-l vadă pe Belmonte, să trăiască senzații de mare tragism, și poate ca să vadă moartea lui Belmonte. Cu cincisprezece ani în urmă se spunea că în cazul când vrei să-l vezi pe Belmonte trebuie să te grăbești tare, ca să-l mai apuci încă în viață. Iar de atunci omorâse peste o mie de tauri. După ce se retrăsese, stilul lui de luptă fusese învăluit de

legendă, iar acum, când apărea din nou în arenă, publicul rămase dezamăgit, fiindcă niciun om făcut din carne și oase nu putea să lupte atât de aproape de taur cum se credea că ar fi luptat Belmonte, nici măcar, bineînțeles, Belmonte însuși.

De asemenea, Belmonte impunea anumite condiții și cerea insistent ca taurii să nu fie nici prea mari și nici înzestrați cu coarne prea primejdioase, așa încât elementele necesare pentru crearea senzației de primejdie supremă lipseau, și publicul, care aștepta de la Belmonte, chinuit acum și de o fistulă, de trei ori mai mult decât fusese vreodată Belmonte în stare să ofere, se simțea păcălit și furat, iar falca matadorului țâșnea, disprețuitoare, și mai mult înainte, chipul i se făcea și mai palid, trupul i se mișca tot mai lent, pe măsură ce se înteteau durerile, și în cele din urmă mulțimea se ridică pe față împotriva lui Belmonte, iar el deveni cum nu se poate mai disprețuitor și mai indiferent. Se așteptase la o după-amiază strălucită, și în schimb trăia o după-amiază de batjocuri, strigăte insultătoare și, în sfârșit, o ploaie de perne, bucăți de pâine și zarzavaturi ce-i erau aruncate în cap chiar pe locurile unde cunoscuse cele mai zgomotoase triumfuri. Și falca îi țâșnea tot mai înainte. Uneori, când îi ajungeau în auz vorbe arzător de jignitoare, se întorcea într-acolo ca să-și arate acel zâmbet numai dinți, întins pe falcă și străin de buze, și toată vremea durerile pricinuite de cea mai mică mișcare mușcau tot mai adânc, până când, în cele din urmă, obrazul palid luă culoarea pergamentului, iar după ce răpuse și al doilea taur și ploaia de perne și pâine conțeni, după ce îl salută pe președinte cu același zâmbet de lup și aceleași priviri disprețuitoare, după ce întinse spada peste *barrera* ca să fie ștearsă și vârâtă la loc în cutie, ieși afară, în *callejon*, se rezemă de *barrera* chiar în dreptul nostru, sprijinindu-și capul pe brațe, fără să vadă nimic în jur, fără să audă

nimic, ci doar purtându-și durerile. Când, în cele din urmă, înălță capul, ceru apă de băut. Înghiți puțin, își clăti gura, scuipă apa rămasă, își luă capa și se întoarse în arenă.

Din pricina că fuseseră împotriva lui Belmonte, spectatorii erau acum de partea lui Romero. Din clipa când se desprinsese de lângă *barrera* și porni către taur, începură să-l aplaude. Belmonte îl urmărea cu privirea pe Romero, îl urmărea și el, clipă de clipă, dar fără a-i lăsa pe ceilalți să observe. Lui Marcial nu-i acorda niciun fel de atenție. Despre el știa tot ce se putea ști. Belmonte revenise în arenă, după ce se retrăsese, ca să participe la o întrecere cu Marcial, știind întrecerea dinainte câștigată. Se așteptase să-l aibă de înfruntat pe Marcial și pe celelalte stele din perioada de decadentă a luptelor de tauri și știuse că sinceritatea stilului său de luptă va lăsa atât de mult în umbră estetica falsificată a manierei de luptă din perioada decadentă, încât nu va avea decât să se arate în arenă. Și speranțele îi fuseseră spulberate de Romero. Romero realiza în permanență cu gesturi line, calme și pline de frumusețe ceea ce acum el, Belmonte, nu mai putea izbuti să realizeze decât din când în când. Spectatorii simțeau asta, o simțeau până și cei veniți de la Biarritz, o înțelese până și ambasadorul american, în cele din urmă. Era o întrecere în care Belmonte nu s-ar fi angajat, fiindcă nu putea să-l ducă decât la o periculoasă lovitură de corn, ori chiar la moarte. Belmonte nu mai era destul de ager. Nu mai putea să realizeze marile lui figuri din arenă. Nici nu era sigur dacă asemenea figuri uluitoare mai apăreau pe vreo arenă. Lucrurile se schimbaseră, nu mai erau ca odinioară, și acum viața numai arareori îi prilejuia sclipiri de fulger. Retrăise și el, în încheștarea cu taurii, scurte sclipiri ale măreției de altădată, dar aceste sclipiri nu mai aveau valoare fiindcă el însuși le depreciase atunci când își alesese taurii cât mai neprimejdioși, după

ce coborâse din mașină și se rezemase de gard ca să cerceteze din ochi cireada de pe ferma prietenului său, crescătorul de tauri. Își alesese doi tauri mărunți, ușor de stăpânit și cu coarne nu prea mari, iar când simțise apropierea vechilor clipe de măreție, clipe mult mai palide acum fiind trecute prin durerile ce nu-l slăbeau nicio clipă, măreția îi apărură searbădă și dinainte irosită și nu-i mai pricinuia nicio bucurie. Măreție era, dar neînstare să-i redea vraja înțeleștării cu taurul.

Pedro Romero, da, avea măreție. Iubea luptele de tauri și cred că iubea taurii, și cred că o iubea pe Brett. În toată după-amiaza, fiecare figură pe care o putea îndeplini exact așa cum dorea el, o execută în fața locului unde se afla Brett. Dar nici o singură dată n-a ridicat privirea. În felul acesta încordarea sporea, și tot ce făcea – făcea pentru sine însuși, în aceeași măsură ca și pentru Brett. Din pricină că nu ridica privirile spre a vedea dacă isprăvile acelea plac, în Sufletul său le considera făcute în întregime pentru sine însuși, iar asta îl întărea, și totuși le făcea în egală măsură pentru Brett. Dar le făcea pentru ea fără să sufere nicio pierdere. Și astfel în tot cursul după-amiezii, n-a avut decât de câștigat.

Primul său *quite*^[57] s-a desfășurat chiar la picioarele noastre. Cei trei matadori luară pe rând în primire taurul, după fiecare atac pornit împotriva unui picador. Belmonte fu primul. Marcial al doilea. Apoi veni Romero. Toți trei stăteau în stânga calului. Cu pălăria trasă mult peste ochi, cu vârful lăncii înclinat în unghi ascuțit spre taur, picadorul înfipse pintenii în coastele calului și ținând dârlogii în mâna stângă, îl mână către taur. Taurul stătea în așteptare. S-ar fi zis că supraveghea calul cel alb, dar de fapt privea încordat vârful de oțel, triumfiular și ascuțit, al țepușei. Urmărind totul îndeaproape, Romero observă că taurul se pregătește să se întoarcă. Nu voia să atace. Romero flutură capa, ca astfel

culoarea cea vie să atragă privirile taurului. Într-un reflex brusc, taurul se năpusti, dar la capătul năvalei nu dădu peste scânteierea colorată ci peste un cal alb, iar un om se aplecă mult peste cal, pe deasupra lui, înfipse vârful de oțel ascuțit din capătul țepușei în nodul uriaș de mușchi de pe greabănul taurului, apoi, folosind țepușa drept pivot, împinse calul într-o parte și în același timp îndesă și mai mult țepușa în umărul taurului, rănindu-l și făcându-l să sângereze în folosul lui Belmonte.

Taurul nu se înverșună împotriva fierului. Nici nu voia, de fapt, să ajungă la cal. Se întoarse în loc, iar atunci grupul de oameni se destrămă și Romero începu să-l atragă cu capa. Îl atrase lin și domol, apoi se opri în loc și, stând drept în fața taurului, îi prezentă capa. Coada taurului zvâcni în sus și animalul se năpusti, iar atunci Romero întinse brațele chiar în fața lui și, bine înfipt pe picioare, pivotă în loc. Capa udă și îngreuiată de nisip se întinse în întregime, cum se întinde o pânză de corabie, iar Romero făcu o piruetă cu ea chiar dinaintea taurului. Și la sfârșitul acestei figuri se aflară din nou unul în fața celuilalt. Romero zâmbea. Taurul voia să atace din nou și atunci capa lui Romero iarăși se desfășură, de rândul acesta în partea cealaltă. De fiecare dată lăsa taurul să treacă atât de aproape, când omul, taurul și capa ce se desfășura și aluneca prin fața animalului alcătuiau o unică masă bine conturată. Totul era atât de lin și bine stăpânit! S-ar fi zis că leagănă taurul, ca să-l adoarmă. Execută patru asemenea *veronicas* și încheie cu o *semi-veronica* în urma căreia rămase cu spatele la taur, apoi plecă înspre tunetele aplauzelor, cu mâna în șold, cu capa pe braț, lăsând taurul să privească fix spatele se depărta.

Când lucra cu propriii săi tauri, era desăvârșit. Primul lui taur nu avea vedere bună. După două pase, Romero știa exact care erau acele defecte de vedere. Și lucra ținând seama de ele. Nu era o

luptă strălucită. Doar o luptă fără cusur. Mulțimea ceru ca taurul să fie schimbat. Se iscă un tumult uriaș. Nimic extraordinar nu se putea petrece cu un taur care nu era în stare să vadă ce curse i se întindeau, dar președintele refuză să dea ordin de înlocuire.

— De ce nu vor să schimbe taurul? întrebă Brett.

— Au dat bani pe el. Și nu vor să-i piardă.

— Dar asta nu prea e cinstit față de Romero.

— Fii atentă cum lucrează cu un taur care nu distinge culorile.

— Tocmai lucruri dintr-astea nu-mi place să văd.

Nu era deloc un spectacol plăcut pentru cineva legat sufletește de omul din arenă. Lucrând cu un taur care nu putea distinge culoarea capelor, ori roșul aprins al pânzelor ce îmbrăcau *muletele*, Romero era silit să mânuiască taurul folosindu-se de propriul său trup. Trebuia să vină destul de aproape pentru ca taurul să-i vadă trupul și să încheie figura în maniera clasică. Spectatorilor de la Biarritz nu le plăcea. Credeau că lui Romero îi e frică și de aceea face mereu micul pas lateral, de câte oii trebuia să treacă năvala taurului de la trupul lui la capă. Cei de la Biarritz preferau chipul în care Belmonte se imita pe sine, ori Marcial îl imita pe Belmonte. Chiar pe șirul de bănci din spatele nostru se aflau trei dintre aceștia.

— De ce i-o fi frică de taurul ăsta? E atât de idiot, că nu se ține decât după stofa capei.

— E prea tânăr matadorul. Încă nu cunoaște meseria.

— Dar mai înainte mi s-a părut că lucrează grozav cu capa.

— Acuma o fi nervos.

Acolo, în mijlocul arenei, rămas cu totul singur, Romero lupta mai departe în același chip, apropiindu-se tare de tot, pentru ca taurul să-l poată vedea bine, oferindu-și trupul, oferindu-și-l

din nou, încă mai aproape, în vreme ce taurul greoi îi urmărea mișcările, pe urmă atât de aproape încât taurul era convins că de data asta îl are la îndemână, iar Romero iarăși se oferea și atunci izbutea să declanșeze atacul, dar imediat, în chiar clipa când soseau coarnele, lăsa taurul să urmărească pânza stacojie și folosea pentru asta mărunta, aproape imperceptibila zvâcnire ce irita așa de rău simțul critic al experților în lupte de tauri veniți de la Biarritz.

— Acum are să-l ucidă, o vestii pe Brett. Taurul e încă viguros. Dar Romero nu vrea să se obosească prea tare.

Acolo, în mijlocul arenei, Romero se așează în profil dinaintea taurului, ridică *muleta* și trase spada din faldurile ei, se înalță pe vârfurile picioarelor, apoi ochi de-a lungul lamei. Taurul atacă în clipa când Romero își porni atacul. Cu mâna stângă, Romero lăsa *muleta* peste botul taurului, ca să-l orbească, umărul stâng al toreadorului se împinse înainte între coarne atunci când spada pătrunse în greabăn, și pentru o singură clipă omul și taurul alcătuiră aceeași ființă, Romero stând mult aplecat asupra taurului, cu dreapta întinsă și înălțată deasupra locului unde garda săbiei se oprise între spete. Pe urmă alcătuirea se destrămă. Cu un salt ușor, Romero se desprinse, apoi stătu drept în picioare, cu o mână ridicată, sfidând taurul, cu mâneca ruptă la umăr, fluturând albă în vânt, în vreme ce taurul, cu garda roșie a spadei lipită de spete, lăsa capul jos și îndoia picioarele.

— Uite-l că se prăbușește, strigă Bill.

Romero se afla încă foarte aproape, așa că taurul putea să-l vadă. Stând cu mâna încă ridicată, îi spuse ceva taurului. Taurul se încordă, apoi capul îi lunecă înainte și întreg trupul i se lăsa încet spre pământ, pe urmă se prăbuși, brusc, răsturnându-se cu toate cele patru picioare în aer.

Ajutoarele îi înmânară lui Romero spada, și ducând-o cu lama plecată spre pământ, purtând *muleta* în mâna cealaltă, matadorul se duse până în fața lojei președintelui, se înclină, își îndreptă trupul, pe urmă porni spre *barrera* ca să predea spada și *muleta*.

— Păcătos taur, spuse omul însărcinat să-i poarte spada.

— M-a făcut să asud, nu glumă, răspunse Romero.

Își șterse sudoarea de pe față. Unul dintre ajutoare îi întinse vasul cu apă. Romero își șterse buzele. Îl dureau când bea de-a dreptul din vas. Și nu înălță privirile spre noi.

Marcial a avut o zi mare. Spectatorii încă îl mai aplaudau când ultimul taur al lui Romero pătrunse în arenă. Era taurul care năvălise dimineața peste mulțime și-l omorâse pe Vicente Girones.

În timpul luptei cu primul taur se văzuse foarte ușor că fața lui Romero e plină de vânătaii. Fiecare gest al lui o lăsa să se vadă. Întreaga încordare prilejuită de munca subtilă și cu aparențe de stângăcie împotriva taurului cu vedere slabă o scotea în evidență. Bătaia cu Robert Cohn nu-i știrbise în niciun fel vigoarea, dar fața îi fusese zdrobită și trupul rănit. Acum ștergea toate aceste urmări. Fiecare figură de luptă realizată cu taurul ștergea câte o rămășiță. Era un taur bun, un taur masiv, cu coarne mari, care revenea mereu la luptă și relua atacul cu ușurință și siguranță. Era tot ce-și putea dori Romero în privința taurilor.

În clipa când încheiase lucrul cu *muleta* și se pregătea să ucidă, mulțimea îi ceru să continue. Spectatorii încă nu voiau ca taurul să fie ucis, nu voiau ca lupta să se termine. Și Romero continuă. Parcă ar fi dat o lecție de luptă cu tauri. Fiecare mișcare o continua neîntrerupt pe cea dinainte și toate erau desăvârșite, executate lent, line și cumpănite. Niciun șiretlic și nicio înșelătorie. Nici un singur gest brusc. Și fiecă mișcare, în clipa de

maximă încordare, te făcea să simți săgetarea unei dureri interioare. Mulțimea ar fi vrut să nu se mai termine niciodată.

Taurul fu silit să se proptească zdravăn pe toate patru picioarele pentru a fi ucis, și Romero îl ucise chiar în fața noastră. Îl ucise nu așa cum fusese silit s-o facă la ultimul taur, ci așa cum dorea el. Se așeză din profil, chiar în fața taurului, trase spada din faldurile ce alcătuiau *muleta* și ochi în lungul lamei. Taurul îl urmărea atent. Romero îi spuse ceva și izbi cu piciorul în pământ. Taurul se năpusti și Romero așteptă năvala cu *muleta* plecată spre pământ, ochind de-a lungul spadei goale, bine proptit pe picioare. Apoi, fără să facă vreun pas înainte, deveni una cu taurul, spada răsări deasupra greabănului, căci taurul urmărise coborârea pânzei roșii ce dispăru în clipa când Romero se răsuci brusc cu totul spre stânga, iar asta însemnă sfârșitul. Taurul încercă să înainteze, picioarele începură să-i înțepenească, se clătină dintr-o parte în cealaltă, șovăi, pe urmă căzu în genunchi și atunci fratele mai vârstnic al lui Romero se aplecă peste spatele taurului și-i înfipse în ceafă un cuțit scurt, chiar la rădăcina coarnelor. Prima oară nu nimeri. Înfipse iarăși cuțitul, și de data asta taurul se răsturnă pe spate, zvâcnind sacadat și rigid. Ținând cu o mână cornul taurului și în cealaltă cuțitul, fratele lui Romero se uită către loja președintelui. În tot amfiteatrul fluturau batistele. Din loja lui, președintele privi în jos spre arenă și flutură batista. Fratele lui Romero tăie urechea neagră și crestată a taurului răpus și alergă cu ea spre matador. Taurul zăcea pe nisip, greoi și negru, cu limba scoasă. Din toate părțile arenei alergau spre el băiețandri și se adunau în cerc împrejurul lui. Se pregăteau să înceapă dansul în jurul taurului.

Romero luă urechea din mâna fratelui său și o ridică spre președinte. Președintele se înclină, și atunci Romero o porni în goană, ca să ajungă

înaintea mulțimii, și Veni spre noi. Se întinse peste *barrera* și Brett primi în dar urechea taurului. Romero clătină din cap și zâmbi. Mulțimea îl înconjura din toate părțile. Brett îi întinse capa.

— Ți-a plăcut? strigă Romero. Brett nu răspunse nimic. Se priviră unul pe celălalt și zâmbiră. Brett ținea urechea în mână.

— Să nu te murdărești de sânge, îi spuse Romero zâmbind încordat.

Mulțimea îl voia pe Romero. Câțiva băiețandri strigară ceva către Brett. Mulțimea era formată din băiețandri, dansatori și oameni beți. Romero se întoarse în loc și încercă să străbată prin mulțime. Dar îl înghesuiau din toate părțile și încercau să-l ridice pe umeri.

Romero se zbătu și izbuti să scape, apoi o luă la fugă, strecurându-se printre oameni, către ieșire. Nu voia să fie purtat pe umerii spectatorilor. Dar îl prinseră și îl ridicară pe umeri. Nu era o poziție deloc plăcută, căci picioarele i se vânturau prin aer și tot trupul îl durea cumplit, îl purtau pe sus și alergau cu el către ieșire. Romero se sprijinea cu mâna pe umărul unuia dintre purtători. Întoarse capul spre noi și ne privi ca și cum ar fi vrut să se scuze. Mulțimea, pornită în goană, îl scoase pe poartă.

Ne întoarserăm toți trei la hotel. Brett urcă la etaj. Bill și cu mine am rămas în sufrageria de jos, am mâncat ouă răскоapte și am băut câteva sticle de bere. Belmonte coborî îmbrăcat în haine de stradă, însoțit de impresarul lui și de alți doi bărbați. Se așezară la masa de lângă noi și începură să mănânce. Belmonte mănă foarte puțin. Urmau să plece cu trenul de șapte spre Barcelona. Belmonte purta o cămașă cu dungi albastre și un costum închis. Mănă niște ouă moi. Ceilalți mâncară copios. Belmonte nu vorbea – doar răspundea la întrebări.

Pe Bill luptele îl obosiseră. Și pe mine la fel. Amândoi trăiam foarte intens clipele petrecute în

arenă. Am stat, am mâncat ouăle, și i-am privit pe Belmonte și pe cei de la masa lui. Însoțitorii arătau a fi oameni aspri și plini de simț practic.

— Hai să mergem la cafenea, propuse Bill. Vreau să beau un absint.

Era ultima zi a serbărilor. Afară, cerul începuse iarăși să se înnoreze. Piața era plină de lume și meșterii jocurilor de artificii își puneau la punct lucrările pentru la noapte, apoi le acopereau cu ramuri de fag. Copiii stau și priveau. Trecurăm pe lângă tarabe cu jocuri de artificii așezate pe lungi bete de bambus. În fața cafenelei văzurăm mare înghesuială. Muzica și dansul erau în toi. Uriași și pitici foiau în toate părțile.

— Unde-i Edna? îl întrebai pe Bill.

— Nu știu.

Stăteam și ne uitam cum începe seara ultimei nopți a fiestei. Absintul făcea ca totul să ni se pară mai frumos. Eu îl beam fără zahăr în paharul de apă și avea o amăreală plăcută.

— Mi-e tare milă de Cohn, spuse Bill. Toate i-au mers pe dos.

— Ei, mai dă-l dracului pe Cohn, zisei eu.

— Unde crezi că s-o fi dus?

— La Paris.

— Și ce bănuiești c-are să facă?

— Ei, dă-l dracului.

— Și ce bănuiești c-are să facă?

— O ia de la început cu femeia dinainte, probabil.

— Cine era femeia dinainte?

— Una pe care o cheamă Frances.

Am cerut încă un absint.

— Când vrei să pleci? îl întrebai eu.

— Mâine.

După câteva momente, Bill zise:

— Știi, a fost grozavă fiesta de anul ăsta.

— Da, încuviințai eu. Toată vremea am avut ceva de făcut.

— Bănuiesc că n-ai să mă crezi. Mi se pare că totul este un fel de coșmar încântător.

— Sigur că te cred. Cred orice. Chiar când e vorba de coșmaruri.

— Ce-i cu tine? Ești prost dispus?

— Îngrozitor de prost dispus.

— Mai ia un absint. Hei, chelner! încă un absint pentru *señor*.

— Sunt al dracului de indispus, insistai eu.

— Bea absintul ăsta, mă îndemnă Bill. Bea-l încet.

Începea să se întunece. Fiesta continua. Îmi dădeam seama că încep să mă îmbăt. dar nu mă simțeam deloc mai bine.

— Cum te simți?

— Ca dracu mă simt

— Mai iei unul?

— N-ar folosi la nimic.

— Încearcă. N-ai de unde ști; poate că tocmai ăsta e cel de care ai nevoie. Hei, chelner! încă un absint pentru *señor*!

Am turnat apa direct în paharul de absint și am amestecat, în loc s-o las să picure. Bill mi-a pus un cub de gheață. Am plimbat cu o linguriță cubul de gheață prin amestecul cafeniu și tulbure.

— Cum ți se pare?

— Excelent.

— Pe ăsta n-ar trebui să-l bei așa de repede. Are să ți se facă rău.

Am pus paharul jos. N-avusesem de gând să-l beau repede.

— M-am îmbătat.

— Așa și trebuia.

— Asta ai urmărit, nu?

— Sigur. Să te îmbeți. Să alungi deprimarea asta blestemată.

— Bine, uite că m-am îmbătat. Acuma ești mulțumit?

— Stai jos.

— Nu stau jos, am ripostat. Mă duc la hotel. Eram cumplit de beat. Mai beat decât fusesem vreodată, după câte îmi aduc aminte. După ce am ajuns la hotel, am urcat la etaj. Ușa camerei în care stătea Brett era deschisă. Am vârât capul înăuntru. Mike ședea pe pat. Avea în mână o sticlă și o flutura prin aer.

— Jake! Vino înăuntru, Jake!

Am intrat și m-am așezat. Totul în jurul meu se clătina, dacă nu mă uitam într-un punct fix.

— Brett... știi... A plecat de aici cu puștiul ăla de toreador.

— Nu-i adevărat.

— Ba da. Te-a căutat, ca să-și ia rămas bun. Au plecat cu trenul de șapte.

— Zău?

— Urâtă treabă, adăugă Mike. N-ar fi trebuit să facă una ca asta.

— Nu.

— Bei ceva? Așteaptă puțin, că sun s-aducă niște bere.

— Sunt beat, i-am răspuns. Mă duc la mine în cameră și mă culc.

— Ești turtit rău? Și eu am fost.

— Da, am încuviințat. Îs chior de beat.

— Atuncea... noroc. Du-te și trage-i un somn, Jake, băiatule.

Am ieșit pe ușă afară, am intrat în camera mea și m-am întins pe pat. Patul deveni barcă pe valuri și atunci mă ridicai în capul oaselor și mă uitai fix la peretele din față, ca să opresc legănarea. Afară, în piață, fiesta continua. Nu mă mai interesa. Ceva mai târziu Bill și Mike veniră să mă ia jos cu ei, ca să mâncăm. M-am făcut că dorm.

— Doarme. Mai bine să-l lăsăm în pace.

— E beat chior, spuse Mike. Pe urmă plecară.

M-am sculat și m-am dus pe balcon să mă uit la dansurile din piață. Lumea nu se mai învârtea în jurul meu. Era doar foarte limpede și foarte luminoasă și parcă se încetoșa pe margini. M-am

spălat și mi-am dat cu peria pe păr. Propria-mi imagine îmi apărea stranie în oglindă. După aceea am coborât în sufragerie.

— Uite-l că s-arată! strigă Bill. Bravo, Jake. băiatule! Știam eu că nu să ne lași tu pe noi.

— Hello, bețivan bătrân! mă întâmpină Mike.

— Mi s-a făcut foame și m-am trezit.

— Mănâncă puțină supă, mă sfătui Bill.

Ne așezarăm toți trei la masă, dar mi se părea că încă vreo șase lipsesc dintre noi.

CARTEA A TREIA

Capitolul 19

Dimineața, totul se sfârșise. Fiesta se terminase. M-am trezit pe la nouă, am făcut o baie, m-am îmbrăcat și am coborât. Piața era pustie și pe străzi nu se vedea nimeni. Doar câțiva copii adunau, în piață, bețe de la jocurile de artificii. Cafenelele tocmai deschideau și chelnerii scoteau afară confortabilele fotolii de răchită albă și le aranjau în jurul meselor cu tăblii de marmură, la umbra arcadelor. Măturau străzile și le stropeau cu furtunul.

M-am așezat într-un fotoliu de răchită și m-am lăsat, comod, pe spate. Chelnerul nu se grăbea să vină. Afișele scrise pe hârtie albă, care anunțau descărcarea taurilor și orarul trenurilor speciale, încă se mai vedeau pe stâlpii arcadelor. Un chelner cu șorț albastru ieși afară ducând o găleată cu apă și o cârpă și se apucă să rupă afișele, sfâșiind hârtia în fâșii, apoi spălând și frecând resturile rămase pe piatră. Fiesta se încheiase.

Am băut o cafea, iar peste puțin timp a apărut și Bill. L-am urmărit cu privirea pe când traversa piața pășind agale. S-a așezat la masă și a cerut o cafea.

— Așa, spuse Bill, vasăzică s-a terminat.

— Da, încuviințai. Când pleci?

— Nu știu. Mai bine am lua o mașină, eu așa zic. Tu nu te întorci la Paris?

— Nu. Pot să mai lipsesc încă o săptămână. Cred c-o să mă duc la San Sebastian.

— Eu o să mă întorc.

— Mike ce are de gând să facă?

— Se duce la Saint Jean de Luz.

— Hai să luăm o mașină și să mergem cu toții până la Bayonne. De acolo ai putea lua trenul chiar la noapte.

— Bine. Hai să plecăm după prânz.

— S-a făcut. Mă-ngrijesc eu de mașină.

Am luat prânzul și am achitat nota la hotel.

Montoya nu s-a apropiat de noi. Nota ne-a adus-o una dintre fetele de serviciu. Mașina ne aștepta afară. Șoferul îngrămădi și legă bagajele pe capota mașinii, puse câteva și lângă el, pe bancheta din față, apoi ne urcarăm. Mașina străbătu piața, porni pe una dintre străzile laterale, o luă pe sub copaci coborând de pe platou și părăsirăm Pamplona. Nu s-ar fi zis că o pornisem la drum prea lung. Mike avea o sticlă de Fundador. Eu n-am băut decât vreo două înghițituri. Trecurăm peste munți și ieșirăm din Spania coborând pe drumurile albe, printre câmpiile basce prea umbroase, umede și numai verdeață, și în cele din urmă ajunserăm la Bayonne. Lăsarăm bagajul lui Mike la gară, unde el își cumpără bilet pentru Paris. Trenul pleca la șapte și zece. Ieșirăm din gară. Mașina ne aștepta în fața gării.

— Și-acuma, ce-o să facem cu mașina? întrebă Bill.

— Ei, uite ce te neliniștește pe tine: mașina, răspunse Mike. Hai s-o oprim cu noi.

— S-a făcut, conveni Bill. Și unde mergem?

— Haideți până la Biarritz să bem ceva.

— Mike mână spartă! exclamă Bill.

Ne-am dus la Biarritz și am lăsat mașina în fața unui local de mare lux. Am intrat la bar, ne-am urcat pe scaunele cele înalte și am băut whisky cu sifon.

— Rândul ăsta e-al meu, spuse Mike.

— Hai să tragem la sorți.

Așa că am tras la sorți cu niște zaruri de pocher dintr-o cupă mare de piele. Bill câștigă primul tur. Mike pierdu față de mine și întinse barmanului o

hârtie de o sută de franci. Whisky-urile costau doisprezece franci paharul. Am luat încă un rînd și Mike pierdu din nou. De fiecare dată îi dădea barmanului un bacșiș gras. O bună orchestră de jaz cânta într-o cameră de lângă bar. Era un local foarte plăcut. Am mai luat un rînd. Primul tur l-am câștigat eu, cu patru popi. Pe urmă au jucat Mike și cu Bill. Mike câștigă primul tur, cu patru valetii. Bill îl câștigă pe al doilea. În turul final, lui Mike îi căzură trei popi și rămase la ei. Îi întinse lui Bill cupa cu zaruri. Bill le scutură și le aruncă, și văzu că-i căzuseră trei popi, un as și o damă.

— Rîndul tău, Mike, spuse Bill. Mike, bătrâne cartofo!

— Îmi pare rău, zise Mike. Nu pot onora.

— Cum adică?

— N-am bani, mărturisi Mike. Sunt lefter. Mai am exact douăzeci de franci. Uite, ține douăzeci de franci.

Bill se cam schimbă la față.

— Abia mi-au ajuns banii să-i plătesc lui Montoya. Și-am avut al dracului de mult noroc că mi-au ajuns.

— Îți accept oricând un cec, spuse Bill.

— E foarte drăguț din partea ta, însă, știi, eu n-am dreptul să emit cecuri.

— Și cum o să faci rost de bani?

— Ei, or să-mi vină mie niște bani. Am venitul pe două săptămâni, care ar fi trebuit să-mi sosească. Și-acolo, la hanul de la Saint Jean, pot trăi pe credit.

— Cu mașina ce-ai de gând să faci? mă întrebă Bill pe mine. Vrei s-o ții mai departe?

— Nu mai are nicio importanță. Mare idioțenie!

— Gata, haideți să mai bem ceva, propuse Mike.

— Bravo. Ăsta e rîndul meu, spuse Bill. Apoi se întoarse spre Mike și îl întrebă: Brett are bani?

— N-aș prea crede. De la Brett am luat cea mai mare parte din banii pe care îi datoram lui

Montoya.

— Și n-are la ea niciun ban? întrebai eu.

— N-aș crede să aibă. Niciodată n-are vreun ban. Are un venit de cinci sute de lire pe an, din care plătește trei sute și cincizeci dobânzi la ovrei.

— Bănuiesc că ăia își încasează drepturile chiar de la sursă, observă Bill.

— Exact. Dar de fapt nu sunt ovrei. Numai că le zicem noi așa. Sunt scoțieni, după câte bănuiesc.

— Și n-are la ea chiar niciun ban? întrebai.

— Tare n-aș crede. Când a plecat mi-a lăsat mie tot ce avea.

— Ei, atunci, zise Bill, am mai putea foarte bine să luăm încă un rând.

— Al dracului de bună idee, aprobă Mike. N-ajungi niciodată nicăieri discutând despre finanțe.

— Nu, conveni Bill.

Bill și cu mine am aruncat zarurile pentru următoarele două rânduri. A pierdut el, și a plătit. Pe urmă am plecat și ne-am dus la mașină.

— Vrei să te ducem undeva, Mike? întrebă Bill.

— Haideți să facem o plimbare cu mașina. Asta ar putea să-mi sporească substanțial creditul. Hai să ne plimbăm puțin.

— Foarte bine. Mi-ar face plăcere să văd litoralul. Haideți să mergem înspre Hendaye.

— Pe litoral n-am niciun fel de credit.

— Nu se știe niciodată, spuse Bill.

Ne-am plimbat cu mașina pe șoseaua din lungul coastei. Am trecut în revistă verdeța de pe promontorii, vilele albe cu acoperișuri roșii, petece de pădure și întinderile foarte albastre ale oceanului în reflux, cu valurile ce se rostogoleau departe, la marginile plajelor. Am trecut prin Saint Jean de Luz și prin satele risipite mai departe pe coastă. Dincolo de întinderile ondulate pe care le străbăteam vedeam munții peste ale căror culmi trecuserăm venind de la Pamplona. Drumul mergea tot înainte. Bill se uită la ceas. Venise vremea să ne întoarcem. Bătu în geamul

despărțitor și ceru șoferului s-o ia înapoi. Ca să întoarcă, șoferul dădu mașina îndărăt și pătrunse pe iarbă. În spatele nostru se afla o pădure, dincolo de ea câteva poieni și pe urmă marea.

Opirăm mașina în fața hotelului din Saint Jean unde avea să locuiască Mike și el coborî. Șoferul îi duse bagajele înăuntru. Mike rămase lângă mașină.

— La revedere, băieți. A fost o fiesta al dracului de izbutită.

— Cu bine, Mike, zise Bill.

— O să ne mai vedem, îi spusei eu.

— Nu vă necăjiți în privința banilor, adăugă Mike. Plătește tu pentru mașină, Jake, și-am să-ți trimit partea mea.

— Cu bine, Mike.

— Cu bine, băieți. Ați fost al dracului de drăguți.

Ne strânserăm mâinile, cu toții. Din mașină îi mai făcurăm lui Mike semn cu mâna. Rămăsese pe șosea și ne urmărea cu privirea. La Bayonne am sosit cu câteva momente înainte de plecarea trenului. Un hamal a luat de la *consigne*^[58] bagajele lui Bill. L-am condus până la intrarea pe peron.

— Cu bine, amice, spuse Bill.

— Cu bine, puștiule, îi răspunsei.

— A fost grozav. M-am distrat de minune.

— Mai rămâi la Paris?

— Nu. Trebuie să mă imbarc pe ziua de 17. Cu bine, amice!

— Cu bine, puștiule!

Intră pe poarta ce da spre peron. Hamalul mergea înainte cu bagajele. Am așteptat până a plecat trenul. Bill stătea la fereastră. Fereastra trecu, trecură și celelalte vagoane, și rămaseră doar șinele goale. Am ieșit din gară și m-am dus la mașină.

— Cât îți datorez? îl întrebai pe șofer. Pentru drumul până la Bayonne ne înțeleseserăm să dăm o sută și cincizeci de pesetas.

— Două sute de pesetas.

— Cât mă mai costă dacă mă duci până la San Sebastian în drumul duminical de întoarcere?

— Cincizeci de pesetas.

— Vorbește serios.

— Treizeci și cinci de pesetas.

— Nu merită atâția bani. Du-mă la hotelul „Panier Fleuri”.

La hotel am plătit șoferul, adăugind un bacșiș. Mașina era plină de praf. Am atins cu legătura de undițe praful de pe mașină. Mi se părea că e ultimul lucru care mă mai leagă de Spania și de fiesta. Șoferul ambreie și porni în josul străzii. L-am urmărit cu privirea până când a cotit ca să apuce pe drumul spre Spania. Am intrat în hotel și mi s-a dat o cameră. Era aceeași cameră în care dormisem atunci când Bill, Cohn și cu mine fuseserăm la Bayonne. Mi se părea că de atunci trecuse enorm de multă vreme. M-am spălat, mi-am schimbat cămașa, pe urmă am ieșit în oraș.

La un chioșc de ziare am cumpărat un număr din *New York Herald* și m-am așezat într-o cafenea la o masă, ca să-l citesc. Mi se părea straniu să mă aflu din nou în Franța, încercam un simțământ de calm, de atmosferă provincială. Îmi părea rău că nu plecasem cu Bill la Paris – numai că Parisul ar fi însemnat să continui fiesta. Pentru o vreme, terminasem cu orice fel de fiestă. La San Sebastian avea să fie liniște. Acolo sezonul turistic nu începe înainte de august. Aveam să găsesc ușor o cameră bună la hotel, iar pe urmă o să citesc și o să înot. Plaja de la San Sebastian era minunată. Arbori încântători străjuiau promenada de deasupra plajei și înainte de începerea sezonului o mulțime de copii veneau pe acolo cu guvernantele. Seara, orchestrele dădeau concerte pe sub copacii aflați peste drum de „Café Marinas”. Puteam sta la „Marinas”, să le ascult.

— Cum se mănâncă înăuntru? îl întrebai pe chelner. Înăuntru era și restaurant.

— Bine. Foarte bine. Se mănâncă foarte bine.

— E-n regulă.

Am intrat și am luat masa de seară. Pentru un restaurant din Franța era o masă bogată, dar când te întorceai din Spania porțiile ți se păreau foarte grijuliu drămuite. Ca să nu mă simt singur, am băut o sticlă de vin. O sticlă de Chateau Margaux. Era foarte plăcut să bei domol, să deguști vinul și să bei de unul singur.

O sticlă de vin e o tovărășie plăcută. După aceea am luat o cafea. Chelnerul mi-a recomandat un lichior basc, numit Izzarra. Îmi aduse sticla și îmi turnă un pahar de lichior, plin ochi. Îmi spuse că Izzarra e făcut din florile Pirineilor. Din adevăratele flori ale Pirineilor. Avea aspect de ulei de nucă și mirosea ca băutura italiană numită *strega*. I-am spus să ia de-acolo florile Pirineilor și să-mi aducă un *vieux mare*. *Vieux marc-ul* era bun. După cafea am băut un alt *vieux mare*.

Chelnerul părea cam jignit din pricina poveștii cu florile Pirineilor, așa că am exagerat puțin cu bacșișul. Asta l-a făcut fericit. Era foarte plăcut să te afli într-o țară unde e atât de ușor să-i faci pe oameni fericiți. Despre un chelner spaniol nu poți ști niciodată dacă are să-ți spună sau nu mulțumesc. În Franța totul e așezat pe baze financiare atât de limpezi! Nicăieri nu se poate trăi mai simplu decât în Franța. Nimeni nu complică lucrurile devenindu-ți prieten pentru cine știe ce rațiuni obscure. Dacă vrei ca oamenii să țină la tine, n-ai decât să cheltuiești ceva bani. Am cheltuit și eu ceva bani și chelnerul a început să mă simpatizeze. Îmi aprecia calitățile care pot fi prețuite în bani. Și s-ar bucura dacă m-ar vedea revenind pe acolo. Cândva am să mai iau o dată masa acolo și chelnerul are să se bucure când m-o vedea și are să dorească să mă așez la masa lui. Și va fi o simpatie sinceră, fiindcă va fi așezată pe baze trainice. Da, mă întorsesem în Franța.

A doua zi dimineața, la hotel, am dat fiecăruia câte un bacșiș puțin exagerat, ca să-mi fac și mai

mulți prieteni, și am plecat cu trenul de dimineață spre San Sebastian. La gară, hamalului nu i-am dat mai mult decât se cuvenea, fiindcă nu credeam c-o să-l mai revăd vreodată. N-aveam nevoie decât de vreo câțiva buni prieteni franțuji la Bayonne ca să fiu binevenit în cazul când aș mai fi trecut pe acolo. Știam că dacă aveau să mă recunoască, mă puteam bizui pe prietenia lor.

La Irun trebuia să schimbăm trenul și să prezentăm pașapoartele. Îmi părea rău că părăsesc Franța. Era atât de simplă viața pe pământul Franței. Simțeam că sunt un mare idiot că mă întorc în Spania. În Spania nu poți fi sigur de nimic. Îmi dădeam seama că sunt un prost că mă întorc acolo, dar am stat la coadă cu pașaportul în mână, mi-am deschis geamantanele dinaintea vameșilor, am cumpărat bilet, am ieșit pe poartă, m-am urcat în tren și după patruzeci de minute și opt tuneluri eram la San Sebastian.

Chiar și pe o zi de arșiță San Sebastian păstrează o anumită atmosferă de prospețime matinală. Copacii te fac să crezi că roua nu se zbicește niciodată pe frunzele lor. Străzile arată ca și cum abia ar fi fost stropite. În ziua cea mai fierbinte, tot e răcoare și umbră pe anumite străzi. Am tras la un hotel unde mai fusesem și altă dată și mi-au dat o cameră cu balcon ce se deschidea deasupra acoperișurilor orașului. Dincolo de acoperișuri se vedea o coastă de munte acoperită de verdeță.

Mi-am desfăcut geamantanele și mi-am așezat cărțile pe măsuta de la capătul patului, mi-am scos instrumentele de bărbierit, am atârnat câteva haine în *armoire*^[59] și am strâns într-o legătură rufele pentru spălat. Pe urmă am intrat în baie, am făcut un duș și am coborât să iau masa de prânz. Spania încă nu trecuse la orarul de vară și deci coborâsem prea devreme. Mi-am potrivit din nou ceasul. Venind la San Sebastian, câștigasem o oră.

Când am intrat în sufragerie, portarul mi-a prezentat o fișă pe care trebuia s-o completez

pentru poliție. Am semnat-o și i-am cerut două formulare de telegramă. Pe una am expediat-o la „Hotel Montoya”, cerându-le să-mi trimită orice scrisoare sau telegramă la adresa din San Sebastian. Am făcut socoteala câte zile aveam să rămân la San Sebastian, și am expediat o altă telegramă la birou, cu rugămintea să mi se păstreze acolo scrisorile, dar în primele șase zile să-mi trimită aici toate telegramele. După aceea m-am așezat la masă și am luat prânzul.

După prânz am urcat în cameră, am citit o vreme și pe urmă am adormit. Când m-am trezit, era patru și jumătate. Mi-am luat costumul de baie, l-am înfășurat împreună cu pieptenele într-un prosop, am coborât și am pornit pe stradă înspre Concha. Era cam pe la jumătatea refluxului. Am găsit plaja netedă și tare. nisipul auriu. Am intrat într-o cabină, m-am dezbrăcat, mi-am pus costumul și am pornit peste nisipul fin, către mare. Sub picioarele goale simțeam nisipul cald. În apă și pe plajă era foarte puțină lume. În depărtare, acolo unde promontoriile aproape se întâlnesc și închid portul, se vedea linia albă a valurilor înspumate și marea deschisă. Deși apele se retrăgeau, câteva valuri mărunte tot mai înaintau domol către plajă. Porneau ea niște mărunte cute ale apei, creșteau treptat și veneau să se spargă lin pe nisipul cald. Am intrat în apă. Era rece. Un val îmi ieși în față și atunci m-am azvârlit cu capul în jos, am înotat o vreme pe sub apă, și când am ieșit la suprafață orice senzație de frig dispăruse. Am înotat până la ponton, m-am săltat deasupra și m-am întins pe scândurile calde. Un băiat și o fată stăteau la capătul celălalt. Fata își desfăcuse baiera de la ceafă a costumului și se bronza pe spate. Băiatul stătea întins pe ponton, cu fața în jos, și spunea ceva fetei. Fata râdea de vorbele lui și oferea soarelui spatele-i bronzat. Am stat la soare, întins pe ponton, până m-am uscat. Pe urmă am încercat câteva plonjoane. Odată am plonjat adânc

și am ajuns până la fund. Înotam cu ochii deschiși și vedeam totul verde și întunecat. Pontonul arunca o umbră negricioasă. Am ieșit din apă chiar lângă ponton, m-am săltat deasupra, am mai plonjat o dată căutând să ajung cât mai departe pe sub apă și pe urmă am înotat spre țărm. Am stat întins pe plajă până m-am uscat, pe urmă am intrat în cabină, mi-am scos costumul, m-am limpezit cu apă curată și m-am frecat cu prosopul.

Mergând pe sub copaci, spre cazinou, am dat ocol portului, iar după aceea am pornit pe una dintre străzile răcoroase, ca să ajung la „Café Marinas”. Înăuntru cânta o orchestră. M-am așezat pe terasă și m-am bucurat de răcoarea plină de prospețime într-o zi de arșiță, am băut un pahar de limonadă cu bucățele de gheață, apoi un whisky mare cu sifon. Am rămas multă vreme în fața cafenelei „Marinas”, citind, privind trecătorii și ascultând muzică.

Mai târziu, când a început să se întunece, am pornit să dau iarăși înconjur portului. Am străbătut promenada și în cele din urmă m-am întors la hotel pentru masa de seară. Tocmai atunci se desfășura o mare cursă ciclistă, turul Țării Bascilor, și concurenții poposiseră în seara aceea la San Sebastian. Pe o latură a sufrageriei se afla o masă lungă la care mâncau cicliștii împreună cu antrenorii și impresarii. Toți erau francezi și belgieni, păreau să fie mari mâncăi, dar se și distrau de minune. În capul mesei stăteau două franțuzoaice frumoase, pline de un șic specific Rue du Faubourg Montmartre. Nu-mi puteam da seama din ce categorie făceau parte. La masa aceea toți vorbeau în argou, spuneau glume vorbind cu glas scăzut, iar glumele de la coada mesei nu erau niciodată rostite cu glas tare, dacă fetele cereau să le audă și ele. A doua zi dimineața, la ceasurile cinci, cursa avea să reînceapă în ultima ei etapă: San Sebastian-Bilbao. Cicliștii beau vin din belșug și erau toți arși și bronzăți de soare. Nu luau cursa

în serios decât atunci când discutau între ei. Concuraseră de atâtea ori în aceeași formație, încât nu prea mai avea importanță cine anume câștigă. Mai cu seamă când se aflau în țara străină. Chestiunile bănești se rezolvau ușor.

Ciclistul care conducea cu un avans de vreo două minute suferea de o furunculoză acută și avea dureri mari. Abia putea să stea pe scaun. Avea gâtul foarte roșu, iar părul blond era decolorat de soare. Ceilalți cicliști făceau glume pe socoteala lui, din pricina furunculelor. Ciclistul bolnav bătu cu furculița în masă și anunță:

— Ascultați aici: mâine o să stau cu nasul proptit așa de tare în ghidon, că singurul lucru care o să-mi atingă furunculele are să fie o briză mângâietoare.

Una dintre fete se uită la el pe deasupra mesei, iar ciclistul zâmbi încurcat și se roși ca focul. Spaniolii, ziceau ei, nu se pricep să pedaleze. Cafeaua am luat-o pe *terrasse*, împreună cu managerul unei echipe susținute de-o mare fabrică de biciclete. Managerul îmi spunea că a fost o cursă extrem de plăcută și ar fi meritat cu prisosință să fie urmărită, dacă Bottechia n-ar fi abandonat la Pamplona. Îl cam necăjise praful, dar în Spania drumurile erau totuși mai bune decât în Franța. Tururile cicliste, spunea managerul, erau unicul sport de pe lume. Urmărisem vreodată *Le Tour de France*^[60]? Numai din ziare. *Le Tour de France* era cel mai mare eveniment sportiv din lume. Urmărirea și organizarea tururilor cicliste îi dăduseră posibilitatea să cunoască Franța. Puțină lume cunoaște Franța. Toată primăvara, toată vara și toată toamna și le petrecea pe drumuri împreună cu cicliștii. Era suficient să iei seama la numărul mașinilor care îi urmăresc pe cicliști de la un oraș la celălalt, când se desfășoară tururile cicliste. Franța este țară bogată și din ce în ce mai *sportive*, cu fiecare an. Avea să devină cea mai *sportive* țară din lume. Și asta va fi opera tururilor cicliste. A lor

și a fotbalului. El cunoștea Franța. *La France sportive*. Știa ce înseamnă tururile cicliste. Am luat împreună un coniac. La urma urmei, totuși, nu era chiar rău să te întorci la Paris. Parisul e unic. Nu există decât un Paris, unul singur, pe tot pământul. Parisul este cel mai sportiv oraș din lume. Cunoșteam oare berăria „Chope de Negre”? Nu, n-o cunoșteam. Într-o bună zi aveam să ne întâlnim acolo. Asta fără nicio îndoială. Și-o să mai bem împreună un alt *fine*. Asta fără nicio îndoială. Ei porneau la șase fără un sfert, dimineața. O să asist și eu la start?

O să încerc, bineînțeles. N-aș vrea cumva să mă trezească el? Ar fi cât se poate de interesant. Am să las vorbă la portar. El ar face-o cu cea mai mare plăcere. Dar nu puteam admite să se deranjeze pentru mine. Și ne-am luat rămas-bun până a doua zi dimineața.

Când m-am trezit a doua zi, cicliștii și mașinile însoțitorilor se aflau pe drum de trei ceasuri. Mi-am băut cafeaua și am citit ziarele în pat, iar pe urmă m-am îmbrăcat, mi-am luat costumul de baie și am plecat pe plajă. În acele dintâi ceasuri ale dimineții, totul era proaspăt și răcoros și umed. Guvernante în uniformă și în costume țărănești se plimbau cu copiii pe la umbra copacilor. Copiii spanioli erau foarte frumoși. Câțiva lustragii se adunaseră. În grup, sub un copac, și stăteau de vorbă cu un soldat. Soldatul era ciung. Acum era vremea fluxului, pe plajă adia o briză plăcută și valurile se înverșunau împotriva uscatului.

M-am dezbrăcat într-o cabină, am traversat plaja mult îngustată și am intrat în valuri. Am pornit înot, încercând să mă strecur printre valuri, dar de multe ori valurile mă acopereau. Pe urmă, când am dat de apă mai lină, m-am întins pe spate și am făcut pluta. Stând pe spate nu vedeam decât cerul și nu simțeam decât ridicarea și coborârea valurilor. Am înotat îndărăt către țărm și m-am dat ca pe tobogan, cii fața în jos, pe un val uriaș, apoi

m-am întors și am început iar să înot, încercând să rămân în scobitura dintre două talazuri și având grijă să nu se prăvălească vreun val peste mine. Înotatul în scobitură mă obosea și atunci m-am întors și am luat-o înspre ponton. Apa era învolburată și rece. Îți dădea impresia că ar fi cu neputință să te îneci. Înotam încet, fiindcă pe vreme de flux distanța părea foarte mare, și în cele din urmă m-am urcat pe ponton și m-am așezat, șiroind de apă, pe scândurile care începeau să se înfierbânte sub bătaia soarelui. Mi-am rotit privirile pe deasupra golfului, peste orașul bătrân, peste cazinou, de-a lungul șirului de copaci ce străjuiau promenada și peste marile hoteluri cu portaluri albe și nume înscrise în litere de aur. Departe spre dreapta, aproape închizând portul, se vedea o colină verde încununată de un castel. Pontonul se clătina în unduirea valurilor. Pe partea cealaltă a spărturii strimte ce dădea către largul mării, era un alt promontoriu înalt. Mă gândeam câtă plăcere mi-ar face să traversez golful, dar mi-era teamă să nu mi se pună vreun cârcel.

Am stat la soare și am privit oamenii de pe plajă. Păreau tare mici. După o vreme m-am ridicat, m-am ținut cu degetele picioarelor de marginea pontonului ce se apleca sub greutatea mea, apoi am plonjat viguros și adânc, m-am ridicat la suprafață prin apa scânteietoare, mi-am scuturat de pe cap șuvoaiele de apă sărată și am pornit spre țărm înotând domol și cu nădejde.

După ce m-am îmbrăcat și am plătit cabina, m-am întors la hotel. Cicliștii lăsaseră în urma lor câteva numere din revista *L'Auto*, iar eu le-am strâns din sala de lectură, le-am luat cu mine și am ieșit afară, la soare, m-am așezat într-un fotoliu și am început să le citesc pentru a mă mai pune la curent cu viața sportivă din Franța. Pe când ședeam acolo, portarul se apropie de mine cu un plic albastru în mână.

— O telegramă pentru dumneavoastră, domnule.

Am vârât degetul pe sub clapa lipită a plicului, l-am deschis și am citit. Îmi fusese reexpediat de la Paris:

POȚI VENI HOTEL MONTANA MADRID
SUNT ÎN ÎNCURCĂTURĂ BRETT.

I-am dat un bacșiș portarului și am recitit mesajul. Un poștaş venea pe trotuar. Coti și intră în hotel. Avea mustață mare și ținută foarte milităroasă. Peste puțin ieși din hotel. Portarul venea la un pas în urma lui.

— Încă o telegramă pentru dumneavoastră, domnule.

— Mulțumesc.

Am deschis-o. Asta venea de la Pamplona.

POȚI VENI HOTEL MONTANA MADRID
SUNT ÎN ÎNCURCĂTURĂ BRETT.

Portarul rămăsese pe loc și aștepta un alt bacșiș, probabil.

— Când avem vreun tren spre Madrid?

— A plecat azi dimineață la nouă. Mai este un personal la unsprezece și expresul de sud la zece noaptea.

— Reține-mi o cușetă la expresul de sud. Vrei să-ți dau banii acum?

— Cum doriți dumneavoastră, răspunse portarul. Am să vă trec costul în notă.

— Te rog.

Ei, asta însemna că toată povestea cu San Sebastian se dusesse dracului. Bănuiesc, foarte vag, că mă așteptam la ceva de felul acesta, îl văzui pe portar stând în prag.

— Fii bun, te rog, și adu-mi un formular de telegramă.

Mi-a adus formularul, am scos stiloul și am scris cu litere de tipar:

LADY ASHLEY HOTEL MONTANA
MADRID SOSESC EXPRESUL DE SUD
MÂINE DRAGOSTE JAKE.

Asta parcă le încununa pe toate. Așa stăteau lucrurile. Trimiți o femeie, undeva, împreună cu un bărbat. O prezinți altuia, ca să fugă cu el. Acum te duci și-o aduci îndărăt. Și semnezi telegrama „cu dragoste”. Da, așa stăteau lucrurile. Am intrat în hotel să iau masa de prânz.

Noaptea aceea, în expresul de sud, n-am prea dormit. Dimineața am luat micul dejun în vagonul restaurant și am privit peisajul de stânci și brădet din Avila și Escorial. Pe fereastra vagonului restaurant am văzut Escorialul, cenușiu și prelung și rece sub razele soarelui, dar nici nu m-am sinchisit de existența lui. Am zărit Madridul apropiindu-se peste câmpie ca o siluetă îngroșată și albă, cocoțată deasupra unei mici prăpăstii stâncoase aflate undeva departe, la capătul unor întinderi pârjolite de soare.

Gara *Norte*^[61] din Madrid este capăt de linie. Toate trenurile își încheie acolo călătoria. Nu mai pleacă nicăieri. În fața gării erau trăsuri și taxiuri și un șir întreg de mesageri de la hoteluri. Parcă eram într-un oraș de provincie. Am luat un taxi și am pornit să urcăm printre grădini, prin fața unui palat pustiu și a unei biserici neterminate, pe marginea malului stâncos, am urcat mereu până am ajuns sus, în fierbintele oraș modern. Taxiul începu să coboare în pantă pe-o stradă netedă, până la Puerta del Sol, apoi, trecând printr-un trafic intens, am ieșit în Carrera San Jeronimo. Toate magazinele aveau apărătoarele de soare, lăsate ca să se ferească de arșiță. Pe partea bătută de soare a străzilor ferestrele erau acoperite de obloane. Taxiul trase la bordură. Am văzut firma, HOTEL

MONTANA, la primul etaj. Șoferul duse bagajele înăuntru și le lăsă lângă ascensor. N-am izbutit să pun ascensorul în mișcare, așa că am urcat pe scări. La etajul întâi se afla pe o ușă o placă de alamă: HOTEL MONTANA. Am sunat, dar nu s-a arătat nimeni. Am sunat încă o dată, ușa s-a deschis și a apărut o fată cu chipul încruntat.

— Aici locuiește Lady Ashley? o întrebai.

Fata mă privi prosteste.

— Aveți aici o englezoaică?

Fata se întoarse și strigă la cineva dinăuntru. O femeie teribil de grasă apăru în ușă. Avea părul cărunț și aranjat de jur împrejurul feței în inele năclăite de unsoare. Era scundă și autoritară.

— *Muy buenos*^[62], o salutai eu. Locuiește aici o englezoaică? Aș dori s-o văd pe doamna englezoaică.

— *Muy buenos*. Da, este la noi o doamnă englezoaică. Sigur c-o puteți vedea, dacă și ea dorește să vă vadă.

— Da, dorește să mă vadă.

— O să se ducă *la chica*^[63] s-o întrebe.

— E tare cald.

— La Madrid, vara, e totdeauna tare cald.

— Dar ce frig e iarna!

— Da, iarna e foarte frig.

Aveam cumva de gând să rămân și eu la „Hotel Montana”?

În privința asta încă nu mă hotărâsem, dar aș fi bucuros dacă cineva mi-ar urca bagajele de la parter, ca să nu fie cumva furate. La „Hotel Montana” nu se fura niciodată. În alte părți, da. Dar nu aici. Nu. Clienții acestui hotel erau aleși cu grijă. Eram foarte fericit s-o aflu. Totuși, nu mi-ar displace să mi se aducă sus bagajele.

Fata se întoarse și anunță că doamna englezoaică dorea să-l vadă pe domnul englez chiar acum, numaidecât.

— Foarte bine. Vedeți? E-așa cum v-am spus.

— Sigur.

M-am ținut pe urmele fetei pe un coridor lung și întunecos. La capătul coridorului, fata bătuse la ușă.

— Hello, strigă Brett. Tu ești, Jake?

— Eu sunt.

— Intră. Intră.

Am deschis ușa. Fata a închis-o în urma mea. Brett era în pat. Tocmai își peria părul și stătea cu peria în mână. În cameră domnea acea dezordine pe care nu o pot realiza decât persoanele dintotdeauna obișnuite să aibă servitori.

— Dragul meu! exclamă Brett.

M-am dus la pat și am cuprins-o în brațe. Brett începuse să mă sărute și în vreme ce mă săruta o simțeam că se gândește la altceva. Tremura în brațele mele. Părea foarte mică.

— Dragul meu! Am suferit atât de îngrozitor!

— Povestește-mi.

— Nu-i nimic de povestit. A plecat ieri, Eu l-am făcut să plece.

— De ce nu l-ai păstrat lângă tine?

— Nu știu. Nu se face. Cred că nu i-am pricinuit niciun rău.

— Probabil că s-a simțit foarte bine cu tine.

— Nu trebuie să aibă pe nimeni. De asta mi-am dat seama numaidecât.

— Nu-i adevărat.

— Vai, las-o dracului! exclamă Brett. Hai să nu mai vorbim despre povestea asta. Să nu mai vorbim niciodată.

— Bine.

— A fost un adevărat șoc când mi-am dat seama că îi e rușine de mine. O vreme i-a fost rușine cu mine, știi?

— Nu.

— O! Da! Cred că acolo, la cafenea, l-au luat peste picior din pricina mea. Voia să-mi las părul să crească. Eu, cu păr lung! Aș arăta chiar ca dracu.

— E caraghios.

— Zicea că aş căpăta o înfăţişare mai feminină.
Ba aş arăta ca o ciumă.

— Şi ce s-a întâmplat?

— Ei, i-a trecut. Nu i-a fost multă vreme ruşine
cu mine.

— Şi despre ce fel de încurcături e vorba?

— Nu ştiam dacă am să-l pot hotărî să plece şi
n-aveam un *sou*^[64] ca să plec şi să-l părăsesc. A
încercat să-mi dea o groază de bani, să ştii. i-am
răspuns că bani am eu cu grămada. Dar el ştia că
mint. Nu puteam lua bani de la el, îţi dai seama.

— Nu puteai.

— Of, hai să nu mai vorbim despre asta. Dar au
fost şi câteva momente drăguţe, totuşi. Dă-mi o
ţigară.

I-am aprins ţigara.

— A învăţat englezeşte când era chelner la
Gibraltar.

— Da.

— Voia să se însoare cu mine, până la urmă.

— Serios?

— Sigur. Şi eu nu mă pot mărita nici măcar cu
Mike.

— Poate îşi închipuia că prin însurătoare o să
devină lord Ashley.

— Nu. Nu de asta. Voia într-adevăr să se însoare
cu mine. Ca să nu-l mai pot părăsi, aşa spunea.
Voia să fie sigur că niciodată n-am să-l pot părăsi.
Dar numai după ce aş fi căpătat o înfăţişare mai
feminină, bineînţeles.

— Cred că acum te simţi mai liniştită.

— Chiar aşa. Mă simt bine... Sunt din nou
lecuită. Mi l-a gonit din minte pe nenorocitul de
Cohn.

— Foarte bine.

— Ştii, aş fi rămas lângă el dacă nu mi-aş fi dat
seama că-i fac un rău. Ne-am înţeles al dracului de
bine.

— Dacă laşi la o parte înfăţişarea ta.

— Ei, cu asta s-ar fi obişnuit el.

Brett stinse țigara.

— Am treizeci și patru de ani, doar știi. Nu vreau deloc să ajung una dintre ticăloasele acelea care duc puștanii de răpă.

— Nu.

— N-am să ajung în halul ăsta. Mă simt destul de bine, să știi. Chiar deplin liniștită.

— Foarte bine.

Întoarse privirile în altă parte. Credeam că-și caută altă țigară. Pe urmă am văzut că plânge. O simțeam cum plânge. Tremura și plângea. Nu voia să ridice capul. Am cuprins-o în brațe.

— Să nu mai vorbim niciodată despre treburile astea. Te rog să nu mai vorbim niciodată.

— Draga mea Brett!

— Am să mă întorc la Mike. O țineam strâns în brațe și o simțeam cum plânge. El e atât de draguț și atât de imposibil. Tocmai ce-mi trebuie mie.

Nu voia să ridice capul. O mângâiam pe păr. O simțeam cum tremură.

— N-am să ajung una dintre ticăloasele acelea, spuse iarăși. Dar... vai... Jake... te rog... să nu mai vorbim niciodată despre asta.

Am plecat de la „Hotel Montana”. Stăpâna hotelului nu m-a lăsat să achit nota. Fusesse plătită.

— Ei, nu-i nimic. Hai să mergem, spuse Brett. Acuma nu mai are nicio importanță.

Ne-am dus cu taxiul până la „Palace Hotel”, am lăsat bagajele, am aranjat să ni se rezerve cușete pentru expresul de sud care pleca la noapte și am intrat în barul hotelului să luăm câte un cocteil. Am stat pe niște scaune înalte, dinaintea barului, în vreme ce barmanul amesteca un cocteil Martini într-un shaker mare și nichelat.

— E uimitor cât de minunată gentilețe poți găsi în barul unui mare hotel, observai eu.

— Barmanii și jocheii sunt singurii oameni care mai știu ce-i politețea.

— Indiferent cât de vulgar ar fi hotelul, barul e totdeauna plăcut.

— Ciudat!

— Barmanii au fost totdeauna oameni simpatici.

— Știi, observă Brett, ai foarte multă dreptate. N-are decât nouăsprezece ani. Nu-i uluitor?

Ciocnirăm cele două pahare care ne fuseseră așezate pe tejghea, unul lângă altul. Erau reci și aburite. Dincolo de fereastra cu perdelele lăsate stăpânea arșița de vară a Madridului.

— Aș vrea și o măslină în Martini, îi spusei eu barmanului.

— Aveți dreptate, domnule. Pofțiți, vă rog.

— Mulțumesc.

— Ar fi trebuit să vă întreb. Vă rog să mă iertați.

Barmanul se retrase la capătul tejghelei, destul de departe ca să nu audă conversația. Brett sorbise din paharul de Martini așa cum stătea, acolo, pe bar. Pe urmă îl luă în mână.

După acea primă sorbitură, mâna îi era destul de sigură ca să poată ține paharul.

— E bun. Nu-i așa că-i drăguț barul ăsta?

— Toate barurile sunt drăguțe.

— Știi, la început nici nu mi-a venit să cred. E născut în 1905. Pe vremea aceea eu eram la școală, la Paris. Ia gândește-te.

— Mai e ceva la care vrei să mă gândesc?

— Nu fi măgar. Nu oferi ceva de băut unei doamne?

— Mai dă-ne, te rog, două Martini.

— La fel cu cele dinainte, domnule?

— Au fost foarte bune, îi spuse Brett zâmbind.

— Vă mulțumesc, doamnă.

— Ei, noroc! ură Brett.

— Noroc!

— Știi, vorbi Brett mai departe, n-a cunoscut decât două femei până acum. Niciodată nu l-a interesat altceva decât luptele de tauri.

— Are tot timpul.

— Nu știu. Credea că numai *eu* l-am interesat. Nu aventura, în general.

— Bine, tu l-ai interesat.

— Da. L-am interesat.

— Credeam că nu vrei să mai vorbești niciodată despre treburile astea.

— Dar cum m-aș putea stăpâni?

— Când vorbești prea mult despre un lucru, îl pierzi.

— Vorbesc doar așa, pe departe. Să știi că mă simt al dracului de bine, Jake.

— E și cazul.

— Doar știi și tu că te simți cumplit de bine când te-ai hotărât să nu ajungi un ticălos.

— Da.

— Cam asta e ce ne rămâne în locul lui Dumnezeu.

— Unii îl au pe Dumnezeu, observai eu. Și încă mulți.

— Cu mine niciodată nu i-au ieșit treburile prea grozav.

— Mai luăm câte un Martini?

Barmanul ne prepară din nou două Martini și ni le servi în pahare curate.

— Unde vrei să luăm masa de prânz? o întrebai pe Brett.

Era răcoare la bar. Prin fereastră se simțea însă zăpușeala de afară.

— Aici? zise Brett.

— E neplăcut aici, la hotel. Cunoști un local care se cheamă „Botin”? îl întrebai pe barman.

— Da, domnule. Doriți să vă scriu adresa?

— Mulțumesc.

Am luat prânzul sus, la „Botin”. E unul dintre cele mai bune restaurante din lume. Am mâncat purcel de lapte la tavă și am băut *rioja alta*. Brett n-a prea mâncat. Niciodată nu mânca mult. Dar eu am mâncat foarte mult și am băut trei sticle de *rioja alta*.

— Cum te mai simți, Jake? mă întrebă Brett.

Dumnezeule mare, cât ai putut să mănânci!

— Mă simt foarte bine. Vrei desert?

— Vai de mine, nici gând.

Își aprinsese țigara.

— Ți place să mănânci, nu-i așa?

— Da. Îmi place să fac o mulțime de lucruri.

— Și ce anume ți place să faci?

— Ei, îmi place să fac o mulțime de lucruri. Nu vrei desert?

— M-ai întrebat și adineaori, îmi răspunse Brett.

— Da. Te-am mai întrebat. Hai să mai luăm o sticlă de *rioja alta*.

— E foarte bun.

— Nu prea ai băut cine știe cât, îi spusei.

— Am băut. N-ai observat tu.

— Atunci să luăm două sticle.

Sticlele sosiră. Am turnat puțin pentru mine, pe urmă un pahar întreg pentru Brett, iar la sfârșit l-am umplut pe al meu. Am ciocnit.

— Noroc! ură Brett.

Mi-am băut paharul și am turnat încă unul. Brett îmi puse mâna pe braț și mă rugă:

— Nu te îmbăta, Jake. N-ai nevoie să te îmbeți.

— De unde știi?

— Nu, insistă Brett. Ai să te simți bine.

— Nu mă îmbăt, afirmă cu tărie. Beau și eu un pahar de vin. Îmi place să beau vin.

— Nu te îmbăta, repetă Brett. Jake, nu te îmbăta.

— Vrei să facem o plimbare cu mașina? o întrebai. Vrei să ne plimbăm cu mașina prin oraș?

— De acord, conveni Brett. N-am văzut Madridul. Aș vrea să-l văd.

— Stai să termin vinul.

Am coborât, am trecut prin sufrageria de la parter și am ieșit în stradă. Un chelner plecă să caute un taxi. Era cald și lumină strălucitoare. Ceva mai departe, în lungul străzii, se afla un scuar cu copaci și iarbă lângă care așteptau taxiurile. Un taxi porni pe stradă, spre noi, cu chelnerul pe scară. I-am dat un bacșiș chelnerului și i-am spus șoferului pe unde să ne ducă, apoi m-am urcat alături de Brett. Șoferul porni înainte, pe stradă.

M-am răsturnat pe speteaza banchetei. Brett s-a strâns lângă mine. Și am stat așa, strânși unul în altul. Am cuprins-o cu brațul pe după umeri și ea s-a rezemat în voie de pieptul meu. Văzduhul era fierbinte și luminos, iar casele păreau orbitor de albe. Am cotit pe Gran Via.

— Oh, Jake, șopti Brett, câtă bucurie am fi putut trăi împreună!

În fața noastră se ivi un polițist călare, în uniformă kaki, care dirija circulația. Își înălță bastonul. Mașina frână brusc, aruncând-o pe Brett și mai strâns la pieptul meu.

— Da, rostii atunci. Nu-i încântător gândul ăsta?

Sfârșit

[1] Lichioruri de calitate.

[2] *William Henry Hudson* (1841–1922) scriitor de origine americană, născut în Argentina și naturalizat în Anglia. Scena multora dintre scrierile sale, de obicei siropoase și idilice, este America de Sud. *The Purple Land* („Țara purpurie”) a apărut în 1885.

[3] *Horatio Alger* (1834–1899) scriitor american. A fost și pastor unitarian. Toate scrierile sale se străduiau să arate cum, rezistând ispitelor, orice băiat sărac dar harnic ajunge sigur miliardar. Deși lipsite de orice valoare, scrierile lui Alger au cunoscut o largă popularitate și se spune că tirajul lor a trecut de 20.000.000 de exemplare.

[4] Ascultă, chelner, un pernod (fr).

[5] Birjar (fr).

[6] N-o cunosc (fr).

[7] Lichior diluat cu apă minerală (fr).

- [8] Am înțeles, domnule (fr.).
- [9] Semn distinctiv al unei asociații aristocratice.
- [10] Ce nenorocire! Ce nenorocire! (ital.)
- [11] Sediul Ministerului de Externe al Franței.
- [12] Chelnerul care servește băuturile.
- [13] *Voluntary Aid Detachment* (Corpul voluntar de asistență), serviciu de asistență medicală englez.
- [14] Paris — Lyon — Marsilia.
- [15] *Henry Louis Mencken* (1880–1956), ziarist, critic și eseist american.
- [16] Farfurioarele pe care sunt servite băuturile rămân pe masă pentru a indica numărul total al comenzilor.
- [17] Drăguță (fr.).
- [18] Foarte, foarte drăguță (fr.).
- [19] Cineva (fr.).
- [20] Peluza (la hipodrom) (fr.).
- [21] Locul unde sunt cântăriți jocheii.
- [22] La (fr.).
- [23] Să te înșel (fr.).
- [24] Vaporaș (fr.).
- [25] Părinții Pelerini (*The Pilgrim Fathers*) sunt primii coloniști englezi care, în 1620, au coborât de pe corabia Mayflower și au întemeiat, la Plymouth, cea dintâi așezare stabilă din Noua Anglie.
- [26] Primărie.
- [27] Noroc ! (sp.)
- [28] Han (sp.).
- [29] Cărașul (sp.).
- [30] Rachiu (sp.).
- [31] Maica Domnului din Roncevalles.
- [32] *Miguel Primo de Rivera* (1370–1930), general și om politic, a fost dictator în Spania din 1923 până în 1930.

- [33] Lanț muntos de pe coasta marocană, unde în 1925 și 1926 colonialiștii francezi și spanioli au purtat lupte împotriva berberilor.
- [34] *William Jennings Bryan* (1860–1925) avocat și om politic american. A candidat de mai multe ori, fără succes, la președinția SUA.
- [35] *Commoner* este numele unui săptămânal foarte popular, înființat în 1901 și în a cărui conducere Bryan a avut un rol principal. *Marele Commoner* este un fel de poreclă dată lui W. J. Bryan.
- [36] Pentru dumneavoastră? (sp.)
- [37] Descărcarea taurilor din cuști (sp.).
- [38] Om de treabă (sp.).
- [39] Soare, soare și umbră, umbră (sp.).
- [40] Gard, îngrăditură (sp.).
- [41] „Rachiul taurului” (sp.).
- [42] Plimbarea (sp.).
- [43] Circa 4,5 l.
- [44] Mult noroc (sp.).
- [45] Dans popular spaniol.
- [46] Să vă lustruiesc pantofii ? (sp.).
- [47] Luptă (sp.).
- [48] *Arroba*, măsură spaniolă de greutate (11,5 kg).
- [49] Beat ! Beat turtă ! (sp.)
- [50] Artificier al acestui oraș (sp.).
- [51] Globuri luminoase (sp.).
- [52] Închiderea taurilor (sp.).
- [53] Luat în coarne (sp.).
- [54] Împunsătură de coarne (sp.).
- [55] E prea de tot (sp.).
- [56] Bot-negru (sp.).
- [57] Parare (sp.).

- [58] Biroul de bagaje (fr.).
- [59] Șifonier (fr.).
- [60] Turul Franței (fr.).
- [61] De Nord (sp).
- [62] Prescurtare de la *Muy buenos dias* (Bună ziua).
- [63] Fata (sp.).
- [64] Pàra (fr.).

Cuprins

CARTEA ÎNTÂI

Capitolul 1

Capitolul 2

Capitolul 3

Capitolul 4

Capitolul 5

Capitolul 6

Capitolul 7

CARTEA A DOUA

Capitolul 8

Capitolul 9

Capitolul 10

Capitolul 11

Capitolul 12

Capitolul 13

Capitolul 14

Capitolul 15

Capitolul 16

Capitolul 17

Capitolul 18

CARTEA A TREIA

Capitolul 19

Table of Contents

CARTEA ÎNTÂI	4
Capitolul 1	4
Capitolul 2	10
Capitolul 3	16
Capitolul 4	28
Capitolul 5	39
Capitolul 6	45
Capitolul 7	58
CARTEA A DOUA	73
Capitolul 8	73
Capitolul 9	86
Capitolul 10	96
Capitolul 11	111
Capitolul 12	120
Capitolul 13	135
Capitolul 14	157
Capitolul 15	162
Capitolul 16	181
Capitolul 17	200
Capitolul 18	218
CARTEA A TREIA	241
Capitolul 19	241